

Regionen och flernivå- demokratin

Lenhart Nilsson och
Susanne Johansson (red)

INNEHÅLL

Förord.....	5
-------------	---

Lennart Nilsson

Medborgarna och flernivådemokratin.....	7
---	---

DET POLITISKA LANDSKAPET

Folke Johansson

Röstning och röstdelning 2006	31
-------------------------------------	----

Sören Holmberg

Politiker blir mer populära valår	49
---	----

Susanne Johansson

Uppdrag? Ja, tack!	59
--------------------------	----

Rudolf Antoni

Tillväxt i storstadsregionerna	75
--------------------------------------	----

Lennart Nilsson

Välfärd, service och demokrati	91
--------------------------------------	----

Bengt Johansson

Rättvisande nyhetsmedier?	111
---------------------------------	-----

KULTUR OCH EVENEMANG

Rudolf Antoni

Västsvenska kulturvanor	127
-------------------------------	-----

Lennart Weibull

Vad betyder ett EM?	143
---------------------------	-----

Anders Widfeldt och Lennart Nilsson

Svenska fotbollssupportrar	155
----------------------------------	-----

MEDIELANDSKAPET

Annika Bergström och Lennart Weibull

Papper och webb – två sidor av samma mynt? 167

Oscar Westlund

Göteborgarnas nyhetsvanor och medieförtroende..... 175

Annika Bergström

Bredband viktigt för internetanvändningen 183

Jonas Ohlsson

Morgontidningens ställning bland unga högutbildade..... 193

Jan Strid

Att lyssna på radio 205

LOKALSAMHÄLLET

Annelie Sjölander-Lindqvist, Anna Bendz och Serena Cinque

Rör inte mitt får! 215

GÄSTFORSKARE

Tore Hansen

På vei mot en norsk regionreform..... 241

DOKUMENTATION

Rudolf Antoni

Samhälle opinion och massmedia. Västra Götaland 2006 255

Författarna 271

E-postadresser 273

Bilagor: informationsbroschyr, frågeformulär 1 och 2 och publikationer 275

FÖRORD

I boken *Regionen och flernivådemokratin* redovisas studier som bygger på de medborgarundersökningar som SOM-institutet genomfört i Västra Götaland sedan bildandet av det nya länet 1998 och etablerandet av Västra Götalandsregionen 1999. I ett inledande kapitel analyseras medborgarnas syn på utvecklingen i Västra Götaland och Skåne och bedömningar av de nya regionerna. Forskare från Göteborgs universitet presenterar studier inom fyra huvudområden: *det politiska landskapet, kultur och evenemang, medielandskapet* samt *lokalsamhället*. Dessutom medverkar professor Tore Hansen från Universitetet i Oslo med artikeln *På vei mot en norsk regionreform*.

SOM-institutet, Samhälle Opinion Massmedia är en forsknings- och utbildningsorganisation, som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen och Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS vid Göteborgs universitet. Sedan 1986 genomför institutet nationella medborgarundersökningar och det har från 1992 också genomfört regionala och lokala undersökningar i Västsverige samt sedan 2001 i Skåne.

Undersökningen 2006 omfattade 6 000 personer i åldern 15-85 år bosatta i Västra Götaland samt i Kungsbacka kommun. Undersökningsledare har varit Rudolf Antoni. I ett avslutande kapitel lämnas en redovisning för undersökningens genomförande och utfall. Fältarbetet utfördes av Kinnmark Information AB med Magnus Kinnmark som fältansvarig.

Dataunderlaget från de tidigare SOM-undersökningarna finns tillgängligt för forskare via Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (SSD) vid Göteborgs universitet. Tidigare publikationer i skriftserien finns förtecknade i slutet av boken och kan beställas direkt från SOM-institutet. Den som vill ha mera information om SOM-undersökningarna kan vända sig till Kerstin Gidsäter, ansvarig för SOM-institutets kansli vid Institutionen för journalistik och masskommunikation.

Göteborg i februari 2008

Lennart Nilsson

Susanne Johansson

SOM-institutet och Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS
Göteborgs universitet

MEDBORGARNA OCH FLERNIVÅDEMOKRATIN

LENNART NILSSON

I Sverige har den offentliga sektorn under de senaste årtiondena genomgått omfattande förändringar som inneburit fler politiska nivåer och förskjutningar mellan de offentliga och privata sfärerna i samhället med en mångfald aktörer i ett komplext samspel. Den förändrade strukturen är emellertid inte resultatet av samlade beslut av riksdag och regering utan är summan av beslut som fattats av organ på europeisk, nationell, regional och lokal nivå. Ansvarkommittén har med fokus på den regionala nivån i betänkandet *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft* (SOU 2007:10) lagt fram förslag till förändringar och Grundlagsutredningen skall göra en samlad översyn av regeringsformen och redovisa sitt slutbetänkande före utgången av 2008. (Direktiv 2004:96)

Idag finns fyra direktvalda nivåer i Sverige och Danmark (EU, stat, region/landsting och kommun) samt tre i Finland (EU, stat och kommun) liksom i Norge (stat, fylke och kommun). Därtill kommer i storstäder i Sverige och Norge ytterligare en nivå med indirekta av kommunfullmäktige valda nämnder för stadsdelar. (Lidström 2003) I Göteborgsregionen har denna utveckling mot en flernivåorganisation gått ännu längre med ett omfattande samarbete mellan Göteborgs stad och kranskommunerna.

Nedan redovisas göteborgarnas valda företrädare efter valen i Sverige 2006 och Europaparlamentsvalet 2004 med sex beslutsnivåer. De finns på varje nivå ett betydande handlingsutrymme. De olika nivåerna är emellertid inte strikt hierarkiskt över – underordnade och det gäller speciellt nivåerna på regional och lokal nivå. Lagar och förordningar skall tillämpas av landstingskommunala/regionala och kommunala myndigheter. Sekundärkommunerna – landsting/regioner – är emellertid inte överordnade primärkommunerna utan de två typerna av kommuner har olika saklig och geografisk kompetens. Det hindrar inte att det i flera avseenden finns behov av samordning men utgångspunkten är att de har olika ansvarsområden. Kommuner kan också välja att tillsammans sköta vissa uppgifter som överförs på ett gemensamt organ t.ex. kommunalförbund. Göteborgsregionens kommunalförbund har på detta sätt övertagit ansvar för uppgifter inom utvecklingsområdet, gymnasieskolan och det sociala området. I detta samarbete ingår även Kungsbacka som tillhör Hallands län men samtidigt bildar kommunerna i Göteborgsregionen som tillhör Västra Götaland ett kommunalförbund.¹

Göteborgarna och deras valda företrädare 2006

Europeiska Unionen

Parlamentet, 732 ledamöter varav 19 från Sverige/1 från Göteborg

Sverige

Riksdagen, 349 ledamöter varav 18 från Göteborg

Västra Götalandsregionen

Fullmäktige, 149 ledamöter,
varav 45 från Göteborg

Göteborgsregionen (kommun-/kommunalförbund)
Kommunalförbundets fullmäktige, 91 ledamöter
varav 46 från Göteborg (indirekt valda)

Göteborgs stad

Fullmäktige, 81 ledamöter och 36 ersättare

Stadsdelarna

Stadsdelsnämnderna, 231 ledamöter och 126 ersättare (indirekt valda)

Göteborgarna styrs efter valet 2006 av fyra direktvalda församlingar med olika majoriteter; Europeiska Unionen med en höger – center majoritet i Europaparlamentet, Sverige med majoritet för en borgerlig allians i Riksdagen, Västra Götalandsregionen med en blocköverskridande majoritet i Regionfullmäktige (c, fp och s) samt en vänstermajoritet i Stadsfullmäktige i Göteborg (mp och s med stöd av v). I stadsdelsnämnderna är majoritetsläget oavsett röstetalet i stadsdelarna det samma som i fullmäktige. I Göteborgsregionen är majoritetsläget i kommunalförbundets fullmäktige beroende på valresultatet i samtliga kommuner i regionen. Innevarande mandatperiod innebär det att vice ordföranden i kommunstyrelsen i Göteborg är ordförande i kommunalförbundets styrelse. Malmöborna styrs också av fyra olika majoriteter men i Region Skåne är det de borgerliga och miljöpartiet som bildar majoritet. I Stockholm är det emellertid alliansmajoriteter som styr såväl i landstinget som i Stockholms stad.

Flernivådemokrati med beslutsfattande på flera olika nivåer förutsätter på en gång självständighet och samordning. I de frågor som respektive nivå har ansvar för skall självstyrelseorganet kunna väga verksamhetens inriktning och omfattning mot resurserna. (Nilsson och Westerståhl 1997) I ett mer begränsat självstyrelse kommer beslut om verksamheten och resurserna i realiteten att fattas av organ på olika nivåer som i de danska regionerna efter strukturreformen. Flera olika nivåer förutsätter också samordning som kan ske genom olika mekanismer och där partierna spelar en mycket viktig roll. Om de olika nivåerna har olika majoritetsförhållanden begränsas dock partiernas möjligheter att utöva den samordnande funktionen mellan nivåerna och istället sker mer av öppna förhandlingar mellan aktörer på olika nivåer.

På nivån under staten har självstyrelseorganen två huvuduppgifter, välfärd och utveckling. Ju lägre nivå desto större relativ betydelse har välfärdsfrågorna och ju högre nivå desto större vikt får utvecklingsfrågorna. På den regionala nivån där det geografiska området är tillräckligt stort får utvecklingsfrågorna en större betydelse vilket också gäller storstadsregioner. Även om storstadskommunen är befolkningsmässigt stor gör pendlingsförhållanden och andra interaktioner inom storstadsregionen och mellan kommunerna att samordning på utvecklingsområdet krävs i ett vidare territorium. Genomförda och planerade reformer på regional nivå har i hög grad utgått från de krav som utvecklingsfrågorna ställer även om behoven av samordning inom välfärdsområdet också tillmätts betydelse.

Skåne län bildades 1997 och Västra Götalands län ett år senare. Vid valet 1998 valdes ledamöterna till fullmäktige i Region Skåne och Västra Götalandsregionen och de nya regionerna övertog ansvaret för den verksamhet som tidigare bedrivits av landstingen – i Skåne två och i Västra Götaland tre – samt av de tidigare landstingsfria städerna Malmö och Göteborg från och med 1999-01-01. Enligt en försöksverksamhet som sedan i olika steg förlängts övertog dessutom regionerna ansvaret för de regionala utvecklingsfrågorna från staten. Även om partierna i alliansregeringen idag är oeniga i regionfrågan finns det enighet om att Region Skåne och Västra Götalandsregionen skall permanentas.

Regionerna har ansvaret för välfärdsuppgifter främst hälso- och sjukvården och utvecklingsfrågor. De senare omfattar tillväxt och utveckling, kultur och miljö. I Västra Götalandsregionen präglas organisationen av skilda organisationsprinciper för de två huvuduppgifterna med en decentraliserad beställar-utförarorganisation för hälso- och sjukvården och en organisation med en inbyggd koppling mellan regionen och kommunerna för utvecklingsområdet. Vid Göteborgs universitets utvärdering av Västra Götalandsregionen har forskningen inriktats på hur självstyrelseorganet fullgör uppgifterna inom välfärds- och utvecklingsområdena med krav på demokrati och effektivitet. Se *Vadan och varthän?* (Nilsson 2004)

Huvudfrågor

I detta kapitel skall medborgarnas syn på utvecklingen i Västra Götaland och Skåne och bedömningar av regionerna under perioden 1999 – 2006 redovisas inom två huvudområden: regional identitet och indelning samt självstyrelseorganets sätt att fungera.² När det gäller det senare huvudområdet skall medborgarnas bedömning av utvecklingen inom följande delområden belysas:

- intresse för politik och möjligheter att påverka politiken,
- förtroende för olika yrkesgrupper, tjänstemän, politiker och journalister,
- styrelsens sätt att fullgöra sitt uppdrag och den service som tillhandahålls samt
- demokratins sätt att fungera.

Redovisningen är inriktad på utvecklingen över tid och jämförelser mellan den regionala nivån i Västsverige och Skåne och andra nivåer inom den svenska samhällsorganisationen i första hand den lokala men även den nationella och i några fall också den europeiska nivån. Behandlingen av förändringar över tid inom ett flertal områden gör att det i detta sammanhang inte finns möjlighet att redovisa de mer ingående analyser som ligger till grund för resultaten på de enskilda områdena utan hänvisningar kommer att ske till andra arbeten. I den sammanfattande antologin *Svensk samhällsorganisation i förändring, Västsverige vid millennieskiftet* behandlas flera av de aktuella områdena. (Nilsson, red., 2004)

Underlaget för analyserna i detta kapitel bygger på de årliga medborgarundersökningar som SOM-institutet genomfört i Västsverige sedan 1998 med ett urval av 6000 västsvenskar i åldern 15 -85. Medborgarundersökningar har också genomförts i Skåne vid tre tidpunkter 2001, 2004 och 2006. Den första undersökningen avsåg kommunerna i Malmöregionen samt Eslöv, med närmare 50 procent av Skånes befolkning medan undersökningarna 2004 och 2006 omfattade hela Skåne. Det innebär att resultaten från den första undersökningen i första hand kan jämföras med förhållandena i sydvästra Skåne i de senare undersökningarna. För metodredovisningar se Antoni 2006 och 2007 samt *Sambälle Opinion Massmedia, Skåne 2006* och *Sambälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006*. På vissa punkter kommer resultaten från de skånska och västsvenska undersökningarna också att relateras till de nationella SOM-undersökningarna (Holmberg och Weibull 2007).

Regional identitet och indelning

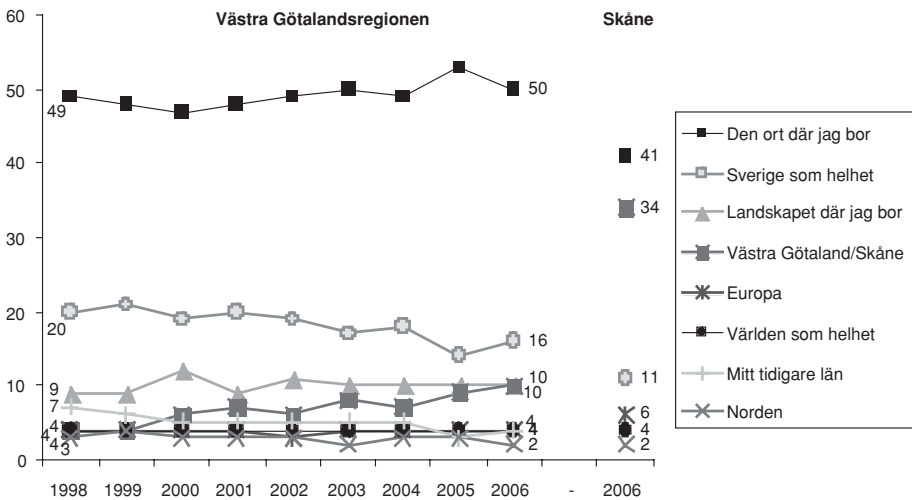
Ansvarskommittén redovisar inte ett färdigt förslag till indelning av Sverige på regional nivå men föreslår att Sverige bör indelas i sex till nio län. Kriterierna som ligger till grund för detta förslag är av tre slag: storlekskriterier, strukturkriterier samt behovet av en gemensam indelning för staten och regionkommunerna. Ett riktvärde för invånarantalet bör vara mellan en och två miljoner och inte utan starka skäl under en halv miljon invånare. Varje regionkommun bör ha ett region sjukhus eller ett etablerat samarbete på detta område samt minst ett universitet med betydande fasta forskningsresurser. Arbetsmarknadsregionerna som de beräknas se ut 2030 skall utgöra byggstenar i läns och regionkommunindelningen. Som ytterligare kriterium tas upp ”att län och regionkommuner så långt som möjligt avgränsas så att medborgarna kan känna anknytning dit” (SOU 2007:10, sid 283). Identitetskriteriet nämns sist och det konstateras att den regionala identiteten är förhållandevis svag i Sverige. Den skiftar mellan olika landsändar och är oftare knuten till landskapet än till länet. Andra typer av identitet kan vara av väl så stor betydelse. Kommittén gör bedömningen att: ”Att bygga starkt identitetsbaserade regioner i Sverige är inte möjligt, knappast heller önskvärt.” (SOU 2007:10, sid. 287)

Mot denna bakgrund finns det anledning att analysera medborgarnas geografiska identitet och syn på indelningen i regioner och län i Västsverige och Skåne.

Regional identitet

Liksom i andra delar av landet känner västsvensarna störst geografisk hemhörighet med den ort där man bor, 50 procent och den lokala identiteten har varit i huvudsak oförändrad 1998 – 2006. Däremot har andelen som känner sig i första hand hemma i Sverige sjunkit från 20 procent vid periodens början till 16 procent år 2006. I Västsverige har den förändrade geografiska indelningen lett till en splittrad geografisk identitet på mellannivå. Under hela perioden känner sig var tionde västsvensk mest hemma i det landskap, där man bor. Däremot minskar andelen som har anknytning till det tidigare länet medan den ökar för Västra Götaland från fyra procent 1998 till tio procent 2006. Om vi summerar antalet personer som känner anknytning till tidigare län, landskap eller Västra Götaland är det klart fler som anser att de har anknytning till Västsverige än till Sverige som helhet. Återstående tio procent, med överrepresentation för ungdomar känner tillhörighet till ett vidare geografiskt område än nationen – Norden, Europa eller världen som helhet. (Möller, U 2002) Denna andel har varit oförändrad under den undersökta perioden.

Figur 1 Upplevd geografisk hemhörighet i Västra Götaland 1998–2006 och Skåne 2006 (procent)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998–2006, Syd-SOM-undersökningen 2006.

Fråga: I vilket av de här geografiska områdena känner du att du i första hand hör hemma?

Det finns en västsvensk identitet som avser ett större område än orten eller kommunen och är mindre än hela Sverige, men den västsvenska identiteten är uppsplittad på landskap samt tidigare och nuvarande län. Regeringens proposition (1996/97:108), som lades fram våren 1997, föreslog att namnet på det nya länet skulle vara Västergötlands län men i motioner från ledamöter på göteborgsbänken ville man ta fasta på varumärket Göteborg och förespråkade namnet Göteborgs län. Kompromissen blev Västra Götaland (Riksdagen 1996/97:BoU U13). Den splittade regionala identiteten gör att delarna eller delregionerna kommit att spela en större roll i Västsverige än i Skåne. Det gäller inte minst i utvecklingsfrågorna vilket kom till uttryck i arbetet med *Vision Västra Götaland – Det goda livet* (2005).

I Skåne, där det nya länet sammanfaller med landskapet, finns en mycket stark regional identitet knuten till detta geografiska territorium och den regionala identiteten har stärkts markant sedan den Region Skåne etablerats. År 2006 är det en tredjedel som i första hand känner sig hemma i Skåne. Det har emellertid inte skett på bekostnad av anknytningen till Sverige som är oförändrad utan det är den lokala hemmahörigheten som minskat. Jämfört med Västsverige är det mer än tio procent fler som i första hand känner sig hemma i Skåne jämfört med någon av de tre regionala identitetsbärarna i Västsverige.

Regional indelning

Ansvarskommittén framhåller att den regionala identiteten betydelse inte skall överdrivas och i kommitténs betänkande nämns regional identitet som det sista av sex kriterier att beakta vid en översyn av länsindelningen och det geografiska området för regionkommunerna. (SOU 2007:10) I SOM-undersökningarna på nationell och regional nivå aktualiserades med utgångspunkt från den nuvarande indelningen i län och landsting/regioner en förändring av den geografiska indelningen. Frågans hade följande lydelse: *Idag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser Du om indelningen för Västsverige/södra Sverige/den region/det län där Du bor? Svartalternativen var större än nu, samma som nu, mindre än nu och ingen uppfattning.*

Cirka två tredjedelar hade en uppfattning i frågan om den regionala indelningen och i såväl Västra Götaland, Skåne som Sverige var det existerande geografiska området det vanligaste svaret. I Sverige var det 2006 cirka 45 procent som valde alternativet samma som nu. I Skåne gör medborgarna samma bedömning som svenskarna i allmänhet medan värdet är något lägre i Västsverige. Det är i alla delar av Sverige få som vill se ett större län. Däremot varierar andelen som vill se ett mindre län från ca 15 procent i Sverige som helhet till ca 25 procent i Västra Götaland åtta år efter bildandet av det nya storlänet.

Tabell 1 Inställning till regionen/länet där jag bor (procent)

Anser om indelningen: Den region/län där jag bor bör vara:	Göte- borgs- regionen	Sju- härad	Skara- bog	FyrBo- Dal	Västra Göta- land	Skåne	Sverige
Större än nu	5	4	2	4	4	7	8
Samma som nu	38	38	37	39	38	43	46
Mindre än nu	22	25	37	29	26	18	14
Ingen uppfattning	35	33	24	28	32	32	32
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
Antal	1564	442	538	570	3114	3142	1554

Kommentar: Frågans hade följande lydelse: Idag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser Du om indelningen för Västsverige/södra Sverige/den region/det län där Du bor? Svartalternativen framgår av tabellen. Mellan tre och fem procent besvarade ej frågan.

Inom Västra Götaland är det främst i Skaraborg som man vill se ett mindre län men det är bara i östra Skaraborg som det är fler (närmare 40 procent) som vill se en återgång till det tidigare länet än som vill behålla det nuvarande; där är det också flest som har en åsikt. Omvänt är uppslutningen bakom Västra Götaland störst bland invånarna i kranskommunerna till Göteborg. I Kungsbacka, som ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund men tillhör Hallands län, är det dock närmare två tredjedelar som vill bibehålla det nuvarande länet och i hela Halland är det idag en stark uppslutning bakom det egna länet.

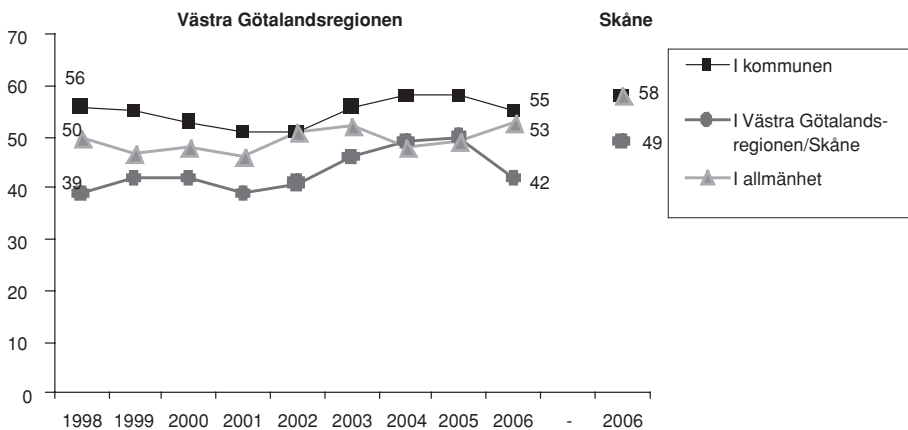
Intresse för politik och möjlighet att påverka

En förutsättning för att den representativa demokratin skall fungera är att medborgarna intresserar sig för de politiska frågorna, röstar i valen och själva deltar i det politiska arbetet och är villiga att ta på sig förtroendeuppdrag. I de västsvenska SOM-undersökningarna har intresset för politik på de olika nivåerna i den svenska samhällsorganisationen följts sedan 1998. Genomgående är intresset för politiska frågor som rör den kommun där man bor störst med, cirka 55 procent ganska eller mycket intresserade 2006. Därefter har kommit intresset för politik i allmänhet vilket i första hand avser rikspolitik med ca 50 procent under hela tidsperioden men med något högre värden valåren enligt den elektorala cykeln som Holmberg och Weibull kartlagt i de nationella undersökningarna (Holmberg och Weibull 2007). Motsvarande gäller emellertid inte på kommunal och regional nivå. År 1999 var det knappt 40 procent som var intresserade av frågor rörande Västra Götalandsregionen och den siffran hade 2005 ökat med tio procentenheter till samma nivå som intresset för rikspolitiken. Valåret 2006 minskade emellertid intresset för politik i

Västra Götalandsregionen. Det finns anledning att anta att regionvalet i Västra Götaland med en blocköverskridande majoritet som före valet lagt fram förslag till en gemensam budget och därmed markerat ett fortsatt intresse av att samregera hamnade i skuggan av det nationella valet med två tydliga regeringsalternativ.

Intresset för politik i allmänhet ökar med medborgarnas resursstyrka dvs. högutbildade och personer med högre inkomster är mer intresserade av politik i allmänhet. Detsamma gäller inte intresset för kommunalpolitiska frågor och frågor som gäller stadsdelen eller den egna delen av kommunen, där det rådet mindre skillnader i det politiska intresset med avseende på resursstyrka och kön. (Johansson 2001) Inom Västra Götaland är det politiska intresset störst i Göteborgsregionen och omvänt är det genomgående lägst i Sjuhärad och skillnaden i intresse uppgår på alla nivåer till över tio procentenheter. (Samhälle Opinion Massmedia, Västsverige 2006)

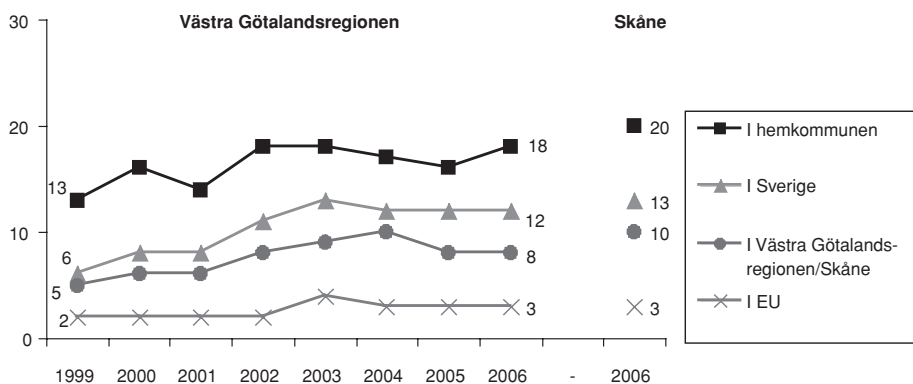
Figur 2A Intresse för politik Västra Götalandsregionen 1998–2006 och Skåne 2006 (procent)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998-2006; Syd-SOM-undersökningen 2006.

I Skåne var det politiska intresset valåret 2006 något större på alla tre nivåerna än i Västsverige och störst var skillnaden på den regionala nivån. I Skåne fanns också i regionpolitiken tydliga alternativ med Allians för Skåne som ett regeringsalternativ till de samverkande partierna (mp, s och v). I Skåne har också intresset på den lokala nivån varit större med många lokala partier och inte minst en starkare ställning för Sverigedemokraterna. (Sannerstedt 2008)

Figur 2B Möjlighet att påverka politiska beslut Västra Götaland 1999–2006 och Skåne 2006 (procent)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1999-2006; Syd-SOM-undersökningen 2006.

Kommentar: Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut utgörs av dem som svarat att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka.

Även när det gäller möjligheterna att påverka politiska beslut är det den kommunala nivån som uppvisar de klart högsta värdena och andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut har ökat med fem procentenheter sedan 1999 till närmare 20 procent år 2006. I figuren redovisas inte människors möjlighet att påverka förhållandena i den egna stadsdelen/delen av kommunen men den ligger på samma nivå som för kommunen som helhet. Även när det gäller politiska beslut på riksnivå ökar andelen till drygt tio procent. För regionen är ökningen mindre och avstannar 2004. Minst möjlighet att påverka anser västsvensarna att man har när det gäller EU där endast tre procent anser att det är möjligt att påverka politiken. Även i detta avseende råder det ett centrum periferiförhållande där boende i Göteborgsregionen anser sig ha bäst möjligheter att utöva inflytande i den svenska flernivådemokratien. Minst är skillnaderna på den kommunala nivån. (Samhälle Opinion Massmedia, Västsverige 2006) I Skåne gör medborgarna samma bedömning av möjligheten att påverka politiken som i Västsverige på de fyra undersökta nivåerna.

Förtroende för personal, tjänstemän, politiker och journalister

I de nationella SOM-undersökningarna har förtroendet för olika samhällsinstitutioner undersökts sedan 1986 (Holmberg och Weibull 2007). I de västsvenska undersökningarna har istället fokus riktats mot förtroendet för grupper som är knutna till institutionerna. Det gäller beslutsfattare som politiker och tjänstemän

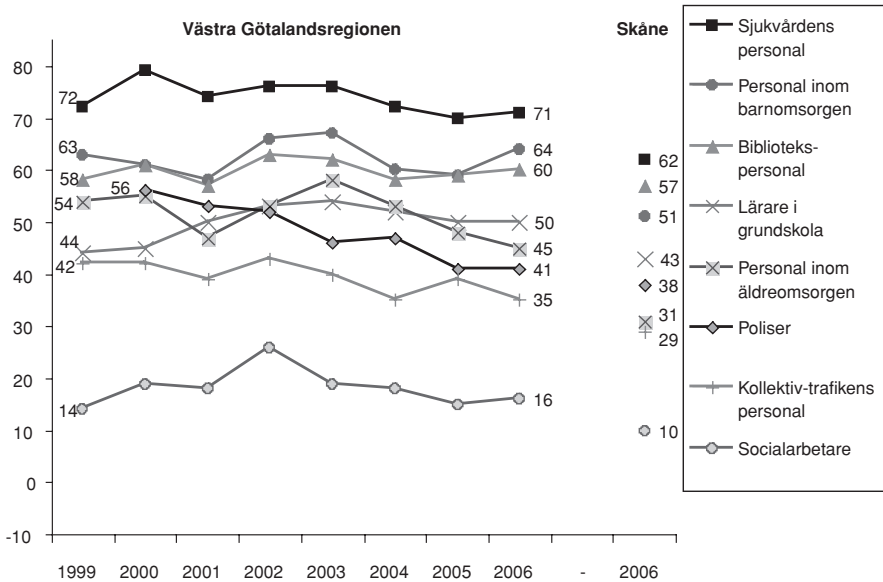
samt olika personalgrupper på kommunal och regional nivå där medborgarna möter den offentliga sektorn. Dessutom har förtroendet för granskarna – journalister i dagspress, radio och TV uppmärksammats. Tidigare analyser har framhåller tre faktorer som särskilt viktiga för människors förtroende för olika grupper: utvärdering av institutionernas existerande verksamhet (trovärdighet, kvalitet), medborgarnas intresse för institutionernas verksamhet (institutionens upplevda betydelse) samt rådande socio-kulturella värderingar i samhället (opinionsklimatet) (Elliot 1997 och 1998).

Vid bedömningen av förtroendet för olika yrkesgrupper får svarspersonerna ange i vilken utsträckning de har stort eller litet förtroende för de olika grupperna. Förtroendet redovisas på två olika sätt: andelen som hyser tilltro (mycket eller ganska stort förtroende) och andelen som visar misstro (mycket eller ganska litet förtroende). Balansmålet är ett sammanfattande mått som väger in både tilltro till och misstro mot de olika grupperna genom att ange andelen stort minus andelen litet förtroende (Elliot 1994).

I riksundersökningarna, där förtroendet för olika samhällsinstitutioner analyserats, har sedan mätningarna påbörjades 1986, sjukvården legat högt. I de västsvenska undersökningarna, där olika grupper undersöks har förtroendet genomgående varit högst för sjukvårdens personal. Sjukvården berör alla och det är få som inte har en uppfattning; över 75 procent har stort förtroende och cirka fem procent har litet förtroende. Medborgarna har också stort förtroende för tandvårdens personal.³ Därefter kommer personalen inom olika kommunala verksamhetsområden som barnomsorg, bibliotek, skola och äldreomsorg också med höga värden men med sjunkande förtroende för personalen inom äldreomsorgen. Även kollektivtrafikens personal som har både regionalt och kommunalt huvudmannskap får en övervägande positiv bedömning, men ca tio procent har lågt förtroende för denna yrkesgrupp. För grupper som svarar för kommunal eller regional tjänsteproduktion är förtroendet genomgående stort. För socialarbetarna som är ansvariga för behovsprövade insatser är bedömningen mer splittrad och andelen som inte kommit i kontakt med verksamheten är större och närmare en tredjedel har ingen uppfattning. Samma huvudmönster gäller för Försäkringskassans personal. För de statligt anställda poliserna är balansmålet klart positivt men för denna yrkesgrupp sjunker förtroendet med 15 enheter från år 2000 till 2005/2006. I övrigt är stabiliteten stor.

I Skåne är förtroendet för olika personalgrupper genomgående lägre än i Västsverige och för personal inom tandvården, barnomsorgen och äldreomsorgen överstiger skillnaderna 10 enheter. Över tid råder emellertid stor stabilitet när det gäller bedömningen av förtroendet för olika yrkesgrupper verksamma inom regionen och kommunerna i Skåne.

Figur 3A Förtroende för yrkesgrupper Västra Götaland 1999–2006 och Skåne 2006 (balansmätt)

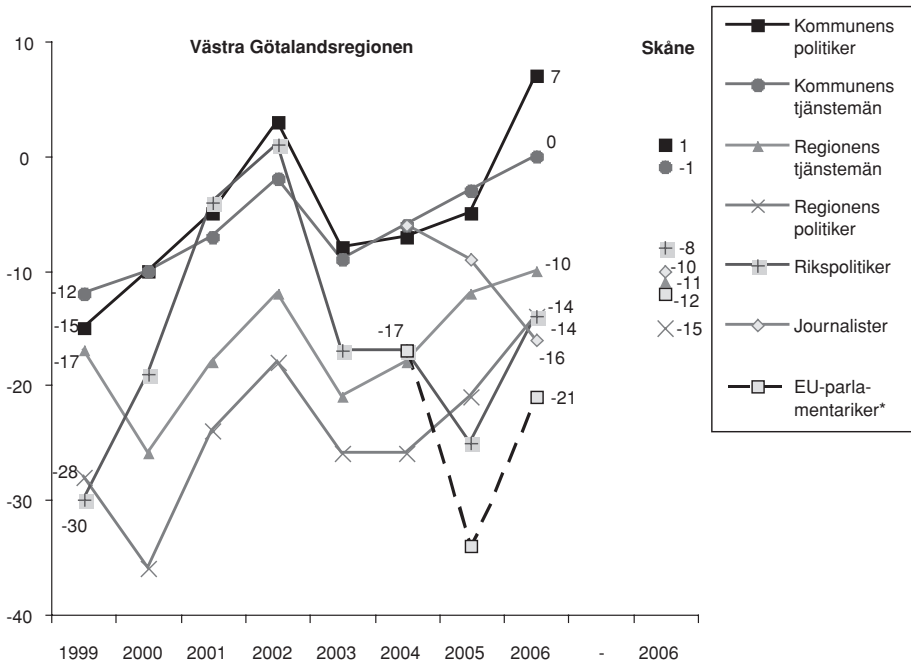

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1999–2006; Syd-SOM-undersökningen 2006.

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Balansmättet visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende. I procentbasen ingår även de utan uppfattning i frågan.

Mest negativ är bedömningen av tjänstemän, politiker och journalister. Tjänstemännen förknippas både i kommunerna och i regionen med politiken. Störst förtroende har medborgarna för de kommunala politikerna med positiva värden valåren 2002 och 2006. På den kommunala nivån gör medborgarna samma bedömning av politiker och tjänstemän medan medborgarna är mera kritiska i synen på de regionala politikerna än på tjänstemännen. Regionen är emellertid ännu efter fem år fortfarande förhållandevis okänd och det är bara ca 40 procent av medborgarna som har en bestämd uppfattning om företrädarna för den regionala nivån, dvs. har stort eller litet förtroende för tjänstemän eller politiker. Ett bottenrekord för förtroendet för de regionala företrädarna i Västra Götaland redovisas för år 2000, då turbulensen inom regionen var som störst. (Nilsson 2000) Med den politiska stabiliseringen ökade det även om värdet förblir negativt. År 2005 var förtroendet för regionpolitiker något mindre negativt än för rikspolitiker och valåret 2006 ligger det på samma nivå. Mest negativa är västsvensarna till EU – parlamentariker.⁴ Generellt gäller att förtroendet för politiker ökar under valåren och den elektorala cykeln gör sig gällande på alla nivåer.

Figur 3B Förtroende för politiker, tjänstemän och journalister Västra Götaland 1999–2006 och Skåne 2006 (balansmätt)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1999–2006; Syd-SOM-undersökningen 2006.

Kommentar: Balansmättet visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende. I procentbasen ingår även de utan uppfattning i frågan. *Svenska EU-parlamentariker 2004.

I riksundersökningen är bedömningen av radio och TV som institutioner klart mera positiv än av dagspressen. I tidigare västsvenska undersökningar gäller detsamma för yrkesgrupper verksamma inom de olika typerna av medier med större förtroende för journalister i etermedierna än för journalister i dagspressen. (Elliot 1994) Sedan 2004 avser frågan i de regionala undersökningarna journalister i allmänhet utan närmare precisering och det är fler som har litet förtroende än stort förtroende för journalister. År 2006 är balansmättet -16 , vilket är lägre än för svenska politiker och tjänstemän på nationell, regional och lokal nivå. Endast för EU-parlamentariker är förtroendet lägre än för journalister i Västsverige 2006.

Vid en jämförelse mellan Skåne och Västra Götaland kan vi konstatera att medborgarna i de två länen i huvudsak har samma förtroende för tjänstemän och politiker på olika nivåer. I Skåne är dock förtroendet något större för EU-parlamentariker och rikspolitiker och omvänt något lägre för kommunala politiker

och tjänstemän. Vid bedömningen av de regionala företrädarna föreligger inga skillnader.

Styrelsens sätt att sköta sin uppgift och kommunal och regional service

Opinionsklimatet under senare tid har gjort att själva ordet politiker fått en negativ klang (Möller, T 2000). Det finns därför anledning att också granska förtroendet för den institution som regionstyrelsen och kommunstyrelsen utgör i egenskap av regionens respektive kommunens ”regering”. Jämfört med landets regering finns den viktiga skillnaden att i region- och kommunstyrelsen sitter företrädare för samtliga större partier, dvs. både majoriteten och minoriteten är representerad. Vid medborgarnas bedömning finns det dock anledning att tro att det i första hand är majoriteten och dess politik som allmänheten tar ställning till, om majoritetsförhållandena överhuvudtaget är kända.

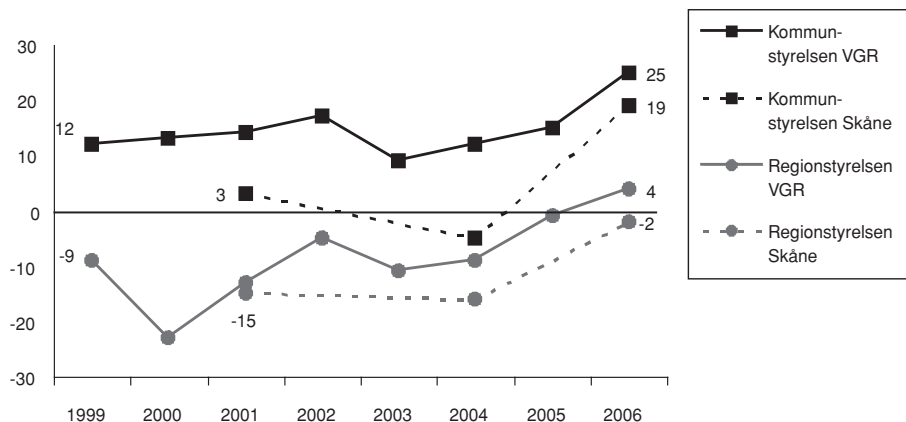
Medborgarna är klart mera positiva till hur ”regeringarna” sköter sina uppgifter än förtroendet för politikerna på den lokala och den regionala nivån. Likaså är man mera positiv till hur styrelsen i den egna kommunen sköter sig än till kommunstyrelserna i allmänhet. När svenska folket i Riks-SOM-undersökningen ombetts bedöma förtroendet för *kommunstyrelserna*, dvs. alla landets kommunstyrelser skall inte bara situationen i den egna kommunen utan också den i andra kommuner vägas in. För de flesta är förhållandena i hemkommunen mer kända och påtagliga medan man i övrigt är helt hänvisad till mediernas bilder. Eftersom bevakningen är inriktad på vad som inte fungerat är de bilder som förmedlas via medierna främst negativa som av affärerna i Gävle, Motala och Stenungsund. I den nationella undersökningen har balansmättet genomgående varit negativt sedan frågan ställdes första gången 1996 till 2006 då värdet var positivt, +1.

Medborgarna är klart mera positiva vid bedömningen av hur kommunstyrelsen i den kommun där de bor sköter sin uppgift jämfört med när de skall uttala sig om förtroendet för det sätt på vilket kommunstyrelserna i allmänhet sköter sina uppgifter. Detta svarsmönster gäller också vid bedömningen av kommunens eller regionens service, där brukarna genomgående är väsentligt mera positiva än de som inte kommit i kontakt med servicen.

Bedömningen av hur styrelsen sköter sin uppgift är mera positiv för kommunen där man bor än för styrelsen i Västra Götalandsregionen, +25 respektive +4 år 2006. Det skall emellertid framhållas att närmare 40 procent inte hade någon uppfattning om hur regionstyrelsen skött sin uppgift, medan motsvarande andel för kommunstyrelsen var drygt 20 procent. Vid jämförelser över tid framgår att bedömningen av den egna kommunens styrelse bland kommunerna i Västsverige länge var oförändrad men med en klar uppgång under senare år. När det gäller bedömningen av regionstyrelsen har det varit en svagt negativ övervikt men år 2000, då den politiska situationen var som mest turbulent, registreras ett bottenrekord, balansmätt -23. År 2006 är det för första gången en positiv övervikt.

I Skåne är bedömningen av kommunstyrelsen respektive regionstyrelsens sätt att sköta sin uppgift genomgående något mindre positiv men skillnaderna är små. Liksom i Västra Götaland är man mer nöjd med kommunstyrelsens arbete än med regionstyrelsens.

Figur 4A Nöjd med hur kommunen och regionstyrelsen sköter sitt arbete Västra Götaland 1999–2006 och Skåne 2001, 2004 och 2006 (balansmätt)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1999–2006; Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006.

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker Du att kommunstyrelsen i den kommun där Du bor/regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Balansmättet visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende. I procentbasen ingår även de utan uppfattning i frågan.

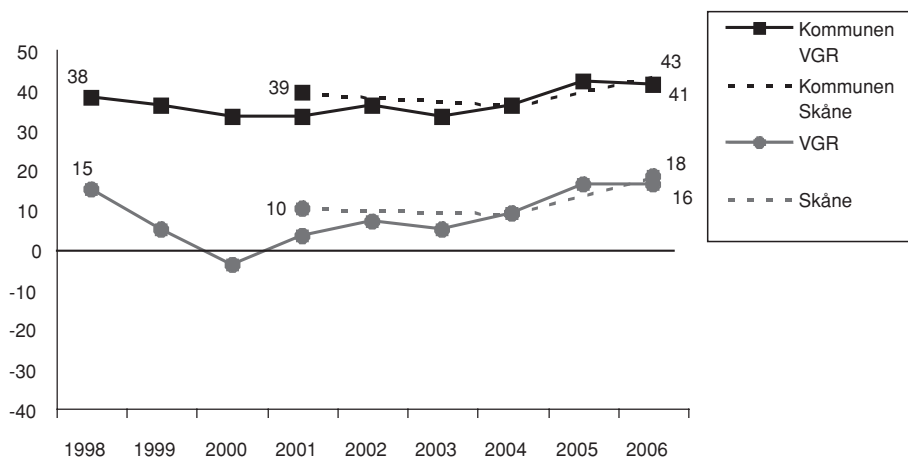
Uppgifterna i figur 4A redovisar den genomsnittliga bedömningen av hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift i alla kommuner i Västra Götaland. Skillnaden är emellertid stor mellan olika kommuner och konkreta förhållanden i de enskilda kommunerna slår igenom vid medborgarnas bedömning. Det innebär att det också varierar över tid beroende på förhållandena vid olika tidpunkter i en och samma kommun. Nedgången och uppgången av förtroendet för kommunstyrelsen i Stenungsund är ett tydligt exempel på detta (Norén Bretzer 2000; Granqvist 2004).

I SOM-undersökningarna får medborgarna göra bedömningar av kommunens och regionens service på en rad olika områden samt av servicen som helhet. I detta sammanhang skall endast helhetsbedömningarna redovisas. I Västra Götaland är bedömningen kommunens service i stort sett oförändrad under hela undersökningsperioden 1998 – 2006. Däremot är svängningarna i bedömningen av regionens service som helhet mycket stora och bedömningen är mindre positiv än av kom-

munens service. Från en klart positiv övervikt 1998 sjunker balansmättet markant. Återigen är lågvattenmärket år 2000 då det är fler som är missnöjda än nöjda för att därefter åter stiga till en klart mer positiv bedömning år 2005/2006.

Skillnaden mellan bedömningen av den egna kommunens och regionens service går igen också i Skåne och det är små skillnader mellan de två länen i detta avseende.

Figur 4B Bedömning av servicen som helhet i kommunen respektive Västra Götalandsregionen 1998–2006 och Skåne 2006 (balansmätt)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998–2006; Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006.

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker Du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste tolv månaderna i: Den kommun där Du bor/Västra Götalandsregionen?* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* samt *Vet ej*. Balansmättet anger andelen nöjd minus andelen missnöjd. Vet ej-svaren ingår i procentbasen.

Det finns ett samband mellan hur medborgarna tycker att regionstyrelsen sköter sin uppgift och hur nöjd man är med servicen dvs. de som är nöjda med regionens service som helhet tycker också att regionstyrelsen sköter sin uppgift. Detsamma gäller för bedömningen av hemkommunens styrelse (Norén Bretzer 2000 och Granqvist 2004). Det finns alltså ett samband mellan bedömningen av output, service, och av hur kommunen fungerar som politiskt system. Detta förhållande tycks emellertid inte bara innebära att om man är nöjd med kommunens service så är man positiv till kommunledningen, utan bristande förtroende för de kommunala politikerna kan också ”smitta av sig” på vad de utträttar och därmed leda till en mera kritisk hållning till kommunens service (Persson 1999).

Flernivådemokratien

Ett sätt att belysa flernivådemokratiens funktionssätt är att undersöka hur nöjda medborgarna är med demokrati på de nivåer, som har folkvalda församlingar. I EU-länderna råder ett omvänt förhållande mellan bedömningen av demokrati i det egna landet och demokrati i EU. Italianare som är minst nöjda med demokrati i det egna landet är mest positiva till demokrati i EU medan svenskarna som är förhållandevis nöjda med demokrati i Sverige tillhör de mest kritiska. (Gilljam och Holmberg 1998; Holmberg och Oscarsson 2004; Holmberg och Oscarsson 2006).

När det gäller synen på demokrati på olika nivåer framgår att västsvenskar liksom svenska folket som helhet har varit övervägande negativa till demokrati inom EU. Åren 1998 – 1999 var bara en av fem västsvenskar nöjda med demokrati i EU men därefter har andelen nöjda ökat till 40 procent 2006. Drygt tre fjärdedelar är nöjda med demokrati på kommunal och nationell nivå; 70 procent är också nöjda med demokrati i Västra Götalandsregionen 2006 även om osäkerheten är större vid bedömningen av den nybildade regionen, vilket framgår av att något fler avstätt från att besvara frågan. Det innebär emellertid att även om värdet är något lägre än för Sverige och hemkommunen uppfattas regionen som en av de svenska demokratiska institutionerna. Medan närmare 20 procent inte alls är nöjda med demokrati i EU är motsvarande värde ca 5 procent för de tre svenska nivåerna. Bedömningen av demokrati i Västra Götalandsregionen har dock varierat starkt över tid från 50 procent nöjda efter första året och ett bottenrekord krisåret 2000 med mindre än hälften nöjda till över två tredjedelar valåret 2006.

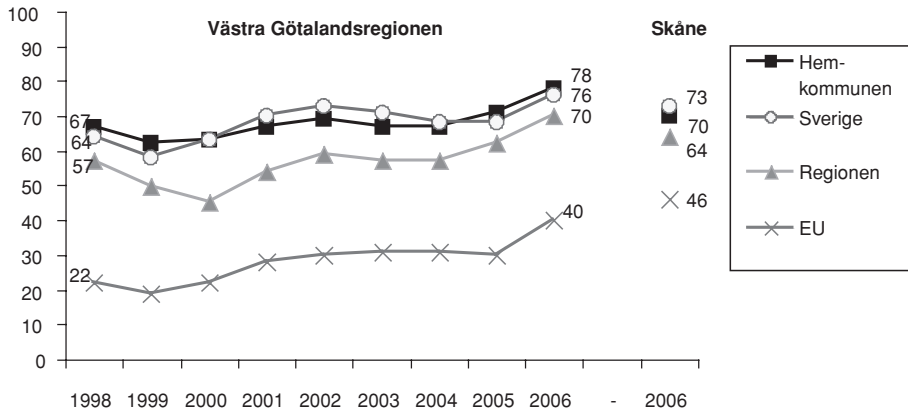
I Skåne är medborgarna mer positiva till EU och mer nöjda med demokrati på denna nivå med 46 procent nöjda år 2006. Däremot är medborgarna i Skåne något mindre nöjda med demokrati i Sverige, hemkommunen och i regionen men skillnaderna är små.

Vid bedömningen av hur demokrati fungerar på olika nivåer är skillnaderna mellan olika socio-ekonomiska grupper genomgående begränsade. (Johansson 2006) De äldsta är något mer nöjda med den kommunala demokrati än övriga medan de yngsta är mer nöjda med de andra nivåerna. Personer med lägre utbildning är något mer kritiska till demokrati i Sverige och i EU. Icke svenska medborgare är mer nöjda med demokrati i EU än svenska medborgare. Vid bedömningen av demokrati på de övriga nivåerna är skillnaderna små. Minst nöjda med demokrati i EU är v- och mp-sympatisörer medan fp- och m-sympatisörerna är mest nöjda. Om vi ser till partidimensionen och den svenska flernivådemokrati har s-sympatisörer genomgående varit mest nöjda medan de som sympatiserar med annat parti är minst nöjda. Inom övriga partier är en majoritet nöjda med demokrati på nationell, regional och kommunal med få undantag över tid.

Som ett resultat av kommunalvalen 2006 har annat parti än de sju som finns representerade i riksdagen mandat i 219 av landets kommuner med totalt 5,5 av rösterna. I Västra Götaland har övriga partier mandat i 40 av 49 kommuner och i

åtta av kommunerna fick annat parti över tio procent av rösterna. Sverigedemokraterna, SD tog mandat i 25 kommuner i länet. I Skåne fick övriga partier mandat i samtliga 33 kommuner, varav sd i 30 och i fullmäktige i Region Skåne har Sverigedemokraterna 10 mandat.

Figur 5 Nöjd med demokratin Västra Götalandsregionen 1998–2006 och Skåne 2006 (procent)

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998–2006; Syd-SOM-undersökningen 2006.

Kommentarer: Frågan hade följande lydelse: *På det hela taget, hur nöjd är Du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU/Sverige/Västra Götalandsregionen/Den kommun där Du bor?* Svarsalternativen var: *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Inte särskilt nöjd och Inte alls nöjd?* Andelen nöjda utgörs av dem som svarat att de är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

I Regionfullmäktige i Västra Götaland har Sjukvårdspartiet som enda övriga parti sedan valet 1998 haft sex av 149 mandat och sjukvårdspartier finns representerade i åtta andra landsting. I hela Sverige fick övriga partier 7 procent av rösterna i landstingsvalet. Dessutom har lokala sjukvårdspartier ställt upp i kommunvalen i sju län bl.a. i Skåne och Västra Götaland. Vidare är Sveriges pensionärs intresseparti, SPI, som prioriterar äldreomsorg och hälso- och sjukvård, representerat i flera landsting och kommuner. (www.scb.se)

Lokala och regionala partier har blivit en politisk faktor att räkna med. Efter valet 2002 fanns det övriga partier i drygt hälften av landets kommuner och idag har de mandat i tre fjärdedelar av kommunerna. I landstingen är de representerade i över hälften av fullmäktigeförsamlingarna. Inte inom något politikområde torde direkt ansvar ha utkrävts i så stor utsträckning som inom hälso- och sjukvården dels genom bildandet av speciella partier dels genom den stora betydelse som sjukvårdsfrågorna tillmäts bland medborgarna generellt. Sjukvårdsfrågorna får också stor

uppmärksamhet i medierna, speciellt när strukturfrågor och det egna sjukhuset aktualiseras. (Andersson 2006 och Johansson 2004) Region- och landstingspolitiker är förhållandevis anonyma men hälso- sjukvårdsfrågorna är det inte. Många människor kommer i kontakt med och har åsikter om sjukvården. Dessutom är sjukvården den utan jämförelse viktigaste regionala frågan/problemet och tillhör är efter år också de viktigaste frågorna i riks- och kommunpolitiken. (Samhälle Opinion Massmedia, Västsverige 2006; Holmberg och Weibull 2007) I svensk politik är sakfrågor viktigare än personer och det gäller i hög grad på regional nivå.

Medborgare som är nöjda med servicen är också mer nöjda med det sätt på vilket demokratin fungerar i den egna kommunen än de som är kritiska mot servicen. Inställningen till resultatet av politiken är med andra ord av betydelse inte bara för synen på hur de styrande sköter sig utan också för synen på hur den kommunala demokratin fungerar. Detsamma gäller för regionen. De lokala och regionala nivåerna har ansvaret för huvuddelen av välfärdsstatens service och hur de fullgör denna uppgift påverkar synen på demokratin på respektive nivå.

Det kommer följaktligen att vara av stor betydelse för medborgarnas långsiktiga politiska förtroende på regional och lokal nivå hur medborgarna uppfattar att regionen klarar välfärdsuppgifterna. Det förutsätter en ekonomi i balans vilket i sin tur är kopplat till hur framgångsrik regionen är när det gäller den andra huvuduppgiften nämligen utvecklingsfrågorna.

Medborgarna och regionerna

I huvudstadsområdet hade en lösning i länsindelningsfrågan kommit till stånd i början av 1970-talet med Överståthållarämbetets samgående med Länsstyrelsen i Stockholms län och bildandet av storlanstinget med vissa specialuppgifter. Formerna för det vidare samarbetet i Mälardalsområdet är emellertid fortfarande föremål för utredning och debatt. För Skåne och Västsverige kom andra hälften av 1990-talet att bli avgörande med bildandet av Skåne län och Västra Götalands län och etablerandet av Region Skåne och Västra Götalandsregionen. För de nybildade regionerna innebar det dels övertagandet av landstingsuppgifterna dels överförandet av de regionala utvecklingsfrågorna enligt en försöksverksamhet som nu utvidgats till att gälla t.o.m. 2010.

Regionaliseringsprocessen drevs av starka lokala och regionala aktörer men i olika konstellationer i de två regionerna. I Skåne var moderata samlingspartiet positivt till projektet och medverkade tillsammans med övriga större partier aktivt i arbetet. I Västsverige var moderaterna motståndare till bildandet av regionen men deltog i arbetet i Väststyrelsen, en ideell förening som bildats av partierna i Västsverige. Däremot saknades ett medborgarengagemang i processen.

Tidigare studier av regionbildningar och andra större förändringar av samhällsorganisationer visar att det tar mycket lång tid innan de kunnat genomföras både därför att stora fusioner i sig tar tid att implementera och att det krävs att andra

aktörer anpassar sig till den nya offentliga organisationen för att den skall kunna fungera. Dessutom tar det tid för att förändringarna skall registreras av medborgarna och andra berörda grupper (Jönsson m.fl. 1997; Putnam 1993). Samtidigt sker nya förändringar som gör att det i många fall är befogat att tala om en ständigt pågående förändringsprocess.

Mot denna bakgrund har det varit angeläget att ur ett medborgarperspektiv följa och utvärdera utvecklingen i de nybildade regionerna i Västsverige och Skåne. Perioden 1999 – 2006 är en förhållandevis lång period för ett forskningsprogram men kort ur ett samhällligt förändringsperspektiv. Människors identitet är djupt förankrad och förändras normalt inte på kort sikt. I Västra Götaland har en viss förändring av känslan av tillhörighet skett genom att anknytningen till det tidigare länet minskat och ökat något för Västra Götaland. Den västsvenska identiteten är emellertid fortsatt splittrad. Dessutom är kännedomen om Västra Götalandsregionen begränsad. I Skåne har det däremot skett en markant förändring och den regionala identiteten är stark.

Av stor betydelse för Västra Götalandsregionen har varit den ekonomiska och politiska stabilisering som ägt rum i regionen efter 2000. Stora ekonomiska och organisatoriska problem och politisk splittring gjorde att Västra Götalandsregionen tiden efter bildandet inte hade befolkningens stöd. I en rad avseenden har dock situationen förändrats. Intresset för regionala frågor och möjligheterna att kunna påverka har ökat något. Förtroende för personalen inom de regionala verksamhetsområdena är fortsatt stort och har ökat för tjänstemän och politiker i regionen. Medborgarna är i större utsträckning nöjda med hur regionstyrelsen sköter sin uppgift och med regionens service. Vid en sammanfattande bedömning av demokratin i Västra Götalandsregionen har det skett en markant förändring sedan år 2000 och drygt två tredjedelar av västsvenskarna var nöjda med demokratin på den regionala nivån i den svenska flernivåorganisationen valåret 2006. Utvecklingen av den regionala självstyrelsen i Skåne har varit likartad.

Vid en jämförelse mellan de två regionerna framträder emellertid också skillnader med rötter i historien. Det gäller den regionala identiteten där återskapandet av Skåne som en politisk enhet påverkar känslan av hemhörighet. På motsvarande sätt gör det historiska arvet sig gällanden i det centrum periferförhållande som råder i Västra Götaland, där den största tveksamheten till indelningen och regionen återfinns längst bort från Göteborg i östra Skaraborg.

Vid en analys av utvecklingen över tid kan konstateras att interna förhållanden inom regionerna påverkat medborgarnas bedömningar av den politiska självstyrelseorganisationen. Så får den ekonomiska och politiska krisen i Västra Götaland ett stort genomslag som kulminerar år 2000 med en stegvis återhämtning därefter. Dessutom är systemfaktorer som den elektorala cykeln av betydelse vilket innebär att de politiska institutionerna blir mer synliga under valåren och också mer positivt bedömda. Det visar att aktörernas agerande har stor betydelse men också att det finns förutsättningar för en självständig och tydlig politik på regional nivå.

Noter

- ¹ Västra Götaland är indelat i fyra kommunförbund Göteborgsregionen, Fyrbodals, Sjuhärads och Skaraborg med ett gemensamt organ för hela länet, VästKom.
- ² Artikeln bygger på en tidigare artikel *Det våras för regionen* i boken med samma namn (Nilsson 2007). Den artikeln behandlade enbart förhållandena i Västra Götaland 1998 – 2005 medan denna artikel bygger på en jämförelse mellan Västra Götalandsregionen och Region Skåne till och med 2006.
- ³ I figuren redovisas endast grupper för vilka uppgifter finns för huvuddelen av den undersökta tidsperioden.
- ⁴ Värdet för EU-parlamentarikerna var dock klart mindre negativt när frågan i 2004 års undersökning avsåg *Svenska EU-parlamentariker*.

Referenser

- Andersson, Ulrika (2005) *Rör inte vårt akutsjukhus. Den lokala pressens bevakning av strukturförändringen av akutsjukhusen i Lidköping och Uddevalla 2004*. Utvärderingsprogrammet: Västra Götaland, Rapport 23.
- Antoni, Rudolf (2006) "Samhälle Opinion Massmedia. Skåne 2004". I Nilsson, Lennart red. (2006) *Nya gränser, Skåne*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Antoni, Rudolf (2007) "Samhälle Opinion Massmedia. Västsverige 2005". I *Det våras för regionen*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Elliot, Maria (1994) "Västsvensk tillit och misstro. Förtroende för yrkesgrupper och medier." I Nilsson, Lennart (red) *Västsverige i fokus*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Elliot, Maria (1997) *Förtroendet för medierna*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Elliot, Maria (1998) "Förtroendet och vårt dagliga möte med samhället". I Nilsson, Lennart (red) *Mångfald. Bilder av en storstadsregion*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Granqvist, Nina (2004) *Kommunundersökningen, Stenungsund 2004*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Gilljam, Mikael och Sören Holmberg (1998) *Det första valet till Europaparlamentet*. Norstedts Juridik.
- Holmberg, Sören (2007) "Lite mer kända och populära lokalpolitiker". Kapitel i denna volym.
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2007) "Ökat förtroende – bara en valårseffekt?" I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Holmberg, Sören och Lennart Weibull. Red. (2007) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Henrik Oscarsson (2004) *Väljare. Svenskt väljarbete under 50 år*. Norstedts juridik.
- Holmberg, Sören och Henrik Oscarsson (2007) *Europaval*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Johansson, Bengt (2004) "Godkväll nyheter över Västsverige". I Nilsson, L red. (2004) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, Folke (2001) "Intresse och kunskap". I Johansson, Folke, Lennart Nilsson, och Lars Strömberg *Kommunal demokrat under fyra decennier*. Liber.
- Johansson, Folke (2006) "Uppfattningen om regionen stabiliseras". I Nilsson, Lennart red. (2006a) *Nya gränser, Västsverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Justitiedepartementet, *Grundlagsutredningen, Direktiv 2004:96*.
- Jönsson, Sten m.fl.(1997), *Decentraliserad välfärdsstad. Demokrati, effektivitet, service*. Stockholm: SNS Förlag.
- Lidström, Anders (2003), *Kommunsystem i Europa*. 2:a uppl. Publica.
- Lindahl, Rutger och Linda Berg (2004), *Bortom regionens gräns – Internationalisering i Västra Götaland*. I Nilsson, Lennart red. (2004) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. SOM-institutet. Göteborgs universitet.
- Möller, Tommy (2000) *Politikens meningslöshet. Om misstro, cynism och utanförskap*. Liber.
- Möller, Ulrika (2002) "Internationaliserad eller regionaliserad ungdom?". I Oscarsson, Henrik red. *Spår i framtiden*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart red. (2000) *Den nya regionen*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart red. (2004) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart red. (2006a) *Nya gränser, Västsverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart red. (2006b) *Nya gränser, Skåne*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart red. (2007) *Det våras för regionen*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart och Westerståhl, Jörgen (1997) "Lokal självstyrelse i Sverige". I Jönsson, Sten m.fl.(1997), *Decentraliserad välfärdsstad. Demokrati, effektivitet, service*. Stockholm: SNS Förlag.
- Norén Bretzer, Ylva (2000) "Vinden har vänt – kommunalt förtroende på ny kurs". I Lennart Nilsson red. (2000) *Den nya regionen*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

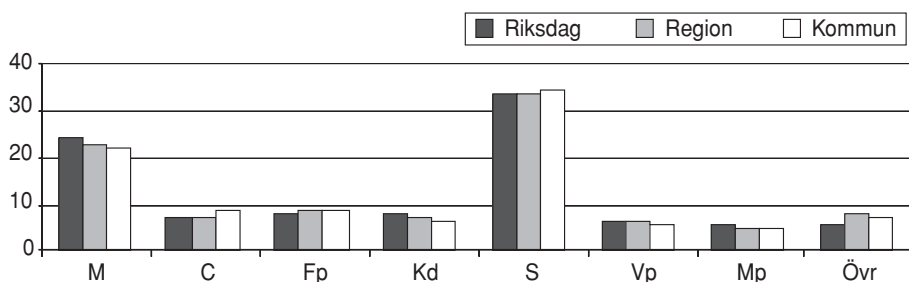
- Norén Bretzer, Ylva (2005) *Att förklara politiskt förtroende. Betydelsen av socialt kapital och rättvisa procedurer*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Persson, Jonas (1999) *Storstadsregionens kontraster. Kommunundersökningarna i Göteborgsregionen 1996–1998*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Proposition 1996/97:108.
- Putnam, Robert D (1996), *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS Förlag.
- Riksdagen 1996/97, BoU U13.
- Samhälle Opinion Massmedia, Skåne 2006. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Samhälle Opinion Massmedia, Västsverige 2006. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Sannerstedt, Anders (2008) ”De okända väljarna – en analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006”. Kommande.
- SOU 2007:10, *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*. Slutbetänkande från Ansvarskommittén.
- Vision Västra Götaland. – Det goda livet* (2005), Västra Götalandsregionen, Regionfullmäktige 2005-04-05.
- www.cefos.se
- www.scb.se

RÖSTNING OCH RÖSTDELNING 2006

FOLKE JOHANSSON

I vilken utsträckning har vi verkligen tre fristående val i Sverige? Är det ställningstagandet i riksdagsvalet som avgör röstningen också i region- och kommunval? Det råder ingen tvekan om att aktiviteten omkring riksdagsvalet och dess framtoning i massmedia är avgörande för valdeltagandet i de tre samtidiga valen. Riksdagsvalet gör att man går och röstar också i de andra valen men styr det också vad man röstar på? En direkt jämförelse mellan valresultaten i riksdags-, region- och kommunalval i Västra Götaland 2006 visar att utfallen totalt sett är ganska så likartade. Den största skillnaden kan noteras för moderaterna som får 2.5 procentenheter mer i riksdagsvalen än i kommunalvalen. Centerpartiet lockar 1.4 procent mer på kommunal nivå än i valen till riksdagen. För både kristdemokraterna och socialdemokraterna skiljer det 1.3 procentenheter mellan nationell nivå och kommunal nivå. För de förstnämnda är andelen högre i riksdagsvalet medan socialdemokraterna har högre andel i kommunalvalet. C och kd följer därmed de mönster vad gäller styrkan på olika nivåer som vi kunnat iaktta i hela landet under ett antal val. S hade däremot i båda de val vi tidigare haft sedan regionbildningen högre röstandel i riksdagsvalet än i kommunalvalet. Nu gick det bättre för s i kommunalvalet. Partiernas andelar i regionvalet ligger i allmänhet procentmässigt mellan riksdags- och kommunvalen.

Figur 1 Partifördelning Västra Götaland 2006 (procent)

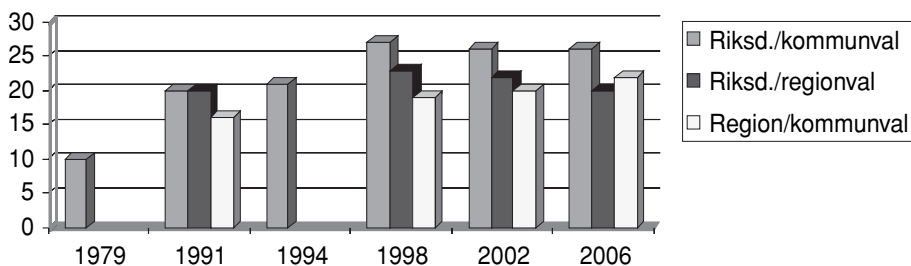
Källa: (Bearbetning av) Valstatistik från SCB.

Bakom dessa trots allt ganska måttliga skillnader i utfall på de olika nivåerna ligger emellertid avsevärt större skillnader i individuellt röstande. Var fjärde väljare röstar olika, röstdelar, i riksdags- och kommunval. (Jfr tabell 2 nedan) En skillnad som i

princip skulle kunna resultera i mycket större skillnader i utfall. Till en del beror skillnaderna i röstning på olika nivåer på att vissa partier bara finns på kommunal eller regional nivå. Till en del beror den på att man gör olika bedömningar av partiernas förutsättningar att göra ett bra jobb på olika nivåer. I Västra Götaland resulterade 2006 års val i att det i 40 av länets 49 kommuner finns representanter i kommunfullmäktige för partier utanför riksdagspartierna. I flera kommuner finns mer än ett sådant parti representerat och en stor del av dessa är att betrakta som lokala partier. De kan dock vara mer eller mindre lokala. Vissa är tydliga samgåenden mellan sympatisörer till olika rikspartier, andra har klara kopplingar till rikspartier även om det inte sägs entydigt. Ett avsevärt antal är också klart lokala partier som säger sig stå utanför blockpolitiken. Dessa partier, som i statistiken läggs samman under beteckningen övriga partier, får sammantaget 7.2 procent av rösterna. När nu något mer än var fjärde väljare röstar olika i riksdagsval och kommunval så är det uppenbart att många av dessa väljer bland riksdagspartierna i båda valen men kommer till olika resultat.

I regionvalet gick 7.7 procent av rösterna till gruppen övriga partier. Denna grupp dominerades här helt av Sjukvårdspartiet Västra Götaland som också fick sex mandat i regionfullmäktige. Eftersom en mindre andel röstdelar mellan riksdagsval och regionval och ett enda parti är så stort så består en avsevärt större del av röstdelningen här i att man väljer det regionala sjukvårdspartiet i regionvalet.

Figur 2 Röstdelning (procent)

Källor: Data från kommunundersökningarna 1979, 1991 och 1998 samt SOM-undersökningar 1994, 2002 och 2006.

Sett över en lite längre period har andelen som röstdelar mellan riksdagsval och kommunval stabiliserats på eller något över en fjärdedel av de röstande. Den andel som röstdelar mellan riksdagsval och regionval ligger på omkring 20 procent av väljarna. I andra undersökningar registreras en ökning också mellan 1998 och 2002. Den uppnådda nivån är dock ungefär densamma. (Holmberg/Oscarsson 2004, sid 92f) Andelen som röstdelar mellan regionval och kommunval förefaller däremot fortfarande visa en ökande tendens och har vid valet 2006 nått lite över en femtedel.

Bästa parti – röstning

Vilka ställningstaganden ligger då bakom partivalet på olika nivåer? Vi har utan referens till något val frågat de svarande "Vilket parti tycker du bäst om idag?" I riksdagsvalet röstar 88 procent på det parti som de tycker bäst om. I regionvalet 79 procent och i kommunvalet 74 procent. De återstående röstandelarna för region- och kommunvalen stämmer väl överens med tanken att de som röstdelat också röstat på något annat än sitt bästa parti i dessa val. Vid en närmare kontroll visar det sig att av dem som inte röstdelat utan alltså röstat på samma parti i båda valen har 93 procent röstat på det parti de tycker bäst om. Av dem som röstdelat har endast 17 procent röstat på sitt bästa parti i kommunvalet. Om vi tolkar valet av "bästa parti" som i huvudsak ideologibestämt, något som förefaller rimligt, så är riksdagsröstningen väsentligen ideologibestämd medan röstningen i kommunvalet är bestämd på annan grund. Detta stämmer väl överens med resultat från tidigare studier av skäl till röstdelning. (Jfr Johansson 1996). Att det väsentligen är synen på politiken på den kommunala nivån som bestämmer röstdelningen har i tidigare undersökningar framgått tydligt av att missnöje med kommunpolitiken fördubblar andelen som röstdelar medan missnöje med rikspolitiken endast innebär en mer marginell ökning. Det har också, när vi vid flera tillfällen frågat om anledningen till röstdelningen, framgått att sju av tio refererar till den kommunala nivån och endast en mindre andel av de återstående entydigt till den statliga nivån. För övriga svar går inte att klart bestämma till vilken nivå man hänvisar. (Johansson/Nilsson/Strömberg 2001, sid. 82 ff) Röstdelningen är därmed tydligt huvudsakligen ett resultat av ställningstaganden till kommunpolitiken.

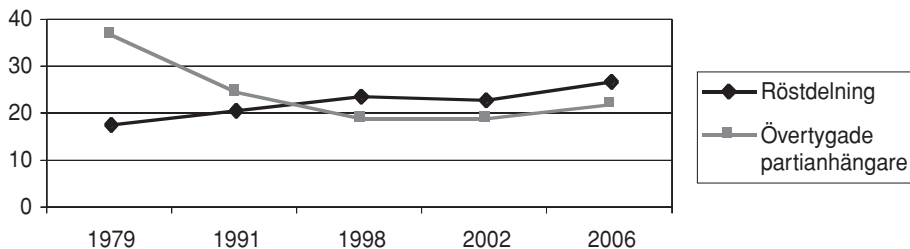
Den bild man får av röstdelning i Sverige stämmer i stora delar överens med resultat från studier av motsvarande fenomen i andra länder. Den huvudsakliga bild som framkommer är att ställningstagandena är avhängiga vilka resultat i form av konkreta åtgärder som man förväntar sig levereras respektive som man vill se. I normalfallet ligger avvikelserna från en röstning mer bestämd av en allmän partisympati på den lägre, t ex delstatlig, av två nivåer politiska nivåer. (Lacy och Paolino 1998, Burden och Kimball 1998, Mattei och Howes 2000)

Tabell 1 Röstning på bästa parti i olika val 2006 (Procent)

	Riksdagsval	Regionval	Kommunval
Mycket övertygad partianhängare	95	91	90
Något övertygad partianhängare	90	81	75
Ej övertygad partianhängare	81	67	60
Totalt	88	79	74

I tillägg till frågan om bästa parti har vi också frågat om man väljer ”Ja mycket övertygad”, ”Ja något övertygad” eller ”Nej” som svar på frågan ”Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?” Bland dem som svarar ”mycket övertygad” så röstar nio av tio på sitt bästa parti i kommunvalet och en ännu högre andel i riksdags- och regionvalen. Bland dem som svarar ”något övertygad” så är det tre fjärdedelar som väljer detta parti i kommunvalen och fyra femtedelar i regionvalen. I gruppen ej övertygade partianhängare röstar bara sex av tio på sitt bästa parti i kommunvalen och en något större andel i regionvalen. Även i riksdagsvalet så röstar var femte väljare i denna grupp på något annat än sitt bästa parti. Det är alldeles klart att frågan om man anser sig vara övertygad partianhängare är en starkt prediktor för röstningsbeteende. Den utlösande faktorn må vara något helt annat men att man inte är övertygad partianhängare ökar markant sannolikheten för röstdelning och minskningen av andelen övertygade partianhängare motsvarar fram till och med 1998/2002 ganska väl ökningen av andelen som röstdelar sett över ett par decennier. (Jfr figur 3) Därefter stämmer inte förändringarna överens. Detta kan bero på tillfälligheter i en pågående trend eller på grund av att andra orsaker har blivit mer väsentliga. Betydelsen av partiernas roll och av väljarnas känsla för partierna illustreras särskilt tydligt i en studie av röstningsbeteende i Ryssland där man från en nuvarande hög nivå av röstdelning spekulerar i en tänkbar minskning när partisystemet har stabiliserats. (McAllister och White 2000)

Figur 3 Röstdelning och partianhängare (procent)

Källor: Data från kommunundersökningarna 1979, 1991 och 1998 samt SOM-undersökningar 2002 och 2006.

Riksdagsröstning – röstdelning

Totalt sett röstar alltså 26 procent av dem som deltog i valet i Västra Götaland 2006 på olika partier i riksdags- och kommunalvalen. Det är ungefär samma andel som i Sverige totalt. Röstdelningen i Västra Götaland är varken särskilt stor eller särskilt liten. De olika riksdagspartierna har dock olika stor förmåga att ”behålla” sina

väljare även på kommunal nivå. Svårast är det för vänsterpartiet där 36 procent av partiets väljare i riksdagsvalet föredrar ett annat parti på kommunal nivå. Bäst lyckas socialdemokraterna där endast 19 procent av riksdagsrösterna tappas i det kommunala valet. Moderaterna tappar var fjärde väljare genom röstdelning medan för de andra partierna omkring 30 procent av riksdagsväljarna röstdelar.

Tabell 2 Röstdelning totalt riksdagsval – kommunval

	Röstat som i riksd.valet. Ej övervägt alternativ	Röstat som i riksd.valet. Övervägt alternativ	Röstat på annat parti än i riksd.valet	Summa procent	Antal svarande
Vänsterpartiet	38	26	36	100	175
Soc dem	64	17	19	100	796
Centerpartiet	46	21	32	100	197
Folkpartiet	31	39	31	100	193
Moderaterna	52	22	26	100	585
Kristdemokr.	41	26	32	100	194
Miljöpartiet	37	31	32	100	149
Sverigedem.	43	26	30	100	46
Annat	14	19	67	100	36
Samtliga	51	23	27	100	2374

En fjärdedel av väljarna har alltså röstat på olika partier i riksdags- och kommunvalen. Ytterligare en fjärdedel svarar ja på frågan "Övervägde du att rösta på något annat parti än det du röstade på i (kommunvalet)." Så mycket som varannan väljare är alltså öppen för att lämna det parti till vilket han/hon har en väsentligen ideologiskt baserad anknytning, för att i stället i kommunvalet rösta baserat på andra, oftast lokala, förhållanden. Det är sedan sannolikt styrkan i det lokala engagemanget som avgör om man genomför en röstdelning. Här finns alltså en avsevärd potential för ökad röstdelning.

Andelen som övervägt annat parti, liksom andelen som röstdelar, är lägst för socialdemokratiska riksdagsväljare. Partiet har därmed mest "lojala" väljare medan folkpartiet uppvisar det högsta värdet, dvs har störst andel av röstande i riksdagsvalet som övervägt annat parti i kommunvalet. Den större andelen av folkpartiväljarna i riksdagsvalet stannar emellertid vid att överväga röstdelning medan t ex vänsterpartiväljarna i större utsträckning gick hela vägen och genomförde olika röstning i de båda valen. Det kan också noteras att det är de två största partierna som bäst förmår hålla kvar sina väljare även i kommunvalen.

Till vilket parti går man vid röstdelning?

Om vi åter utgår ifrån det som väljarna angett som sitt "bästa parti", i vilken utsträckning håller man fast vid detta i olika val och vart går man om man väljer ett annat parti? Vi har redan sett att socialdemokrater är de som oftast håller fast vid sin partis sympati och detta gäller i alla val. I riksdagsvalet är det bara 6 procent av dem som säger sig ha s som bästa parti som röstar på något annat parti. Andelen ökar i regionvalet till 12 procent och i kommunvalet till 17 procent. Genomgående är det en ganska jämn spridning av dem som överger sin primära sympati på de andra partierna. Miljöpartiet och vänsterpartiet är de som har svårast att behålla sina sympatisörer. Miljöpartiet på alla nivåer och vänsterpartiet framför allt i kommunvalet. De som har miljöpartiet som sitt bästa parti och röstar på något annat finns spridda på alla partier men med en tyngdpunkt på s och v. De som överger sin vänsterpartisympati gör det i första hand för att rösta på s och i andra hand för att rösta på miljöpartiet. I regionvalet går dock en avsevärd del till sjukvårdspartiet och på samtliga nivåer men framför allt i kommunvalet finns en mindre spridning också på de andra partierna.

Tabell 3 Samtliga/Röstning riksdagsvalet

Bästa parti	V	S	Mp	C	Fp	M	Kd	Sd	Sjukv	Annat	S:a %	N
V	80	12	4	0	0	2	0	1	0	2	100	182
S	1	94	1	1	0	1	0	1	0	1	100	797
Mp	4	10	76	3	1	3	1	0	0	2	100	179
C	0	4	0	85	3	5	1	0	0	1	100	211
Fp	0	5	0	1	85	5	2	0	0	1	100	196
M	0	1	0	2	3	89	3	1	0	0	100	619
Kd	1	5	0	1	1	2	88	1	1	1	100	196
Sd	0	11	0	5	3	3	0	77	0	0	100	35
Annat	11	15	0	0	4	0	0	15	0	56	100	27

Tabell 4 Samtliga/Röstning regionvalet

Bästa parti	V	S	Mp	C	Fp	M	Kd	Sd	Sjukv	Annat	S:a %	N
V	74	12	3	0	1	0	1	1	6	2	100	182
S	2	88	1	1	1	1	1	1	3	0	100	797
Mp	8	14	65	2	3	3	1	0	4	1	100	179
C	0	3	1	77	4	4	3	0	6	0	100	211
Fp	0	7	1	4	74	6	3	0	5	0	100	196
M	0	3	0	3	6	79	5	2	2	0	100	619
Kd	1	6	0	2	5	7	73	2	3	1	100	196
Sd	0	9	0	6	3	3	0	71	3	6	100	35
Annat	14	14	14	0	9	0	0	14	32	5	100	22

Tabell 5 Samtliga/Röstning kommunvalet

Bästa parti	V	S	Mp	C	Fp	M	Kd	Sd	Sjukv	Annat	S:a %	N
V	63	20	6	2	1	1	1	0	1	7	100	183
S	2	83	2	4	1	3	1	1	1	3	100	791
Mp	8	15	64	3	2	3	2	0	0	4	100	185
C	0	9	1	71	7	7	1	0	0	3	100	209
Fp	0	10	1	4	71	8	2	2	1	4	100	199
M	0	8	1	3	6	74	4	2	0	2	100	654
Kd	1	9	2	4	4	8	69	2	0	2	100	193
Sd	0	14	0	6	0	0	0	71	0	9	100	35
Annat	13	13	4	4	8	4	4	21	4	25	100	24

När man väljer "Annat" som sitt bästa parti och blir ombedd att specificera det så går den största andelen (17%) till feministiskt initiativ och i den mån de röstat på detta parti så ingår rösterna i gruppen Annat parti i riksdagsvalet. Varannan väljare av dem som angett Annat parti vill inte uppge vilket parti han/hon avser. Återstående är utspridda på ett antal olika partier. I regionvalet så röstar en tredjedel av dem som väljer Annat parti som det bästa, på sjukvårdspartiet. Både för sverigedemokraterna och för annat parti är antalet svarande litet.

Nu har vi utgått ifrån "bästa parti" och studerat i vilken utsträckning man håller fast vid detta parti i olika val respektive vilket parti man väljer i stället. Vi ändrar nu perspektiv och ser i stället på ett visst partis väljare i ett visst val, t ex sjukvårdspartiet i regionvalet. Vilket "bästa parti" anger de väljare som röstat på sjukvårdspartiet? Denna frågeställning är inte lika relevant för riksdagspartierna eftersom de väsentligen har väljare som också har partiet som sitt "bästa parti".

Sjukvårdspartiet har endast en synnerligen liten andel väljare som ser detta som sitt bästa parti. Vid det första regionvalet 1998, när en motsvarande studie gjordes, så var det 11 procent i av dem som röstade på sjukvårdspartiet som angav detta parti som sitt bästa. Det har bara någon procent av de svarande gjort vid 2006 års val. Engagemanget för sjukvårdspartiet har uppenbarligen försvagats. En fjärdedel av dem som röstar på sjukvårdspartiet i regionvalet har s som sitt bästa parti. I övrigt är väljarna ganska jämnt spridda över alla riksdagspartier. Om man ser till block på nationell nivå så röstar 43 procent på det socialistiska blocket och 41 procent på alliansen/det borgerliga blocket. Fördelningen bygger på totalt 104 svarande som uppgett att de röstat på sjukvårdspartiet i regionvalet.

Av dem som röstade på sverigedemokraterna i regionvalet, i kommunvalet och/eller i riksdagsvalet, hade ungefär hälften angett detta parti som "sitt bästa". Var femte av sverigedemokraternas väljare angav m som sitt bästa parti och var tionde svarade s. Männen är påtagligt överrepresenterade bland sverigedemokraternas väljare och detta gäller särskilt i den grupp som röstat på partiet i alla tre valen. De två yngsta åldersgrupperna, upp till 50 år, är något överrepresenterade liksom de som har låg eller medellåg utbildning. Åldersgrupperna 50 år och däröver såväl som

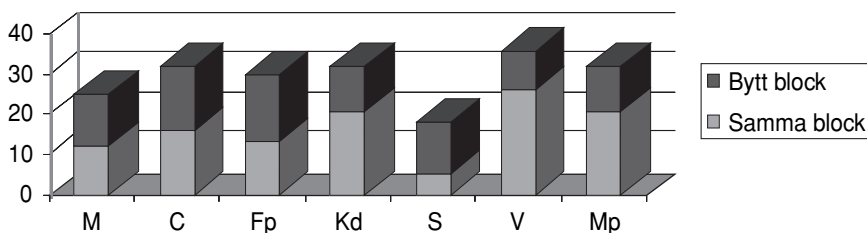
de som har högst utbildning röstar i mindre utsträckning än andra grupper på sverigedemokraterna. Både den höga andel som väljer dem som sitt bästa parti och den relativa styrkan i de yngsta åldersgrupperna ger sverigedemokraterna ett fördelaktigt utgångsläge inför nästa val. Det skall observeras att analysunderlaget endast är 78 svarande.

Röstdelning och blockbyte

Blockpolitiken dominerar den politiska arenan på nationell nivå. Den är mindre central på kommunal nivå men fortfarande ses ändå avvikelser från de traditionella blockgrupperingarna som värda att notera. En naturlig fråga blir: när man röstdelar, stannar man då kvar inom samma block eller byter man block? Andelen blockbytare är större i kommunvalet än i regionvalet men den är procentuellt ungefär lika stor på båda sidor. Vänsterpartisympatisörer byter dock block i något mindre utsträckning än övriga partier men de förlorar å andra sidan mest till "Annat" parti, i första hand lokala partier.

I figur 4 kan vi se både hur stor andel som röstdelat i de olika riksdagspartierna och hur stor andel som då gått över till det andra blocket. I m, c och fp har omkring hälften av de som röstdelat bytt block medan de som röstat på kd i riksdagsvalet när de röstdelat i större utsträckning då har valt ett annat borgerligt parti. På den socialistiska sidan är bilden mer sammansatt. De som röstat på s i riksdagsvalet men röstdelat i kommunvalet har i stor utsträckning då röstat på ett borgerligt parti. Däremot har de som till riksdagen röstat på v eller mp vid röstdelning till största delen stannat inom det socialistiska blocket.

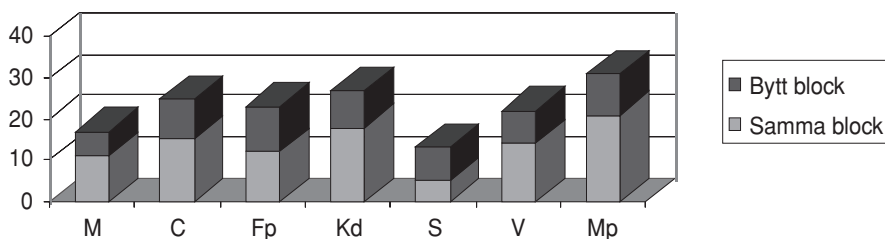
Figur 4 Röstdelning inom och mellan block riksdags-kommunval 2006 (procent)

Vid en jämförelse mellan röstning i riksdagsvalet och i regionvalet finner vi en bild som i stora drag påminner om den föregående. Det finns dock också några ganska tydliga skillnader. De som röstat på m i riksdagsvalet och röstdelar håller sig här i något större utsträckning kvar inom det borgerliga blocket. Har man röstat på v och röstdelar så ökar däremot sannolikheten för att man också har bytt block på

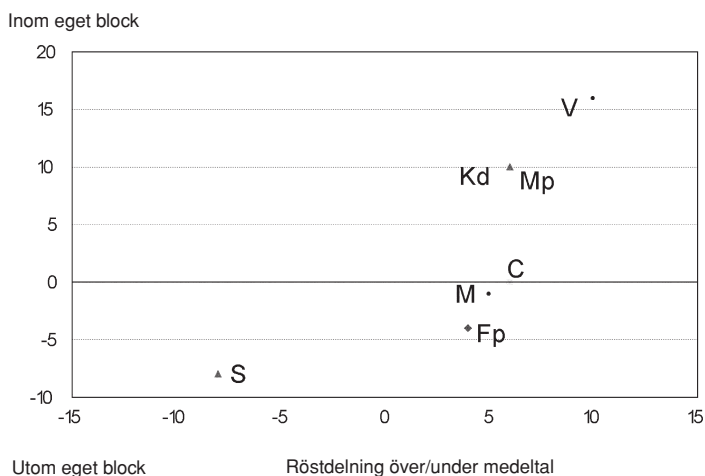
den regionala nivån. Något som möjligen har att göra med majoritetskonstellationen på den regionala nivån.

Figur 5 Röstdelning inom och mellan block riksdags-regionval 2006 (procent)

I figur 6 försöker vi på ett lite annat sätt illustrera både röstdelning och blockbyte i jämförelsen riksdagsval-kommunval. På den vågräta axeln har vi placerat partierna med hänsyn till om andelen röstdelning ligger över eller under ett vägt genomsnitt (=0). På den lodräta axeln är partierna placerade med hänsyn till om andelen som bytt block är större eller mindre än genomsnittet (=0). I den ena ytterligheten på den skala som framkommer finner vi v med störst andel röstdelning och mest blockbyte. Den andra ytterligheten är s med klart minst andel röstdelning och minst andel som byter block när de röstdelar. Det går inte att på något tydligt sätt gruppera partierna med användande av båda egenskaperna. De bildar snarare någon form av skala. Däremot är det helt klart att beträffande röstdelning är det främst s som avviker från de övriga partierna.

Figur 6 Röstdelning inom och utom eget block riksdagsval-kommunval 2006

Röstdelning i olika grupper

Kvinnor röstdelar i något större utsträckning än män och denna skillnad blir särskilt tydlig om man ser till om den svarande överhuvudtaget röstdelat i något av de tre möjliga fallen. Vi kan också se att kvinnor röstdelar i något större utsträckning än män mellan riksdagsval och regionval. Att vara övertygad partianhängare har större betydelse för kvinnor än för män. Andelen som överhuvudtaget röstdelat i något fall ökar speciellt bland kvinnor som inte är övertygade partianhängare. Yngre röstdelar i samtliga fall mer än äldre. Detta är påtagligt särskilt bland mycket övertygade partianhängare där yngre röstdelar avsevärt mer än äldre. Utbildningsnivå har störst betydelse av personegenskaperna för benägenheten att röstdelat. Sannolikheten fördubblas om man jämför grupperna med lägsta och högsta utbildningsnivån. Vi kan också se att egenskapen att vara mycket övertygad partianhängare är avsevärt mer avgörande för dem som har lägst utbildningsnivå än för dem som har mer än denna obligatoriska utbildning. Om vi förut kunde se tecken på att egenskapen att vara partianhängare inte förklarade den senaste ökningstrenden i andelen som röstdelar så kan vi här ana en alternativ eller bidragande förklaring. Vi ser möjligen början på ett generationsskifte där en yngre och högre utbildad grupp blir större och där denna grupp i mindre utsträckning låter sig hindras att röstdelat av att vara övertygad partianhängare.

Tabell 6 Röstdelning i olika grupper

	Röstdelning totalt				Mycket övertygad partianh.	Något övertygad partianh.	Ej panh
	Riks/ Kom	Riks/ Lt reg	Lt reg/ Kom	Rdel ngn	Rdel ngn	Rdel ngn	Rdel ngn
Kön:							
Män	25	18	21	27	13	28	37
Kvinnor	27	22	22	31	12	33	44
Ålder:							
18-29	32	26	27	36	17	38	41
30-49	30	24	24	33	13	33	46
50-64	26	20	21	29	13	31	37
65-	18	14	16	21	10	25	33
Utbildning:							
Låg	17	11	14	18	6	23	29
Medellåg	29	22	24	32	16	34	40
Medelhög	27	22	22	31	13	31	44
Hög	30	25	25	35	16	34	46

Vi har redan varit inne på att det är intressant att se på om man övervägt att röst-
dela även om man sedan inte genomfört tanken. Skillnaderna mellan män och
kvinnor förblir oförändrade även om vi väger in denna aspekt. Däremot blir den
tidigare nämnda skillnaden mellan åldersgrupper än mer tydlig. Bland de yngsta
är det större andel som övervägt att röst dela än som verkligen genomfört tanken
medan motsvarande andel är mindre bland de äldre. Där finns med andra ord inte
samma potential för en ökad röst delning som bland de yngre. Vad gäller utbild-
ningsnivå är situationen motsvarande. Andelen som övervägt men ej genomfört är
speciellt stor bland de med högre utbildning och här finns alltså särskilt stora grup-
per som kan tänka sig att röst dela även om de inte gjort det idag. Resultaten så
långt stöder den tidigare framförda föreställningen om betydelsen av ett generations-
skifte.

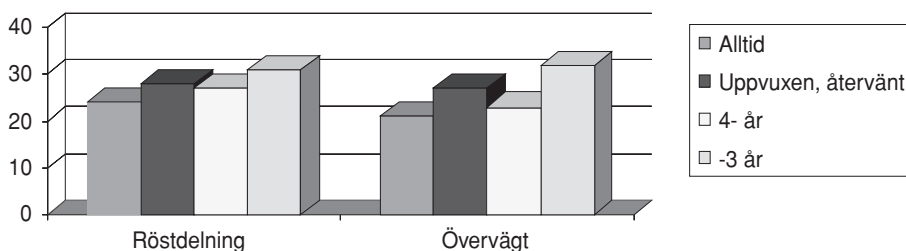
Tabell 7 Övervägt röst delning i olika grupper – kommunvalet

	Röstat som i riksd.valet. Ej övervägt alternativ	Röstat som i riksd.valet. Övervägt alternativ	Röstat på annat parti än i riksd.valet	Summa procent	Antal svarande
Män	51	24	24	100	1172
Kvinnor	48	26	26	100	1300
Ålder					
-29 år	34	34	31	100	328
30-49 år	43	29	29	100	821
50-64 år	50	25	25	100	740
65-80 år	67	15	18	100	501
Utbildning					
Låg	70	13	17	100	576
Medellåg	46	25	29	100	699
Medelhög	47	28	26	100	529
Hög	37	34	29	100	642
Valkrets					
VG läns västra (Bohuslän)	50	25	25	100	581
Norra (norra Älvsborg)	49	20	31	100	417
Södra (södra Älvsborg)	53	25	21	100	307
Östra (Skaraborg)	55	21	24	100	424
Göteborgs kommun	45	31	25	100	743

Med viss reservation för att enstaka kommuner slår igenom ibland så kan vi se vissa skillnader också mellan olika delar av regionen. I Skaraborg och södra Älvsborg röstar man i större utsträckning än i andra delar av regionen likadant i riksdagsval och i kommunval. I Bohuslän, norra Älvsborg och speciellt i Göteborg, antingen röstdelar man i något större utsträckning eller åtminstone överväger man att röstdelar. I Göteborg begränsar man sig mer till överväganden medan man genomför olika röstning i större utsträckning i norra Älvsborg.

Högre politisk aktivitet bland sådana som flyttar är en hypotes som förts fram vid olika tillfällen och som även fått visst stöd. Vi jämför här de som alltid bott i en och samma kommun, de som flyttat ut och återvänt, de som flyttat in och bott där i fyra år eller mer och de inflyttade som bott där i högst tre år. Ju mer nyinflyttad man är desto större är sannolikheten att man röstdelar mellan riksdags- och kommunvalet. Sannolikheten är också större att man funderar på att röstdelar även om man inte genomfört tanken.

Figur 7 Tid i kommunen – röstdelning riksdagsval-kommunval (procent)

I den mån man ser det som ett lite större steg att byta block och inte bara byta parti så kan vi se att män röstdelar på detta sätt i något större utsträckning än kvinnor. Högutbildade byter block i sin röstdelning i något mindre utsträckning än grupper med lägre utbildningsnivå och slutligen relativt nyinflyttade i kommunen håller sig också oftare inom ett och samma block vid röstdelning än de som bott länge i eller är uppväxta i kommunen.

Varför röstdelar?

I ett försök att urskilja de mer omedelbara eller, om man så vill, utlösande orsakerna till röstdelning har vi sett på ett antal olika mått på inställning till eller uppfattning om kommunen och dess verksamhet. Det visar sig att de som är missnöjda med hur demokratin fungerar, tycker att den kommunala ekonomin är dålig, har lågt förtroende för kommunpolitiker eller tycker att kommunstyrelsen sköter sig dåligt röstdelar något mer än övriga. Skillnaden uppgår till 5-10 procentenheter jämfört med dem som röstdelar minst i respektive grupper. Uppfattning om hur

den kommunala servicen fungerar eller allmänt intresse för kommunalpolitik har inget samband med röstdelning. Både särskilt högt och särskilt lågt förtroende för kommunala tjänstemän är förenat med högre (omkring +10 procentenheter) röstdelning. Något fler nämnde åtminstone något kommunalt problem bland dem som röstdelade jämfört med dem som inte röstdelade. Av dem som personröstade röstdelade också omkring 30 procent mot omkring 25 procent i gruppen icke personröstande. Detta kan möjligen ses som ett tecken på att man försöker maximera sitt inflytande genom att vara aktiv på olika sätt men det kan också vara ett tecken på att man röstdelar på grund av förtroende för en viss politiker. I tidigare studier av röstdelning har som tidigare nämnts framkommit att man oftast hänvisar till förhållanden på kommunal nivå när man röstdelar mellan riksdagsval och kommunval. (Johansson 1987) Resultaten här stöder i huvudsak denna bild.

En multivariat analys, där vi alltså i en enda analys samtidigt prövar betydelsen av de olika egenskaper som diskuterats förutom att vara övertygad partianhängare, visar att det är ett litet antal egenskaper som framför allt påverkar om man röstdelar eller ej. Den viktigaste är ålder. Sannolikheten för röstdelning minskar markant om man nått pensionsåldern. Det bör observeras att ålder fångar upp en del av effekten av utbildning eftersom yngre genomsnittligt har högre utbildningsnivå än äldre. Sedan bör man vara intresserad av politik i allmänhet och kommunpolitik i synnerhet för att röstdelar. Slutligen bör man ha förtroende för de kommunala politikerna. Om man inte tror att de kan och vill åstadkomma något bra så finns ingen anledning att röstdelar.

Personeffekter

Förtroende för eller misstroende mot en viss partiföreträdare är ett tänkbart skäl för röstdelning. I princip skulle det kunna avse partiföreträdare både på nationell och på kommunal nivå. Eftersom vi redan konstaterat att röstningen i riksdagsvalet väsentligen är ideologiskt bestämd så förväntar vi oss emellertid en sådan personeffekt i första hand på kommunal nivå. För att det skall vara rimligt att förvänta sig en sådan effekt krävs att det finns en partiföreträdare som är tillräckligt känd och dessutom krävs det av undersökningstekniska skäl att vi har tillräckligt stort urval i kommunen. Dessa förutsättningar finns uppfyllda i Göteborg. Göran Johansson har alltsedan han blev ordförande i kommunstyrelsen 1988 varit ett tungt namn i kommunpolitiken. Han är välkänd och har avsevärt stöd också utanför det egna partiet. (Holmberg 2003)

Vid det första valet där Göran Johansson var ledare för socialdemokraterna i Göteborg lyckades man vare sig bättre eller sämre i kommunvalet i förhållande till riksdagsvalet än vad socialdemokraterna gjorde generellt i landets alla kommuner. Från och med 1991 års val har dock s i Göteborg fått bättre resultat i kommunvalet än i riksdagsvalet i kommunen. I hela landet har s annars vanligen lite sämre resultat i kommun- än i riksdagsvalen. Vid det senaste valet 2006 var skillnaden

särskilt stor. I kommunvalet i Göteborg fick s då sju procentenheter större andel än vid röstningen i riksdagsvalet i kommunen.

Skillnaderna mellan kommunvalen och riksdagsvalen i Göteborg under denna period pekar ganska klart mot att det finns någon speciell faktor på kommunal nivå i Göteborg och vi tror alltså att denna faktor heter Göran Johansson. Säkra kan vi dock inte vara enbart på grund av valresultaten. För att mer entydigt kunna påvisa om det verkligen finns en ”Göran Johansson-effekt” skall vi undersöka frågan på individnivå. Vi har sedan lång tid i Väst-SOM frågat medborgarna om de gillar eller ogillar olika region- och kommunpolitiker. En av de kommunpolitiker vi frågat om är Göran Johansson. En gillar – ogillar-skala från 5 till -5 har slagits samman så att ogillar bildar en grupp, de som svarat varken gillar eller ogillar (neutrala) bildar en grupp och på den ”positiva sidan har vi särskilt de som gillar och de som gillar starkt.

För att förenkla analysen lite och inte få alltför många grupper har vi också grupperat partierna. Allianspartierna bildar en grupp, s är en egen grupp och en tredje grupp bildas av v och mp. Vi utgår från röstningen i riksdagsvalet och grupperar medborgarna med hänsyn till vilken partigrupp som fått deras röst i detta val. De som röstat på något annat än de vanliga riksdagspartierna ingår ej i analysen. Inom varje sådan partigrupp delar vi sedan upp med utgångspunkt ifrån uppfattningen om Göran Johansson och undersöker därefter hur man i de olika delgrupperna röstar i kommunvalet. I kommunvalet slås andra förekommande partier samman till en grupp övriga.

Tabell 8 Alliansröstande – kommunröstning

Röstning i riksdagsvalet	Röstning i kommunvalet				Summa procent	Antal svarande
	v+mp	s	Alliansen	Övriga		
Alliansen Ogillar GJ	4	5	87	4	100	59
Alliansen Neutrala	0	1	91	7	100	82
Alliansen Gillar GJ	2	6	85	6	100	178
Alliansen Gillar starkt	2	29	60	9	100	129

Ungefär nio av tio av dem som röstar på något av allianspartierna i riksdagsvalet gör det också i kommunvalet. Dock inte i den grupp som starkt gillar Göran Johansson. Här minskar andelen lojala väljare till 60 procent och huvuddelen (29%) av

de som lämnat alliansen går till socialdemokraterna. Övriga partier får också ett marginellt tillskott.

Tabell 9 v och mp-röstande – kommunröstning

Röstning i riksdagsvalet	Röstning i kommunvalet				Summa procent	Antal svarande
	v+mp	s	Alliansen	Övriga		
v+mp Ogillar GJ	75	0	0	25	100	16
v+mp Neutrala	84	5	3	8	100	21
v+mp Gillar GJ	69	19	5	7	100	59
v+mp Gillar starkt	71	26	0	2	100	42

I tabell 9 framgår att de som röstat på v eller mp i riksdagsvalet överhuvudtaget i större utsträckning byter partigrupp. Det är dock tydligt att det är bland dem som gillar och särskilt bland dem som starkt gillar Göran Johansson, som en avsevärd del byter till s. Slutligen ser vi i tabell 10 på dem som röstar s i riksdagsvalet. Till en början skall vi konstatera att det är bara några enstaka i denna grupp av medborgare som ogillar Göran Johansson. Också i övriga fall är skillnaderna små men man kan kanske ändå konstatera att det är i gruppen neutrala som avhoppet till alliansen är störst och det är i gruppen gillar starkt som avhoppet är minst.

Tabell 10 s-röstande – kommunröstning

Röstning i riksdagsvalet	Röstning i kommunvalet				Summa procent	Antal svarande
	v+mp	s	Alliansen	Övriga		
s Ogillar GJ						3
s Neutrala	0	83	11	6	100	18
s Gillar GJ	11	75	6	8	100	72
s Gillar starkt	5	86	5	4	100	150

I flera fall är delgrupperna i de närmast ovanstående tabellerna nog så små men om vi ser till det dominerande mönstret så finner vi att det i allt väsentligt går i förväntad riktning. Om man röstar på alliansen eller på v/mp i riksdagsvalet och gillar Göran Johansson så är sannolikheten större att man röstar s i kommunvalet. Om man röstat s i riksdagsvalet och gillar Göran Johansson så minskar risken att man byter parti i kommunvalet. Det finns i 2006 års kommunval i Göteborg en tydlig Göran Johansson-effekt.

Sammanfattning

Totalt sett skiljer sig partiernas relativa styrka inte särskilt mycket mellan valen till olika nivåer. Inte desto mindre är det en stor andel, omkring tjugonio procent av de röstande, som i någon kombination väljer olika partier i olika val. Den högsta frekvensen får vi vid en jämförelse mellan riksdagsval och kommunval där var fjärde väljare röstdelar. Omfattningen av röstdelningen är alltså ganska stor men dessutom är det ungefär en fjärdedel av väljarna som övervägt röstdelning men (ännu) inte genomfört tanken. Det finns därmed en avsevärd potential för ökning av röstdelningen och detta särskilt om andelen helt eller delvis övertygade partianhängare fortsätter att minska så som den gjort tidigare. Yngre och högutbildade är också mer benägna att röstdela. Något som med ökande utbildningsnivå och generationsskifte också sannolikt kommer att bidra till en ökning.

Röstdelningen sker huvudsakligen mellan de etablerade riksdagspartierna även om lokala partier spelar en marginellt ökande roll. På regionnivå bidrar dock sjukvårdspartiet markant till röstdelningen i relation till riksdagsvalet. Huvudmönstret är att man röstar efter ideologi i riksdagsvalet och övertygade partianhängare gör så även i kommunvalet. Att man inte är övertygad partianhängare är oftast en förutsättning men det som driver fram en röstdelning är i första hand åsikter om kommunala (respektive regionala) frågor.

Socialdemokraternas väljare i riksdagsvalet är minst benägna att röstdela men när de väl gör det så drar de sig inte för att också byta block. Folkpartiväljarna, som historiskt sett varit mycket rörliga, är också mest öppna för tanken att röstdela. Kommunala politiska frågor är alltså den vanligaste faktorn bakom röstdelning men personeffekter är också förekommande. Vi har kunnat belägga en tydlig sådan i Göteborg där de som gillar Göran Johansson är mer benägna att rösta på socialdemokraterna i kommunvalet oavsett partival i riksdagsvalet.

Slutligen, med återknytning till vår startpunkt, vi har idag tre till stor del från varandra fristående val. Riksdagsvalet är väsentligen ideologibaserat och utan tvekan väljer många att rösta på samma parti även i de två andra valen. Samtidigt har dock hälften av de röstande antingen övervägt annat parti än i riksdagsvalet för ett eller båda av region- och kommunvalen eller också röstat på något annat parti i ett eller eventuellt i båda de möjliga fallen. En röstning som då väsentligen bestäms av regionala/lokala förhållanden snarare än av en allmän ideologisk hållning.

Referenser

- Allmänna valen 2006*. Statistiska centralbyrån.
- Burden, Barry C. och David C. Kimball (1998) *A New Approach to the Study of Ticket Splitting*. *American Political Science Review*, vol 92:3, sid 533 ff.
- Holmberg, Sören (2003) "Anonyma politiker". I Nilsson, Lennart (red) *Perspektiv på Västsverige*. SOM-rapport 31. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Henrik Oscarsson (2004) *Väljare. Svensk väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Johansson, Folke (1987) "Delad röstning". Ingår i *Folkstyrelsens villkor. Betänkande av folkstyrelsekommittén*. *SOU 1987:6*.
- Johansson, Folke (1999) "Lokala partier". I Nilsson, Lennart (red) *Region i omvandling*. SOM-rapport nr 23. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, Folke (1996) Röstdelning – en kommunal fråga? I Nilsson, Lennart (red) *Västsvenska perspektiv*. SOM-rapport nr 17. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, Folke (2004) "Röstning i regionvalet". I Nilsson, Lennart (red) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. CEFOS, Göteborgs universitet.
- Johansson, Folke, Lennart Nilsson och Lars Strömberg (2001) *Kommunaldemokrati under fyra decennier*. Malmö: Liber.
- Lacy, Dean och Philip Paolino (1998) *Downsian Voting and the Separation of Powers*. *American Journal of Political Science* vol. 42, okt 1998 sid 1180ff.
- Mattei, Franco och John S. Howes (2000) *Competing explanations of Split-ticket Voting in American National Elections*. *American Politics Research* 2000; 28; 379
- McAllister, Ian och Stephen White (2000) *Split ticket voting in the 1995 Russian Duma elections*. *Electoral Studies* 19 (2000) 563 ff

POLITIKER BLIR MER POPULÄRA VALÅR

SÖREN HOLMBERG

Politiker tenderar att vara något mer uppskattade valår än de är året innan valen. Det tycks finnas en viss positiv valårseffekt. När politikerna kommer ut och möter de många väljarna ökar för det mesta deras popularitet. Det hade varit värre om det varit tvärtom, om populariteten hade minskat. Men så är det alltså oftast inte. Politikernas popularitet, precis som mycket annat som har att göra med förtroende för det politiska, gynnas i Sverige av en positiv valårseffekt (Holmberg och Weibull 2007).

Vi kan inte bygga generaliseringen på några längre tidsserier eller på något större antal fall. När det gäller lokal- och regionalpolitiker har vi endast tillgång till popularitetsmätningar för göteborgspolitiker vid tre val, för västra götalandspolitiker vid två val och för skånepolitiker vid ett val. Lägg därtill att vi i de nationella SOM-undersökningarna har mätt partiledarnas popularitet i sex val och det totala antalet fall blir någorlunda anständiga tolv.

När det gäller partiledarkollektivet har den genomsnittliga uppskattningen under de senaste tjugo åren ökat samtliga valår utom i samband med valet 1988.¹ Mest ökade populariteten 1994 och 2006 då samtliga partiledare utom Alf Svensson 1994 respektive Göran Persson och Lars Leijonborg 2006 blev mer uppskattade (Holmberg 2007).

Resultaten på lokal eller regional nivå är inte lika entydiga. I två fall minskar politikernas genomsnittliga popularitet när det väl blir val och i fyra fall går den upp. Nedgången gäller göteborgspolitikerna och valen 2002 och 2006. I valet 2002 var det främst Göran Johansson (s) som tappade i popularitet från tidigare mycket höga siffror. Fyra år senare ökade tvärtom Johanssons popularitet under valåret upp till mycket höga +22 på en skala mellan -50 till +50. De göteborgspolitiker som främst tappade något i uppskattning valåret 2006 var Jan Hallberg (m) och Kia Andreasson (mp).

Men i övriga undersökta lokala/regionala val är tendensen positiv för politikerpopulariteten. Valen ökar politikernas uppskattning. Inte mycket men dock åt det positiva hållet. Det gäller kommunalvalet i Göteborg 1998, regionvalet i Västra Götaland 2002 och 2006 och regionvalet i Skåne 2006².

Den positiva valårseffekten gör dock inte politikerna dramatiskt mycket mer populära. Uppskattningssiffrorna är rätt dystra även i samband med val. Svenska politiker i gemen är inte särskilt populära. Genomsnittresultaten håller sig oftast kring +/- noll på vår 101-gradiga ogillar-gillarskala. Göteborgspolitiker med Göran Johansson i spetsen är mest gillade med genomsnitt på + 2 1994, +4 1998,

+3 2002 och + 5 2006. Regionpolitikerna uppvisar sämre uppskattningssiffror med + 2 1998, -0 2002 respektive +1 2006 i Västra Götaland och +/-0 i Skåne 2006.

Motsvarande genomsnittresultat för partiledarna är inte bättre än för lokal- och regionpolitikerna. De tenderar snarast att vara sämre och dessutom är de minskande. Genomsnittspopulariteten för svenska partiledare (inklusive miljöpartiets språkrör) var +3 1988, +2 1991, -0 1994, -0 1998, -1 2002 och -1 2006.³

Partiledarna kan inte trösta sig med att resultaten bara gäller för en mindre del av folket. Popularitetsfrågan i SOM har ställts till alla svarspersoner som sagt att de känner till politikern i fråga. Och det betyder i de flesta fall att över nittio procent av svarspersonerna fått och besvarat frågan om partiledarnas uppskattning. Så kända är svenska partiledare bland allmänheten.

Men så kända är inte lokala och regionala politiker. Långt därifrån i de flesta fall. I teorin skulle alltså lokala politiker kunna skylla sin bristande popularitet på att undersökningen bara gäller dem som känner till politikerna. Om alla vore med i mätningen skulle resultaten bli bättre. Men så fungerar det inte. Människor som själva anger att de *inte* känner till en politiker går knappast omkring och latent gillar den aktuella politikern. En sådan tolkning rymmer väl mycket önsketänkande. Lokalpolitiker får svälja att de i de flesta fall är både förhållandevis okända och dessutom inte särskilt uppskattade bland de få som känner till dem.

Göteborgspolitikerna är genomsnittligt klart mer välkända än regionpolitikerna. Andelen personer som i medeltal anger att de känner till någon av de undersökta göteborgspolitikerna är 40 procent valåret 2006. Resultatet för Göran Johansson (s) är hela 87 procent – nästan i klass med partiledarna. Motsvarande genomsnittliga kännedomssiffra är endast 14 procent för västra götalandspolitikerna och 19 procent för skånepolitikerna. De detaljerade resultaten för undersökningen i Göteborg och i Västra Götaland redovisas i tabellerna 1-4. Skånesiffrorna återfinns i Lennart Nilsson och Rudolf Antoni (red.) *Medborgarna och regionen* (2008).

Man skulle förvänta sig att politiker-kännedomen skulle öka valår, men så är endast fallet i tre av våra sex undersökta lokal/regionalval. Snittkunskapen om politikerna ökade något i Göteborg 1998 och 2002 och i Skåne 2006. Men i övriga tre studerade val minskade politiker-kännedomen – i Västra Götaland 2002 och 2006 och i Göteborg 2002. Resultatet för Göteborg 2002 kan i huvudsak förklaras av tillfälliga svängningar i Göran Johanssons kännedom. Resultaten för Västra Götaland kan inte på samma sätt kopplas till någon enskild politiker. Nedgången i politiker-kännedomen i Västra Götaland under valåren återfinns över hela linjen. Här kan vi eventuellt fundera över om regionvalen i det nya Västra Götaland hittills har haft en tendens att hamna i slagskuggan av såväl de lokala som de nationella valen. Den nya regionvalen har haft svårt att hävda sig mot de mer välkända valen i kommunerna och mot valet till riksdagen.

Tabell 1 Kännedom om ledande politiker i Göteborg (procent)

politiker (parti)	andel bland samtliga											andel bland egna partiets sympatisörer														
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Göran Johansson (s)	79	82	81	75	85	75	75	80	74	75	72	80	87	83	84	85	83	83	76	76	79	75	79	80	81	86
Johnny Magnusson (m)	69	66	61	56	63	56	56	-	-	-	-	-	-	78	74	68	66	71	65	67	64	-	-	-	-	-
Frank Andersson (s)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	54	55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	52
Margita Björklund (fp)	44	50	44	43	48	44	47	50	-	-	-	-	-	52	54	52	54	56	57	69	61	-	-	-	-	-
Rune Zachrisson (fp)	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Claes Roxbergh (mp)	42	43	33	28	38	33	36	36	-	-	-	-	-	30	39	27	27	45	35	42	36	-	-	-	-	-
Jan Hailberg (m)	-	-	-	-	-	-	32	34	38	37	36	41	48	-	-	-	-	-	-	37	42	48	56	55	47	58
Kerstin Svensson (s)	32	39	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	47	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roger Andreasson (v)	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vivv-Ann Nilsson (s)	-	-	-	22	28	-	-	-	28	24	23	-	-	-	-	-	30	27	-	-	-	28	29	31	-	-
Jan-Ake Ryberg (v)	-	26	18	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	24	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ture Jacobsson (kd)	22	24	18	16	20	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	*	32	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Selin (c)	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (c)	-	22	17	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Olafsson (v)	-	-	-	20	15	17	21	19	16	18	21	22	-	-	-	-	-	30	19	20	29	30	16	16	27	31
Solveig Lindström (s)	-	-	-	-	-	21	21	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	25	22	-	-	-	-	-
Helene Odenjung (fp)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	31
Kia Andreasson (mp)	-	-	-	-	-	-	-	-	14	12	21	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13	21	29
Erik Lithander (fp)	-	-	-	-	-	-	-	-	20	16	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	18	25	-
Karin Plejel (mp)	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-
Ann-Marie Johansson (c)	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Liljesand (kd)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	10	16	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Eklund (kd)	-	-	-	-	-	12	14	14	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	11	20	23	-	-	-	-

Kommentar: Resultaten visar andelen göteborgska svarspersoner som inte kryssat för "personen okänd för mig" och som kryssat för någon grad av sympati på en ogillar-gillarskala i Väst-SOM-studierna. Procentbasen är definierad som samtliga personer som besvarat enkäterna i Göteborg. Efter kännedomfrågan tillfrågades undersökningspersonerna vad de tyckte om politikerna på en gillar-ogillarskala mellan -5 och +5. Ett - anger att politikerna i fråga inte ingick i det årets studie medan en * anger att antalet svarspersoner är mycket begränsat. Partisympatierna har mätts med hjälp av en fråga om bästa parti alternativt en fråga om bästa parti i rikspolitiken.

Tabell 2 Populära och mindre populära göteborgspolitiker (medeltal)

Fråga: "Var skulle du vilja placera några kommunala politiker i Göteborg på nedanstående skala?"

politiker (parti)	andel bland samtliga											andel bland egna partiets sympatisörer														
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Göran Johansson (s)	+17	+24	+19	+14	+10	+9	+14	+16	+10	+8	+12	+19	+22	+31	+36	+31	+27	+29	+27	+26	+27	+26	+25	+27	+29	+35
Johnny Magnusson (m)	-1	+4	+5	+7	+7	+5	+7	+5	-	-	-	-	-	+22	+24	+21	+20	+22	+21	+22	+20	-	-	-	-	-
Frank Andersson (s)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+3	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+12	+13
Margita Björklund (fp)	+3	+5	+8	+8	+8	+8	+9	+7	-	-	-	-	-	+9	+23	+24	+24	+24	+20	+17	+19	-	-	-	-	-
Rune Zackrisson (fp)	-2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Claes Roxbergh (mp)	-1	-1	+0	-2	-0	-5	-4	-5	-	-	-	-	-	+19	+11	+17	+19	+17	+13	+5	+8	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (m)	-	-	-	-	-	-	+3	+3	+4	+4	+5	+9	+6	-	-	-	-	-	-	+16	+14	+21	+16	+18	+18	+18
Kerstin Svensson (s)	+1	+1	+5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+8	+10	+16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roger Andreasson (v)	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vivv-Ann Nilsson (s)	-	-	-	-1	+0	-	-	-	+1	-2	-2	-	-	-	-	-	+4	+10	-	-	-	+6	+5	+5	-	-
Jan-Åke Ryberg (v)	+2	+2	-1	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+3	+8	+12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ture Jacobsson (kd)	-2	+0	+0	+1	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	*	+15	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Selin (c)	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (c)	-	-	-0	+2	-0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eva Olofsson (v)	-	-	-	+2	+1	-2	+1	+3	+2	-1	+1	+4	-	-	-	-	-	+4	+7	+4	+10	+15	*	+16	+8	+21
Solveig Lindström (s)	-	-	-	-	-	-2	-1	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+6	+3	+7	-	-	-	-	-
Helene Odenjung (fp)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+4	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+10	+12
Kia Andreasson (mp)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-1	-0	-3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	+16	+8	+5
Erik Lithander (fp)	-	-	-	-	-	-	-	-	+4	+1	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+3	+3	+11	-	-
Karin Pleijel (mp)	-	-	-	-	-	-	-	-	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-
Ann-Marie Johansson (c)	-	-	-	-	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Liljesand (kd)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-1	+2	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*	*	*	*
Lars Eklund (kd)	-	-	-	-	-	-1	-2	-1	-1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+2	+6	+1	*	-	-	-	-

Kommentar: Resultaten visar medeltalsvärden (gångar 10) på en ogillar-gillarskala med värden mellan -5 och +5. Egna partiets sympatisörer har precis som i tabell 1 definierats med hjälp av svaren på en fråga om bästa parti.

Tabell 3 Kännedom om ledande politiker i Västra Götaland (procent)

politiker (parti)	andel bland samtliga										andel bland egna partiets sympatisörer									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Göran Johansson (s)	67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cecilia Widegren (m)	13	36	48	43	41	-	-	-	-	-	13	40	46	48	49	-	-	-	-	-
Roland Andersson (s)	19	23	32	30	28	30	27	28	26	-	20	30	40	34	29	36	31	30	28	-
Eva Eriksson (fp)	-	20	27	26	25	27	-	-	-	-	-	29	39	32	32	39	-	-	-	-
Rune Lanestrand (svg)	19	21	25	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Annelie Stark (s)	23	24	28	25	22	23	22	22	17	-	26	30	35	26	24	28	25	23	21	-
Bengt Mollstedt (m)	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-
Kent Johansson (c)	-	16	20	18	18	18	16	17	13	-	-	19	34	35	33	36	34	25	23	-
Stig Grauers (m)	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Hans Aronsson (s)	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (m)	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ursula Johansson (kd)	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Åström (v)	10	12	15	15	14	14	13	15	10	-	12	12	18	16	18	14	19	13	20	-
Monica Selin (kd)	11	-	16	15	13	13	13	13	9	-	11	-	15	14	16	15	8	13	12	-
Lars Bergsten (m)	-	-	-	-	-	13	10	12	-	-	-	-	-	-	-	17	8	10	-	-
Jonas Andersson (fp)	-	-	-	-	-	-	10	12	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
Susanne Aronsson (svg)	-	-	-	-	-	-	10	12	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Thomas Mellqvist (c)	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ingela Bergendahl (s)	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Gunnel Adler (mp)	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Stefan Kristiansson (mp)	-	-	11	13	11	11	9	10	5	-	-	-	7	17	8	8	8	13	6	-
Einar Hansander (svg)	-	-	-	-	11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Steen (fp)	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Johnny Magnusson (m)	-	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41

Kommentar: Resultaten visar andelen svars personer som inte kryssar för "personen okänd för mig" och som kryssat för någon grad av sympati på en ogillar-skala. Procentbasen har definierats som samtliga personer som besvarat Väst-SOM-enkäten i Västra Götaland. Partisympatierna har fastställts med hjälp av en fråga om bästa parti.

Tabell 4 Populära och mindre populära politiker i Västra Götaland (medeltal)

politiker (parti)	andel bland samtliga										andel bland egna partiets sympatisörer									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Göran Johansson (s)	+2	+2	-15	-11	-8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cecilia Widegren (m)	+2	-3	+2	-2	0	-4	-6	-4	-1	-	+9	+21	+2	+5	+16	-	-	-	-	-
Roland Andersson (s)	-3	-6	+5	+4	+5	0	-	-	-1	-	+8	+8	+11	+7	+10	+5	+5	+4	+12	-
Eva Eriksson (fp)	-	+2	-3	-4	-	-	-	-	-	-	-	+20	+17	+17	+9	+5	-	-	-	-
Rune Lanestrand (svg)	+2	-1	-5	-3	-4	-6	-6	-4	-2	-	-	+5	+6	+4	+3	+2	+2	+3	+7	-
Annelie Stark (s)	-1	-	-1	-	-3	-	-	-	-	-	-	+5	+8	-	-	-	-	-	-	-
Bengt Mollstedt (m)	-	-	+1	-0	+2	-2	-1	-0	+2	-	-	+21	-0	+9	+19	+7	+7	+11	+21	-
Kent Johansson (c)	-	-8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-	-	-	-	-	-	-	-
Stig Grauers (m)	-	-	+0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+6	-	-	-	-	-	-	-
Hans Aronsson (s)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Hailberg (m)	+2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ursula Johansson (kd)	-	-2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+5	-	-	-	-	-	-	-	-
Carina Åström (v)	+3	+0	-0	-0	+2	-1	-1	+1	+2	-	+6	+3	+6	+3	+11	+8	+8	+15	+13	-
Monica Selin (kd)	+3	-	-0	-1	+1	-2	+1	-0	+1	-	+3	-	0	+4	+6	+5	+5	+9	+12	-
Lars Bergsten (m)	-	-	-	-	-	-1	-2	-2	-	-	-	-	-	-	-	+4	+4	-0	-	-
Jonas Andersson (fp)	-	-	-	-	-	-	-1	+1	+3	-	-	-	-	-	-	-	+6	+9	+11	-
Susanne Aronsson (svg)	-	-	-	-	-	-	0	-1	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Thomas Mellqvist (c)	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ingela Bergendahl (s)	-	+0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gunnel Adler (mp)	+1	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	+8	+13	-	-	-	-	-	-	-	-
Stellan Kristiansson (mp)	-	-	-1	-1	0	-3	-1	-1	-1	-	-	-	+5	-1	*	*	*	-0	*	-
Einar Hansander (svg)	-	-	-	-	0	-2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Steen (fp)	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Johnny Magnusson (m)	-	-	-	-	-	-	-	-	+3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+17

Kommentar: Resultaten är medelvärdet (gångar 10) på en ogillar-gillarskala med värden mellan -5 och +5. Partisympati har definierats på samma sätt som i tabell 3.

Mest välkänd ibland västra götalandspolitikerna är den nygamle oppositionsledaren Johnny Magnusson (m) med ett kännedomresultat på 33 procent. Roland Andersson (s), regionstyrelsens ordförande, som tidigare varit Västra Götalands mest kände politiker hamnar 2006 på andra plats med 26 procent. Övriga regionpolitiker i väst uppvisar klart lägre kännedomssiffror. Flera av dem är kända av färre än tio procent av väljarna valåret 2006.

Läget är endast marginellt bättre i Skåne. Kännedomslistan toppas i Skåne av Uno Aldegren (s) med 33 procent. Aldegren är 2:e vice ordförande och oppositionsledare efter valet. Näst mest känd bland skänepolitikerna är regionstyrelsens ordförande Jerker Swanstein (m) med ett kännedomresultat på 28 procent. Övriga undersökta skänepolitiker är endast kända av mellan 13-19 procent av medborgarna.

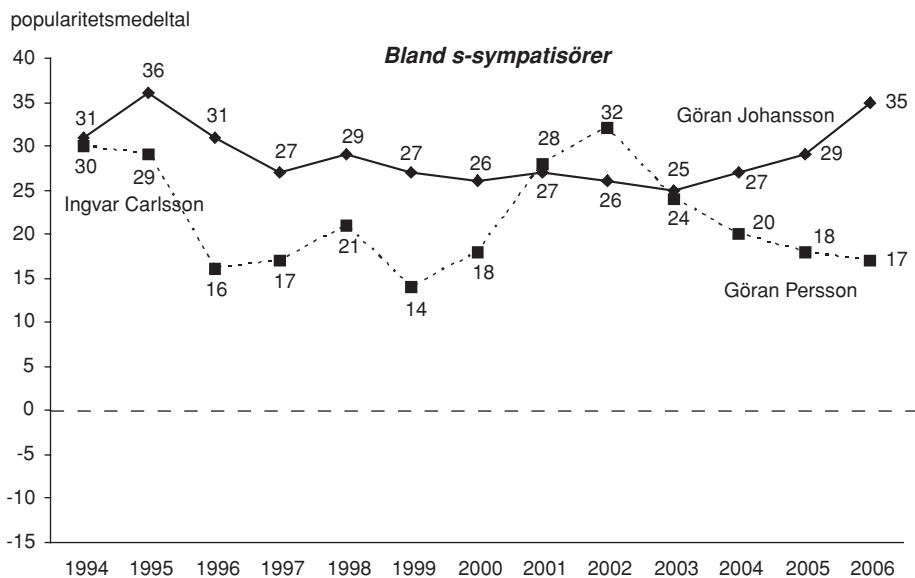
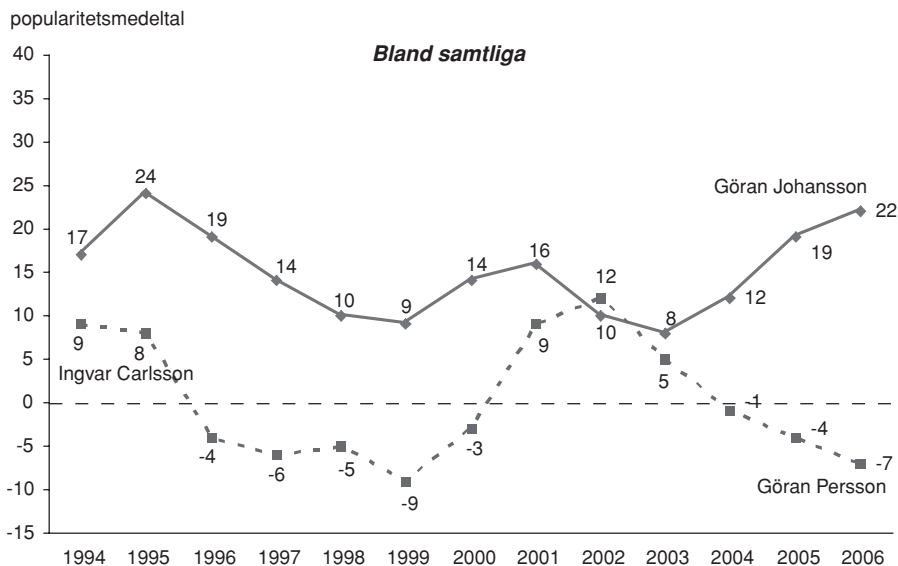
Man kan tycka att resultaten är rätt deprimerande. Regionpolitiker är för anonyma. De flesta syns knappt mot tapeten. Det är de dock inte ensamma om. En annan grupp politiker som också skall representera regionerna är lika okända. Vi tänker på riksdagsledamöterna eller mer allmänt kandidaterna till riksdagen. De skall ju företräda olika valkretsar/regioner. När vi i Valundersökningarnas eftervalsstudier frågar svarspersonerna – i en helt öppen intervjufråga - om de kan namnge *någon* kandidat som ställer upp till val i den egna valkretsen har resultaten i de senaste valen blivit att cirka 40 procent kunnat ange något namn (41 procent 2006). Många namn visar sig dock vid kontroll vara felaktiga. Andel partiväljare som 2006 uppgav minst ett korrekt namn var 29 procent i hela Sverige (Oscarsson och Holmberg 2008). Motsvarande resultat var 41 respektive 26 procent i Västra Götaland och 40 respektive 29 procent i Skåne. Regionernas/valkretsarnas politiska företrädare är uppenbarligen inga kändisar i Sverige. De skulle behöva synas mer. Hur skall annars väljarna kunna utkräva ansvar?

Om vi vill avsluta något mindre dystert får vi återvända till Göran Johansson (s) i Göteborg. Han avviker tydligt från tapeten. Och han gjorde det också när han mycket kortvarigt var aktiv i regionen. Hans kännedomssiffror på 67 procent från 1998 i Västra Götaland är den högsta vi uppmätt för någon svensk regionpolitiker. Den ende som kommit i närheten är Ilmar Reepalu (s) med 64 procent i en mätning från sydvästra Skåne 2001 (Holmberg 2006).

Men Göran Johansson är inte bara en kändis. Han är också en mycket populär kändis. Hans bästa popularitetssiffror i Göteborg har ingen partiledare kommit i närheten av i Sverige. Det unika med Johanssons popularitet är inte bara höjden utan också bredden. Han är gillad i alla läger. Valåret 2006 – när socialdemokraterna i Göteborg mot rikstrenden gick framåt i kommunalvalet – hade Göran Johansson positiva uppskattningssiffror bland alla partiets väljare – även bland moderater.

Detsamma kan inte sägas om Göran Persson (s), socialdemokraternas ledare i Sverige. Han hade endast (svaga) plussiffror bland s-väljare 2006. Bland övriga partiets väljare övervägde de negativa siffrorna (inklusive bland miljöpartister) eller så vägde det jämnt (bland vänsterpartister).

Figur 1 Vem är mest populär – Göran J eller Göran P? (medeltal)

Kommentar: Resultaten visar hur populära tre s-ledare har varit bland samtliga svarspersoner respektive bland s-sympatisörer under åren 1994 – 2005. Skalan kan variera mellan –50 (ogillar) och +50 (gillar). Medeltalen för partiledarna (Ingvar Carlsson 1994 – 95, Göran Persson 1996 – 06) gäller för hela Sverige. Göran Johanssons siffror gäller för Göteborg.

Resultaten i figur 1 dokumenterar en sista gång hur opinionskampen mellan Göran J i Göteborg och Göran P i Sverige har utvecklats sedan mitten av 1990-talet. Göran J:s seger är bedövande. Han har hela tiden varit överlägset mest populär både bland vanligt folk och bland socialdemokrater – med ett kort undantag. Åren kring 2002 ryckte Göran P tillfälligt upp sig.

Göran J:s överlägsenhet demonstrerades som mest tydligt 2006 då han var inte mindre än 29 enheter mer populär än Göran P bland samtliga svarande och 18 enheter mer populär bland s-sympatisörer. Det är kanske inte så konstigt att Göran J vann kommunalvalet 2006 i Göteborg samtidigt som Göran P förlorade riksdagsvalet i Sverige.

Mycket populära liksom mycket impopulära politiker kan påverka val. De kan bli dragplåster respektive sänken för sina partier. Göran J i Göteborg och Göran P i Sverige illustrerar båda denna sanning – fast på olika sätt.

Noter

- ¹ Orsaken till det negativa resultatet 1988 är främst att Ingvar Carlsson och Bengt Westerberg tappade stort i popularitet mellan 1987 och 1988.
- ² Jämförelsen 2006 för Region Skåne gäller med läget 2004. SOM mätte inte i Skåne 2005.
- ³ Resultaten gäller partiledare för riksdagspartier bortsett från nydemokratis ledare 1991. Om vi tar med Ian Wachtmeister (nyd) i analysen sjunker genomsnittspopulariteten för partiledarna 1991 till +0,1. Wachtmeisters popularitetsresultat bland samtliga svarspersoner 1991 var -0,8 (Esaiasson 1992). Bert Karlssons popularitet mättes inte i SOM 1991 men väl i 1991 års Valundersökning där resultatet blev rekordlåga -1,6 (Gilljam 1993); och då brukar ändå valundersökningarna ge upphov till något bättre resultat än SOM. Besöksundersökningar ger något mer positiva resultat än enkätstudier.

Referenser

- Esaiasson, Peter (1992). "Älskar vi att hata dem? – Om känslor, rationella kalkyler och partiledarnas popularitet". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull, (red.) *Trendbrott*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Gilljam, Mikael (1993). Partiledarna som dragplåster. I Gilljam, Mikael och Sören Holmberg *Väljarna inför 90-talet*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Holmberg, Sören (2006). "Skåne har få kända och populära politiker". I Nilsson, Lennart (red.) *Nya gränser. Skåne*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Holmberg, Sören (2007). *Göran Perssons uppgång och fall*. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red.) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red.) (2007). *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Oscarsson, Henrik och Sören Holmberg (2008). *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Kommande.
- Nilsson, Lennart (red.) (2008) *Medborgarna och regionen*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Kommande.

UPPDRAG? JA, TACK!

UNGDOMARS VILLIGHET ATT PÅTA SIG POLITISKA UPPDRAG PÅ LOKAL NIVÅ

SUSANNE JOHANSSON

En inte alls speciellt ovanlig uppfattning bland folkvalda, offentliga myndigheter och hos allmänheten är att ungdomar nästan helt saknar intresse för politik och det politiska systemet. Den vida utbredda föreställningen är snarast att ungdomar är ointresserade av politik, men också av att vara delaktiga i det politiska systemet (Henn, Weinstein och Forrest 2005; Johansson 2007). En annan aspekt som ofta lyfts fram när ungdomars politiska aktiviteter sätts i fokus är att de ofta framställs som annorlunda och problematiska för det politiska systemet. Det som diskuteras är det bekymmersamma att ungdomar hellre demonstrerar och protesterar än deltar inom ramen för det politiska systemet.

Ett återkommande argument som används är att om ungdomar inte är intresserade av att delta under ungdomstiden finns en uppenbar risk att de inte heller kommer att vara intresserade av att delta som vuxna. Om ungdomar deltar annorlunda, eller inte alls för den delen, riskerar vi att få en eller flera generationer av medborgare som helt saknar eller valt bort en relation till det politiska systemet (Fahmy 2006). Men denna dystra bild är inte den helt allena rådande. En annan bild som också förs fram, om än något mer i skymundan, är att ungdomar syn på, uppfattningar om samt deltagande i det politiska livet visserligen skiljer sig ifrån äldre grupper, men det kan diskuteras vilka långsiktiga konsekvenser man kan förvänta sig av dessa beteendemönster. Ungdomar har i alla tider valt andra politiska vägar jämfört med den vuxna befolkningen. Följden av ungdomsgruppens beteendemönster är att det etablerade samhällssystemet förändrats, och inte alltid till det sämre. Andra menar att det man istället bör fokusera på är inte i vilken utsträckning det finns skillnader mellan hur ungdomar och andra grupper betar sig, utan vari skillnaderna består och varför. Det är först när vi vet motiven till varför det finns skillnader mellan åldersgrupperns beteendemönster som det kan diskuteras vilka de potentiella effekterna kan bli (jfr Henn, et al. 2005; Johansson 2007).

En rad olika förklaringsfaktorer lyfts ofta fram till varför ungdomar väljer att avstå från eller väljer andra former av politiskt deltagande relativt äldre åldersgrupper. En argumentationslinje är den som diskuterats ovan, betydelsen av generations-tillhörighet. En annan är den om livscykeln eller livsfastillhörighetens betydelse. Att ungdomar betar sig annorlunda beror helt enkelt på att de befinner sig i ett annat stadium av livet där politisk aktivitet konkurrerar med andra aktiviteter och att

tiden och intresse inte räcker till för politiskt engagemang. Förutom ålderns betydelse framhålls ofta sociala resursegenskaper (utbildningsnivå, socialgruppstillhörighet, inkomst) som förklaring till skillnader i politiska beteendemönster (Verba, Scholzman & Brady 1995; Petersson 2006). Den sociala resursmodellen har kommit att kritiserats som ett sätt att förklara variationer i ungdomars politiska beteendemönster; dels för att ungdomsgruppen, relativt äldre generationer, i allt högre grad har högre utbildning och inkomst och att resursmodellen därmed fungerar sämre för att förklara variationer på individnivån, dels för att många ungdomar "saknar egen" socialgruppstillhörighet, utan har sina föräldrars. Som konsekvens av den allmänna utvecklingen och att utbildningsnivå etc. ökat i ungdomsgruppen har man på senare år lyft fram ungdomars värderingar som en möjlig förklaring till varför ungdomars beteendemönster skiljer sig ifrån andra åldersgrupper och att exempelvis ungdomar uppvisar mer av individualistiska beteenden jämfört med äldre grupper (Johansson 2007).

Ytterligare en aspekt, men som sällan lyfts fram, är betydelsen av individers eller grupper relation till det politiska systemet i stort. Är den enskilde intresserad av politiska frågor och har individen en uppfattning om vad det politiska systemet presterar? Har gruppen i stort en positiv erfarenhet av och intresse för att etablera en relation till det politiska systemet ska inte underskattas för varken viljan att exempelvis påta sig politiska uppdrag eller andra former av deltagande (se diskussion i Plutzer 2002). Syftet med föreliggande artikel är att analysera hur olika åldersgrupper ställer sig till att delta genom att påta sig politiska uppdrag. Vidare syftar artikeln till att lyfta fram individers uppfattningar om den lokala demokratin och om och i så fall hur dessa uppfattningar påverkar villigheten att påta sig politiska uppdrag. Uppdragsvilligheten kommer att analyseras i relation till kön, utbildning och klass-tillhörighet samt uppfattningar om den lokala demokratin (intresse för lokala politiska frågor, ideologisk hemvist, möjlighet att påverka politiska beslut på lokalnivå och förtroende för lokala politiker). Genom att relatera olika typer av egenskaper hos individen till villigheten att påta sig politiska uppdrag kan vi få en bättre och mer nyanserad bild om vad som påverkar ungdomar benägenhet att delta som förtroendevald.

I artikel kommer modellen att testas separat för ungdomar (15-29 år), medelålders (30-59 år) respektive seniorer (60-75 år).¹ Som framgår är det relativt breda ålderskategorier som användas. Det kan diskuteras huruvida en mer finfördelad åldersvariabel är att föredra, men syftet är i första hand att visa på skillnaderna mellan olika åldersgrupper och grupper som i sig är tillräckligt stora för att kunna analyseras.

Villigheten att påta sig politiska uppdrag

Inom ramen för det politiska systemet finns en rad möjligheter för den enskilde individen att göra sin röst hörd. Den allra vanligaste formen för deltagande är att

gå och rösta, men medborgarna har också andra möjligheter att delta. Det handlar i allmänhet om mer direkta former av deltagande som att skriva under en namnlista, demonstrera eller kontakta en politiker.

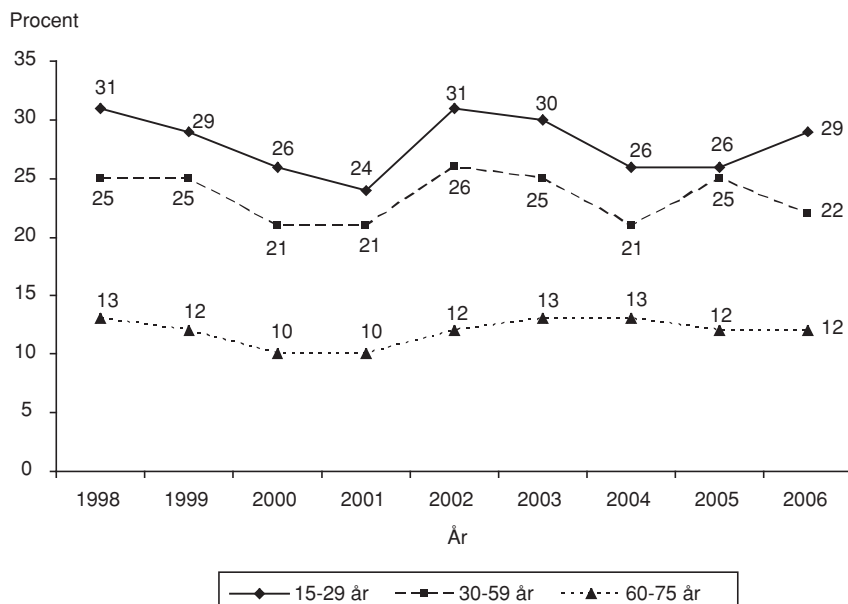
Tidigare forskning har visat att det finns skillnader mellan hur olika åldergrupper deltar. Ungdomar är i allmänhet mindre benägna att utnyttja sin möjlighet att rösta jämfört med äldre. Holmberg och Oscarsson (2004) diskuterar hur den första röstningserfarenheten är viktig och att den ger möjlighet att nästintill predestinera om individen kommer att rösta även senare i livet (jfr Franklin 2004). Samtidigt pekar Holmberg och Oscarsson med utgångspunkt i longitudinella data att ungdomar alltid röstat i lägre grad jämför med andra grupper. Den generella röstningsbenägenheten inte sjunkit i motsvarande omfattning. Därför, menar författarna, skall man inte ska dra alltför långtgående slutsatser kring de exakta nivåerna av hur ungdomar röstar. Resonemanget kan föras analogt vad gäller även andra former av deltagande.

En annan möjlighet till inflytande som finns inom ramen för den representativa demokratin är att vara förtroendevald. Vid sidan av att rösta är detta att betrakta som den kanske mest konventionella formen för politiskt deltagande.² I Sveriges kommuner finns efter valet år 2006 ca 13 000 förtroendeuppdrag.³ Enligt en sammanställning av Sveriges kommuner och landsting innehåser sex procent av uppdragen efter valet 2006 av personer yngre än 30 år. Samtidigt visar sammanställningen att ungdomar hör till den grupp som är mest benägen att i förtid lämna sina politiska uppdrag (Hagevi 2000; Sveriges kommuner och landsting 2007).⁴ Frågan om vem som rekryteras som förtroendevald tilldrar sig ofta stort intresse. Framst beroende av att de förtroendevalda bör spegla folket såväl vad gäller åsikter som social sammansättning. Representativiteten ibland de folkvalda kan därför betraktas utifrån två perspektiv, dels utifrån tanken om social representativitet, dels utifrån tanken om åsiktsrepresentativitet. Vad gäller ungdomar, och främst skillnaden mellan ungdomar och andra åldersgrupper, brukar åsiktsrepresentativiteten framhållas. Ungdomar förmodas ha andra uppfattningar och prioriteringar jämfört med den vuxna befolkningen (jfr Berglund 2005). Därför är det viktigt att alla ålderskategorier är representerade i de politiska församlingarna. Ser man till social sammansättning finns det inte samma anledning att förmoda att ungdomar som grupp betraktat är en annan typ jämfört med vuxna. Eftersom det finns ett demokratiskt intresse av att politiska uppdrag är jämt fördelade mellan bland annat åldersgrupper i samhället är det också av intresse att se vem som är intresserad av politiska uppdrag.

Hur villiga är då ungdomar och övriga befolkningen att påta sig uppdrag som förtroendevald? I figur 1 redovisas intresset att påta sig politiska uppdrag för ett parti som den enskilde individen sympatiserar med på kommunnivå, fördelat på tre åldergrupper. Som framgår av figuren är intresset högst i ungdomsgruppen, följt av medelålders och lägst är intresset i gruppen över 60 år (seniorer). År 2006 anser 29 procent av ungdomarna, 22 procent av de medelålders samt 12 procent

av seniorerna att de kan tänka sig politiska uppdrag.⁵ Ungdomars villighet att påtas sig politiska uppdrag bör ses som något positivt, speciellt när det ställs i relation till hur ungdomars relationer till det politiska systemet ofta beskrivs. I Kommundemokratiska kommitténs betänkande (SOU 2001:48) beskrivs skillnader mellan hur olika åldersgrupper ställer sig till politiska uppdrag som att unga inte är särskilt negativa även om det som avses är partipolitiskt relaterat.

Figur 1 *Uppdragsvillighet bland ungdomar, medelålders samt seniorer på kommunnivå (procent)*

Kommentar: I figuren redovisas andelen som kan tänka sig att påta sig ett politiskt för ett parti de sympatiserar med. Frågan är formulerad "Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti som du sympatiserar med som gäller den kommun där du bor?". I figuren redovisas andelen som svarat ja absolut och ja kanske. Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998-2006.

Som också framgår av figuren har intresset för politiska uppdrag, sett över tid, varierat. Relationerna mellan de tre grupperna är dock relativt konstanta, även om nivåskillnaderna varierat något mellan åren. Den genomsnittliga procentuella skillnaden mellan ungdomar och medelålders, sett mellan åren 1998 till 2006, är fem procentenheter. Skillnaden till gruppen 60 år och äldre är betydligt större. När kurvorna för de olika åldersgrupperna jämförs finns en likhet vad gäller effekten av valår och intresset för politiska uppdrag. År 1998, startpunkt för mätningen, är

valår precis som år 2002 och 2006. Som figuren 1 visar sjunker intresset för att påta sig politiska uppdrag under mellanvalsperioden. 1999 är intresset lägre jämfört med 1998 och intresset fortsätter att sjunka fram till och med år 2002 när det ökar igen. Effekten av valår är tydligast för ungdomsgruppen. Bland ungdomar ökar intresset ifrån 26 procent 2005 till 29 procent år 2006. Att notera är att valårseffekten för de medelålders uteblir år 2006 och är tvärtemot ungdomsgruppen, negativ. Valårseffekten visar att när politikerna ”träffar” väljarna/medborgarna så ökar också intresset för deltagande inom ramen för det etablerade politiska systemet (Holmberg & Weibull 2007).

En skillnad som finns i svaren mellan gruppen ungdomar respektive vuxna är att frågan är formulerad så att den avser om man kan tänka sig att påta sig ett uppdrag för ett politiskt parti som man sympatiserar med. Tittar man separat på ungdoms- respektive vuxengruppen framgår att ungdomar i något lägre grad sympatiserar med ett specifikt parti (jfr Holmberg & Oscarsson 2004). År 2006 var skillnaden mellan ungdomsgruppen och övriga befolkningen sex procentenheter.

Om resultaten som redovisas i figur 1, viljan att påta sig politiska uppdrag, diskuteras i relation till andelen faktiskt förtroendevalda i olika åldersgrupper, bör avsaknad av ungdomars intresse i ungdomsgruppen inte användas som förklaring till underrepresentationen. Förklaringen bör snarast sökas i andra faktorer. En tänkbar är hur partierna rekryterar sina kandidater, en annan att ungdomars livssituation har en större tendens att förändras under en mandatperiod jämfört med medelålders och seniorer. Ungdomar är betydligt mer rörliga vad gäller bostadsort relativt andra grupper i befolkningen, något som gör det i vissa fall omöjligt att påta sig eller bibehålla ett politiskt uppdrag (jfr Nielsen 2001)

Vem är intresserad av politiska uppdrag?

Den genomsnittliga åldern för förtroendevalda i Sveriges kommuner är knappt 54 år, 47 år bland nyvalda ledamöter, efter 2006 års val (Sveriges kommuner och landsting 2007:30). Som framgår av tidigare resonemang finns ett relativt stort intresse bland ungdomar att påta sig politiska förtroendeuppdrag. Något som samtidigt är viktigt att komma ihåg är att det inte är ett helt obetydligt avstånd mellan att säga att man är intresserad av och faktiskt påta sig ett uppdrag. Frågor om potentiellt engagemang kan upplevas som lättare att vara positivt inställd till, speciellt bland ungdomar. Ungdomar betraktas som mer av idealister relativt äldre åldersgrupper. Ett sätt att testa huruvida det finns reella skillnader mellan ungdomar och äldreåldersgrupper är genom att analysera hur stora andel i respektive åldersgrupp som svarar att de ja absolut kan tänka sig att påta sig politiska uppdrag. I ungdomsgruppen är andelen år 2006 sju procent, i den övriga befolkningen fyra procent. Resultaten visar att ungdomar tydligt i högre grad är intresserade av politiska uppdrag relativt andra åldersgrupper. Ett annat sätt att testa skillnader mellan ungdomar och andra grupper är att undersöka vari skillnaderna mellan åldersgrupper består.

Finns det som ofta diskuteras när det gäller skillnader mellan ungdomar och vuxna en generationseffekt, eller är skillnaderna mellan ungdomar och vuxna utslag för något annat?

Tabell 1 Andel som kan tänka sig att påta sig ett politiskt uppdrag i Västsverige 2006 (procent)

Påta sig politiska uppdrag	Ungdomar	Medelålders	Senior
Samtliga	29	22	12
Kön			
Kvinna	29	18	10
Man	29	27	14
Utbildning¹			
Låg	23	14	5
Medellåg	30	17	10
Medelhög	30	26	19
Hög	31	28	22
Subjektiv klass			
Arbetare	28	17	8
Tjänsteman	26	22	8
Högre tjänstemän och akademiker	39	31	20
Företagare	28	22	*)
Intresse för politik i kommunen			
Intresserad	49	32	15
Ej intresserad	17	9	5
Möjlighet att påverka politiska beslut i kommunen			
Ja	46	38	24
Nej	28	19	6
Förtroende för kommunens politiker			
Har förtroende	44	30	17
Saknar förtroende	30	21	11
Är övertygad anhängare av sitt parti			
Ja	61	39	16
Nej	32	22	11

Kommentar: Av tabellen framgår andelen som anger att de kan tänka sig att påta sig ett politiskt uppdrag för ett parti de sympatiserar med. *) För litet antal respondenter för att kategorin ska kunna särredovisas. 1) Utbildningsvariabeln är kategoriserad som låg = grundskola samt ej fullgjort grundskola, medellåg = examen eller studier vid gymnasium, folkhögskola etc., medelhög = Studier vid högskola/universitet och annan eftergymnasial utbildning, hög = examen från forskarutbildning eller examen från högskola/universitet. Källa: Väst-SOM-undersökningen 2006.

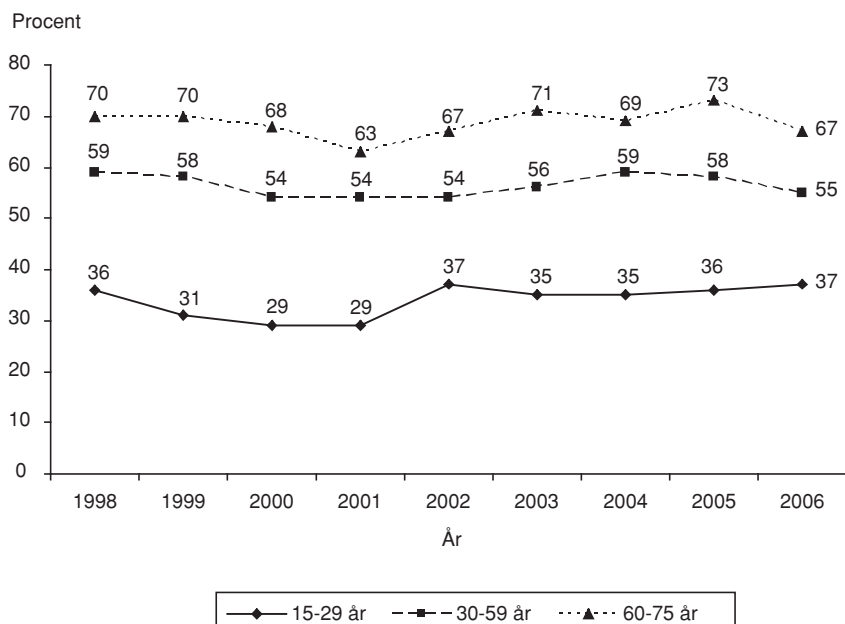
I tabell 1 framgår hur ungdomar, medelålders samt seniorer ställer sig till att påta sig politiska uppdrag. Om vi undersöker betydelsen av individegenskaper som kön, utbildning och subjektiv klasstillhörighet. I ungdomsgruppen finns inga skillnader mellan kvinnor respektive mäns intresse att påta sig uppdrag. I de två övriga grupperna är män mer intresserade av politiska uppdrag jämfört med kvinnorna. I den äldsta åldersgruppen har utbildningsnivå tydligast effekt för viljan att påta sig politiska uppdrag. Bland seniorerna är skillnaden mellan att ha låg- jämfört med hög utbildning 17 procentenheter, i ungdomsgruppen är motsvarande siffra åtta procentenheter. Den generella bilden är att bland vuxna (medelålders samt seniorer) har utbildning en tydligare effekt för vem som kan tänka sig politiska uppdrag. Effekten av en högre utbildningsnivå är betydligt större i dessa åldersgrupper jämfört med i ungdomsgruppen. Ett litet utslag kan skönjas genom att ungdomar med enbart grundskoleutbildning har ett lägre intresse för engagemang, relativt övriga ungdomsgruppen. Samtidigt kan det förklaras av att denna grupp inte har formellt rätt att påta sig uppdrag. I samtliga åldersgrupper finns ett ökat intresse att påta sig uppdrag bland akademiker. Men precis som gäller för effekten av utbildning är effekten av en högre klasstillhörighet mindre i ungdomsgruppen relativt medelålders och seniorer.

Intresse för lokala frågor

En egenskap som samvarierar med olika former av politisk aktivitet är politiskt intresse (jfr tabell 1). Att medborgare som är intresserade av politik också kan mer om politiska förhållanden och är mer benägna att delta vet vi sedan tidigare (Johansson, Nilsson & Strömberg 2001). Ålder är i sig en egenskap som tydligt samvarierar med intresse för politik. Ungdomar är i allmänhet, oavsett politisk nivå, mindre intresserade av politik jämfört med den vuxna befolkningen (Ljungberg 2000). I fallet ungdomar diskuteras ofta hur brist på politiskt intresse, val av andra sätt att delta än konventionella partipolitiska aktiviteter etc. ska tolkas. En tolkning av avsaknaden av eller brist på politiskt intresse är apati (Fahmy 2006). Mönstret om ett lägre politiskt intresse bland ungdomar framgår också i SOM-institutets undersökningar. I 2006 års Väst-SOM-undersökning uppger 37 procent av 15-29 åringarna att de är mycket eller ganska intresserade av politiska frågor i den kommun där man bor, medan motsvarande siffra för dem mellan 30-59 år är 55 procent och för dem över 60 år 67 procent. Sett över tid har skillnaderna mellan de tre redovisade åldersgruppernas intresse för lokala politiska frågor minskat något sedan år 1998. Figur 2 illustreras andelen politiskt intresserade för lokala frågor bland ungdomar, medelålders samt seniorer år 1998 till 2006. Som framgår av figuren finns betydande skillnader i politiskt intresse mellan åldersgrupper. Precis som vad gäller intresset för att påta sig politiska uppdrag finns en liten valårseffekt även vad gäller politiskt intresse, det vill säga att intresset för lokala frågor ökar i samband med allmänna val. Effekten är tydligast i ungdomsgruppen.

I figur 2 redovisas enbart medborgarnas intresse för politiska frågor på kommunnivå. En jämförelse med intresserade för politik i allmänhet visar att skillnaderna mellan åldersgrupperna är betydligt mindre när frågan rör allmänna politiska förhållanden, jämfört med intresset för lokala frågor.⁶ En tänkbar förklaring är att ungdomar inte har samma erfarenhet av möten med välfärdsinstitutioner som den vuxna befolkningen har och därmed inte heller ”skapat” intresse för denna typ av frågor. I maktutredningen diskuteras detta i termer av att ha medborgarroller och där framhålls att ungdomar har färre antal medborgarroller relativt sett äldre grupper (Petersson, Westholm & Blomberg 1989).⁷ Flera av de medborgarroller som diskuteras i maktutredningen gäller medborgarnas relationer med den offentliga sektorn och det politiska systemet på lokalnivå. Samtidigt, eftersom en stor del av ansvaret för välfärden ligger på den kommunala nivån, kan det uppfattas som konstigt att ungdomar har mindre erfarenhet av den lokala välfärden. Snarast handlar det kanske inte om brist på erfarenhet, utan att ungdomar saknar uppfattningar om att de har erfarenhet.

Figur 2 Intresse för politik på kommunnivå (procent)

Kommentar: I figuren redovisas andelen som kan tänka sig andelen som är intresserad av politik på lokalnivå bland ungdomar, medelålders samt seniorer. I figuren redovisas andelen som uppger att de är mycket eller ganska intresserade av politik på lokalnivå. Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998-2006.

Som diskuterats tidigare i artikeln är intresse för politik en central faktor för att förstå medborgarnas politiska engagemang. I tabell 1 ovan redovisas betydelsen av intresse för lokala politiska frågor för viljan att påta sig politiska frågor skiljer sig åt mellan vuxna och ungdomar. En betydligt större andel av de ungdomar som är intresserade av politik kan tänka sig politiska uppdrag (49 procent), jämfört med medelålders (32 procent) och seniorer (15 procent), men det finns också en skillnad mellan dem som inte är intresserade. I ungdomsgruppen kan 17 procent av dem som inte är intresserade av lokala politiska frågor ändå tänka sig ett politiskt uppdrag på lokalnivå, jämfört med färre än tio procent i övriga åldersgrupper (se tabell 1).

Intresset för politik, oavsett nivå, visar på ett tydligt samband med olika former av politiskt engagemang i befolkningen. En annan egenskap som har betydelse för benägenheten att delta politiskt är huruvida man anser att det finns möjlighet att påverka politiska beslut. I grunden handlar det allra mesta deltagandet om att försöka påverka beslut som på något sätt rör individen, eller någon för individen närstående. Sällan sker deltagande enbart i syfte att vara expressiv (jfr Parry, Moysen & Day 1992). Ser man till ungdomars uppfattning om att kunna påverka politiska beslut såväl nationellt som på kommunnivå ligger den väl i nivå jämfört med den övriga befolkningen. Ungdomar är dock något mindre positiva till sina möjligheter att påverka på den kommunala nivån. Den stora skillnaden mellan åldersgrupperna gäller huruvida man har någon uppfattning exempelvis om de egna möjligheterna att påverka politiska beslut. Sammantaget har medelålders och seniorer i dubbelt så hög utsträckning, jämfört med ungdomar, en uppfattning om huruvida de kan påverka politiska frågor. Men det finns ett klart samband med ålder, ju äldre man är desto större andel som anser att man kan påverka. Tidigare forskning har visat att det finns en högre tilltro till den egna förmågan att påverka politiska beslut bland äldre, relativt yngre (jfr Lolle 2003). Uppfattningen om man kan påverka politiska beslut på kommunnivå eller inte, har varierande betydelse för intresset i de olika åldersgrupperna att påta sig politiska uppdrag. I ungdomsgruppen kan 46 procent av dem som tycker att de kan påverka tänka sig politiska uppdrag, medan andelen är 38 procent i gruppen medelålders och 24 procent bland seniorerna. Även bland dem som inte tycker att de kan påverka politiska beslut finns en större benägenhet bland ungdomar relativt övriga grupper att kunna tänka sig politiska uppdrag.

Förtroende för samhällsinstitutioner eller samhällsgrupper är en variabel som återkommande används som förklaringsfaktor i opinions- och attitydundersökningar och som fungerar som indikator på den enskildes uppfattning om den lokala demokratins funktion.⁸ Medborgarnas förtroende för politiker är en faktor som antas påverka individernas vilja att själv påta sig politiska uppdrag. I den regionala Väst-SOM-undersökningen tillfrågas medborgarna om sitt förtroende bland annat för kommunens politiker. Politiker på den kommunala nivån hör till de grupper som medborgarna inte har särskilt högt förtroende för.⁹ Om man enbart ser till vilket förtroende de tre åldersgrupperna har för kommunens politiker är det betyd-

ligt lägre bland ungdomar jämfört med medelålders och seniorer; 24 procent av ungdomarna uppger att de har mycket eller ganska stort förtroende för kommunens politiker, medan 30 procent i gruppen medelålders och 37 procent i seniorgruppen. Även vad gäller förtroende är det en högre andel i ungdoms- relativt vuxengruppen som saknar uppfattning i frågan. I tabell 1 där sambandet mellan förtroende och uppdragsvillighet redovisas framgår att 44 procent av ungdomar som har förtroende för lokala politiker också kan tänka sig ett politiskt uppdrag. Bland de medelålders och i seniorgruppen är motsvarande andel 30 respektive 17 procent. Bland dem som saknar förtroende kan ändå 31 procent av ungdomarna tänka sig uppdrag, men endast 21 procent av de medelålders och 11 procent av de över 60 år.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns skillnader mellan ungdomars respektive övriga befolkningen bedömning av den lokala demokratins funktion i sig samt hur uppfattningen påverkar intresset för att påta sig politiska uppdrag. Den tydligaste skillnaden är att i ungdomsgruppen finns ett större intresse att påtas sig uppdrag även bland dem som saknar intresse för politik samt inte tror att de kan påverka. Men även i gruppen som har hög tilltro till den lokala demokratin finns ett större intresse i ungdomsgruppen att delta genom uppdrag, jämfört med övriga befolkningen. Inledningsvis diskuteras hur såväl uppfattningar om den lokala demokratin såväl som individegenskaper kan påverka intresset för politiska uppdrag. I den avslutande analysen inkluderas såväl individegenskaper och attityder.

Den enskildes attityder påverkar uppdragsvilligheten!

Ungdomar har som framgått till del en annan syn på den lokala demokratins funktionssätt jämfört med övriga befolkningen. Samtidigt säger sig ungdomar vara mer benägna att påta sig politiska uppdrag jämfört med den övriga befolkningen. Som framgår är ungdomar generellt mer benägna, trots avsaknad av intresse för politik, att de saknar förtroende för politiker etc., att påta sig politiska uppdrag. Dessutom, som också framgår, har inte de socioekonomiska egenskaper samma typ av effekt bland ungdomar som bland den övriga befolkningen. I den följande analysen kommer såväl individ- som attitydvariabler att inkluderas i analysen. Frågan är om de bivariata sambanden består vid kontroll för samtliga förklaringsvariabler? Analysen kommer att ske i tre steg, först testas individegenskapernas betydelse, därefter testas den direkta effekten av uppfattningar om den lokala demokratin och avslutningsvis hela modellen.¹⁰

Ett sedan tidigare känt samband är att missnöjda medborgare är mer benägna att göra sin röst hörd relativt de som är nöjda. Missnöjda väljer oftare att framföra sina åsikter genom utomparlamentariska aktiviteter, medan nöjda medborgare är aktiva genom att rösta (Johansson, et al. 2001; Pettersson 2007). Det mönster som således borde framträda är att medborgare som är nöjda, det vill säga tycker att de kan påverka, har förtroende för kommunens politiker etc. också är de som kan tänka sig politiska uppdrag. I första hand eftersom politiska uppdrag är att betrakta som

en aktivitetsform vilken är tydligt riktad mot och är ett deltagande inom ramen för det etablerade politiska systemet.

Individegenskaper eller uppfattningar om demokratin funktion?

Som framgått av den bivariata analysen har socioekonomiska variabler olika betydelse för intresset för politiska uppdrag i de tre åldersgrupperna. Ett första steg i den multivariata analysen är att undersöka effekten av socioekonomiska variabler för uppdragsvilligheten bland ungdomar, medelålders och seniorer. Analysen visar att i ungdomsgruppen har varken kön, utbildningsnivå eller klasstillhörighet signifikant betydelse för villigheten att påta sig politiska uppdrag. I övriga åldersgrupper blir bilden en annan. Såväl bland medelålders som seniorer ger kön samt utbildning signifikant positiv effekt, dvs att vara man och individer med högre utbildningsnivå är mer intresserade av att påta sig politiska uppdrag jämfört med individer med lägre utbildning samt kvinnor.

Av den bivariata analysen framgår att uppfattningar om den lokala demokratin påverkar uppdragsvilligheten bland både ungdomar och övriga. Analyserna visar också på en tydlig nivåskillnad mellan ungdomar, medelålders samt seniorer. I ungdomsgruppen är även de som inte är positiva till den lokala demokratin, det vill säga inte har intresse för den lokala politiska nivån, inte har förtroende för kommunens med mera, i betydligt högre utsträckning jämfört med vuxna som är intresserade av lokala politiska uppdrag. En multivariat analys där attityduppfattningar om den lokala demokratin fungerar som oberoende variabler (modell två), visar att modellen fungerar på olika sätt i ungdomsgruppen respektive de två andra åldersgrupperna. I ungdomsgruppen är intresse för kommunala politiska frågor samt att man är övertygad anhängare av ett politiskt parti faktorer som har signifikant effekt för benägenheten att påta sig politiska uppdrag, mönstret är detsamma för seniorgruppen. Bland de medelålders har intresse för politik, möjlighet att påverka politiska beslut samt om man är övertygad anhängare av ett parti positiv signifikant.

En slutsats som kan dras av de två inledande testen är att modellen fungerar på olika sätt för ungdomsgruppen respektive övriga befolkningen. I tabell 2 redovisas resultatet av den avslutande och sammanfattande multivariata regressionsanalysen där hela modellen testats. I modellen ingår såväl individegenskaper som uppfattningar om den lokala demokratin. Om vi börjar med att titta på resultaten för ungdomsgruppen; av analysen framgår att enbart intresse för kommunala politiska frågor samt om man är övertygad anhängare av "sitt parti" har en signifikant effekt för individens intresse att påta sig politiska uppdrag på kommunnivå. För gruppen medelålders har kön en signifikant positiv effekt, det vill säga att män är mer intresserade än kvinnor av att påta sig politiska uppdrag. Likaså har utbildningsnivå en signifikant positiv effekt, högre utbildningsnivå ger också ett större intresse politiska uppdrag. Som framgår av tabell 2 har en positiv uppfattning till den lokala demokratin funktion en större betydelse bland medelålders relativt ungdomsgruppen. Intresse för politik, möjlighet att påverka samt om man är övertygad anhäng-

are av ett parti har en positiv signifikant effekt på uppdragsvilligheten. I den äldsta åldersgruppen, seniorerna, de över 60 år har utbildningsnivå och möjlighet att påverka politiska beslut en positiv effekt för uppdragsvilligheten.

Tabell 2 *Individegenskaper samt uppfattningar om den lokala demokratin betydelse för uppdragsvillighet (ostandardiserade regressionskoefficienter, b-värden), Väst-SOM-undersökningen 2006*

Påta sig politiska uppdrag	Ungdomar	Medelålders	senior
Kön	-.014	.103 **	.050
Utbildning	-.020	.044 **	.057 **
Subjektiv klasstillhörighet	-.013	-.016	.018
Intresserad av politik i kommunen	.253 **	.187 **	.103
Möjlighet att påverka politiska beslut i kommunen	.032	.060 **	.026 **
Förtroende för kommunens politiker	.025	.019	.013
Är övertygad anhängare av sitt parti	.195 *	.138 **	.029
Konstant	.221	-.239	-.210
R ²	.139	.125	.072

Kommentar: I tabellen redovisas ostandardiserade regressionskoefficienter, b-värden. Den beroende variabeln är binär och antar värdet 0= ej intresserad av politiska uppdrag, 1= kan tänka sig politiska uppdrag. De oberoende variablerna är kodade Kön: 1= kvinna, 2= man, intresse för i kommunen: 0= ej intresserad av politik, 1= intresserad av politik, möjlighet att påverka kommunala beslut: 0=varken eller/ingen uppfattning, 1= saknar möjlighet att påverka, 2= har möjlighet att påverka. 0=varken eller/ingen uppfattning, 1= saknar förtroende, 2= har förtroende. Övertygad anhängare: 0= nej, 1= övertygad anhängare. **= $p < .01$, * = $p < .05$.

En aspekt att lyfta fram är frågan om politisk jämlikhet. Ett jämlikt deltagande och att de politiska förtroendeuppdragen är jämt fördelade mellan olika sociala grupper i samhället används ofta som bedömningskriterium för en välfungerande demokrati. Om en viss socialgrupp, exempelvis ungdomar, inte har samma möjlighet att delta som andra grupper är det i grunden ett problem för det demokratiska systemet. Om resultaten som redovisas här ses i ljuset av ett sådant resonemang kan man argumentera för att det inom ungdomsgruppen saknas tydliga sociala skiljelinjer mellan vilka ungdomar som kan tänka sig att vara aktiva, respektive kan tänka sig att avstå. Utifrån detta perspektiv är deltagandet bland ungdomar att betrakta som mer jämlikt, relativt övriga grupper. Således är det inte under ungdomstiden utan snarast senare i livet som sociala skiljelinjer etableras och reproduceras som kan förklara skillnader i deltagande. En fråga som det finns anledning att ställa sig och fundera vidare över är huruvida det är "rättvist" att bedöma effekterna av olika ål-

dersgruppers deltagande enligt samma kriterier? För ungdomsgruppen bör man kanske diskutera deltagande i sig och effekterna av deltagandet utifrån andra perspektiv, relativt hur diskussionen för om äldre åldersgrupper (jfr Johansson 2007).

Avslutande diskussion

Syftet med artikeln är att analysera intresset att påtas sig politiska uppdrag i olika åldersgrupper, med särskilt fokus på ungdomar. Vidare syftar artikeln till att testa betydelsen av individens uppfattningar om den lokala demokratin för viljan eller intresset till ett politiskt engagemang på den lokala nivån. Resultaten visar att ungdomar i högre grad jämfört med medelålders och seniorer är intresserade av att påta sig politiska uppdrag. Resultaten visar också att i samband med val ökar också ungdomars intresse för politiska uppdrag, motsvarande effekt återfinns inte bland vuxna.

Av analyserna framgår att våra traditionella förklaringsmodeller inte givet ska användas för att förstå ungdomars politiska beteendemönster. Resultaten pekar istället mot att det är andra egenskaper än sociala resursegenskaper som kan förklara ungdomars intresse för att påtas sig politiska uppdrag, exempelvis intresse för politik. I ungdomsgruppen finns en tydligare koppling till intresse för lokala politiska frågor, ett samband som visserligen finns även bland vuxna men där effekten till del tas ut av individegenskaper.

En tydlig skillnad mellan åldersgrupperna är att även om ungdomar är ointresserade av politik och i lägre grad än andra grupper anser att det kan påverka politiska beslut, ändå i högre grad är intresserade av politiska uppdrag. En annan skillnad mellan ungdomsgruppen och den övriga befolkningen är att avseende uppfattningar om den lokala demokratin funktion anger ungdomar i högre grad att de saknar uppfattning i frågan. Det är i sig givetvis något som kan påverka resultaten.

När ungdomsgruppen diskuteras och kanske särskilt när gruppens beteendemönster ställs i relation till andra åldersgrupper framhålls ofta en "bild" av hur ungdomar är. Genom den allmänna bilden av ungdomar saknas plats för föreställningen om att ungdomar är mer villiga relativt äldre grupper att påtas sig politiska uppdrag! Sammantaget ger resultaten ytterligare en indikation om att det finns skäl att utifrån en mer nyanserad position framhålla och diskutera ungdomsgruppen politiska beteendemönster, relativt hur det görs idag.

Noter

- ¹ Ungdomsbegreppet kan bestämmas biologiskt utifrån ett åldersperspektiv såväl som ges en social innebörd. Den sociala bestämningen av ungdomsbegreppet syftar på en vidare innebörd än enbart en åldersmässig avgränsning. Det som exempelvis kan avses är olika egenskaper som en individ bör ha när man kan betraktas som vuxen; vara självförsörjande, ha ett arbete, avslutat sin utbildning mm (se diskussion i Ungdomsstyrelsen 1998).

- ² Ett sätt att skilja olika deltagandeformer åt är genom distinktionen konventionellt respektive icke-konventionellt deltagande. Relevansen i indelningen kan med utgångspunkt i hur de politiska systemen idag fungerar samt hur den demokrati-teoretiska debatten förs, se Johansson (2007).
- ³ Sveriges kommuner och landsting (2007) har gjort en kartläggning av kommun- och landstingsvalet 2006. Enligt sammanställningen finns 13 092 uppdrag, varav 26 är obesatta för att Sverige Demokraterna inte lyckas besätta sina platser.
- ⁴ Nielsen (2001) diskuterar och menar att avhopp ifrån politiska uppdrag per definition inte är negativt. För att kunna uttala sig om detta krävs att skälen till avhoppet nagelfars. Om avhoppet är frivilliga kan det tvärt om betraktas som positivt eftersom fler medborgare får möjlighet att delta.
- ⁵ I Väst-SOM-undersökningen ställs även en fråga om man kan tänka sig att uppdrag på den regionala nivån. Den generella bilden är att intresset är mindre för politiska uppdrag på regionala nivån. År 2006 anger 17 procent av ungdomsgruppen, 12 procent av de medelålders samt 8 procent av seniorerna att de kan tänka sig ett politiskt uppdrag på regionnivå.
- ⁶ Generellt finns ett högre intresse för politiska frågor som rör den nationella nivån, relativt sett den kommunala. Ett liknande mönster återfinns i Danmark och Levinsen (2003) menar att en tänkbar förklaring är att det finns en annan mediebevakning vad gäller nationella förhållanden jämfört med lokala.
- ⁷ Jämför även Nilsson (1996) och resonemanget kring brukarroller. Ytterligare en förklaring till att ungdomar inte har samma tydliga relation till det lokala välfärdssystemet är att stora delar av ungdomsgruppen inte betalar skatt.
- ⁸ Norén Bretzer (2005) diskuterar olika aspekter och innebörden av förtroende-begreppet. En central innebörd är att förtroende handlar om relationer som kräver att ömsesidiga förväntningar uppfylls.
- ⁹ Balansmättet för förtroende för kommunens politiker är i allmänhet negativt. Balansmättet beräknas genom att andelen som har förtroende tas minus andelen som inte har förtroende. Balansmättet kan variera från +100 till -100. (Jfr Samhälle Opinion och Massmedia, Västsverige 2007, tabell 8).
- ¹⁰ Som framgår av diskussionen är den beroende variabeln, villigheten att påta sig politiska uppdrag, binär. Modellerna som redovisas är estimerade med utgångspunkt i en linjär regressionsmodell. Mera korrekt är att testa modellerna med utgångspunkt i en logistisk modell. Vid test visar det sig att samtliga variabler som ger signifikanta resultat i den linjära modellen även är signifikanta i logit-modellen.

Referenser

- Berglund, Frode (2005) *Rekruttering av unge folkvalgte*. Presenterad på den XIV Nordiska statsvetarkonferensen (NOPSA), Reykjavik 11-13 augusti 2005.
- Fahmy, Eldin (2006) *Young citizens: young people's involvement in politics and decision making*. Aldershot: Ashgate.
- Franklin, Mark N (2004) *Voter turnout and the dynamics of electoral competition in established democracies since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hagevi, Magnus (2000) *Professionalisering och deltagande i den lokala representativa demokratin: en analys av kommunala förtroendeuppdrag 1999*. Göteborg: Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS), Göteborgs universitet.
- Henn, Mark, Mark Weinstein och Sarah Forrest (2005) "Uninterested Youth? Young people's attitudes toward party politics in Britain". *Political Studies*. 53(3): 556-578
- Holmberg, Sören och Henrik Oscarsson (2004) *Väljare: svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Nordstedts Juridik.
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2007) "Det nya Sverige". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red). *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Johansson, Folke, Lennart Nilsson och Lars Strömberg (2001) *Kommunal demokrati under fyra decennier*. Malmö: Liber.
- Johansson, Susanne. (2007) *Dom under trettio, vem bryr sig och varför?: ungdomars värderingar och politiska deltagande*. Göteborg: CEFOS och Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet
- Levinson, Klaus (2003) "Interessen for kommunalpolitik". I Kjær, Ulrik och Poul Erik Mouritzen (red). *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk universitetsforlag.
- Ljungberg, Elisabeth. (2000) "Myter om ungdomars politiska intressen". I Hvitfelt, Håkan och Lauri Karvonen (red). *Nygamla Opinioner*. Demokratiinstitutet, Mithögskolan.
- Lolle, Henrik (2003) "Kommunalpolitisk selvtillid". I Kjær, Ulrik och Poul Erik Mouritzen (red). *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk universitetsforlag.
- Nielsen, Peder. (2001) "På och avhopp - om uppdragsvillighet, rekrytering och avhopp i den kommunala demokratin" I *Att vara med på riktigt - demokratiutveckling i kommuner och landsting (Bilaga till betänkande av kommunaldemokratiskakommittén SOU 2001:48)*. Stockholm: Fritzes.
- Nilsson, Lennart (1996) "Medborgarna och servicedemokratin". I Rothstein, Bo och Bo Särilvik (red) *Vetenskapen om politik. Festskrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Norén Bretzer, Ylva. (2005) *Att förklara politiskt förtroende: betydelsen av socialt kapital och rättvisa procedurer*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

- Parry, Geraint, George Moyser och Niel Day (1992) *Political participation and democracy in Britain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Petersson, Olof (2006) "Deltagandeforskningens mekanismer". I Esaiasson, Peter och Anders Westholm (red). *Deltagandets mekanismer: Det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser*. Malmö: Liber.
- Petersson, Olof, Anders Westholm och Göran Blomberg (1989) *Medborgarnas makt*. Stockholm: Carlsson.
- Petersson, Maria (2007) "Vad gör medborgarna av sitt välfärdsmissnöje?". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red). *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Plutzer, Eric (2002) "Becoming a Habitual Voter: Inertia, Resources, and Growth in Young Adulthood". *American Political Science review*. 96(1): 41-56
- Samhälle Opinion och Massmedia, Västsverige 2007*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Sveriges kommuner och landsting (2007) *310 val: 2006 års kommun- och landstingsval*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Teorell, Jan och Anders Westholm (1999) "Att bestämma sig för att vara med och bestämma. Om varför vi röstar - allt mindre". I Amnå, Erik (red) *Valdeltagande i förändring. Demokratiutredningens forskarvolym XII*. Fritzes (SOU 1999:132).
- Ungdomsstyrelsen (1998) *Ny tid - nya tankar. Ungdomars värderingar och framtid*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen (Ungdomsstyrelsens utredningar no 10).
- Verba, Siney, Kay Lehman Schlozman och Henry E Brady (1995) *Voice and Equality*. Cambridge: Harvard University Press.

TILLVÄXT I STORSTADSREGIONERNA

RUDOLF ANTONI

”Regionen har kommit att bli den naturliga arenan för ekonomisk tillväxt och social utveckling, mer än nationen. Nationsgränser spelar inte så stor roll längre.”

(Lundquist och Olander 2007)

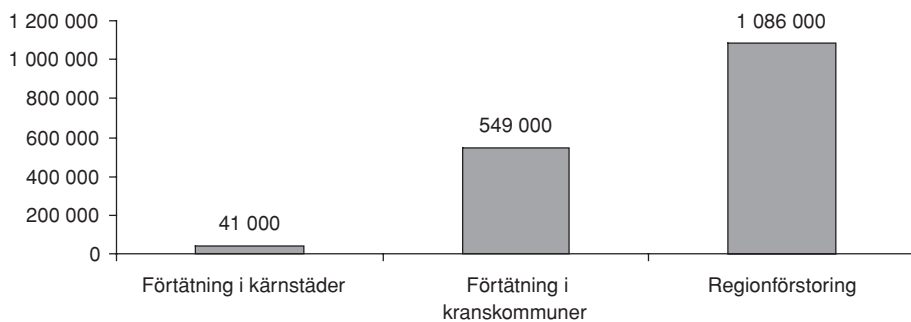
Vi närmar oss slutet på 2000-talets första decennium och befinner oss i ett samhälle stätt i förändring. Digitalisering och globalisering, ord som i princip inte existerade för 20 år sedan, är inte bara vedertagna fakta idag utan anses vara de huvudsakliga formgivarna av vår framtida värld. Gamla sanningar sätts idag oavbrutet på prov och ofta resulterar det i nya insikter och nya vägval. För ungefär hundra år sedan övergick vi från ett jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle. Detta innebar en storhetstid för staden. Men sociologen Manuel Castells talar i sin trilogi *Informationsåldern* om att vi idag har gått vidare från industrisamhället till ett nätverkssamhälle där ”råvarorna” består av information och där människors värde bestäms av deras förmåga att producera information. (Castells 1998, 2000) I och med detta tar samhällsstrukturen ny form i riktning mot ett K-samhälle baserat på kunskap, konst, kreativitet och kommunikation. (Andersson och Strömquist 1988) Mycket tyder idag på att det är kreativitet och initiativkraft som driver ekonomin och utvecklingen framåt. Det samhälle som lyckas bäst är det som tar tillvara på befolkningens kreativa potential och som mest framgångsrikt lockar till sig kreativa individer från andra ställen. (Florida 2002)

I Sverige är 85-90 procent av arbetsplatserna lokaliserade till tätorter (Lorentzon 2007) Trender och nya branscher startar i storstäderna och sprids därefter till andra regioner. Därför är det viktigt att följa utvecklingen och tillväxten i storstäderna. I Skandinavien finns det tre tillväxtregioner som står över alla andra. Storleksmässigt leder Stockholm med Mälardalen ligan men följs av två mer jämnbördiga konkurrenter i tillväxtmotorerna Göteborgsregionen och Öresundsregionen. Den senare omfattar hela Skåne samt delar av Danmark och till stor del är det i detta samarbete dynamiken ligger. Eftersom denna artikel baseras på SOM-data kan dock endast den svenska delen av Öresundsregionen studeras. För att jämförelsen skall bli så rättvisande som möjligt avser den därför Göteborgsregionen och Malmöregionen. Där materialet tillåter finns självklart även resultat för Stockholm med som referensvärde. Jämförelsen mellan Göteborgsregionen och Malmöregionen syftar till att svara på frågan om vad de två regionerna har för tillväxtpotential, hur de står sig i förhållande till varandra och inte minst vad deras invånare har för tilltro till den egna regionens framtid.

Tillväxt idag

Sveriges storstadsregioner växer kraftigt. Allt större storstäder kombinerat med en glesbygd där det blir allt glesare mellan grannarna är en utveckling som känns igen i stort sett i hela den industrialiserade världen. Generellt sett går flyttlassen från regioner med sämre arbetsmarknader till regioner med bättre arbetsmarknader. (SOU 2007:35) I Sverige har de lokala arbetsmarknaderna i storstadsregionerna vuxit med ungefär 1,6 miljoner människor sedan sjuttioalet. Men det är egentligen inte själva städerna som växer och förtätade kranskommuner är bara en del av förklaringen. En annan och faktiskt viktigare orsak är att arbetsmarknadsregionerna successivt har vuxit geografiskt under lång tid. Antalet arbetsmarknadsregioner i Sverige minskar samtidigt som varje enskild arbetsmarknadsregion ökar i storlek. Med detta menas att människor idag är villiga och har möjlighet att resa allt längre till sin arbetsplats. För 50 år sedan rörde vi oss i genomsnitt 5 km från hemmet under en dag. Idag rör vi oss dagligen tiodubbelt så långt. Faktum är att regionförstoring står för drygt två tredjedelar av befolkningstillväxten i de svenska storstädernas lokala arbetsmarknader under de senaste 30 åren.

Figur 1 *Befolkningstillväxt i de svenska storstadsregionerna, från A-region: arbetsmarknadsregion 1970 till LA-region: lokal arbetsmarknad 2004*

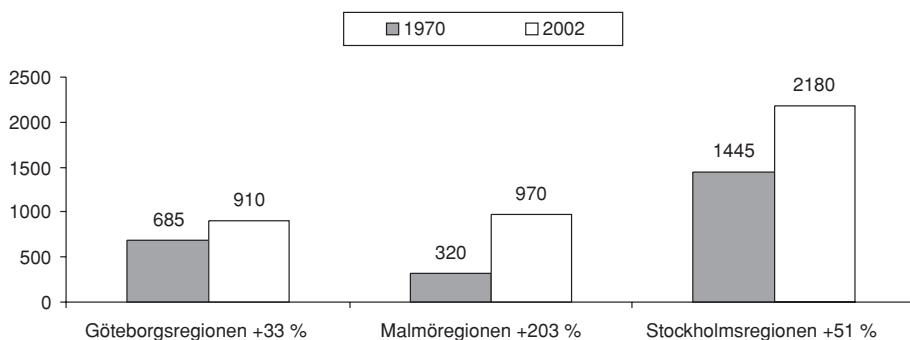
Källa: Business Region Göteborg 2006

Sveriges storstäder, Stockholm, Göteborg och Malmö kan ses som tillväxtnav. De utgör centrum för både ekonomisk tillväxt och befolkningstillväxt. Men samtidigt som inflyttningen ökar kraftigt i storstadsregionerna ökar även utflyttningen. Människor som utbildar sig och påbörjar karriärer i storstäderna söker i allt större utsträckning ett kvalitativt boende utanför staden medan arbetsplatserna stannar kvar. Även detta bidrar till att sträcka ut arbetsmarknadsregionen över ett allt större område så att den omfattar många mindre närliggande orter. Därför omdefinierades

A-regionerna 1990 till så kallade LA-regioner eller lokala arbetsmarknadsregioner. Storstädernas befolkning under arbetstid är betydligt större än befolkningen på näterna. Därför är det viktigt att se på storstäderna ur ett mer regionalt perspektiv.

Samtliga tre storstadsregioner har sett en god tillväxt i slutet på 1900-talet. Den arbetsmarknadsregion som har vuxit mest då man började tala om lokal arbetsmarknad är utan tvekan Malmö som har vuxit med omkring 200 procent sedan A-regionen år 1970. Stockholm har under samma period vuxit med omkring 50 procent och behåller därmed sin position som nummer ett med en arbetsmarknad som är större än de andra två regionerna sammanlagt. Göteborg har haft en betydligt svagare utveckling och trots att den lokala arbetsmarknaden har vuxit med en tredjedel under de senaste trettio åren har arbetsmarknaden gått från att vara näst störst i Sverige till att vara nummer tre i riket.

Figur 2 *Befolkning i de svenska storstädernas A-region 1970 och lokala arbetsmarknad 2002 (tusental)*

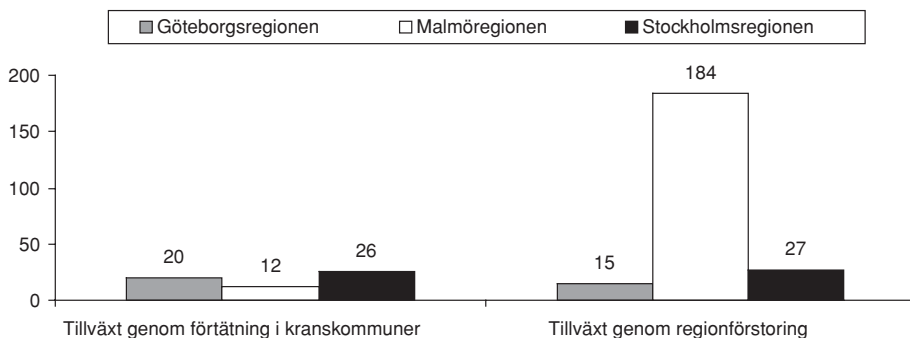

Källa: SCB

Att en väl utbyggd infrastruktur är avgörande för en regions möjlighet till förstorad arbetsmarknad är tydligt om man ser till utvecklingen i Skåne. (Lorentzon 2007) År 1970 omfattade Malmös lokala arbetsmarknad 30 procent av Skånes befolkning. Nu omfattar den beräknade arbetsmarknaden 27 av Skånes 33 kommuner och därmed 85 procent av Skånes befolkning. När det gäller positionen som tillväxtnav i Västra Götalandsregionen har Göteborg inte alls följt med i denna utveckling. Under samma period har Göteborgsregionens andel av Västra Götalands befolkning vuxit med tio procentenheter från 50 till 60 procent. I början av sjuttioalet var Göteborgs lokala arbetsmarknad dubbelt så stor som Malmös. Idag är Malmös något större än Göteborgs. Även i relation till Stockholm har Göteborgs lokala arbetsmarknad krympt något under denna period; från att vara hälften så stor till att motsvara 40 procent idag. (Västra Götalandsregionen 2007) En väl utbyggd och

fungerande infrastruktur i Malmöregionen har således möjliggjort en mycket kraftig expansion. På trettio år har Malmöregionens lokala arbetsmarknad ökat med 184 procent genom regionförstoring.

Figur 3 *Befolkningens tillväxt i storstadsregionernas A-region 1970 och lokala arbetsmarknad 2004 (procent)*

Källa: Business Region Göteborg 2006

Tillväxtens mekanismer

Internationell handel, företagsetableringar, en god inre marknad, en livskraftig och spännande arbetsmarknad, en flexibel och attraktiv bostadsmarknad, hög livskvalitet och inte minst en omgivning som består av möjligheter, spännande människor och chansen att lyckas; ja, listan över vad som är viktigt för tillväxt kan göras lång och receptet på framgång är inte helt enkelt. Det som storstaden mer generellt sett erbjuder individen är den valfrihet som en stor mängd alternativa vägar innebär. Men hur bra är egentligen klimatet i våra storstadsregioner?

Regelbundet redovisar marknadsanalytiker och forskningsinstitut olika mått på attraktivitet och framgångspotential. En sak som är tydlig är att dessa måttstockar mäter väldigt olika saker. Enligt *Svenskt Näringslivs* ranking av företagsklimatet i Sveriges kommuner ligger Göteborg bäst till av de tre storstadskommunerna med en placering på sextionde plats i Sverige. Malmö kommer på plats 83 och Stockholm på plats 94. Det man bör betänka här är att en viktig del av just denna mätning utgår ifrån de lokala företagarnas åsikter och att förväntningarna och kraven rimligen är betydligt högre i just storstäderna.

Företagarnas ranking av årets företagarkommun utgår istället ifrån förändring vilket per definition innebär att en dålig ranking ett år ger större utrymme för framgång nästa år. I 2007 års mätning är det Malmö som med placeringen som

nummer 21 av Sveriges kommuner just nu har starkast utveckling på företagsidan av storstäderna medan Göteborg och Stockholm ligger på betydligt mer blygsamma placeringar runt 120. En annan undersökning kallad *Svenska nav* mäter den typ av tillväxt som detta kapitel huvudsakligen avser att belysa, nämligen av den lokala arbetsmarknaden. Här är det Stockholm som anses vara Sveriges idag starkaste a-region. Som tvåa kommer dock varken Malmö eller Göteborg utan Umeå. Därefter landar Göteborg på en tredjeplacering och Malmö som nummer fyra i riket.

Tabell 1 Rankning av Sveriges storstäder

	Göteborg	Malmö	Stockholm
Rank Företagsklimatet 2007 (av 290 kommuner)	60	83	94
Rank Årets företagarkommun 2007 (av 285 kommuner)	117	21	120
Rank Svenska nav 2005 (indexvärde inom parantes)	3 (60)	4 (55)	1 (66)

Källa: Företagsklimatet (Svenskt Näringsliv), Årets företagarkommun (Företagarna), Svenska nav är en rankning av Sveriges starkaste tillväxtmotorer (Västsvenska industri- och handelskammaren)

Sett till dessa mätningar är det inte helt enkelt att förklara varför tillväxten är och förblir så stark i dessa tre regioner. Tydligt är dock att en stark kärnstad med en bärkraftig arbetsmarknad möjliggör tillväxt. Här är det således mest relevant att titta närmare på själva storstadskommunerna. Antalet människor som befinner sig i Stockholms kommun ökar med inpendling med omkring 50 procent en genomsnittlig vardag. Även om man drar ifrån de som lämnar staden så ökar befolkningen i kommunen ändå med 145 000. Malmö och Göteborg ökar också befolkningsmässigt dagtid men med omkring en tredjedel. Att så många människor tar sig in till kärnstaden varje dag visar tydligt på behovet av en väl fungerande infrastruktur.

Ett sätt att bedöma storstädernas attraktivitet är att se till handel och turism i kärnstäderna. Stockholm är som huvudstad inte oväntat den storstadskommun av de tre som lockar till sig flest turister och affärsresenärer i relation till invånarantal med 7 gästnätter per invånare under 2006 men Göteborg och Malmö ligger inte långt efter med 5 respektive 4 gästnätter per invånare. Om man ser till ett samlat försäljningsindex så ligger alla tre storstadskommunerna lika och en bra bit över index 100 som är genomsnittet i landet. Men om man istället ser till utvecklingen på handelssidan så är det Malmö som har ökat sin omsättning klart mest de senaste åren. Sedan 2002 har omsättningen på handelssidan ökat med 35 procent i Malmö. Även i Göteborg har utvecklingen varit god med en ökad omsättning på 27 procent medan handelsutvecklingen i Stockholm har gått klart långsammare.

Inkomsterna i Göteborgs kommun ligger precis på genomsnittet för landet medan Malmös inkomstindex på 88 visar att inkomsterna är klart under genomsnit-

tet. I Stockholm tjänar man generellt sett mer pengar än i övriga landet och har ett inkomstindex på 116. Däremot är det klart dyrast att bo i Stockholm. Enligt en ekonomisk kalkyl kallad Boindex så bör ett genomsnittligt hushåll lägga 15 procent av sina inkomster på räntor och amorteringar för att ekonomin skall vara riktigt hållbar. Om dessa kostnader motsvarar exakt 15 procent av inkomsterna så blir index 100. I Stockholm ligger boindex på 60,6 vilket innebär att även om man tjänar bättre i Stockholm så kostar det så mycket att bo där att kalkylen inte går ihop. I samtliga storstadsregioner ligger boindex under 100 medan index för hela landet 2007 ligger omkring 110. Detta innebär att den genomsnittliga storstadsbon lägger en väsentligt större del av sina inkomster på boende än vad den genomsnittlige svensken gör. Näst dyrast i relation till inkomsterna är det i Malmö med ett index på 64,8 medan boindex är något bättre i Göteborg med 71,7. I samtliga storstäder har dessutom småhuspriserna ökat med 20-30 procent de senaste åren.

Boende är en viktig fråga för tillväxten. Hur skall staden kunna växa om man inte har någonstans att bo? I samtliga svenska storstäder ringlar bostadsköerna långa. Det finns inga lediga hyreslägenheter och många av de lägenheter som nybyggs är bostadsrätter. Att det krävs stora kontantinsatser för att man skall få ett boende är ett klart hinder för tillväxten och den takt i vilken ombildandet till bostadsrätt sker i storstädernas centrala delar leder enligt aktuell forskning inte bara till ökad boendesegregation utan även till minskad rörlighet bland befolkningen och i förlängningen även på arbetsmarknaden. Generellt sett är exempelvis arbetslösa mer benägna att flytta än andra grupper, men äger de däremot sin bostad så är de mindre benägna att byta region än nästan alla andra grupper. (Brandén 2006)

Tabell 2 Storstadskommunerna i siffror

	Göteborg	Malmö	Stockholm
Pendlingsnetto 2005* (inpendling minus utpendling)	57 418	29 017	145 797
Procentuell ökning av befolkningen dagtid	+31 %	+34 %	+52 %
Gästnätter per invånare under 2006*	5	4	7
Försäljningsindex 2007*	119	119	119
Omsättningstrend 2002-2006*	+27 %	+35 %	+17 %
Inkomstindex 2007*	100	88	116
Boindex 2007***	71,7	64,8	60,6
Procentuell ökning av småhuspriser 2003-2006**	+26 %	+29 %	+23 %
Andel lediga lägenheter i allmännyttan**	0,2	0,2	0,1
Antal nybyggda lägenheter per 1000 invånare 2000-2006**	13,1	13,8	18,4

Källa: *Handeln i Sverige, **SCB, *** Swedbanks boindex, tredje kvartalet

Den amerikanske forskaren Richard Florida har under senare år rönt stor uppmärksamhet med sina teorier kring vilka mekanismer som styr utvecklingen i den moderna ekonomin. Bland annat hävdar han att det handlar om teknologi, talang och tolerans samt huruvida man lyckas skapa en attraktiv miljö för ”den kreativa klassen”. (Florida 2002) Med andra ord är det oerhört viktigt för tillväxten att en arbetsmarknadsregion har en tillräckligt stor pool av högutbildade och talangfulla invånare. Högutbildade invånare innebär att det finns arbetsplatser med höga kunskapskrav och att samla spetskompetens är en av nyckelfaktorerna för att generera tillväxt i den kreativa ekonomin. (Florida 2005B)

Stockholm har idag ett klart försprång när det gäller andelen som arbetar i kreativa yrken, det vill säga det Florida kallar kreativ klass. Men samtliga tre svenska storstäder ligger mycket högt i internationell jämförelse. Om man ser till hur den kreativa klassen är fördelad över Sverige är det en fjärdedel av den totala kreativa klassen och tredjedel av den superkreativa kärnan av befolkningen som bor, arbetar och använder sin kreativitet i A-region 01, det vill säga Stockholm/Södertälje. Det mervärde som denna grupp skapar och den dragningskraft som de utgör på företag och andra kreativa människor är förstås positivt för Stockholm men innebär en reell risk att det övriga landet dräneras på sin kreativa potential. I Göteborg och Malmö bor sammanlagt en femtedel av Sveriges kreativa klass. (Antoni 2007)

Generellt sett så bor det fler högutbildade i storstadsområden och Stockholm, Göteborg och Malmö är inga undantag. Omkring 30 procent är högutbildade i samtliga tre A-regioner och Stockholm och Göteborg ligger något högre än Malmö även om denna skillnad är liten.

Tabell 3 Utbildning och kreativ klass 2006

	Stockholm: A-region 01	Göteborg: A-region 33	Malmö: A-region 28
Andel högutbildade (SOM-undersökningarna 2006)	31 %	28 %	32 %
Total andel kreativ klass (Antoni 2007)	60 %	53 %	57 %
Andel superkreativ kärna i befolkningen (Antoni 2007)	16 %	14 %	14 %
Antal studenter på högskolenivå i regionen ht 2006*	37 685	40 438	73 889
Aktiva forskarstuderande i regionen*	3 010	2 687	5 751

Källa: *SCB, Industriefakta samt Riks-SOM 2006, Väst-SOM 2006 och SOM-undersökningen i Skåne 2006

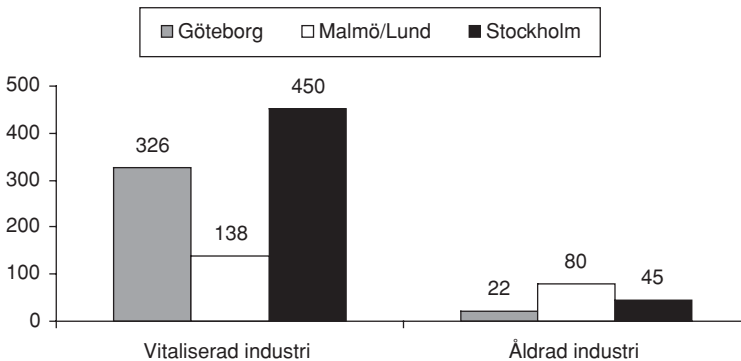
Tillgången på högskoleplatser är också en viktig faktor för att generera tillväxt i Storstadsregionerna. (SOU 2007:25) Attraktiva universitet lockar studenter och studenter blir i förlängningen högutbildade invånare. Studier av före detta studenter på Göteborgs universitet har exempelvis visat att omkring 60 procent av de

studenter som före studierna bodde någon annanstans bor kvar i Göteborg 3-6 år efter examen. (Andersson 2007) A-regionen Stockholm/Södertälje har flest högskoleplatser medan A-regionerna Göteborg och Malmö/Lund/Trelleborg är ungefär jämnstora lärosäten. Malmö högskola och Lunds universitet har något fler studenter men något färre forskarstuderande än Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola har. Både när man ser till antalet studenter och till antalet forskarstuderande så motsvarar Stockholm ungefär Göteborg och Malmö sammanlagt.

Slutligen bör man också beakta vilken skepnad tillväxten tar i de olika storstadsregionerna. Innovation och industri är ofta vägledande för ekonomisk utveckling och just som Spinning Jenny en gång industrialiserade världen så har kommunikationsteknik och digitalisering på senare år revolutionerat vår världsbild idag. Sverige låg tidigt långt framme i denna förändringsprocess och har därför sett en god ekonomisk tillväxt. Men framgång för ny teknologi samt nya och omvandlade industrier innebär också att äldre industrier fasas ut vilket i sin tur kan leda till arbetslöshet och minskad tillväxt om inte den nya industrin fullt ut kan ersätta den gamla. (Lundquist och Olander 2007) Allt eftersom trycket ökar på företag och organisationer att anpassa sig till snabba förändringar förkortas livslängden för både produktionsmedel och produkter. Därför ökar kraven på flexibilitet vilket resulterar i att de stora företagen efterliknar de små med öppenhet och integration med omgivningen. (Lorentzon 2007) Men alla företag utvecklas inte i samma takt och ofta utvecklas de inte ens i samma riktning.

I Göteborg har tillväxten under de senaste 20 åren varit god inom den så kallade vitaliserade industrin. Denna består av nya produkter, stark produktförnyelse och produktionsteknik som har förbättrats genom det senaste teknologiskiftet. (Lundquist och Olander 2007) Starkast har dock tillväxten inom denna industri varit i Stockholm där den har ökat med 450 procent. I Malmöregionen har tillväxten inom den vitaliserade industrin varit mer blygsam än i Göteborg. Trots regionens expansion motsvarar inte tillväxten inom den vitaliserade industrin mer än omkring 40 procent av tillväxten i Göteborg. Däremot ser vi att det inom den åldrade industrin sker störst tillväxt i Malmöregionen under perioden. Den åldrade industrin är enkelt beskrivet kvarlevor av den industri som var rådande före den digitala revolutionen. Den består av få nya produkter, präglas av minskande antal företag och har inte utvecklat produktionstekniken i och med digitalisering. (Lundquist och Olander 2007) Denna tillväxt är med andra ord inte renodlat positiv. Medan den vitaliserade industrin arbetar under produktkonkurrens på växande marknader så arbetar den åldrade industrin under priskonkurrens på svagt växande eller stagnerande marknader. (Lundquist och Olander 2007)

Figur 4 *Storstadsregionernas industriella tillväxt av förädlingsvärde 1985-2004 (procent)*

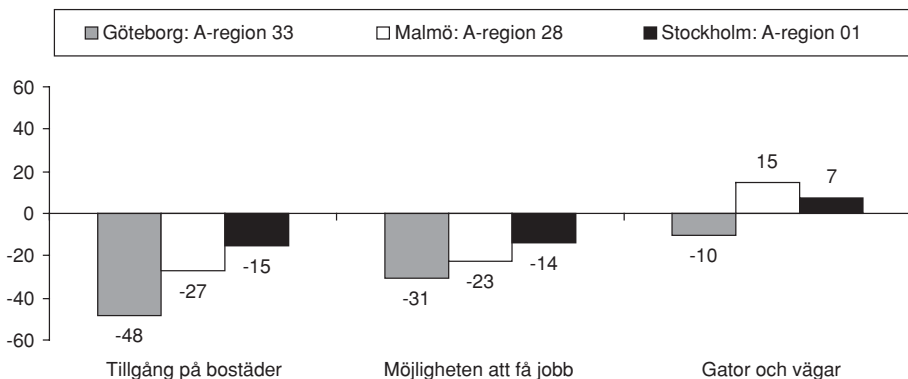
Kommentar: Förädlingsvärdet är det värde ett företag tillför till BNP genom sin verksamhet.

Källa: Lundquist och Olander 2007

Attityder till samhällsutveckling i storstadsregionerna

Så står det alltså till i storstadsregionerna idag enligt en rad olika parametrar. Men morgondagens tillväxt formas i stor utsträckning av människors åsikter och attityder. Det är nämligen det som avgör var de i framtiden kommer att välja att bo och arbeta, var de kommer att tjäna sina pengar, konsumera sina varor och betala sin skatt. Det är även i stor utsträckning dessa åsikter, storstadsinvånarnas åsikter, som i förlängningen påverkar andra människors syn på vad staden har att erbjuda och hur attraktivt det är att flytta dit.

I de årliga SOM-undersökningarna får människor bland annat ta ställning till hur nöjda de är med en mängd olika serviceområden (se Nilsson i denna volym). Bland dessa är det intressant att se närmare på de frågor som rör boende, infrastruktur och arbetsmarknad. En klar tendens i de svenska storstädernas A-regioner är att samtliga dessa områden lämnar mycket att önska. När det gäller tillgången på bostäder finns det största missnöjet i Göteborgs A-region, därefter i Malmös A-region och minst missnöjd är man i Stockholms A-region. Likadant ser det ut när det gäller möjligheten att få jobb, även om missnöjet med detta område är något svagare. Om man istället frågar hur man tycker att servicen fungerar när det gäller gator och vägar så är det återigen i Göteborg man är mest missnöjd. Faktum är att det i Malmö- och Stockholmsregionen är något fler som är nöjda än missnöjda med detta serviceområde och mellan Göteborg och Malmö skiljer det 25 balansmåttsenheter. Ett värde på +15 som Malmöregionen får av sina medborgare skall dock inte ses som ett särskilt gott betyg. Skalan går från minus 100 till plus 100 så värdet 15 ligger ganska nära mittstrecket som markerar att man varken är nöjd eller missnöjd.

Figur 5 Nöjd med serviceområden (procentbalans)

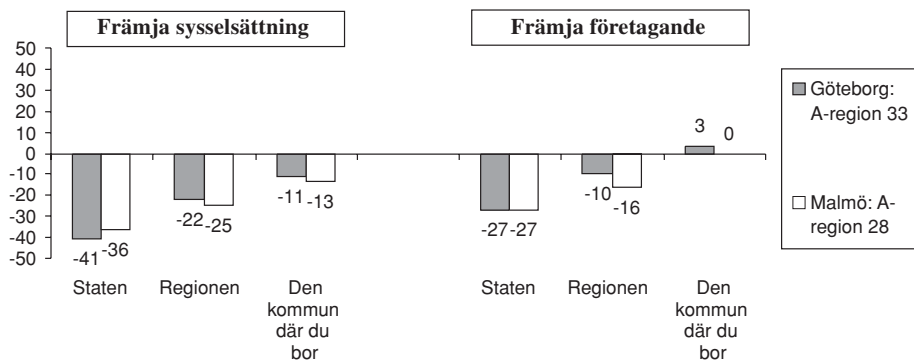
Kommentar: Procentbalansen beräknas genom att andelen missnöjda subtraheras från andelen nöjda. Samtliga som besvarat frågan ingår i procentbasen.

Källa: Riks-SOM 2006, SOM-undersökningen i Skåne 2006 & Väst-SOM 2006

Överlag finns det alltså idag ett utbrett missnöje i de svenska storstadsregionerna när det gäller arbete, boende och infrastruktur samtidigt som dessa räknas som några av de allra mest centrala mekanismerna för en god tillväxt. Här bör man dock betänka att det samtidigt är i storstadsregionerna som den största belastningen finns inom dessa områden och att det inte alltid har sett likadant ut. Exempelvis var man betydligt mindre missnöjd med tillgången på bostäder i Göteborg under början av 1990-talet då det också fanns ett överskott av lägenheter på marknaden. Det som är mest intressant idag är nivåskillnaden mellan de olika storstadsregionerna. I Göteborg är man konsekvent mindre nöjd än i övriga storstäder.

Det utbredda missnöjet på tillväxtområden blir även tydligt när medborgarna får ta ställning i en mer direkt fråga om hur bra man tycker att staten, regionen och kommunen har lyckats med att främja sysselsättning och företagande. Generellt sett är man mindre missnöjd med hur man har lyckats med att främja företagande än hur man har lyckats med sysselsättningen, men varken i Göteborgsregionen eller i Malmöregionen är man särskilt nöjd med något av områdena. Ett mönster som gäller båda storstadsregionerna är att man är minst nöjd med statens arbete med företagare- och sysselsättningsfrågor. Därefter krymper missnöjet med minskat avstånd så att man är minst missnöjd med kommunens arbete med dessa frågor.

Figur 6 Åsikt om hur väl olika politiska instanser har lyckats med att främja sysselsättning och företagande (procentbalans)

Källa: SOM-undersökningen i Skåne 2006 och Väst-SOM 2006

När man ber människor i Sverige att blicka framåt och avgöra vad de anser är viktigast för utvecklingen är det tydligt att vikten av kompetens, återväxt och innovation ligger långt framme i medvetandet. Högst på listan står nämligen högre utbildning/forskning. Detta är ett mönster som återkommer över tid både i Skåne och Västsverige samt både i storstad och på landsbygd. I båda storstadsregionerna är det omkring 60 procent som tycker att det är *mycket* viktigt för den framtida utvecklingen i regionen att satsa på högre utbildning/forskning. (se även Nilsson & Weibull 2007) Övriga områden som prioriteras högt i båda regionerna är medicinsk industri och transporter. Man är också ense om vad som inte prioriteras särskilt högt. Filmindustri anses inte vara särskilt viktigt för utvecklingen varken i Göteborgsregionen eller i Malmöregionen. Likadant är det med elitidrott och bank- och försäkringsväsende. Inte mer än drygt 20 procent anser att detta är viktigt för den framtida utvecklingen i regionen.

Inte helt oväntat finns det också stora skillnader mellan storstadsregionernas invånares prioriteringar. I Göteborgsregionen är bilindustrin det näst högst prioriterade området. Nära 60 procent av invånarna tycker att det är ett mycket viktigt område att satsa på. I Malmö är förhållandet inte oväntat helt omvänt och bilindustrin hamnar nästan i botten. Likadant är det när det gäller hamn och sjöfart. Även om skillnaden inte är riktigt lika stor så är detta det tredje högst prioriterade området i Göteborgsregionen medan det i Malmöregionen hamnar på plats 13 med mindre än hälften så stor andel som tycker detta är ett viktigt område att satsa på.

Ytterligare en intressant skillnad mellan invånarna i Göteborgsregionen och Malmöregionen är att de förstnämnda överlag är mer benägna att vilja satsa på samtliga områden. Exempelvis är det i Göteborg sex områden som minst 50 procent tycker det är mycket viktigt att satsa på medan det i Malmö bara är högre utbild-

ning/forskning som mer än 50 procent vill satsa på. Om man istället ser till prioriteringsordningen så är det intressant att notera att malmöborna prioriterar både offentlig service, informationsteknologi och kultur, nöjesliv och evenemang högre än göteborgarna. Ser man istället till de procentuella andelarna som vill satsa så försvinner dock denna skillnad. Även turism och miljöindustri är områden som storstadsbor i båda regionerna anser har framtiden för sig.

Tabell 4 Mycket viktigt för utvecklingen i regionen (procent)

Göteborgsregionen	%	Malmöregionen	%
1 Högre utbildning/forskning	63	1 Högre utbildning/forskning	58
2 Bilindustri	58	2 Medicinsk industri	45
3 Hamn och sjöfart	56	3 Offentlig service	43
4 Medicinsk industri	53	4 Transporter	41
5 Transporter	53	5 Informationsteknologi	39
6 Turism	52	6 Miljöindustri	38
7 Miljöindustri	48	7 Kultur, nöjesliv och evenemang	37
8 Offentlig service	46	8 Turism	33
9 Verkstadsindustri	45	9 Livsmedelsindustri	31
10 Informationsteknologi	43	10 Fritidsmiljö	30
11 Fritidsmiljö	40	11 Detaljhandel	29
12 Detaljhandel	39	12 Press/radio/TV	28
13 Kultur, nöjesliv och evenemang	35	13 Hamn och sjöfart	26
14 Press/radio/TV	34	14 Verkstadsindustri	25
15 Livsmedelsindustri	30	15 Bank- och försäkringväsende	21
16 Bank- och försäkringväsende	26	16 Elitidrott	12
17 Elitidrott	18	17 Bilindustri	8
18 Filmindustri	12	18 Filmindustri	6

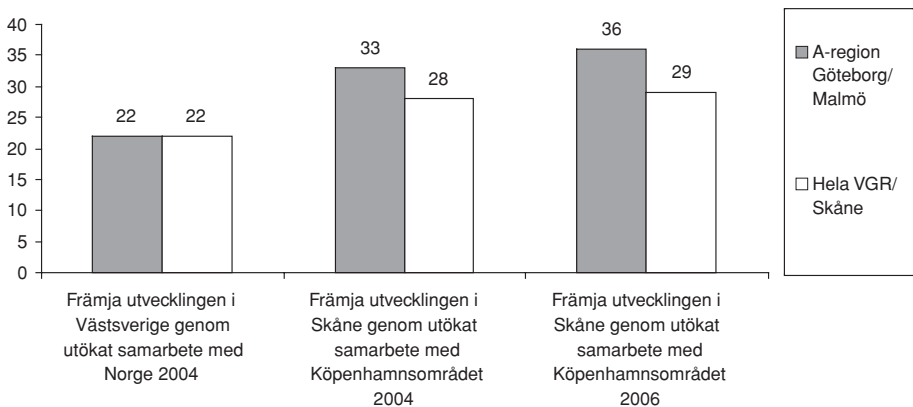
Källa: Väst-SOM 2006 och SOM-undersökningen i Skåne 2006

Om man är något mindre villig att satsa på olika områden i Malmöregionen så är man desto mer villig att satsa på samarbetet inom Öresundsregionen. Totalt sett är det 2006 nära 40 procent i Malmöregionen som tycker att det är ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i Skåne genom utökat samarbete med Köpenhamnsområdet och lägger man till de som tycker att det är ett ganska bra förslag summerar det till 77 procent. Inom befolkningen så är det ingen större skillnad beroende på ålder. Utbildningsnivå är däremot en viktigare faktor där högutbildade är mer positiva till samarbete med Köpenhamn än lågutbildade. Dessutom är det betydligt fler storstadsbor som är intresserade av samarbetet än om man ser till hela regionen.

När frågan första gången ställdes i SOM-undersökningen i Skåne 2004 var det en av tre som tyckte att det var ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i

Skåne genom utökat samarbete med Köpenhamnsområdet, så opinionen har dessutom år 2006 vuxit för tanken om en gemensam Öresundsregion. År 2004 ställdes motsvarande fråga i Göteborgsregionen, fast då avsågs samarbetet med Norge. Där visade det sig att intresset för Norge var klart svagare i Göteborgsregionen än intresset för Köpenhamn var i Malmöregionen. Endast var fjärde invånare i Göteborgsregionen tyckte att det var ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i Västsverige genom utökat samarbete med Norge. I detta förhållande fanns det inte heller någon skillnad mellan Göteborgare och de som bor i övriga Västra Götaland.

Figur 7 *Andel som tycker det är ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i regionen genom samarbete med andra regioner (procent bland boende i Göteborg: A-region 33 respektive hela Västra Götaland samt Malmö: A-region 28 respektive hela Skåne)*

Källa: Frågan om samarbete med Norge är endast ställd i Väst-SOM 2004. Frågan om samarbete med Köpenhamnsområdet är ställd i SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2006

Med blicken riktad framåt

Den rådande uppfattningen inom aktuell forskning och teoribildning är att människor är nyckeln till framgång. Genom att utvinna den potential som finns hos befolkningen samt genom att attrahera kreativa och talangfulla människor till en region så lockar man även till sig företag och investeringar. (Florida 2005A) Storstäderna är idag självklara centra för tillväxt. Digitaliseringen och inte minst utvecklingen av ny kommunikationsteknik har inneburit att enkel och rutinartad information kan överföras från en part till en annan genom tekniska hjälpmedel. Detta har uppvärderat det personliga mötet. När man behöver samarbeta kring komplexa processer och överföra mer ostrukturerad information förutsätts ändå att man möts ansikte mot ansikte. (Lorentzon 2007) Storstäderna utgör den tummelplats där

talangfulla människor kan utbyta kunskap, idéer och inspirera varandra. Det utgör också den ekonomiska jordmån som krävs för att kunna driva igenom innovativa projekt. Men dessa processer kräver tillväxt, ett gynnsamt affärsklimat och en positiv anda.

Det ökade behovet av personliga möten ger storstäderna en konkurrensfördel mot övriga delar av landet. Men det medför också bekymmer som exempelvis hög personalomsättning, trängsel- och trafikproblem. Samtidigt ökar också kraven på god boendemiljö, service och tillgång till en mångfald av fritidsaktiviteter. (Lorentzon 2007) Människor är villiga att resa allt längre till sitt jobb för att kunna förverkliga drömmen om att bo i villa, att bo i en mer lantlig miljö eller att bo i en mindre stad. Järnvägarnas sträckning, tågtiderna och stationernas antal begränsar alternativen för mer långväga pendlare. Detta gör att bilpendling fortfarande är en förutsättning för stora och fortsatt växande arbetsmarknadsregioner. Exemplet Malmö har dock visat att ökad tillgängligheten och förbättrad infrastruktur leder till ökade arbetsmarknader. (Lorentzon 2007)

I jämförelsen mellan storstadsregionerna och specifikt mellan Göteborgsregionen och Malmöregionen visar det sig att förutsättningarna är väldigt olika. Vilken region som ligger bäst till inför framtiden är svårt att avgöra då båda regioner visar styrkor men också svagheter. I en attitydundersökning som Göteborg & Co har genomfört bland ett hundratal ledande opinionsbildare i Sverige synliggjordes dessa förhållanden. Göteborg anses ha en av sina främsta fördelar i drivande och affärsmedvetna kommunpolitiker. Dessutom anses Göteborg erbjuda livskvalitet som står sig väl mot internationell standard. Detta är avgörande då utländsk arbetskraft samt utländska företagsetableringar och investeringar är ett måste för den framtida utvecklingen av regionen. Den tydligaste svagheten i Göteborgsregionen är infrastrukturen och tillgången till kapital. (Göteborg & Co 2007)

Öresundsregionens främsta fördelar är enligt denna undersökning istället infrastrukturen samt högre utbildning och forskning. Jämfört med Göteborgsregionen så anser man att det i Öresundsregionen finns mer resurser för forskning samt ett bättre och mer utvecklat samarbete mellan forskningen och näringslivet. När det gäller tillgången på kapital, kvalificerad arbetskraft och resurser för forskningen är det Stockholm som har bäst förutsättningar. Däremot har Stockholm samma infrastrukturella problematik som Göteborg och när det gäller samarbetet mellan kommunpolitiker och näringsliv så ligger Stockholm sämst till av de tre regionerna. (Göteborg & Co 2007)

Generellt för både Malmöregionen och Göteborgsregionen är att de uppvisar god livskraft och på de flesta områden står sig bra i jämförelsen med Stockholm. Stockholm har sina fördelar av att vara huvudstad, betydligt större och så vidare men både Göteborg och Malmö visar tydligt att man kan gå sin egen väg. Bilindustri, hamn och sjöfart och turism är mer nyckelindustrier i Göteborg och samarbetet med Köpenhamn är drivande för utvecklingen i Malmöregionen. Gemensamt för båda regionerna är dock att man vill satsa på innovativa krafter som högre utbildning

och forskning, medicinsk industri, miljöindustri och informationsteknologi. Med andra ord är befolkningen medveten om att den vitaliserade industrin är viktig för den framtida utvecklingen i regionen.

I Göteborg driver beslutsfattare visionen om att arbetsmarknadsregionen år 2020 skall omfatta 1,5 miljoner invånare. (Business Region Göteborg 2006) Med tanke på den långsamma utvecklingen de senaste 30 åren kan detta tyckas svårt att uppnå, men samtidigt bör man betänka tillväxtpotentialen som finns i den hämmade utveckling regionen har sett under denna period. Löser man infrastrukturproblemen så är det mycket möjligt att Göteborg kan få en boom när det gäller tillväxten genom regionförstoring under de kommande 15 åren. Göteborg har satsat stort på att bli ett evenemangscentrum och har efter förutsättningarna lyckats bättre än både Stockholm och Malmö. Detta har haft positiva effekter för staden i form av internationell och nationell uppmärksamhet men det har även inneburit en trivsam, ombyttlig och spännande miljö för regionens invånare. Men det finns stora hinder för tillväxten. Att regionen har vuxit men inte expanderat geografiskt innebär att det är trångt på bostadsmarknaden. I jämförelsen mellan de olika regionerna är det Göteborgarna som är minst nöjda med tillgången på bostäder. Detta är ett viktigt problem att ta tag i. Exempelvis är det förödande för tillväxten att studenter under hela sin studietid inte kan få ett förstahandskontrakt på en lägenhet. Risken är stor att de söker sig någon annanstans efter examen.

Malmöregionen har en enorm fördel av Öresundssamarbetet. Köpenhamn som stad ger Malmö möjlighet att utnyttja en betydligt starkare marknad, större kapital och spela i en större liga än Malmö hade kunnat göra på egen hand. Det är inte underligt att man från politiskt håll i Skåne anser att Öresundsintegrationen har gått för sakta. (Region Skåne 2007) Men man har vunnit mycket redan eftersom befolkningen i Skåne är så positiv till samarbetet. År 2004 var det omkring fyra av tio skåningar som kunde tänka sig att söka jobb i Danmark och bland högutbildade var det nära hälften. (Antoni 2005) Dessa siffror har med all sannolikhet ökat ytterligare idag och pekar mot en fortsatt integration över de nationella gränserna. De största problem man måste överkomma i Malmöregionen är den åldrade industrin och risken att företagsetableringar och tillväxt genomgående landar på andra sidan sundet. En klar styrka i Öresundsregionen tycks ligga inom forskning och utveckling. Det gäller att omsätta dessa innovativa krafter till en vital och nydanande industri.

Källor

- Andersson, Ulrika (2007) *Göteborgsakademiker 2006 – Arbetsituation och syn på utbildning bland unga akademiker*. Göteborgs universitet
- Andersson, Åke; Strömquist, Ulf (1988) *K-Sambällets Framtid*. Prisma, Stockholm
- Antoni, Rudolf (2005) "Skåne och Danmark" i Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser-Skåne*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Antoni, Rudolf (2007) "Kreativitetens geografi" i Holmberg, Sören; Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Brandén, Maria (2006) Utdrag ur rapporten *Arbetslöshet, upplåtelseform och geografisk rörlighet*. Institutet för framtidsstudier, Stockholms universitet. Redovisat i Almedalen 2006.
- Business Region Göteborg (2006) *Tillväxt i Göteborgsregionen – Ett underlag för regionens tillväxtstrategi*
- Castells, Manuel (1998, 1998, 2000) *Informationsåldern band 1-3: Nätverksambällets framväxt, Identitetens makt, Millenniets slut*. Daidalos, Göteborg
- Florida, Richard (2002) *The Rise of the creative class... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. Basic Books, New York, USA
- Florida, Richard (2005A) *Cities and the creative class*. Routledge, New York, USA
- Florida, Richard (2005B) *The Flight of the Creative Class – The New Global Competition for Talent*. Harper business, New York, USA
- Företagsklimatet (2007) Svenskt Näringsliv
- Göteborg & Co (2007) *Göteborgsregionens affärsmiljö 2007 - Slutrapport*
- Göteborgsregionens kommunalförbund (2006) *Uthållig tillväxt – mål- och strategier med fokus på hållbar regional struktur*
- Lorentzon, Sten (2007) *Regional konkurrenskraft – belyst mot bakgrund av informationens och kunskapens stigande värde*. Occasional papers 2007:3, Handelshögskolan, Göteborgs universitet
- Lundquist, Karl-Johan; Olander, Lars-Olof (2007) *Omvandlingens geografi – En studie i svensk ekonomi och regioners roller genom tre decennier*. Malmö stad, Lunds universitet och Region Skåne
- Nilsson, Lennart; Weibull, Lennart (2007) "Universite, högskolor och regional utveckling" i Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen – Västsverige 1998-2005*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Region Skåne (2007) *Perspektiv på regional utveckling i Skåne 2007*
- SCB – Statistiska centralbyrån
- SOU 2007:25 *Plats för tillväxt?* Bilaga 2 till Långtidsutredningen 2008
- SOU 2007:35 *Flyttning och pendling i Sverige*. Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2008
- Svenska nav (2005) Västsvenska industri- och handelskammaren
- Västra Götalandsregionen (2007) *Regionförstoring – Underlagsrapport till Västra Götalands inriktningsunderlag: Ökad tillväxt och en bättre miljö – Åtgärder i transportsystemet i Västra Götaland 2010-2019*
- Årets företagarkommun (2007) Företagarna

VÄLFÄRD, SERVICE OCH DEMOKRATI

LENNART NILSSON

De första byggstenarna till välfärdsstaten lades under slutet av 1800-talet. Under mellankrigstiden utvidgades de sociala trygghetssystemen och staten och kommunerna engagerades i serviceproduktion. Under senare delen av 1930-talet kom begreppet välfärdsstat i bruk (Kuhnle och Solheim 1985). Det var emellertid först efter andra världskriget och framför allt under 1960- och 1970-talen som en snabb utbyggnad av välfärdsstaten i Sverige genomfördes med en kraftig expansion av både transfereringarna på nationell nivå och de offentligt finansierade tjänsterna på lokal nivå.

Välfärden vilar på tre grundpelare: familjen, marknaden och staten. I olika länder kombineras ansvaret mellan de tre sfärerna för att skapa trygghet för medborgarna och tillhandahålla service. (Esping-Andersen 2002) Utmärkande för välfärdsstaten är att staten spelar en central roll för att garantera befolkningens sociala trygghet.

I Esping-Andersens klassiska arbete *The Three Worlds of Welfare Capitalism* framhåller han de sociala rättigheternas kapacitet till ”de-commodification”, det vill säga deras förmåga att göra medborgare oberoende av de rena marknadskrafterna (Esping-Andersen 1990). Välfärdsstatens uppbyggnad har skett mot bakgrund av varje lands historia. Det innebär att välfärdsstaten som vi känner den från den industrialiserade världen uppvisar många nationella särdrag. Klassificeringar av välfärdsstater är legio och har antingen gjorts som idealtyper, karaktäristik av system i länder av principiellt intresse eller grupperingar av länder/regimer baserade på komparativa statistiska analyser (Johansson, Nilsson och Strömberg 2001). Problemen vid klassificering av länder eller regimer är stora, och främst skall nämnas att bedömningen av system i olika länder omfattar både transfereringar och service/tjänsteproduktion, där de två huvudtyperna innefattar många skilda komponenter. Trots dessa svårigheter är slutresultaten och grupperingen av länder påfallande överensstämmande.

Som en ländergrupp/ett typfall urskiljes de nordiska länderna med en *generell* välfärdsolitik, som en andra grupp Tyskland m.fl. kontinentala stater med en *selektiv* välfärdsolitik samt som en tredje grupp Storbritannien, USA m.fl. länder med system för *grundtrygghet* (Ploug och Kvist 1994, Petersen 1996). I denna idealtyps- respektive typmodellskategorisering sammanfaller med Esping-Andersens indelning av välfärdsregimer i socialdemokratiska, konservativa respektive liberala (Esping-Andersen 1990:29; 2002). En fjärde kategori utkristalliseras genom en uppdelning av de liberala regimerna, där Australien får representera radikala regimer. Andra indelningar särskiljer de sydeuropeiska systemen som en fjärde grupp med

begränsade välfärdsinsatser och utan en tradition av full sysselsättning men med en stor informell sektor, där hushållen spelar en viktig roll (Vogel 1997, Kuhnle 2000).

I en komparativ studie av nedskärningarna i trygghetssystemen under perioden 1975–1995 placerar emellertid välfärdsforskarna Korpi och Palme Danmark i gruppen med grundtrygghet baserat på de viktigaste socialförsäkringssystemens institutionella karaktäristiska. Finland, Norge och Sverige tillhör fortsatt samma grupp (Korpi och Palme 2003). Kombinationen av omfattande offentligt finansierad serviceproduktion, huvudsakligen i kommunal regi, samt universella eller inkomstrelaterade bidrag, som är beskattade, gör att den svenska välfärdsstaten i högre grad än i något annat OECD-land är uppbyggd genom den offentliga sektorn.

Under de senaste årtiondena har dock den offentliga sektorn i Sverige genomgått en strukturomvandling som inneburit att den tidigare enhetliga och starkt sektoriserade samhällsorganisationen med tonvikt på två nivåer, staten och kommunerna, ersatts av större organisatorisk mångfald med fler nivåer. Dessutom har gränserna mellan de offentliga och privata sfärerna förskjutits med ökade inslag av privata organisationer som svarar för offentligt finansierade tjänster.

Välfärdsstatens utbyggnad innebar en utbyggnad både av transfereringssystemen, som i Sverige huvudsakligen är en uppgift för staten, och offentligt finansierad tjänsteproduktion/service, som huvudsakligen bedrivs av kommuner och landsting/regioner. Nedskärningarna under 1990-talet avsåg samma huvudområden och påverkade de olika nivåerna inom den offentliga sektorn på skilda sätt. Kommittén *Välfärdsboksut*, som analyserade välfärdens och socialpolitikens förändringar under 1990-talet, fann att det inte gick att belägga ett systemskifte vare sig när det gäller välfärdstjänsternas eller transfereringarnas område (SOU 2001:79). Tre grupper pekades emellertid ut som välfärdens förlorare under 1990-talet: ungdomar, invandrare och ensamstående mödrar och den ökade arbetslösheten skapade problem som präglade det senaste årtiondet (Bergmark och Fritzell 2007).

I detta kapitel skall med särskilt fokus på den regionala och lokala nivån medborgarnas bedömning av service analyseras och relateras till synen på demokratin sätt att fungera. Innan frågorna preciseras skall emellertid medborgarnas olika roller i förhållande till den offentliga sektorn och den offentligt servicens huvudområden kortfattat diskuteras.

Medborgarroller och serviceområden

Som *väljare* har alla röstberättigade möjlighet att ta ställning till den offentliga sektorns omfattning och inriktning i de allmänna valen via val av parti och genom andra former av politisk aktivitet kan medborgarna också försöka påverka politikens innehåll. Utmärkande för den svenska välfärdsstaten är att praktiskt taget alla invånarna kommer i kontakt med välfärdsstaten både som *brukare* av service och bidrag och som *skattebetalare*. Starka inslag av generell välfärdspolitik gör att även personer

som betalar mycket i skatt också kan få förhållandevis stort utbyte av offentligt finansierad service till skillnad från situationen i system som präglas av grundtrygghet. Dessutom är en stor del av alla yrkesverksamma *anställda* inom den offentliga sektorn. Det är i dessa fyra roller som medborgarna möter välfärdsstaten. (Nilsson 1996)

Väljarrollen har sedan allmänna rösträtten infördes i princip omfattat alla men har genom sänkt rösträttsålder och invandrarnas rätt att delta i de kommunala valen utvidgats. Praktiskt taget alla kommer också som skattebetalare i kontakt med den offentliga sektorn. Betalningen via skattsedeln har ökat, och för det stora flertalet är kommunal och landstingsskatten större än den statliga skatten. Till följd av den offentliga serviceproduktionens storlek har idag brukarrelationerna till den offentliga sektorn en helt annan omfattning än tidigare och en stor andel av de yrkesverksamma har kommuner och landsting/regioner som arbetsgivare.

Medborgarna kommer i skilda faser i livet i kontakt med offentligt finansierad service. Det gäller barnomsorg och skola, fritidsverksamhet, kulturaktiviteter, sjukvård och äldreomsorg. Vid behov finns färdtjänst, handikappomsorg och socialtjänst. Kommunen har också ett ansvar för grundläggande samhällsservice som bostäder, kollektivtrafik och miljövård. Det har också blivit vanligare att kommunerna och framförallt regionerna engagerats i frågor för att främja utvecklingen inom den egna regionen. På vissa områden är det offentliga ensamt ansvarigt för tjänsterna medan det på andra förekommer både offentlig och privat serviceproduktion, vilket blivit vanligare inom t.ex. vård, skola och omsorg men med bibehållen offentlig finansiering. Inom fritid och kultur är de offentliga insatserna närmast ett komplement till det stora privata utbudet.

Välfärdsstaten är i hög grad skattefinansierad och bygger på att medborgarna under olika skeden av livsrytmen är med och betalar för service som man under andra perioder kommer i åtnjutande av. Barn och ungdomar är nettokonsumenter liksom äldre medan förvärvsarbetande är nettobetalare. Genom vertikal omfördelning mellan olika åldrar fördelas kostnaderna över livet. Dessutom sker en horisontell omfördelning mellan resursstarka och resurssvaga grupper för flera av de offentliga tjänsterna. Systemen byggdes upp för få förmånstagare och många skattebetalare men genom högre arbetslöshet och därmed ökade sociala utgifter och lägre skatteinkomster utsattes systemet för stora finansiella påfrestningar under 1990-talet. Sysselsättningen och frågan om utanförskap spelade från delvis andra utgångspunkter en stor roll i valrörelsen 2006.

Huvudfrågor

I detta kapitel skall medborgarnas och brukarnas bedömning av service i Västsverige analyseras med inriktning på fem huvudfrågor:

- * Hur bedömer medborgarna kommunal och regional/landstingskommunal service i Västra Götaland och skiljer sig bedömningen av offentlig service i Västsverige från den i Sverige som helhet?

- * Finns det skillnader i bedömningen av service mellan olika delar av Västra Götaland?
- * Hur bedömer brukarna offentligt finansierad service?
- * Har medborgarnas och brukarnas bedömning av service förändrats sedan 1990-talets början?
- * Vilka typer av service prioriteras om nya satsningar eller nedskärningar skall göras?

Analyserna inriktas på förhållandena i olika beslutsterritorier, primärt Västra Götaland, men det sker mot bakgrund av en redovisning av situationen i hela Sverige och jämförelser med Skåne. Eftersom det nybildade storlänet och etablerandet av Västra Götalandsregionen aktualiserat frågan om vissa delar av regionen gynns eller missgynns är det av speciellt intresse att undersöka förhållandena i olika delar av länet. I anslutning till jämförelserna mellan olika geografiska områden refereras till andra analyser av betydelsen av bakomliggande faktorer utan att de fullständigt kan redovisas i detta sammanhang.

Underlaget för analyserna utgörs av SOM-undersökningarna främst de västsvenska undersökningarna, som från och med 1998 genomförts i hela Västra Götaland. På flera punkter görs också jämförelser med resultat från de nationella undersökningarna och tidigare västsvenska SOM-undersökningar som omfattat Göteborg och kranskommunerna samt med undersökningarna i Skåne sedan 2001. (*Samhälle Opinion Massmedia, Skåne 2006*)

Serviceundersökningar som vänder sig till medborgare och/eller brukare utgår vanligen från ett av två huvudperspektiv; ett utvärderingsperspektiv, då de svarande får göra en bedömning av om man är nöjd eller missnöjd med den befintliga verksamheten, eller ett budgetperspektiv, då de svarande får ta ställning till om man vill öka eller minska insatserna eller om det är bra som det är. I SOM-undersökningarna bildar utvärderingsperspektivet utgångspunkten för frågorna, då det är medborgarnas bedömning av de hittillsvarande insatser som är det primära.²

De västsvenska SOM-undersökningarna är inriktade på bedömningen av den lokala välfärdsstatens service inom sex huvudområden: *samhällsstruktur* (kollektivtrafik, gator och vägar, renhållning på allmänna platser, miljövård, tillgång på bostäder samt möjligheten att få jobb), *vård* (sjukhusvård, vårdcentral, barnavårdscenar, folktandvård samt privatläkare och privattandläkare), *barnomsorg och skola* (kommunal barnomsorg, föräldrakooperativ barnomsorg, kommunal grundskola och gymnasieskola samt friskolor), *social omsorg* (äldreomsorg, socialtjänst, färdtjänst och handikappomsorg) samt *fritid och kultur* (fritidsverksamhet, idrottsanläggningar, bibliotek och kulturaktiviteter samt turism). Vidare har *kommunal och regional information* inkluderats i de västsvenska undersökningarna sedan 1998. Avslutningsvis har de svarande fått göra en bedömning av *servicen som helhet* i hemkommunen och i Västra Götalandsregionen. Ansvar för den offentliga servicen är dock i flera fall delat mellan olika huvudmän. Det gäller främst serviceområden som grupperats under samhällsstruktur samt fritid och kultur.

Bilden av den service som erbjuds kan ha registrerats genom egna erfarenheter, personlig information från andra som har erfarenheter eller information på annat sätt vanligen via medier. Den samlade bedömningen för medborgarna respektive brukarna för de olika serviceområdena sammanfattas med hjälp av ett balansmått, som anger andelen mycket eller ganska nöjd minus andelen som är mycket eller ganska missnöjd. De som svarat vet ej eller varken eller ingår i procentbasen. Värdet kan variera från +100, om alla är nöjda, till -100, om alla är missnöjda. Nivån påverkas av två faktorer, differensen mellan andelen nöjda och andelen missnöjda samt hur många som har en bestämd åsikt.

I vilken utsträckning medborgarna har uppfattning om samhällsservice varierar i hög grad mellan olika verksamhetsområden, främst beroende på i vilken utsträckning man har erfarenheter av servicen. Det är förhållandevis få som har haft kontakt med ärenden som gäller individ- och familjeomsorg eller med den alternativa barnomsorgen och friskolorna. Följaktligen är det också en mycket stor andel, närmare 85 procent som *inte* har någon åsikt om föräldrakooperativ barnomsorg och friskolor och ca 80 procent har ingen uppfattning om socialtjänstens, färdtjänstens och handikappomsorgens sätt att fungera. Omvänt är det ca 95 procent som har åsikter om gator och vägar och renhållningen på allmänna platser, 90 procent har en uppfattning om vårdcentraler och ca 80 procent gör en bedömning av sjukhusvård, bibliotek samt kommuninformation. Mot denna bakgrund är det viktigt att undersöka såväl allmänhetens som brukarnas bedömning av service.

Medborgarnas bedömning av service i Sverige och i Västra Götaland

Inom alla undersökta serviceområden utom tre – möjligheten att få jobb, tillgången på bostäder, och äldreomsorgen – är det bland svenska folket fler som är nöjda än missnöjda med servicen i den egna kommunen år 2006, men den positiva övervikten varierade starkt mellan serviceområdena.

Inom området samhällsstruktur ingår flera olika verksamhetsområden och inom kollektivtrafik, gator och vägar och miljövård är svenska folkets bedömning övervägande positiv. Det serviceområde som svenska folket är klart mest missnöjt med 2006 är möjligheten att få arbete, balansmått -20 men fler är missnöjda än nöjda även med tillgången på bostäder.

Den offentliga hälso- och sjukvården kommer många svenskar i kontakt med och medborgarnas bedömning är klart positiv. Det gäller såväl sjukhusvården, vårdcentralerna som folktandvården. Betydligt färre vänder sig till privatpraktiserande läkare än till läkare vid de offentliga vårdcentralerna vilket påverkar nivån på balansmått som är något lägre för privatläkare, beroende på att andelen vet inte ingår i procentbasen, men de missnöjda är få. Däremot är det lika många som besöker privattandläkare som folktandvården och allmänhetens bedömning av tandvården är densamma oavsett om den drivs offentligt eller privat.

Också bedömningen av kommunal barnomsorg och skola visar en positiv övervikt år 2006. Eftersom få har egen erfarenhet av friskolor är värdet bland samtliga lägre. Ett av välfärdsstatens kärnområden är social omsorg. På samtliga områden inom social omsorg är det emellertid många som inte har någon uppfattning, eftersom de inte personligen kommit i kontakt med färdtjänst, handikappomsorg eller socialtjänst. För äldreomsorgen är det en svagt negativ övervikt, vilket innebär att det är något fler som är missnöjda än som är nöjda.

Liksom i tidigare undersökningar är svenskarna mest nöjda med biblioteken och medborgarna är genomgående positiva till fritids- och kulturområdet. De flesta är mycket nöjda med biblioteken som är lika uppskattade år efter år. (Höglund och Johansson 2001) Den samlade bedömningen av kommunens service är också klart positiv.

Invånarna i Västra Götaland med 17 procent av landets befolkning gör samma allmänna bedömning av offentligt finansierad service som svenska folket. År 2006 föreligger avvikelser på mer tio balansmåttsenheter för två av de på båda nivåerna undersökta serviceområdena. Västsvenskarna är mindre nöjda med vägar och gator och tillgången på bostäder. Omvänt är västsvenskarna något mer nöjda med vårdcentraler. Både i Sverige Västra Götaland är medborgarna övervägande nöjda med servicen som helhet i den kommun där man bor. I Västra Götaland är det under senare år också fler som är nöjda med regionens samlade service än som är missnöjda, balansmätt +16 år 2006.

De yttre betingelserna som glesbygd – tätortsbebyggelse är av betydelse för människornas behov av service och befolkningens sociala sammansättning skiljer sig åt mellan olika ortstyper. Båda förhållandena kan påverka bedömningen av de kommunala tjänsterna. I SOM-undersökningarna har de svarande fått karaktärisera det område de bor i som: ren landsbygd, mindre tätort, stad eller större tätort och dessutom har storstadsborna urskiljts som en fjärde grupp. Tidigare undersökningar visar att boende i mindre tätorter var mest nöjda medan storstadsborna genomgående varit mer kritiska till offentlig service (Johansson, Nilsson och Strömberg 2001). Här skall inte bedömningen i olika ortstyper redovisas utan människors syn på den offentliga servicen i olika delar av Västra Götaland. Redovisningen bygger på indelningen i de fyra delregionerna eller kommunförbundsområdena: Göteborgsregionen, Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal (Fyrstadsområdet, norra Bohuslän och Dalsland) med uppdelning av Göteborgsregionen i Göteborg och kranskommunerna.³

Vid en jämförelse mellan de boende i olika delar av Västra Götaland är invånarna i Göteborgsregionen klart mindre nöjda med den offentliga servicen på ett flertal serviceområden. Det är göteborgarna som är väsentligt mer kritiska medan invånarna i kranskommunerna är lika nöjda som i övriga Västra Götaland. Den mer kritiska inställningen i Göteborg gäller den offentliga vården – sjukhusvården men framförallt vårdcentralerna, samt kommunal barnomsorg och skola. Även inom området samhällsstruktur är göteborgarna mest kritiska och det gäller främst tillgången på bostäder men också renhållningen på allmänna platser.

Tabell 1 Medborgarnas bedömning av service i hela Sverige, samt i Västra Götaland och delregioner i länet 2006 (balansmätt)

Serviceområde	Sverige	Västra Göta- land	Göte- borgs- reg.	Göte- borg	Krans- kommun- erna	Sju- härad	Skara- borg	FyrBo- Dal
Samhällsstruktur								
Kollektivtrafik	24	23	29	31	26	14	17	19
Gator och vägar	4	-8	-9	-15	0	-13	0	-8
Renhållning på allmänna platser	*	13	3	-6	16	22	24	19
Tillgång på bostäder	-1	-21	-47	-56	-34	5	12	-2
Miljövärd	13	14	9	7	12	25	15	21
Möjligheten att få jobb	-20	-28	-31	-37	-22	-15	-29	-28
Vård								
Sjukhusvård	36	41	32	27	41	52	48	49
Vårdcentral	28	35	25	13	42	46	40	48
Privatläkare	21	24	30	35	23	18	15	18
Folktdövård	34	39	37	30	46	43	40	42
Privattandläkare	39	43	43	44	41	44	44	42
Barnvårdcentral	*	25	23	19	27	25	31	29
Barnomsorg och skola								
Kommunal barnomsorg	26	26	22	14	32	28	35	28
Föräldrakooperativ barnomsorg	-	6	6	6	5	5	6	5
Kommunal grundskola	24	26	19	11	30	32	36	30
Kommunal gymnasieskola	23	22	17	11	24	30	28	26
Friskolor	8	7	8	11	4	5	5	7
Social omsorg								
Äldreomsorg	-1	5	1	-5	8	12	8	9
Socialtjänst	*	-2	-2	-4	-1	-2	-3	1
Färdtjänst	*	4	2	1	4	6	6	5
Handikappomsorg	*	4	3	1	5	8	4	5
Fritid och kultur								
Idrottsanläggningar	*	41	36	37	33	48	47	43
Fritidsverksamhet	27	33	31	31	30	35	36	34
Bibliotek	59	63	63	65	61	63	60	63
Kulturaktiviteter	34	38	42	47	33	32	34	35
Turism	-	29	32	41	18	27	27	27
Information								
Kommuninformation	*	15	12	7	20	22	14	16
Regioninformation	*	0	-1	-3	0	4	-1	-1
Servicen som helhet de senaste 12 månaderna								
Hemkommunen	42	41	35	31	41	48	48	41
Västra Götalandsregionen	*	16	14	12	17	23	15	16
Minsta antal svarande	1524	2 966	1 484	880	608	427	510	536

Kommentar: Frågan lyder: 'Vad anser Du om servicen i den kommun där Du bor på följande områden: ...?' Svartalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'varken nöjd eller missnöjd', 'ganska missnöjd', 'mycket missnöjd' samt 'vet ej'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda. * Delfrågan ej ställd detta år / i denna undersökning.

Bedömningen av service inom social omsorg samt fritid och kultur är likartad i alla delar av regionen. Det gäller också regioninformation och regionens service som helhet. På andra områden är bilden splittrad som vid bedömningen av kollektivtrafiken, gator och vägar och tandvården. På ett område är de boende i Göteborg mest positiva och det gäller privatläkare. Göteborgarna är också något mer nöjda med kulturaktiviteterna. Huvudmönstret är emellertid att invånarna utanför storstadsregionen är mest nöjda med hemkommunens och regionens service.

När det gäller tillgången på bostäder är missnöjet ett uttryck för faktiska förhållanden och omvänt är den mer positiva bedömningen av privatläkarna i Göteborg ett utslag av en bättre tillgång i storstadsområdet. Kulturutbudet är också större i Göteborg än i andra delar i Västra Götaland. På andra områden är det svårt att direkt relatera den mera kritiska bedömningen i Göteborg till faktisk service. En faktor av stor betydelse är emellertid att i storstaden är räckvidden av de egna erfarenheterna mer begränsade; man känner endast till förhållanden vid den skola eller det daghem, där det egna barnet går eller har gått, medan den som bor på en mindre ort har bättre överblick över helheten. På samma sätt täcker personkommunikationen med andra som är brukare eller på annat sätt är berörda en mindre del av den totala verksamheten i storstaden och beroendet av mediernas bild av förhållandena ökar.

För medborgarna har det varit svårt att bedöma konsekvenser av bildandet av Västra Götalandsregionen i olika avseende: demokrati, effektivitet och service. Närmare hälften har inte kunnat ta ställning till om vissa delar av regionen missgynnats men av dem som haft en åsikt har det funnits en klar övervikt för att vissa delar missgynnats. (Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006) I Skaraborg har emellertid fler haft en uppfattning och närmare hälften ansåg år 2005 att vissa delar av regionen missgynnats. Det finns anledning att tro att man ansett att det är Skaraborg som missgynnats. Om vi ser till bedömningen av service finner vi emellertid att när det gäller speciella serviceområden är skaraborgarna inte mindre nöjda med något område men mer nöjda med två. Skaraborgarna är numera också lika nöjda med den egna kommunens och regionens service som övriga i Västra Götaland. Skillnaderna har över tid jämnats ut.

I de tre storstadslänen bor idag mer än halva Sveriges befolkning och där sker den snabbaste tillväxten. Vid en jämförelse mellan medborgarnas bedömning av service i Skåne och Västra Götaland är skillnaderna små. Det är bara på ett område där det föreligger en skillnad som överstiger tio balansmåttsenheter; de boende i Skåne är mer nöjda med gator och vägar och de är också något mer nöjda med kollektivtrafiken.

Medborgarnas bedömning av service över tid

Under valrörelserna kommer tillståndet i landet och inom den offentliga sektorn att granskas mer intensivt än annars, även om val- och medieforskare anser att

valdebatterna i alltför hög utsträckning präglas av reformförslag inför nästa mandatperiod och mindre av utvärderande granskning av vad som utträttats under den tidigare perioden. (Esaïasson och Håkansson, 2002; Petersson m.fl. 2002) Här skall uppgifter redovisas för medborgarnas utvärdering av offentligt finansierad service under fyra mandatperioder 1991–1994, 1994–1998, 1998–2002 samt 2002–2006. Det innebär att valåren både kommer att ingå som första och sista år för de redovisade mandatperioderna.

De första åren under 1990-talet innebar en dramatiskt ändrad ekonomisk situation med sjunkande BNP under tre år i följd och ett snabbt växande budgetunderskott. Ett väsentligt inslag i saneringen av de offentliga finanserna var begränsningar av utgifterna, både genom sänkningar av bidragsnivåerna i transfereringssystemen och minskningar av anslagen till serviceproduktionen. Eftersom kommuner och landsting/regioner har huvudansvaret för tjänsteproduktionen var det på de regionala och lokala nivåerna som åtstramningen var mest kännbar för den offentliga servicen.

Under mandatperioden 1991–1994, då resurserna minskade inom flera verksamhetsområden och betydande nedskärningar ägde rum, gjorde emellertid medborgarna samma bedömningar av offentligt finansierad service vid periodens slut som vid dess början. Endast för, miljövard, noteras en differens om mer än tio balansmåttsenheter och på detta område ökade tillfredsställelsen med insatserna kontinuerligt. Det sker en uppslutning bakom välfärdsstaten och oförändrad nöjdhet med offentlig service i detta skede är ett uttryck för en sänkt anspråksnivå och inte resultatet av en höjd servicenivå. (jfr Håkansson, A 1997)

Under andra hälften av 1990-talet, då den ekonomiska situationen för svensk ekonomi gradvis förbättrades, blev svenska folket allt mindre nöjda med de offentliga insatserna inom viktig välfärdsområden som den offentliga vården – sjukhusvården – och skolan. På ett grundläggande område, möjligheterna att få arbete, förändras utvecklingen under mandatperioden 1994–1998 med en klart mindre negativ bedömning. Det förbättrade arbetsmarkandsläget innebär att denna trend fortsätter till år 2000 för att därefter vända. För den tredje undersökta mandatperioden blir därför det positiva genomsnittsvärdet missvisande då brytpunkten på detta område sker mitt i mandatperioden.

Kring millennieskiftet blir medborgarna mindre nöjda med det yttre offentliga rummet som gator och vägar, renhållningen på allmänna platser och tillgången på bostäder. Dessutom minskar tillfredsställelsen med primärvården. Svenskarna blir dessutom mindre nöjda med den samlade servicen i hemkommen. Under mandatperioden 2002–2006 ökar missnöjet med tillgången på arbete. Däremot blir helhetsbedömningen av kommunens service på nytt mera positiv. I övrigt är förändringarna begränsade.

Tabell 2 Förändringar i svenska folkets bedömning av service under mandatperioderna 1991–1994, 1994–1998, 1998–2002 samt 2002–2006 (balansmätt och förändring av balansmätt)

Period:	1991–1994	1994–1998	1998–2002	2002–2006
Samhällsstruktur				
Miljövärd	1992 – 1994			
+3 – +15 (+12)				
Gator och vägar			+30 – +5 (-25)	
Renhållning på allmänna platser			+31 – +17 (-14)	
Tillgång på bostäder			+28 – -6 (-34)	
Möjligheten att få arbete				-6 – -20 (-14)
		1996 – 1998		
		-46 - -26 (+20)	-26 -- 6 (+20)	
Vård				
Sjukhusvård		+56 - +38 (-18)		
Vårdcentral			+46 – +30 (-16)	
Barnomsorg och skola				
Skola – kommunal grundskola/gymnasieskola		+40 - +26 (-14)		
Social omsorg				
Fritid och kultur				
Den kommunala servicen som helhet				
			+45 – +23 (-22)	+23 – +42 (+19)

Kommentar: I riksundersökningen hade frågan 1992–2006 följande lydelse: *Vad anser Du om servicen i Din kommun på följande områden:* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* samt *Vet ej*. I 1991 års undersökning hade frågan följande formulering: *I vilken utsträckning är Du nöjd med servicen i Din kommun på följande områden:* med samma svarsalternativ. Balansmättet anger andelen nöjd minus andelen missnöjd. Vet ej-svaren ingår i procentbasen. I tabellen redovisas förändringar som uppgår till mer än 10 enheter av balansmättet. I undersökningarna 1991–1995 avsåg frågan skola men fr.o.m. 1996 frågas om *kommunal grundskola, kommunal gymnasieskola* och *friska*. Värdet 1998 avser ett genomsnitt för kommunal grundskola och gymnasieskola.

För hela Västra Götaland saknas uppgifter för den första delen av 1990-talet men jämförbara uppgifter finns för mandatperioderna 1998–2002 och 2002–2006. För fem serviceområden var utvecklingen likartad i Västsverige som i landet som helhet under den första av de två mandatperioderna. Inom samhällsstruktur gällde det gator och vägar, tillgången på bostäder samt för möjligheten att få arbete med en vändpunkt år 2000. Inom vården minskade andelen nöjda för både sjukhusvård och vårdcentraler, även om nivåerna skiljer sig åt med högre värden i Västra Götaland. För både sjukhusvård och vårdcentraler inträdde emellertid den stora föränd-

ringen mellan 1998 och 1999 och under Västra Götalandsregionens fem första var medborgarnas bedömning av vården oförändrad. Vid bedömningen av Västra Götalandsregionens service som helhet noteras en mer kritisk bedömning år 2000 med negativt balansmått, -4, varefter det ökade under två följande åren. Det är samma mönster för medborgarnas syn på regionen som på andra områden som regionstyrelsens sätt att fullgöra sina uppgifter och den regionala demokratin. För år 2000 registreras en bottennotering.

Tabell 3 Förändringar av västsvenskarnas bedömning av service under mandatperioden 1998–2002 och 2002–2006 (balansmått och förändring av balansmått)

Period:	1991–1994	1994–1998	1998–2002	2002–2006
Samhällsstruktur				
Gator och vägar			+18 – +1 (-17)	
Tillgång på bostäder			+20 – -22 (-42)	
Möjligheten att få arbete			-25 – -9 (+16)	-9 – -28 (-19)
Vård				
Sjukhusvård			+47 – +35 (-12)	
Vårdcentral			+50 – +28 (-22)	
Barnomsorg och skola				
Social omsorg				
Fritid och kultur				

Kommentar: År 1992–2006 hade frågan följande lydelse: *Vad anser Du om servicen i Din kommun på följande områden:* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* samt *Vet ej*. I 1991 års undersökning hade frågan följande formulering: *I vilken utsträckning är Du nöjd med servicen i Din kommun på följande områden:* med samma svarsalternativ. Balansmättet anger andelen nöjd minus andelen missnöjd. Vet ej-svaren ingår i procentbasen. I tabellen redovisas förändringar som uppgår till mer än 10 enheter av balansmättet.

Under mandatperioden 2002–2006 ökade missnöjet med möjligheten att få arbete i Västra Götaland liksom i hela Sverige. På övriga områden var förändringarna små. Bedömningen av den samlade servicen i hemkommunen låg på en hög nivå under hela mandatperioden medan den ökade för regionens service.

Brukarnas bedömning av service

SOM-undersökningarna är medborgarundersökningar vilket innebär att det är invånarna i allmänhet som tillfrågats om sina åsikter och bedömningar bland annat

av service inom olika verksamhetsområden. Urvalet är inte anpassat för att inkludera speciella brukargrupper, vilket innebär att det inte är möjligt att redovisa brukarnas bedömning av service inom alla områden t.ex., social omsorg. I tabell 4 nedan redovisas brukarnas bedömning för de serviceområden där de svarande är tillräckligt många för en sådan redovisning. Dessutom redovisas uppgifter för dem som inte själva nyttjar service men har nära anhörig som gör det samt för dem som varken själva nyttjar eller har anhöriga som gör det.

Brukarna är genomgående väsentligt mer nöjda med servicen än medborgarna i allmänhet. Brukarna har naturligt nog i större utsträckning än andra åsikter om de serviceområden som de är berörda av, men de är också i större utsträckning positiva än icke brukarna.

Inom hälso- och sjukvård är brukarnas bedömning genomgående mycket positiv av både offentlig och privat vård men med klart högre värden för privat vård. Det gäller både privatläkare i jämförelse med vårdcentraler och privattandläkare jämfört med folktandvården. Även för kommunal barnomsorg och skola (grundskola och gymnasieskola) är bedömningen bland brukarna, föräldrar och elever, mycket positiv. För kooperativ barnomsorg och friskolor är emellertid antalet brukare för få för att en redovisning skall kunna ske. Detsamma gäller för social omsorg. Inom fritid och kultur är brukarnas allmänna bedömning av serviceområdena mycket positiv. Brukarna liksom medborgarna i allmänhet är mest nöjda med biblioteken. Kollektivtrafikens brukare är något mindre nöjda men med en också på detta område klart positiv övervikt.

Huvudresultat är alltså att brukarna genomgående är mer positiva i sin bedömning av samhällsservice än allmänheten. Differensen är mycket stor för privat vård (läkare och tandläkare), folktandvård och barnavårdscentraler samt för bibliotek, kulturaktiviteter och fritidsverksamhet med en skillnad på över 60 balansmåttsenheter mellan brukare och de som inte har direkt eller indirekt kontakt med serviceområdet. Det är också en betydande differens mellan den allmänna bilden och nyttjarnas åsikter för kommunal barnomsorg och skola och idrottsanläggningar. Däremot är skillnaderna mindre för tre områden med breda brukargrupper, nämligen kollektivtrafiken, sjukhusvården och vårdcentralerna. De anhörigas bedömningar ligger genomgående mellan den bedömning som brukarna gör och den som görs av de som inte har någon kontakt med respektive serviceområde.

För brukarna är förändringarna över tid begränsade. Sedan 1998 har brukarna blivit mindre nöjda med vårdcentralerna men elever och föräldrar är mer nöjda med den kommunala grundskolan och gymnasieskolan. Brukarna är också mer nöjda med fritidsverksamheten och kulturaktiviteterna.

Skillnaderna bland dem som har egen erfarenhet av serviceområdet, brukarna i olika ortstyper är mindre än bland allmänheten. Vid en jämförelse mellan brukarna i Göteborg och i hela Västra Götaland är det inom fem av serviceområden, som brukarna i Göteborg är mindre positiva (mer än tio balansmåttsenheter), nämligen sjukhusvård, vårdcentraler, barnavårdscentral, kommunal barnomsorg samt kom-

munal grundskola. Skillnaderna i medborgarnas bedömning av vården mellan de olika delregionerna förklaras i stor utsträckning av skillnader i befolkningssammansättning, som ålder, utbildning, och kön men framförallt av kontakt med vården. (Ferraz Nunes 2002)

Tabell 4 Medborgares och brukares bedömning av service i Västra Götaland 2006 (balansmätt och antal 2006)

Serviceområde	Brukare	Nyttjar ej själv men nära anhörig nyttjar	Varken jag eller nära anhörig nyttjar	Alla medborgare	Antal brukare
Samhällsstruktur					
Kollektivtrafik	41	9	3	23	1411
Vård					
Sjukhusvård	55	33	20	41	1475
Vårdcentral	46	15	3	35	2012
Privatläkare	72	27	3	24	773
Folktandvård	70	30	2	39	1351
Privattandläkare	81	18	2	43	1455
Barnavårdcentral	75	34	11	25	376
Barnomsorg och skola					
Kommunal barnomsorg	71	38	12	26	334
Kommunal grundskola	67	37	9	26	380
Kommunal gymnasieskola	67	37	12	22	219
Social omsorg					
Fritid och kultur					
Idrottsanläggningar	65	42	13	41	1110
Fritidsverksamhet	67	28	5	33	1013
Bibliotek	86	44	16	63	1705
Kulturaktiviteter	69	26	6	38	1314

Kommentar: Brukare definieras som de som uppgett att de personligen nyttjar verksamheten. Vården har ej redovisats om antalet brukare understigit 100. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda.

Egen erfarenhet av service är en viktig källa till information liksom personlig kontakt med anhöriga och andra berörda, men mediernas rapportering är också mycket viktig för bilden av förhållandena och inte minst aktuella förändringar. (Asp 1987 och Johansson 1998). Personer som har möjlighet till indirekt kontakt med verksamheten genom anhöriga bildar en mellangrupp. Medborgare som är beroende av annan information, vanligen medier, är alltså genomgående mer kritiska.

Det är mot denna bakgrund som storstadsbornas mera kritiska förhållningssätt skall ses. Räckvidden av de personliga erfarenheterna är mindre än i andra typer av kommuner, där den personliga kommunikationen spelar större roll för bilden av kommunen och dess verksamhet. Johansson har emellertid påvisat att brukarna i mindre utsträckning än icke brukare anser att mediernas rapportering av olika verksamhetsområden är missvisande (Johansson 2008).

Ett genomgående mönster i undersökning efter undersökning är alltså att brukare är mer nöjda än medborgare i allmänhet, dvs. de med egna erfarenheter är klart mindre kritiska än de som saknar personlig kontakt med verksamhetsområdet. Samma resultat rapporteras också i studier i andra länder (se t.ex. Pettersen och Rose 1997). För bedömningen av service är det främst brukarrollen och egna erfarenheter som är avgörande och inte ideologi och partisympati.

Medborgarnas prioritering av service

I SOM-undersökningarna bildar, som tidigare redovisats utvärderingsperspektivet utgångspunkten, då det är medborgarnas bedömning av hittillsvarande insatser som är det primära. Det föreligger stora skillnader mellan olika serviceområden och det har skett betydande förändringar över tid. I undersökningar som utgår från ett budgetperspektiv, då de svarande får ta ställning till om man vill öka eller minska insatserna eller om det är bra som det är, redovisas större stabilitet. Medborgarna har oförändrat velat öka insatserna inom tunga välfärdsområden. (Se Svallfors 1996 och 1999) En närmare jämförelse mellan de två typerna av undersökningar visar emellertid att det föreligger en metodeffekt, där inriktningen på ökade och minskade anslag ger mindre förändringar över tid, dvs. både om man är nöjd eller missnöjd med servicen kan man vilja se en utbyggd service. (Johansson, Nilsson och Strömberg 2001)

Även i SOM-undersökningarna aktualiseras budgetperspektivet som ett komplement till utvärderingen av service. Efter bedömningen av servicen inom sammanlagt 28 olika verksamhetsområden ombads de svarande att prioritera servicen genom att ange vilket område *det är mest angeläget att satsa på*, respektive vilket av serviceområdena som man tycker att *det i första hand ska minskas på* om förändringar av servicen ska göras. År 2006 angav av samtliga tillfrågade i Västsverige närmare 90 procent vad man skulle vilja satsa på och 85 procent vad man i första hand skulle minska på.

I tabell 5 redovisas prioriteringarna i hela Västra Götaland 2006 av vad medborgarna i första hand skulle vilja satsa på respektive vilket serviceområde som i första hand ska minskas på om nedskärningar skall genomföras. När det gäller ökade satsningar är det tre områden som utkristalliseras, som nämnts av minst 10 procent år 2006: äldreomsorg, möjligheten att få arbete samt sjukhusvård. Äldreomsorg är högt prioriterade områden under hela perioden sedan 1998 och sedan år 2000 har viljan att satsa på möjligheten att få arbete stegvis ökat och åren 2005 och 2006 har

detta område legat på andra plats efter äldreomsorg. Omvänt har prioritering av sjukhusvård och kommunal grundskola minskat. Vårdcentraler har också legat högt på listan över prioriterade verksamheter och tillsammans med sjukhusvård gör det vården till det av medborgarna högst prioriterade området bland alla kommunala och regionala uppgifter. Övriga serviceområden som miljövård, barnomsorg, kollektivtrafik samt gator och vägar ligger på väsentligt lägre nivåer.

Tabell 5 Serviceområden som bör prioriteras respektive kan minskas på om nedskärningar ska göras 2006 (procent)

Prioritera		Kan minskas på	
Serviceområde	(procent)	Serviceområde	(procent)
Äldreomsorg	16	Friskola	26
Möjligheten att få jobb	13	Regioninformation	12
Sjukhusvård	10	Kulturaktiviteter	9
Kommunal grundskola	9	Turism	5
Vårdcentral	8	Idrottsanläggningar	5
Tillgången på bostäder	7	Privattandläkare	4
Gator och vägar	5	Privatläkare	3
Kollektivtrafik	4	Socialtjänst	3
Kommunal barnomsorg	3	Föräldrakooperativ barnomsorg	3
Miljövård	3	Äldreomsorg	2

Kommentar: Frågans formulering sedan 2006: *Om förändringar av servicen ska göras, vilket av ovanstående serviceområden anser Du att: Det är mest angeläget att satsa på? respektive Det i första hand ska minskas på?.* Frågan var tidigare uppdelad på två separata frågor. Procentbasen utgörs av antalet personer som deltagit i undersökningen.

Av de tio områden som det är mest angeläget att satsa på är tre regionala nämligen sjukhusvård, vårdcentral och kollektivtrafik medan sysselsättningen primärt är en statlig angelägenhet och övriga huvudsakligen primärkommunala. Gränserna för ansvaret för samhällsorganisationens olika nivåer är emellertid långt ifrån helt klara inom flera verksamhetsområden.

Vid bedömningen av vilka serviceområden som man i första hand bör satsa på är medborgarnas partisympati av mindre betydelse. Det råder stor samstämmighet över blockgränsen om att äldreomsorg, möjligheten att få arbete och sjukhusvård är viktiga områden som bör prioriteras. Däremot är medborgarnas prioriteringar av serviceområden relaterade till ålder.

Villigheten att satsa på äldreomsorg ökar inte överraskande med stigande ålder från tre procent i den yngsta åldersgrupperna till över 40 procent bland de äldsta. Det är främst personer över femtio år som vill höja anslagen till äldreomsorgen

medan det omvänt är de yngre som främst vill satsa på möjligheten att få jobb. Oavsett ålder är sjukhusvård ett viktigt område om nya satsningar skall göras. Prioriteringarna präglas av vilka serviceområden man i första hand är berörda av.

Om nedskärningar av servicen skall göras vill medborgarna i första hand minska på friskolor, regioninformation samt kulturaktiviteter. Därefter kommer turism, idrottsanläggningar, privat vård – läkare och tandläkare. Fler än var fjärde svarande i Västsverige vill i första hand minska på anslagen till friskolorna och andelen har ökat med tio procentenheter sedan 1999 till 26 procent år 2006. Samtidigt har antalet fristående skolor ökat framför allt i storstäderna (Carlsson 2006). Av kommunundersökningarna framgår emellertid att friskolorna är det oftast nämnda besparingsobjektet oavsett typ av kommun (Persson 1999). Därefter kommer regioninformation, kulturaktiviteter och turism. Samma bedömning görs av boende i Skåne och Sverige som helhet. De områden som medborgarna anser att man i första hand kan minska på om förändringar skall göras skulle inte ge stora besparingar i budgeten utan är snarast ett uttryck för vad man anser vara icke nödvändiga utgifter.

Tabell 6 Serviceområden som kan minskas på och partisympati 2006 (procent)

Partisympati	Friskola	Region-information	Kultur-aktiviteter	Antal
v	38	7	4	184
mp	26	13	4	196
s	19	14	11	813
c	19	14	11	189
fp	21	12	14	187
kd	18	17	11	191
m	21	15	12	597
Samtliga	26	12	9	3341

Kommentar: För frågans formulering se tabell 5. Partisympati avser bästa parti.

Vid periodens början var ställningstaganden till vilka serviceområden som kan minskas i större utsträckning präglade av ideologi, där inställningen till offentligt – privat slog igenom. År 2006 är friskolorna dock det oftast nämnda besparingsobjektet bland alla partiers sympatisörer. Nivån varierar från närmare 40 procent bland v-sympatisörer, 25 bland mp-sympatisörer och ca 20 bland övriga partiers sympatisörer. Över blockgränserna finns stora likheter mellan partiernas sympatisörer, också när det gäller bedömningen att besparingar kan göras inom regioninformation, kultur och turism. Mp- och v-sympatisörer är dock mindre benägna att minska på kulturanslagen.

Service och demokrati på regional nivå

Bedömningen av olika serviceområden präglas av egen närhet till service, brukarrollen, vilket också återspeglas vid prioriteringen av service. Även vid den mer allmänna bedömningen av Västra Götalandsregionens service är vänster-högerinställning av begränsad betydelse, men det finns ett samband mellan partival på regional nivå och bedömningen av servicen som helhet. Drygt 60 procent har en uppfattning om regionens samlade service men en tredjedel gör bedömningen att den är varken bra eller dålig. Mest positiva är de som i regionvalet röstat på s, c, kd och mp men även bland fp, v och m finns en klart positiv övervikt men med något lägre värde för m-väljarna. Bland sjukvårdspartiets väljare är de missnöjda lika många som de nöjda och bland sd-väljarna i regionvalet är de missnöjda fler. Det är emellertid inte specifikt för den regionala nivån eftersom mönstret bland medborgarna är i huvudsak detsamma vid bedömningen av servicen som helhet i hemkommunen, även om bedömningen av kommunens service är mer positiv. Av de som röstat på något av de sju rikspartierna i kommunvalet har 70 procent en uppfattning och ca 50 procent är nöjda med hemkommunens service med något högre värden för c, kd, s och fp. Av sd-väljarna är emellertid endast drygt 20 procent nöjda med kommunens service.

Däremot finns det ett klart samband mellan bedömningen av det politiska systemets output och hur regionen och kommunen som politiskt system. De som nöjda med regionens service som helhet är nöjda med hur den regionala demokratin fungerar och omvänt, (tau-b 0,30) Detta samband mellan service och demokrati gäller också för kommunerna (tau-b 0,29).⁴

Tabell 7 Nöjd med demokratin i Västra Götalandsregionen och bedömningen av regionens service, 2006 (balansmått)

	Bedömning av regionens service som helhet						Samtliga
	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller nöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen uppfattning	
<i>Nöjd med demokratin</i>							
Mycket nöjd	31	9	4	3	2	5	6
Ganska nöjd	57	75	66	29	24	63	64
Inte särskilt nöjd	8	14	27	53	29	26	25
Inte alls nöjd	4	2	3	15	45	6	5
Samtliga	100	100	100	100	100	100	100
Antal	52	617	1029	148	49	1062	2957

Kommentar: Frågan om bedömning av service har redovisats i kommentaren till tabell 1. Frågan om demokratin hade följande lydelse: 'På det hela taget, hur nöjd är Du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU, Sverige Västra Götalandsregionen, Den kommun där Du bor?' Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' samt 'inte alls nöjd'.

Av den förhållandevis lilla gruppen som är mycket missnöjd med regionens service är tre fjärdedelar inte nöjda med demokratin i Västra Götalandsregionen. Ju mer nöjd man är med regionens service ju mer nöjd är man också med demokratin. Bland de förhållandevis få som är mycket nöjda med servicen är närmare nio av tio nöjda med den regionala demokratin. Medborgarnas bedömning av service påverkar hur nöjd man är med den regionala demokratin och i denna mening är servicedemokratin starkt levande. Servicedemokratin betonar politikens resultat. För bedömningen av det politiska systemet och dess sätt att fungera blir följaktligen medborgarnas inställning till den verksamhet som bedrivs och den service som tillhandahålls ett viktigt kriterium. (Jfr Westerståhl 1956; 1995)

Det är tillämpligt på det kommunala politiska systemet som Westerståhls demokratibegrepp konkretiserats och preciserats (Boström 1988). Utgångspunkten är att i ett samhälle som det svenska innebär demokrati *representativ demokrati* och överordnade värden är fri åsiktsbildning och folkviljans förverkligande. Fri åsiktsbildning har karaktären av grundförutsättning som skall vara uppfylld för att ett styrelseskick över huvudtaget skall kunna kallas demokratiskt medan folkviljans förverkligande kan förverkligas i olika utsträckning i olika typer av system. Westerståhl hävdar att relationen mellan väljare och valda inte bara skall karaktäriseras av förtroende och ansvarsutkrävande, utan det ställs också krav på att folkets åsikter skall präglade politikens innehåll. (Westerståhl 1971)

Av medborgarundersökningarna framgår en principiellt viktig skillnad när det gäller åsiktsmönstren när det gäller inställningen till den offentliga sektorns omfattning, skattens höjd samt offentlig eller privat verksamhet å ena sidan och bedömningen av service å den andra. Den förstnämnda typen av frågor är vänster–högerfrågor där partisynpaty och ideologi är avgörande, medan bedömningen av service framför allt bestäms av brukarrollen, där egen erfarenhet är viktigast och partisynpaty är av mer begränsad betydelse.

Den utbyggda välfärdsstaten innebär att alla människor nyttjar offentliga tjänster men vilka serviceområden som man kommer i kontakt med varierar under livscykeln. Brukarrollen aktualiserar kontakter och behov av att kunna påverka, som inte nödvändigtvis sammanfaller med väljarrollen och möjligheten att kunna utöva inflytande över politikens innehåll vid valtillfället genom att rösta och vara med och utse dem som skall styra EU, Sverige, regionen och kommunen.

Noter

- ¹ Benämningarna varierar men ”selektiv” tar fasta på att kretsen förmånstagare inte är allomfattande medan ”grundtrygghet” utgår från bidragsnivån. I båda fallen ingår behovsprövade förmåner till skillnad från generella bidrag.
- ² Genomgående används uttrycket bedömning av service och inte serviceattityder eftersom det kognitiva elementet är stort.

- ³ I kranskommunerna ingår endast kommuner i Västra Götaland dvs. ej Kungsbacka. För uppgifter om indelningen i delregioner se metodkapitel.
- ⁴ Tau-b är ett sambandsmått som kan anta värden från +1 till -1. Vid beräkningen av sambandet har gruppen *vet ej* vid bedömningen av service uteslutits.

Referenser

- Asp, K (1986), *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Bergmark, Å och Fritzell, J (2007) "Välfärdens utveckling efter 1990-talets kris. Inledning". *Socialvetenskaplig tidskrift. Välfärdens ansikte mot 200-talet*. 2007, nr 2-3.
- Boström, B-O (1988), *Samtal om demokrati*. Doxa.
- Carlson, B R (2006) "Friskolor mellan ideologi och erfarenhet" i Nilsson, L (red) *Nya gränser – Västsverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Esping-Andersen, G (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Polity press.
- Esping-Andersen, G (1996), "After the Golden Age? Welfare State Dilemmas in a Global Economy." I Esping-Andersen, G, ed. *Welfare States in Transition*. Sage Publications.
- Esping-Andersen, G (2002) "Towards the Good Society, Once Again?" In Esping-Andersen, G m.fl. (2002) *Why we need a New Welfare State*. Oxford University Press.
- Esaiasson, P och Håkansson, N (2002) *Besked i kväll! Valprogrammen i svensk radio och TV*. Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Ferraz Nunes, J (2002), "Hälsa, sjukvård och befolkningsuppfattningar" I Nilsson, L red. *Flernivådemokrati i förändring*", SOM-rapport nr 27. Göteborg: SOM-institutet.
- Granqvist, N (2004) *Kommunundersökningen. Stenungsund 2004*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Håkansson, A red. (1997), *Folket och kommunerna. Systemskiftet som kom av sig*. Rapport nr 1997:1. Statsvetenskapliga institutionen, Stockholm universitetet.
- Höglund, L och Johansson, M (2001), "Vad gör folk på biblioteket?" i Holmberg, S och Weibull, L (red), *Land Du välsignade?*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, B (1998), *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Johansson, B (2008), *Rättvisande nyhetsmedier?* Kapitel i denna volym.
- Johansson, F, Nilsson, L och Strömberg, L (2001) *Kommunal demokrati under fyra decennier*. Liber.
- Korpi, W och Palme, J (2003) "New Politics and Class Politics in the Context of Austerity and Globalization: Welfare state Regress in 18 Countries, 1975-95. In *American Political Science Review*, vol. 97, No. 3,

- Kuhnle, S (2000) "Reflections on the Nordic Welfare State." In Karvonen, L och Ståhlberg, K (eds.) *Festschrift för Dag Anchar on his 60th Birthday on February 12, 2000*. Åbo Akademis förlag.
- Kuhnle, S och Solheim, L (1985) *Velferdsstaten – vekst og omstilling*. Tano Aschenhoug.
- Nilsson, L (1996) "Medborgarna och servicedemokratin" i Rothstein, B och Särilvik, B red, *Vetenskapen om politik*. Festskrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2005) "Svenska folket, den offentliga sektorn och välfärdsstaten". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red), *Lyckan kommer lyckan går*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2004), "Service och demokrati". I Nilsson, L red. *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. CEFOS och SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Norén Bretzer, Y (2002) "Kommunalt förtroende – inte alltid stig-beroende". I Nilsson, L (red) *Flernivådemokrati i förändring*, SOM-rapport nr 27. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Persson, J (1999), *Storstadsregionens kontraster. Kommunundersökningarna i göteborgsregionen 1996-1998*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Petersen, J H (1996), *Vandringar i velferdsstatens. 11 bidrag om velferdsstatens legitimitet*. Odense Universitetsforlag.
- Petersson, O m.fl. (2002) *Demokrati utan ansvar*. Demokratirådets rapport 2002. SNS Förlag.
- Petterssen, P A och Rose, L E (1997), "Den norske kommunen: Hva politikerne ønsket og hva ønsker folket?" i Baldersheim, H m.fl., red., *Kommunalt selvstyre i velferdsstaten*. Tano Aschenhoug.
- Ploug, N och Kvist, J (1994) *Social tryghed i Europa. Udvikling eller afvikling? Social tryghed i Europa 1*. Socialforskningsinstitutet. Köpenhamn.
- Samhälle Opinion Massmedia, Skåne 2006.*
- Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006.*
- SOU 2001:79, *Välfärdsbokslut för 1990-talet*.
- Svallfors, S (1996) *Välfärdsstatens moraliska ekonomi. Välfärdsopinionen i 90-talets Sverige*. Borea.
- Svallfors, S (1999), *Mellan risk och tilltro. Opinionsstödet för en kollektiv välfärds politik*. Umeå Studies in Sociology No 114.
- Vogel, J (1997) *Living conditions and inequality in the European Union 1997*. Eurostat Working Papers, E/1997-3.
- Westerståhl, J (1956), Servicedemokrati. *Dagens Nyheter* 1956-08-04.
- Westerståhl, J (1970), *Ett forskningsprogram. Den kommunala självstyrelsen 1*. Almqvist & Wiksell.
- Westerståhl, J (1995), Servicedemokratis fall. *Göteborgs-Posten* 1995-07-30.

RÄTTVISANDE NYHETSMEDIER?

BENGT JOHANSSON

Nyhetsvärdering handlar om att välja. Vissa händelser och berättelser väljs ut medan andra väljs bort. Vissa saker publiceras, andra inte. Men nyhetsprocessen handlar givetvis också om många andra val. Vilken vinkel fångar publiken? Vilken vinkel är viktigast? Vem ska man intervjua? Vilka källor ska användas och vilka kan man undvara? Hur mycket utrymme ska nyheten få, en notis eller kanske en större artikel? Ska den hamna på tidningens förstasida? Små och stora beslut som i slutändan kommer att prägla nyhetsbilden av vad som skett. Detta är i sig inget märkligt. Journalistiken speglar inte verkligheten rätt upp och ner, utan konstruerar en bild av vad som skett och det kan inte heller vara annorlunda. Verkligheten låter sig inte fångas i en nyhetstext, det finns många fler berättelser att berätta än den som kom med i nyheterna.

Frågan är därmed inte om medierna väljer, det är en självklarhet. Frågan är istället om mediernas sätt att välja och beskriva det som skett är rättvisande eller missvisande. Har man skildrat händelser på ett sätt så att mediebilderna gör det man rapporterar om rättvisa? Men vad är då att skildra något rättvisande? Inom medieforskningen finns det en lång tradition av att studera hur mediernas innehåll skildrar olika företeelser med utgångspunkt från att mediernas innehåll ska spegla samhällsförhållanden på ett rimligt sätt.

Redan i början av förra seklet gjorde journalisten Walter Lippman jämförelser mellan New York Times rapportering om den ryska revolutionen och historiska fakta. Uppfinningsrikedomen har därefter varit stor när det gäller att hitta material utanför medierna (s.k. extra-media data) att jämföra medieinnehållet med. Bland de mer kända är Lang & Langs studie av TV-bevakningen av staden Chicagos mottagande av general MacArthur. Där användes på förhand utposterade observatörer för att på sätt kunna kontrollera medieinnehållets överensstämmelse med verkligheten (Rosengren 1977). Andra såsom Westerståhl och Johansson använde offentlig statistisk om bland annat arbetslöshet och kriminalitet för att se i vilken utsträckning medierna speglade verkligheten (Westerståhl & Johansson 1985). Ett senare exempel är Maria Edströms avhandling *TV-rummets eliter* (2005), där representationen av män och kvinnor systematiskt jämförs i TV-utbudet.

Hur ser då publiken på mediernas möjlighet att ge ett en rättvisande bild av olika fenomen? Vi vet att förtroendet för medierna som institutioner är relativt stort, även om förtroendet för kvällspressen är fallande och journalisterna själva knappast är några förtroendemagneter (Wadbring & Weibull 2005, Holmberg & Weibull 2006). Men hur bedöms journalistiken? Tror man att den bild som förs fram i

medierna är rättvisande eller missvisande? I förlängningen är givetvis den frågan central för journalistikens trovärdighet. Om inte publiken litat på att den bild som medierna rapporterar om är rättvisande är journalistikens anspråk och legitimitet minst sagt i gungning.

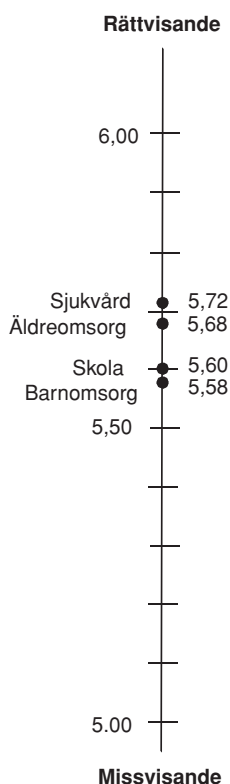
I Väst-SOM-undersökningen 2006 ställdes ett antal frågor där respondenterna fick svara på i vilken utsträckning de ansåg att medierna gav en rättvisande eller missvisande bild av olika verksamhetsområden (barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg). Frågan är då om människor anser att dessa områden skildras på ett rättvisande eller missvisande sätt i medierna och om detta skiljer sig åt mellan olika grupper. Eftersom det i enkätfrågan inte specificeras på vilket sätt rapporteringen skulle kunna vara rättvisande eller missvisande måste några saker klargöras. För det första är frågan hur mediebilderna ser ut av de ovan nämnda sakområdena och för det andra är frågan på vilket sätt människors bedömning av hur rättvisande något är grundas. Svaret på den första frågan är att bevakningen av samhällsservice i relativt hög grad är problemorienterad. Journalistiken i stort, och inte minst bevakningen av samhällsservice är sedan längre fokuserad på problembeskrivningar av olika slag (kritik mot hur servicen utförs, brister i kvalitet, synpunkter på hur omfattande den ska vara etc.) (Djerf-Pierre & Weibull 2001, Ekström, Johansson & Larsson 2006). Även om kanske inte bilden av olika samhällssektorer är så negativ som många politiker och verksamhetsansvariga tycks tro, präglas ändå nyhetsbilderna av samhällsservicen ofta av problem. Tittar vi exempelvis på sjukvården visar studier att sjukvårdsnyheter i många avseenden är detsamma som krisbevakning. I studier av hur sjukvården i Västra Götaland skildrats är det tydligt att stora delar av sjukvårdsbevakningen handlar om nedskärningar, brister i vården, sjukvårdsköer, kritik mot arbetsmiljön och inte minst dålig ekonomi (Johansson 2005). Ser vi till de andra sakfrågorna som mediepubliken tillfrågas om är kanske inte mediebilderna lika negativ, men helt klart är att även skola, barnomsorg och äldreomsorg ofta skildras när det är problem av något slag (Johansson 1998).

Den andra frågan är hur vi egentligen kan bedöma mediebilderna ger en rättvisande eller missvisande bild. Teoretiskt kan en sådan bedömning antingen byggas på att vi har annan information som bekräftar eller ifrågasätter mediebilderna, alternativt är att bedömningen görs utifrån en allmän misstro eller tilltro till mediernas sätt att rapportera om vad som sker. I denna artikel ska vi till en börja med koncentrera oss på dem som rimligen kan jämföra mediebilderna med annan information – brukare av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg. Vi ska fokusera på eventuella skillnader i bedömning av mediebilderna mellan dem som antingen själva utnyttjar dessa serviceområden, alternativt har nära anhöriga som är brukare, med dem som inte har dessa former av erfarenhet. Frågan är med andra ord om brukare gör en annan bedömning av mediernas sätt att bevaka samhällsservice jämfört med icke-brukare. Därefter ska vi rikta intresset mot hur bedömningen av mediernas förmåga att bevaka olika områden hänger samman med synen på mediernas mer generella tillförlitlighet. Men den första frågan är givetvis om människor tycker att mediernas bevakning är rättvisande eller missvisande.

Mediebildens betyg: knappt godkänt?

I enkätfrågan fanns ett svarsalternativ där man gavs möjligheten att uppge att man inte hade någon åsikt om i frågan om mediernas rapportering av de olika serviceområdena. Relativt många valde detta alternativ. En stor del av de svarande anser sig inte kunna bedöma om mediernas ger en rättvisande eller missvisande bild. De kanske saknar egen erfarenhet eller andra kontakter med de sakområden man efterfrågar eller också tar de inte del av medieinnehåll som handlar om dessa frågor. Att graden av erfarenhet verkar spela roll visar det faktum att flest anser sig kunna bedöma sjukvården, där 77 procent uppger sig ha en åsikt i frågan. Sjukvård har fler erfarenhet av jämfört med de andra serviceområdena, vilket också avspeglar sig i resultaten. Skola och äldreomsorg har färre egna erfarenheter av och ungefär 70 procent har en åsikt om medierapporteringen kopplat till dessa frågor. När det gäller barnomsorg är allmänheten minst benägen att tycka till, vilket visar sig i att endast 58 procent säger sig ha en uppfattning om mediernas rapportering.¹

Figur 1 Bedömning av mediernas rapportering om olika serviceområden (medelvärde)

Men många har en åsikt om hur medierna bevakar dessa frågor och i figur 1 redovisas hur stor andel som antingen anser att medierna i övervägande grad ger en rättvisande bild eller i övervägande grad ger en missvisande bild. Skalan är elvagråd och ett medelvärde på över fem visar att fler anser att medierna ger en rättvisande än en missvisande bild. Ett medelvärde under fem innebär det motsatta.

Sammantaget visar resultaten att av dem som har en åsikt anser fler att medierna ger en rättvisande än en missvisande bild av de olika sakfrågorna eftersom medelvärdet ligger över fem. Av sakområden anses bilden av sjukvården vara mest rättvisande (5,72), medan bilden av barnomsorgen bedöms som minst rättvisande. Men skillnaderna ska inte överdrivas. Huvudslutsatsen är att de flesta har en likartad bild av medierapporteringen. Men medelvärden är en sak. Eftersom ganska många (ca en tredjedel) valt mittenalternativet, som kan ses som att man kanske tycker mediebilden varken är missvisande eller rättvisande, behöver vi titta lite närmare på hur fördelningen ser ut bland dem som bedömt att antingen är medierapporteringen som i huvudsak rättvisande (6-10) eller missvisande (0-4).

Tabell 1 Bedömning av mediernas rapportering om olika serviceområden (procent)

	Barnomsorg	Skola	Sjukvård	Äldreomsorg
Rättvisande bild	45	49	47	48
Varken rättvisande/ missvisande	33	27	29	27
Missvisande bild	22	24	24	25
Summa procent	100	100	100	100
Antal svar	1820	2384	2189	2201

Ser vi på resultaten på detta sätt (tabell 1), visar det sig att mellan 45 procent (barnomsorg) och 49 (procent) skola anser att medierna ger en rättvisande bild. Men runt en tredjedel anser att mediernas bevakning varken kan karakteriseras som rättvisande eller missvisande (eller kanske både och). Dessutom anser runt 25 procent av de svarande att mediernas rapportering till övervägande del är missvisande när det gäller rapporteringen av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg. Detaljstuderas spridningen visar det sig att i bedömningen av hur äldreomsorg rapporteras är människor minst överens, där finns det flest svarande som antingen svarar att mediernas rapportering är "helt missvisande" eller "helt rättvisande".

Frågan är hur man ska se på resultaten och vad de står för. Att en övervägande del ändå bedömer att mediebilden är mer rättvisande än missvisande kan möjligen ses som ett gott betyg åt rapporteringen. De som svarar mittenalternativet på skalan kan kanske sägas tycka att det kanske inte är en helt rättvisande bild som ges, men inte missvisande heller.

Å andra sidan är frågan om detta räcker för att anse att publiken ger medierna ett godkänt betyg. Man skulle kunna se det som ett misslyckande för medierna att inte ens 50 procent av befolkningen bedömer att mediebilden av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg är mer rättvisande än missvisande. Alternativt ger resultaten uttryck för en sund skepsis till journalistiken.

Vi kan på ganska goda grunder anta att det som de svarande bedömt är en relativt kritisk mediebild som på många sätt präglas av den offentliga servicens tillkortakommanden. Som redan påpekats har tidigare forskning visat att mediebilden av offentlig service de senaste decennierna är relativt kritisk. Tittar man på rubrikerna om dessa områden i västsvenska tidningar under en dag i november 2006 bekräftas denna bild.

Fortsatt staketstrid på förskolan

Upprörda känslor vid skolmöte i Viskafors

Skriande brist på psykiatriker

Många oberhöriga lärare

De svarande som anser att denna bild är rättvisande menar rimligen att den relativt negativa bilden av offentlig service i medierna är korrekt – så ser verkligheten ut. De som hävdar att mediebilden är missvisande anser rimligen att den negativa bilden av barnomsorg och andra serviceområden inte är så negativ som mediebildens vill göra gällande.²

Men frågan är då varför människor gör olika bedömningar. Som nämndes tidigare ska vi i detta kapitel främst fokusera på dem som antingen direkt eller indirekt är brukare av offentlig service: föräldrar, elever, patienter, vårdtagare eller nära släktingar till personer som utnyttjar olika former av dessa serviceområden. Dessa är involverade i den kommunala/regionala servicen och har därmed givetvis andra erfarenheter än dem som inte är i kontakt med vård, skola och omsorg. Man kan därför förutsätta att de har mer kunskap om hur verksamheterna faktiskt fungerar. Även om de kanske inte har en helhetsbild har de konkreta erfarenheter av verksamheterna som kan kontrasteras mot mediebildens. Dessutom är det rimligt att anta att de också har känslomässiga band till verksamheterna på ett annat sätt än dem som inte har kontakt med offentlig service.

Tidigare forskning har visat att brukare generellt sett är nöjdare än icke-brukare. De som använder offentlig service är mer nöjda än dem som inte har samma erfarenheter (Nilsson 2006). En tolkning av dessa resultat är att det finns en medieeffekt

knuten till hur servicen värderas. De som inte har någon kontakt med offentlig service har bara mediebilden att hämta erfarenheter från för att göra sin bedömning, medan de som har kontakt som brukare är mer positiva eftersom de ser att verksamheten trots allt fungerar relativt tillfredställande.

Mediekritiska brukare?

Frågan är då hur brukare och icke-brukare ser på medierapporteringen. Om vi utgår från att mediebilden skiljer sig från människors egna erfarenheter som brukare borde dessa rimligen bedöma mediernas bevakning av samhällsservicen mer negativt. Förutom de ovan nämnda förklaringarna finns det inom opinionsforskningen flera byggstenar som kan hjälpa till att stärka argumentationen. Senare års forskning har visat att människor som på olika sätt är starkt engagerade i en fråga tenderar att bedöma mediernas rapportering annorlunda än andra. Fenomenet kallas för *hostile-media perception* och visar att människor som är starkt engagerade i en fråga tycker att mediebilden är ogynnsam för dem själva.

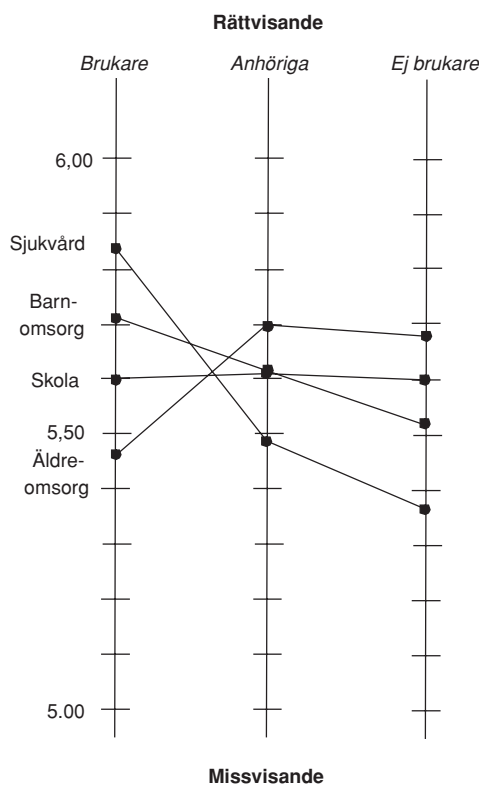
Ett exempel på forskning som påvisat engagemangets betydelse är en studie där nyhetsinslag om konflikten mellan palestinier och israeler visades för en grupp personer med starka sympatier för Israel, en pro-palestinsk grupp och en kontrollgrupp som varken hade starka sympatier för israelerna eller palestinierna. Resultaten visade att grupperna med starka sympatier för Israel och palestinierna trodde att samma inslag skulle påverka en neutral publik, men i olika riktning. De med Israelsympatier antog att inslagen skulle påverka publiken i en pro-palestinsk riktning, medan de som stödde palestinierna menade att publiken skulle påverkas i en pro-israelisk riktning. De med neutral inställning i konflikten antog inte att inslagen skulle påverka någon grupp överhuvudtaget (Vallone m fl 1985).

Fenomenet har bekräftats i flera andra studier där andra frågor varit i fokus (strejker, djurförsök, och presidentvalkampanjer). Tre underliggande psykologiska förklaringar till att man gör dessa bedömningar har förts fram inom forskningen. Den första handlar om *selektiv minne*, där logiken är att människor som är engagerade i en fråga fäster större uppmärksamhet eller använder mer tankekraft när de möter argument som går emot deras egna, vilket gör att den uppfattas som dominerande. Om detta stämmer borde med andra ord brukare minnas mediebilder som inte stämmer med deras erfarenheter mer än andra bilder av hur servicen fungerar. I så fall borde också en rapportering av exempelvis sjukvård där lika många ”positiva” som ”negativa” nyheter uppmärksammas bedömas som negativt vinklad. En andra förklaring kan kallas för *selektiv kategorisering*, vilket innebär att man tenderar att bedöma samma innehåll olika. De som är engagerade i en fråga tycker att innehåll som av andra uppfattas relativt neutralt stödjer andras uppfattningar. Logiken bakom detta är lite förenklat att: ”alla som inte är med mig är mot mig!”. Den tredje förklaringen är att man som engagerad har olika standard för hur information bedöms. Argument som går emot den egna uppfattningen bör överhuvudtaget inte

uppmärksammas, de bedöms inte som relevanta och borde inte uppmärksammas överhuvudtaget (Gunther & Schmitt 2004).

Med tanke på att brukare dels generellt sett är mer nöjda med servicen än icke-brukare, dels rimligen är mer engagerade i sakfrågorna, finns det skäl att tro att de gör en annan bedömning av medieinnehållet. Rimligen borde de ifrågasätta mediernas bevakning av barnomsorgen, skolan, sjukvården och äldreomsorgen mer än icke-brukare. Nyttjare av offentlig service borde helt enkelt tycka att mediebilden är mer missvisande jämfört med icke-brukare. Frågan är om denna hypotes har något stöd i resultaten.

Figur 2 *Bedömning av mediernas rapportering om olika serviceområden fördelat på grad av egen erfarenhet (medelvärde)*

I figur 2 visas hur de som utnyttjar service, har anhöriga som gör det och icke-brukare bedömer mediernas rapportering. Det första som kan konstateras är att det finns skillnader mellan brukare och icke-brukare i bedömningen av mediernas bevakning vad gäller barnomsorg, sjukvård och äldreomsorg. Däremot skiljer sig

inte synen på mediernas rapportering av skolan beroende vilken kontakt man har med skolan. Där har alla i princip samma åsikter.

Det andra är att hypotesen om att brukarna skulle vara mer kritiska till mediebildens knappast får något stöd av resultaten. Endast när det gäller de som själva utnyttjar äldreomsorgen stämmer antagandet att brukarna anser att mediebildens av servicen är mer missvisande. Bland dem som utnyttjar äldreomsorg tenderar fler att vara kritiska till mediernas rapportering om äldreomsorg jämfört med anhöriga eller icke-brukare. Men när brukare av barnomsorg och sjukvård gör sin bedömning är det snarare så att brukarna anser att mediebildens är mer rättvisande än anhöriga och icke-brukarna är de som anser att mediebildens är mest missvisande.

Tanken om att bedömningen av medierapporteringen av servicen skulle kunna ses i ljuset av hostile media perceptions verkar därmed inte särskilt trolig. Endast synen på mediebevakningen av äldreomsorg fanns en sådan tendens, men å andra sidan ska det påpekas att det statistiska underlaget är ganska litet eftersom endast 59 personer i urvalet utnyttjar äldreomsorg.

En intressant fördjupning av analyserna är att se om det finns någon skillnad i synen på mediernas bevakning bland brukare som är nöjda respektive missnöjda med servicen. Det är inte orimligt att anta att brukare som är nöjda med vården också är något mindre benägna att ge mediebildens godkänt. Däremot borde missnöjda brukare tycka att deras erfarenheter bekräftas av en negativ mediebild av serviceområdena. Materialet tillåter knappast denna analys på alla serviceområden eftersom antalet svarande blir för litet för en tillförlitlig analys. Men för sjukvården är antalet brukare tillräckligt stort för en sådan nedbrytning av materialet. Analysen visar dock att nöjda brukare är något mer tillfreds med mediernas rapportering än de brukare som är missnöjda med servicen (5,84 – 5,71). Med andra ord hittar vi inte heller här ett resultat som ligger i linje med vad vi kunde förvänta oss. Istället är de som utnyttjar sjukvården och är nöjda med den service de får allra mest positiva till mediernas rapportering.

Mediemisstro och medietilltro?

Egen erfarenhet är kopplat till hur mediebildens bedöms, men inte på det sätt som vi antog utifrån vad vi vet om människors perception av sådant som ligger dem nära och de är engagerade i. Förklaringar till om människor ser mediebildens som rättvisande eller missvisande måste därmed troligen sökas på annat håll. I inledningen nämndes att en annan trolig förklaring till hur man bedömer mediernas rapportering kan kopplas till en mer generell misstro eller tilltro till medierna. De kausala mekanismerna är knappast självklara, men det kan vara rimligt att anta att personer med en mer generell mediekritisk inställning också är mer kritiska till mediernas sätt att rapportera om olika sakområden. Logiken i resonemanget är alltså att bedömningen av mediernas eventuella rättvisande eller missvisande rapportering inte bygger på direkta erfarenheter av dessa områden utan en generell mediesyn.

Ett stort hot mot journalistikens trovärdighet är att det som publiceras visar sig vara påhittat. När det avslöjades att Jayson Blair, reporter på New York Times, hittat på eller plagierat flera av sina uppmärksammade reportage gick det kalla kårar längs ryggraden på hela mediavärlden. Nog för att man kanske inte alltid är övertygad om sanningshalten i skandalblaskorna, men när ett av journalistikens flaggskepp visar sig ha publicerat fabricerade nyheter skakade grundvalarna. Men vi har även i Sverige haft flera uppmärksammade debatter om mediernas mer eller mindre bristande tillförlitlighet. Vill man knyta an till en aktuell göteborgshändelse fick rapporteringen om de påstådda upploppen i nordöstra Göteborg under ett strömavbrott hösten 2006 stort genomslag. Men det som i vissa tidningar framställdes som ”våldsamma upplopp”, ”totalt kaos” och ”sönderslagna köpcentra”, visade sig vara kraftiga överdrifter. Slutsatserna var att det inte varit värre än en vanlig helg³. Kritiken mot medierna var hård, men även den journalistiska självvransakan.

Att mediavärlden reagerar så starkt på dessa avslöjanden är inte så märkligt. Sanningsanspråket, att det man berättar är faktiskt har hänt, är det som kännetecknar journalistik (Rosenberg 2000). Det som presenteras i nyhetstexter och reportage är fakta och inte fiktion. När man börjar hitta på och fabulera lämnar man journalistiken och går in i skönlitteraturen.

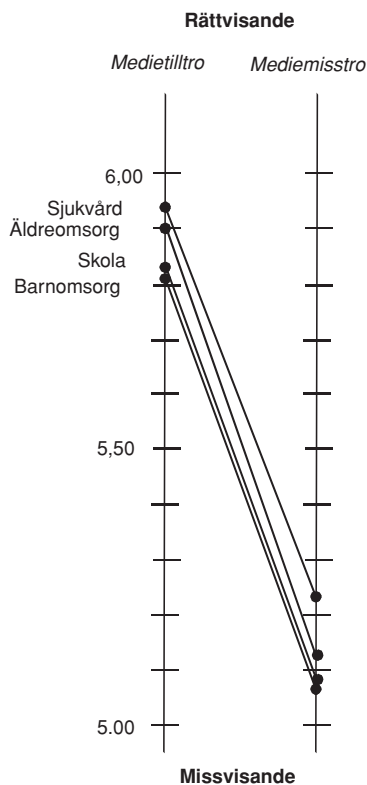
I Väst-SOM-undersökningen ställs också frågor kring vilken generell tilltro man har om olika lokala mediers rapportering, om det som rapporteras om upplevs som tillförlitligt. För att analysera vad människors mer generella tilltro till mediers rapportering, dvs. hur tillförlitligt den bedöms att vara konstruerades ett additivt index av hur respondenterna upplevde tillförlitligheten hos lokala nyhetsmedier. I indexet uteslöts dock GT/Expressen eftersom resultaten visade att indexet uppvisade en sämre kvalitet när den ingick⁴.

Generellt bedöms mediernas tillförlitlighet att vara hög. För public servicemedierna (SR och SVT) samt den lokala morgontidningen är det ca 90 procent som uppger att mediernas rapportering är mycket eller ganska tillförlitlig. För Metro och privat lokalradion är siffrorna något lägre, men en mycket klar majoritet bedömer ändå rapporteringen som tillförlitlig. I figur 3 redovisas graden av tillförlitlighet mellan dem med som bedömt alla medierna sammantaget som mycket eller ganska tillförlitliga (medietilltro) med dem som i något fall angett att något medium är mindre tillförlitligt (mediemisstro).

Givetvis är denna analys en grov förenkling, men den visar ändå en klar tendens – ju mer man ser lokala medier som tillförlitliga, desto sannolikare är det också att man tycker att mediernas bild är rättvisande. Synen på vad som är en rättvisande bild hänger tydligt samman med en allmän tilltro eller misstro mot mediernas tillförlitlighet. Skillnaderna mellan hur de olika sakområden kvarstår dock, även om nivåerna är lägre för dem som misstror medierna. Rapporteringen om sjukvården och äldreomsorgen bedöms något mer rättvisande jämfört med nyheter om skola och barnsomsorgen. Men skillnaderna är inte särskilt stora. Dessutom bör det

påpekas att den grupp som är något mer mediemisstroende ändå generellt sett bedömer att bilden är mer rättvisande än missvisande eftersom medelvärdet är över fem för alla undersökta grupper.

Figur 3 *Bedömning av medierna rättvisande eller missvisande rapportering fördelat på grad av tilltro till lokala mediers nyhetsrapportering (medelvärde)*

Som avslutande analys bör kanske också de undersökta analysvariablerna studeras i samma modell för att få en större förståelse för hur de hänger samman. Vi har ju inte heller diskuterat vad som ligger bakom en generell uppfattning om mediernas tillförlitlighet, vilket gör att även demografiska variabler såsom ålder och utbildning kanske bör finnas med som kontroller i analysen. I tabell 2 görs därför ett antal multipla regressionsmodeller där de två centrala förklaringsfaktorerna (egen erfarenhet samt huruvida man anser medierna vara tillförlitliga) relateras till i vilken utsträckning mediernas rapportering bedöms vara rättvisande eller missvisande.

Tabell 2 Förklaringsfaktorers effekt på bedömningar av mediernas rapportering (standardiserade regressionskoefficienter)

	Barnomsorg	Skola	Sjukvård	Äldreomsorg
Egen erfarenhet	,048 **	,014	,063 ***	-,011
Medietilltro	,272 ***	,236 ***	,212 ***	-,200 ***
Ålder	-,038	,004	-,008	-,030
Utbildning	,000	,071 ***	,066 ***	,056 *
Kön	,053 **	,042 **	,032	,029

Kommentar: Barnomsorg, n=1649, Skola, n=1952, Sjukvård, n=2205, Äldreomsorg, n=1986. * = $p < .10$, ** = $p < .05$, *** = $p < .01$.

Koefficienterna i modellen visar hur stor effekt de olika faktorerna (egen erfarenhet, medietilltro mm) har på synen på mediernas rapportering. Enkelt uttryckt så är effekten starkare ju större koefficienten är. Förutom storleken på koefficienten bedöms också om resultaten är statistiskt säkra, i enlighet med de säkerhetsnivåer som används inom samhällsvetenskapen. De koefficienter med en eller flera asterisker kan då ses som tillförlitliga.

Modellen visar inga egentliga nyheter jämfört med tidigare analyser, men det är helt klart att människors bedömning om mediernas rapportering är rättvisande/missvisande till större del förklaras av en generell bedömning av mediernas tillförlitlighet. Effekten av att se medierapporteringen som tillförlitlig är överlägset störst av de undersökta förklaringsfaktorerna. Ju högre grad man anser att det går att lita på att mediebilden är korrekt, desto mer övertygad är man att den också är rättvis (positivt värde på koefficienten). På samma sätt som de bivariata analyserna visade finns det en koppling mellan att vara brukare (ha egen erfarenhet) och att se medierapporteringen som rättvisande. För synen på skola finns ingen sådan koppling. Bedömningen av äldreomsorg visar att de med egen erfarenhet anser mediebilden något mer missvisande, men denna blir inte signifikant när fler variabler läggs med som förklaringar.

Ser vi kort också på kontrollvariablerna visar det sig att särskilt utbildning och i viss mån kön kan förklara varför man anser att mediebilden är rättvisande eller inte. Ju högre utbildning man har desto mer tenderar man att anse att mediebilden är rättvisande och män verkar i högre grad mena att mediernas rapportering är rättvisande jämfört med kvinnor.

Rättvisande nyhetsmedier?

Analyserna har både visat överraskande och mer förväntade resultat. Att människor som generellt är skeptiska till mediernas tillförlitlighet också är mer mediekritiska vad gäller hur rättvisande rapporteringen är av olika sakområden är inte så konstigt. Teoretiskt är visserligen inte begreppen identiska. Tillförlitlighet handlar om att något är sant eller inte, medan rättvisande/missvisande gäller om mediebildens fångar in helheten, komplexiteten eller ger vissa saker för stort utrymme och andra för lite. I människors bedömning hänger dessa begrepp trots allt relativt starkt samman (även om det långt ifrån är något deterministiskt samband). Vad som däremot var förvånande och som inte alls gick i hypotesens riktning var det faktum att brukare och anhöriga generellt sett anser att mediebildens av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg är mer tillförlitlig än de som inte har kontakt med verksamheterna.

Frågan är då hur detta ska förklaras. Varför är de som har mer erfarenhet av service (barnomsorg och sjukvård) mer positiva till mediebildens än de som saknar denna erfarenhet? Det kan finnas ett antal olika förklaringar. En är att brukarna anser att medierna gör en helt riktigt spegling av verksamheterna. Man tycker det är precis så illa som medierna skriver. Vad gäller icke-brukarna kanske det också där finns en mediemisstro som avspeglar sig i ett de uppfattar att medierna svartmålar och därför anser att mediernas bild är mindre rättvis än brukarna. En annan förklaring är att brukarnas mer positiva bild av rapporteringen kanske inte behöver kopplas till mediebildens utseende utan att man som brukare blir positivt inställd för att det man har erfarenhet uppmärksammas överhuvudtaget. En analogi kan göras till de berömda Hawthorne-studierna. Fabriken gick sämre än ägarens övriga fabriker. När man ökade ljuset ökade också produktionen. Men sedan visade det sig att produktionen ökade ytterligare när man försämrade ljuset. Slutsatsen som drogs var att när de anställda kände sig sedda, uppskattade ökade motivationen och därmed produktionen. Kanske kan synen på mediernas rapportering tolkas i termer av en samtida Hawthorne-studie? När medierna skriver om det man har erfarenhet av är man mer benägen att se positivt på bevakningen, oavsett om den stämmer med ens egna erfarenheter.

Noter

- ¹ I analyserna ingår boende i kommunerna i Västra Götaland och Kungsbacka. Resultaten ändras dock inte så att några huvudslutsatser förändras även om boende i Kungsbacka exkluderas från analyserna.
- ² Det finns ytterligare ett alternativ till vad de som svarat att mediebildens är missvisande kan ha menat. De skulle kunna mena att mediebildens inte är tillräckligt kritisk.

- ³ http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/ovrigt,ett_femtontal_trasiga_rutor_facit_for_kaos_i_nordost
- ⁴ I indexet ingick SR Göteborg, privat lokalradio, Västnytt i SVT, Göteborgs-Posten, den lokala morgontidningen samt Metro. Cronbach's Alpha, som används för att testa reliabiliteten i additiva index, hade värdet .87. Ett godtagbart värde för att slå samman variabler på detta sätt brukar sättas till .70, vilket innebär att indexet väl fångar in hur respondenter bedömer lokala nyhetsmediers tillförlitlighet.

Referenser

- Djerf-Pierre, M och Weibull, L (2001): *Spegla, granska, tolka: aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*. Stockholm: Prisma.
- Edström, M. (2006): *TV-rummets eliter*. Göteborgs universitet: JMG.
- Ekström, M.; Johansson, B.; Larsson, LÅ (2006): "Mot en allt mer oberoende kommunal journalistik?", i *Nordicom-Information (2006:4)*.
- Gunther, A.C. & Schmitt, K. (2004): "Mapping boundaries of the hostile media effect", i *Journal of Communication (2004 (1):55-69*.
- Holmberg, S. & Weibull, L. (2006): "Flagnande förtroende", i Holmberg, S. & Weibull, L. (red.): *Du stora nya värld*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Johansson, B. (2005): "Medierna, politiska kriser och sjukvården", i Nilsson, L. (red): *Svensk samhällsorganisation i förändring, Västsverige vid millennieskiftet*. Göteborgs universitet: Utvärderingsprogrammet: Västra Götalandsregionen.
- Johansson, B. (1998): *Nyheter mitt ibland oss*. Göteborgs universitet: JMG.
- Lippman, W. (1922): *Public opinion*. New York: Free Press.
- Nilsson, L. (2006): "Servicedemokratins återuppståendelse", i Holmberg, S. & Weibull, L. (red.): *Du stora nya värld*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Rosenberg, G. (2000): *Tankar om journalistik*. Stockholm: PAN/Bokförlaget Prisma.
- Rosengren, KE: (1977): "Värderade nyheter", i *Statsvetenskaplig tidskrift 1977:3*.
- Vallone, R. P; Ross, L. & Lepper, M. R. (1985): "The Hostile Media Phenomenon: Biased Perceptions and Perception of Media Bias in Coverage of the Beirut Massacre", i *Journal of Personality and Social Psychology Vol. 49:577-588*.
- Weibull, L. & Wadbring, I. (2005): "Medieförtroende – en framgångsfaktor?", i Holmberg, S. & Weibull, L. (red.): *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Westerståhl, J. & Johansson, F. (1985): *Bilden av Sverige. Studier av nyheter och nyhetsideologier i TV, radio och dagspress*. Stockholm, SNS Förlag.

VÄSTSVENSKA KULTURVANOR

RUDOLF ANTONI

Kultur är ett mångfacetterat begrepp. Man hör det ofta nämnt i helt olika sammanhang och med vitt skilda betydelser som till exempel företagskultur, mångkultur eller matkultur. Adornos beskrivning av kulturen som någonting spirituellt, någonting som inte är direkt användbart för någon annan och vars syfte inte är mätbart (Piccone 1993) kan möjligen fungera i kulturens finrum men i realiteten utgör kulturkonsumtion i en eller annan form en mycket stor del av de flesta människors vardag.

Detta är det synsätt som ligger till grund för culture studies-traditionen där människors kultur ses som ett samlat uttryck för hela deras levnadsmönster, eller som Raymond Williams uttryckt det "a whole way of life". (Williams 1958) Om vissa ser kultur som ett avgränsat antal aktiviteter där olika segment konsumerar olika saker medan andra ser kulturen som ett helt levnadsmönster är det inte underligt att det är mycket svårt att dra gränsen mellan vad är finkultur och vad som är populärkultur (Gans 1999). Faktum är att vi idag lever i ett globalt multikulturellt samhälle där populärkulturen är den gemensamma nämnaren för mängder av kulturer och subkulturer. Dessa grupperingar har ofta mycket starkare band än exempelvis de geografiskt definierade kulturerna och kan i vissa fall få betydelse för större samhälleliga förändringar (Fiske 1996) Men den viktigaste poängen är att kultur kan innebära en helhetssyn på människans levnadssätt. (Williams 1958; Wadbring & Weibull 1997, Antoni 2005) I detta kapitel kommer ett antal andra frågor som rör kulturen att lyftas fram, nämligen: Vilken kultur konsumeras i Västsverige? Vems kultur är det? Är kulturen viktig? Och inte minst frågan: Varför kultur?

Vilken kultur?

I fokus för detta avsnitt är vilken kultur som konsumeras och i vilken utsträckning den konsumeras i Västsverige idag. Här synas närmare ett urval kulturaktiviteter som spänner över kulturområden där kulturkonsumenten är en åskådare som teater, bio, rock-/popkonserter, opera/musikal/balet samt konserter med klassisk musik. Dessutom inkluderas ett antal aktiviteter där man själv är en av deltagarna, som att delta i studiecirkel, att sjunga/spela musikinstrument, att teckna/måla/skriva poesi samt att syssla med handarbete/hantverk. Utöver dessa kategorier ställs även frågor om kultur som besöks i specifika lokaler som exempelvis besök på bibliotek och museum samt kultur man tar del av i sin egen takt och i sin egen miljö. Exempel på det sistnämnda är bokläsning och att hyra dvd/video.

Tabell 1 Kulturaktiviteter i Västsverige 1998-2006 (procent)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Teater									
Aldrig	56	56	54	56	60	61	58	58	62
Minst 4 ggr/år	9	11	11	11	11	9	10	9	10
Rock-/popkonsert									
Aldrig	x	73	71	69	71	68	66	64	69
Minst 4 ggr/år	x	6	5	6	6	7	6	8	8
Opera/musikal/balet									
Aldrig	x	x	x	x	71	75	71	70	73
Minst 4 ggr/år	x	x	x	x	6	6	5	5	7
Konsert*									
Aldrig	x	x	x	x	62	62	57	56	84
Minst 4 ggr/år	x	x	x	x	9	9	9	10	5
Museum									
Aldrig	x	x	x	x	45	47	45	45	50
Minst 4 ggr/år	x	x	x	x	14	14	14	14	13
Bio									
Aldrig	37	36	38	35	36	38	35	34	36
Minst 1 gång/månad	11	14	13	14	14	14	12	11	11
Bibliotek									
Aldrig	31	31	29	29	31	32	30	33	34
Minst 1 gång/månad	33	33	35	33	31	30	31	28	29
Läst bok									
Aldrig	16	13	13	12	15	13	13	14	13
Minst 1 gång/månad	47	52	54	56	58	58	57	55	57
Deltagit i studiecirkel									
Aldrig	x	x	x	x	79	83	84	82	83
Minst 1 gång/månad	x	x	x	x	12	9	8	9	9
Sjungit/spelat musikinstrument									
Aldrig	59	63	62	61	63	64	60	62	65
Minst 1 gång/månad	27	25	25	26	25	24	25	25	23
Tecknat/målat/skrivit poesi									
Aldrig	70	69	69	68	x	x	x	71	74
Minst 1 gång/månad	13	14	14	14	x	x	x	13	12
Sysslat med handarbete/hantverk									
Aldrig	x	x	x	x	x	x	x	x	51
Minst 1 gång/månad	x	x	x	x	x	x	x	x	31
Hyrt dvd/video**									
Aldrig	42	41	43	40	42	44	47	42	45
Minst 1 gång/månad	24	27	27	29	30	27	24	25	21

Kommentar: Det totala antalet svar uppgår till 30 832. Det genomsnittliga antalet svarande per år är 3 426.

* Frågan ändrades till konsert med klassisk musik 2006. ** Fram till 2003 löd frågan endast "hyrt video"

Om kulturvanor skall kategoriseras eller grupperas efter användarfrekvens visar det sig att det huvudsakligen går en gräns mellan kulturaktiviteter man kan ägna sig åt hemma och vad vi kan kalla besöksaktiviteter. Tendensen är att aktiviteter som bokläsning, handarbete/hantverk och att hyra en dvd görs betydligt oftare än man går på teater, på någon pop-/rockkonsert eller på en musikal. Besök på bibliotek utgör här ett undantag då nära 30 procent går på biblioteket minst en gång i månaden vilket tyder på att det även går en slags gräns mellan vad vi kan kalla biljettkultur och gratiskultur. Ser man till biljettkulturen så är det biografen som lockar flest besökare. Omkring var tionde västsvensk går på bio minst en gång i månaden. Ungefär lika många är det som går på museum eller på teater minst någon gång i kvartalet vilket innebär att dessa kulturformer är klart mindre besökta. Ännu färre är det dock som går så ofta på opera/musikal/balet, pop-/rockkonsert eller på konsert med klassisk musik. Då handlar det om lite drygt var tjugonde västsvensk som går så ofta som fyra gånger om året.

Den kultur vi kan konsumera mer på våra egna villkor, exempelvis hemma och dessutom till betydligt lägre kostnader än en inträdesbiljett, konsumeras inte oväntat betydligt mer än besökskulturen. I Västsvetrike är det 57 procent som läser någon bok minst någon gång i månaden vilket är något lägre än riksgenomsnittet på 61 procent. (Riks-SOM 2006) De därefter vanligaste aktiviteterna är att syssla med handarbete/hantverk, gå på bibliotek, att sjunga eller spela något musikinstrument samt att hyra dvd/video. Omkring 20 till 30 procent av befolkningen ägnar sig åt dessa aktiviteter minst någon gång i månaden. Mindre vanligt är det att man tecknar/målar/skriver poesi eller deltar i studiecirkel. Endast en på tio gör något av detta lika ofta.

Det finns dock ingen tvekan om att kulturintresset är stort hos befolkningen, åtminstone inte om man ser till benägenheten att ta del av kultur i medierna. Drygt var tredje västsvensk i undersökningen säger sig ta del av kulturartiklar i dagspress och kulturprogram i radio och på TV så ofta som någon gång i veckan och drygt var fjärde svarande säger sig läsa bokrecensioner och filmrecensioner minst en gång i veckan. Svaren indikerar med andra ord ett utbrett intresse för dessa frågor och kulturen som medieinnehåll.

Tabell 2 Tar del av kultur i media i Västsvetrike 2006 (procent)

	Läser kulturartiklar i dagspress	Tar del av kulturprogram i radio/på TV	Tar del av bokrecensioner	Tar del av filmrecensioner
Aldrig	23	19	24	19
Minst en gång/vecka	35	35	26	27

En annan aspekt som är intressant är att se utvecklingen över tid. Detta är synnerligen relevant då den tekniska utvecklingen under det senaste decenniet har inneburit stora förändringar för människors livsstil. Nya kommunikationsmöjligheter har skapat nya vanor och nya behov. Mobiltelefonen har exempelvis inneburit att människor idag mycket sällan bestämmer en exakt tid och plats för ett möte. Eftersom man hela tiden är nåbar kan man vara mer vag. En mycket påtaglig effekt av datorn är att den drastiskt har minskat behovet av sekreterare. Detta har förstärkt inneburit att en yrkesgrupp mer eller mindre har försvunnit. Internet har inneburit så många förändringar när det gäller medievanor, kommunikationsmöjligheter och globalisering att det känns onödigt att exemplifiera. Det man däremot kan konstatera är att samtliga dessa tre innovationer påverkar hur människor lever sina liv och inte minst vad de gör på sin fritid. (Mediebarometer 2005)

Kulturvanorna i Västsverige är mycket stabila över tid. Där det finns tidsserier över snart ett decennium är det mycket små variationer. Inte för någon av de kulturaktiviteter som är inkluderade i detta urval varierar andelen aktiva mer än några få procentenheter mellan 1998 och 2006. Detta är anmärkningsvärt eftersom människors livsstil i många andra avseenden har förändrats avsevärt i takt med utvecklingen av datorer, internet och mobiltelefonen. Inte ens för aktiviteter som bokläsning och biblioteksbesök syns några betydande förändringar trots att studier på riksnivå har visat att det inom dessa områden har hänt mycket under perioden 1998-2006. Bokläsandet har ökat stadigt sedan 1999 (Antoni 2006) och biblioteksbesöken minskade kraftigt från 2001 till 2002 och har sedan dess legat stabilt på en lägre nivå. (Höglund & Wahlström 2007a) Detta tyder på stabilare kulturvanor och en långsammare utveckling i Västsverige än i landet som helhet.

Vems kultur är det?

Att det är kvinnorna som bär upp kulturen är en gammal sanning, men det gör den inte mindre sann. I tolv av de tretton kulturaktiviteter som ingår i denna mätning är kvinnor mer aktiva än män och i några fall är skillnaderna stora. När det gäller bokläsning skiljer det nära 30 procentenheter i andelen läsare mellan könen. Andra faktorer som är viktiga för vanan att läsa böcker är utbildning och subjektiv klass. Högutbildade och akademiker läser betydligt mer än lågutbildade och arbetare. Storstadsborna läser mer än de som bor i andra delar av Västsverige vilket troligtvis förklaras av en större andel högutbildade och akademiker. Ålder är däremot ingen särskilt viktig faktor för bokläsandet.

När det gäller studiecirkelverksamhet så är skillnaderna små mellan olika grupper. Egentligen är det bara kvinnor, äldre och människor med högre utbildning som är något mer aktiva än andra. Desto större skillnader är det om man ser till vilka som sjunger eller spelar något musikinstrument samt vilka som tecknar, målar eller skriver poesi. Här handlar det i stor utsträckning om unga och framförallt unga kvinnor. Dessutom är akademiker och storstadsbor något mer aktiva än andra.

Tabell 3 Kulturvanor i olika grupper i Västsverige 2006 (procent)

	Minst en gång i månaden										Minst fyra gånger om året				
	Läst bok	Deltagit i studie-cirkel	Sjungit/ spelat i musikinstrument	Tecknat målar/ skrivit poesi	Hand- arbete/ hantverk	Gått på bio	Hyrt dvd/ video	Besökt bibliotek	Pop-/ rock-konsert	Teater	Museum	Opera/ musikal/ balett	Konsert med klassisk musik		
Kvinna	70	12	27	17	37	12	22	34	8	13	14	8	6		
Man	43	7	20	7	24	10	20	24	8	6	11	5	3		
15-29 år	53	8	35	26	25	26	47	32	21	9	11	5	3		
30-49 år	55	6	24	9	25	8	25	26	9	6	10	4	3		
50-64 år	59	8	20	11	33	8	10	27	5	12	13	8	6		
65-85 år	59	18	17	9	41	5	6	35	1	13	17	10	9		
Lägbildad	42	8	14	10	33	7	11	23	3	7	7	3	2		
Medellag	51	7	23	13	28	12	25	26	10	8	10	4	3		
Medelhög	67	13	25	15	31	11	22	34	11	13	15	9	6		
Högutbildad	74	12	34	13	32	13	25	36	9	13	19	11	9		
Arbetare	48	8	20	11	29	10	21	27	8	6	9	2	2		
Tjänsteman	63	12	25	11	29	9	19	31	7	12	13	7	5		
Högre tjänsteman-/ akademiker	76	11	33	16	34	17	26	38	11	17	24	16	13		
Företagare	50	9	20	11	36	8	17	20	7	9	10	7	5		
Ren landsbygd	51	11	23	13	38	5	14	25	6	7	10	4	3		
Mindre tätort	53	10	23	11	32	8	19	27	7	9	10	5	4		
Stad eller större tätort	56	9	21	11	29	11	22	31	7	10	11	6	5		
Göteborg	65	9	27	14	26	17	27	32	12	13	18	9	6		
Född i Sverige	57	9	24	12	31	10	21	28	8	10	12	6	5		
Född utanför Sverige	54	12	18	9	26	15	17	37	7	9	14	8	7		

Högutbildade sjunger och spelar mer än lågutbildade, men de tecknar, målar och skriver inte mer poesi.

Om de föregående var ungdomsaktiviteter och i viss mån storstadsaktiviteter så är handarbete/hantverk definitivt någonting för de äldre och de som bor på landsbygden. Även här är kvinnor och akademiker mer aktiva än genomsnittet, men även företagare ägnar sig mer än andra åt handarbete/hantverk på fritiden.

Intresset för film är inte könsbundet. Visserligen går kvinnor lite oftare på bio och hyr lite mer film, men dessa skillnader är försumbara. Det finns heller inga direkta skillnader beroende på utbildning men ser man till den subjektiva bedömningen av vilken familjeklass man tillhör så är akademiker och högre tjänstemän lite mer frekventa filmkonsumenter än andra. Det finns också en tydlig koppling mellan ortens grad av urbanisering och vanan att gå på bio och att hyra film. Här är det troligtvis två faktorer som inverkar. Den ena är utbudet som framförallt när det gäller bio är betydligt större i Göteborg än på landsbygden. Den andra faktorn är att befolkningen i storstäder är genomsnittligt yngre än på landsbygden.

Biblioteken i Västsverige besöks mer av kvinnor än av män, mer av unga och gamla än av medelålders, mer av högutbildade och akademiker än av lågutbildade och arbetare, samt i viss mån mer i storstad än på landsbygd. Även Pop-/rockkonserter är det storstadsbor som går mest på, vilket inte är förvånande med tanke på skillnaden i utbud. Däremot är detta den enda av de tretton aktiviteterna i mätningen som män och kvinnor går lika mycket på. Självklart är det en ungdomsak-tivitet, men någon skillnad beroende på utbildning står inte att finna.

När det gäller de övriga besöksaktiviteterna teater, museum, opera/musikal/balet och konsert med klassisk musik, ser mönstret nästan identiskt ut dem emellan. Kvinnor går mer än män, man går mer ju äldre och ju mer högutbildad man är. Akademiker och högre tjänstemän går mest och arbetare går minst och man går mer ju större stad man bor i. Dessa mönster är välkända sedan tidigare och ligger huvudsakligen till grund för beteckningar som "finkultur". (Antoni 2005) Men om man ser till helheten blir det tydligt att det främst är det en skillnad mellan de som är aktiva och de som är mer passiva. Unga högutbildade kvinnor är flitiga konsumenter av både populärkultur och finkultur medan äldre lågutbildade män är mer passiva överlag. Visserligen stämmer en del av dessa gruppers drag överens med den franske kultursociologen Pierre Bourdieus numera klassiska indelning efter grader av kulturellt kapital, men det är inte självklart var gränserna skall dras. Enligt Bourdieu ägnar sig de med högt kulturellt kapital åt finkultur medan de med lägre kulturellt kapital ägnar sig åt populärkultur eller folklig kultur (Bourdieu 1986).

En variabel som ännu inte har hanterats är kulturvanorna i relation till om man är född i Sverige eller någon annanstans. Här är det främsta resultatet att det är mycket små skillnader och fördelningen är mycket jämn mellan de två grupperna om man ser till vem som är mest kulturellt aktiv. För sju av de tretton aktiviteterna är det svenskfödda som är något mer aktiva kulturkonsumenter medan det för sex av de tretton aktiviteterna är de som är födda utanför Sverige som är mest aktiva.

En viktig faktor som påverkar resultaten här är att medelåldern i gruppen som är född utanför Sverige är betydligt lägre än medelåldern för svenskfödda. Detta inverkar troligtvis på andelen som besöker bibliotek och går på bio regelbundet. Men att man är mer aktiv i studiecirkelverksamhet förklaras inte av detta. Inte heller att man sammantaget går mer på museum, opera/musikal/ballett och konsert med klassisk musik än svenskfödda. I dessa fall handlar det snarare om att en betydande andel av de utlandsfödda bor i storstadsområdet vilket innebär ett större utbud.

Tabell 4 Andel västsvenskar som tar del av kultur i medierna minst en gång i veckan, 2006 (procent)

	Kulturartiklar i dagspress	Kulturprogram i radio och på TV	Bok- recensioner	Film- recensioner
Samtliga	35	35	26	27
Kvinna	40	38	32	30
Man	30	31	19	23
15-29 år	27	22	20	30
30-49 år	29	25	20	26
50-64 år	42	43	30	29
65-85 år	44	50	34	24
Lågutbildad	23	26	17	13
Medellåg	30	30	20	24
Medelhög	41	40	31	34
Högutbildad	52	46	40	40
Arbetare	24	26	18	21
Tjänsteman	43	41	32	31
Högre tjänsteman-/akademiker	59	52	45	44
Företagare	30	33	20	21
Ren landsbygd	26	28	18	18
Mindre tätort	28	29	20	21
Stad eller större tätort	36	36	25	26
Göteborg	46	43	37	39
Född i Sverige	36	34	26	27
Född utanför Sverige	30	35	26	26
Lågaktiv kulturkonsument	16	17	10	12
Medelaktiv kulturkonsument	39	38	29	31
Högaktiv kulturkonsument	68	65	53	53

Kommentar: Kulturaktiviteten baseras på den genomsnittliga graden av deltagande i följande aktiviteter: sjungit/spelat musikinstrument, sysslat med handarbete/hantverk, tecknat/målat/skrivit poesi, gått på bio, hyrt dvd/video, besökt bibliotek, läst någon bok, gått på opera/musikal/ballett, gått på konsert med klassisk musik, gått på pop-/rockkonsert, gått på teater och gått på museum. Lågaktiv: 1039 svarande, medelaktiv: 1066 svarande, högaktiv: 432 svarande. Jämförelser har gjorts mellan bokläsning och bokrecensioner samt biobesök och filmrecensioner. Det visade sig dock att allmän kulturaktivitet gav större effekt på intresset än de specifika vanorna.

Vanan att ta del av kulturutbudet i medierna överensstämmer i stor utsträckning med mönstret för teaterbesökare och bokläsare. Det vill säga att det är fler kvinnor än män, högutbildade än lågutbildade, akademiker än arbetare och storstadsbor än landsbygdsbor som läser kulturartiklar i dagspressen, tar del av kulturprogram i radio och TV, samt tar del av bokrecensioner och filmrecensioner. När det gäller ålder så är det med undantag för filmrecensioner så att äldre är mer intresserade än yngre. Filmrecensioner däremot är de yngre något mer intresserade av än andra, men det är ganska små skillnader det handlar om.

Om man däremot ser till ett samlat mått på kulturaktivitet, det vill säga samtliga tretton aktiviteter sammanvägda till en gemensam aktivitetsgrad, så samspelar detta mycket väl med intresset av att ta del av kultur i medierna. Störst effekt får kulturaktiviteten på läsandet av kulturartiklar. Mellan de som inte är så aktiva och de som är mycket aktiva kulturkonsumenter skiljer det 52 procentenheter i andel som läser kulturartiklar minst någon gång i veckan. Minst effekt har den allmänna kulturaktiviteten på intresset för filmrecensioner, men även här skiljer det drygt 40 procentenheter mellan lågaktiva och högaktiva kulturkonsumenter.

Är kulturen viktig?

Ytterligare en fråga som är värd att diskutera är hur viktig kulturen anses vara och hur villiga medborgarna är att stödja kultur med offentliga medel. Ett centralt faktum är att en mycket stor portion av kulturen inte är självfinansierande. Snarare är det så att det mesta av det som generellt betraktas som finkultur är långt ifrån att få ekonomin att gå jämnt ut. Med andra ord är stora delar av kulturen idag bidragsberoende. Den västsvenska SOM-undersökningen 2006 visar dock att det finns ett starkt stöd för att olika former av kultur skall stödjas med offentliga medel. Omräknat till ett genomsnitt för samtliga kulturområden så är det 63 procent av folket som tycker att det är mycket eller ganska viktigt med offentligt stöd till kulturen. En intressant kommentar till detta är att människor i en helt annan fråga om vilket serviceområde man skulle kunna tänka sig att minska på om förändringar skall göras, prioriterar kulturen lågt. Tillsammans med friskolor och regioninformation så är kulturaktiviteter genomgående den offentliga service man i första hand kan tänka sig att skära ner på. (Nilsson 2006)

Den kulturform som man i Västsverige tycker är viktigast att stödja med offentliga medel är bibliotek och barn- och ungdomskultur. Omkring 80-90 procent tycker detta är viktigt. Därefter följer museer och studiecirkelverksamhet som omkring 70-80 procent prioriterar. Något färre är det som tycker att det är viktigt att satsa på den traditionella finkulturen. Omkring 50-60 procent tycker att det är åtminstone ganska viktigt att stödja teater, opera/musikal/balet och konserter med klassisk musik med offentliga medel. Ungefär lika många, det vill säga hälften av västsvenskarna tycker att offentliga medel skall finansiera kulturföreningar för invandrare medan betydligt färre tycker att det är viktigt att stödja pop-/rockkonserter på samma sätt (se tabell 5).

För att gå vidare till mer generella resultat kring västsvenskarnas kulturprioriteringar är det viktigt att först belysa det egna intresset. Det finns ett näst intill självklart samband mellan att själv nyttja kulturformen någorlunda regelbundet och viljan att finansiera den med offentliga medel. När det gäller de kulturaktiviteter som de flesta stödjer så blir denna skillnad förstås ganska liten. Mellan västsvenskar i allmänhet och frekventa biblioteksbesökare skiljer det till exempel endast 9 procentenheter. Men om man ser till kulturaktiviteter med större spridning i åsikterna så växer skillnaden mellan brukare och andra. Om man exempelvis ser till viljan att stödja opera/musikal/balet eller konserter med klassisk musik så skiljer det nära 40 procentenheter mellan den samlade allmänheten de som regelbundet brukar gå på sådana föreställningar.

Även andra generella mönster när det gäller viljan att stödja kulturen med offentliga medel sammanfaller i stor utsträckning med vilka det är som nyttjar kulturen. Kvinnor är överlag mer positivt inställda till att finansiera kulturen med skattemedel. Likaså visar denna åsikt ett starkt samband med stigande ålder. Undantaget är inte helt oväntat pop-/rockkonserter som yngre är betydligt mer intresserade av att stödja än äldre. Dessutom spelar ålder ingen roll för inställningen till att stödja kulturföreningar för invandrare. Överlag är det även så att ju högre utbildning man har och ju större stad man bor i desto villigare är man att stödja kulturen med offentliga medel.

När det gäller den subjektiva klassbedömningen är det huvudsakligen så att de som är minst intresserade av att stödja kulturen med offentliga medel är de som säger sig bo i arbetarhem eller företagarhus medan de som bor i akademiker/högre tjänstemannahem generellt sett är mer för att stödja kulturen på detta sätt. Och om man skiljer mellan de som är födda i Sverige och de som är födda utanför Sverige så visar det sig att det är ganska små skillnader. Om man skall urskilja ett mönster så är det att de utlandsfödda är mer positiva till offentlig finansiering av kulturen än svenskfödda. Störst skillnad är det inte oväntat när det gäller stödet för kulturföreningar för invandrare. Men det är intressant att notera att det skiljer en hel del även när det gäller konserter med klassisk musik och opera/musikal/balet.

Det samlade måttet på kulturaktivitet visar sig här ha ett starkt samband med intresset av att stödja kultur i olika former med offentliga medel. Oavsett vilken form av kultur frågan avser så är de som generellt är kulturellt aktiva betydligt mer positiva till att stödja den än de som är mindre aktiva. Som mest skiljer det drygt 40 procentenheter mellan kulturellt högaktiva och kulturellt lågaktiva och då gäller det stödet för opera/musikal/balet. Men även när det gäller stödet för konserter med klassisk musik, teater, kulturföreningar för invandrare och pop-/rockmusik så skiljer det 30 procentenheter eller mer mellan de som är generellt högaktiva kulturkonsumenter och de som är lågaktiva kulturkonsumenter. Med andra ord tyder ett generellt intresse för kultur på en vilja att stödja kulturen i alla dess former oavsett egna smakpreferenser.

Tabell 5 Andel som anser att det är mycket eller ganska viktigt att stödja olika aktiviteter med offentliga medel, Västsverige 2006 (procent)

	Bibliotek	Barn- och ungdomskultur	museer	Studiecirkel- versamhet	Teater	Opera/ musikal/ balett	Kultur- föreningar för invandrare	Konserter med klassisk musik	Pop-/rock- konserter
Brukare*	95	87	94	87	92	91	76	86	68
Samtliga	86	84	76	68	62	54	52	48	37
Kvinna	89	89	77	73	69	63	60	54	43
Man	83	80	75	64	54	43	44	40	31
15-29 år	77	78	66	56	51	45	52	38	54
30-49 år	89	87	78	66	62	52	50	44	39
50-64 år	89	87	80	73	68	58	55	54	37
65-85 år	85	83	75	77	64	58	53	53	20
Lägutbildad	76	76	63	67	50	41	41	33	27
Medelläg	85	84	72	68	59	50	50	45	45
Medelhög	91	90	83	73	69	61	56	54	39
Högutbildad	96	90	90	67	74	67	64	61	37
Arbetare	81	82	68	69	55	44	48	39	38
Tjänsteman	93	89	84	72	70	62	57	54	36
Högre tjänsteman-/akademiker	96	91	91	65	78	73	63	67	39
Företagare	83	81	74	67	53	47	43	41	31
Ren landsbygd	81	80	69	68	52	44	46	39	35
Mindre tätort	85	84	70	67	57	47	51	41	39
Stad eller större tätort	86	86	76	69	62	53	50	47	34
Göteborg	91	86	86	69	72	67	60	60	41
Född i Sverige	86	85	76	68	62	53	51	47	37
Född utanför Sverige	86	86	75	75	65	59	66	55	32
Lågaktiv kulturkonsument	77	75	64	63	47	37	38	32	27
Medelaktiv kulturkonsument	92	89	83	69	69	61	57	54	39
Högaktiv kulturkonsument	95	94	89	77	84	79	73	71	57

Kommentar: För definition av kulturell aktivitetsgrad se tabell 3. *OBS: Med brukare menas olika saker för olika aktiviteter. För teater, opera/musikal/ballett, museer, och konserter menas de som går på detta minst fyra gånger om året. För bibliotek och studiecirkelverksamhet menas de som går på detta minst en gång i månaden. För kulturförening för invandrare menas de som är medlemmar i någon invandrarorganisation (obs få svarande) och för barn- och ungdomskultur avses de som bor tillsammans med ett eller flera barn.

Varför kultur?

Det finns en del forskning som stöder tanken att kultur i olika former och i olika sammanhang och livsfaser har välgörande effekter för människan på flera plan. I en longitudinell svensk studie har ett starkt samband påvisats mellan kulturaktivitet och lägre dödlighet. (Bygren, Konlaan, Johansson 1996 i Statens folkhälsoinstitut 2005) Här är det svårt att veta exakt vilka faktorer det är som spelar in men internationella studier stöder tesen genom att visa att kulturaktivitet har positiva effekter för välbefinnandet. Främst handlar detta dock om att man uppvisar lägre grader av stress. (Konlaan, Björby, Bygren, Weissglas, Karlsson, Widmark, 2000 i Statens folkhälsoinstitut 2005). I SOM-undersökningens stora datamaterial har tidigare påvisats ett samband mellan bokläsning och biblioteksbesök å ena sidan och mellanmänsklig tillit samt inställningen till flyktingar å andra sidan. (Höglund & Wahlström 2007b) Slutligen kan även en brittisk studie av 90 kulturprojekt nämnas där det visade sig att kultur kan leda till ökad motivation, bättre social kontakt, ökad självkänsla och en mer positiv syn på livet. (*Art For Health*, 2005 i Statens folkhälsoinstitut 2005)

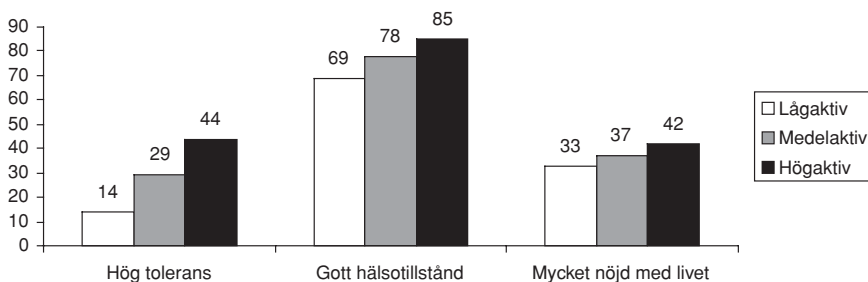
I detta avsnitt provas tre teser med hjälp av data från den västsvenska SOM-undersökningen 2006. Den första är att ett aktivt kulturliv ökar toleransen för andra kulturer än den egna. Den andra är att det finns en koppling mellan ett aktivt kulturliv och en god hälsa och den tredje tesen är att människor med ett aktivt kulturliv också är mer nöjda med det liv de lever i allmänhet. Det första och också det enklaste steget är att visa att det faktiskt är så att de som har ett aktivt kulturliv är mer toleranta, har bättre hälsa och är mer nöjda med livet än de som inte har ett så aktivt kulturliv. Att detta stämmer framgår tydligt i figur 1 nedan där de tre faktorerna har ställts mot ett samlat mått på hur aktiv man är som kulturkonsument. Detta mått har byggts ihop av en mängd olika fritidsvanor och resultatet bör således inte handla uteslutande om kulturell smak.

Något som också blir tydligt är att den faktor som påverkas mest av graden av kulturaktivitet är toleransen, som i det här fallet avser toleransen för mångkultur inom olika områden. Bland de som inte konsumerar mycket kultur är det bara var sjunde som har hög tolerans medan det bland kulturellt aktiva människor är nästan varannan som har hög tolerans. Även om spännvidden är mindre så är mönstret lika tydligt när det gäller hälsotillståndet och hur nöjd man är med livet. Bland kulturellt högaktiva är det 14 procent fler som har ett gott hälsotillstånd och nära tio procent fler som säger sig vara mycket nöjda med livet i allmänhet än det är bland kulturellt lågaktiva.

Dessa resultat är egentligen inte särskilt förvånande. Generellt sett ser den kulturellt aktiva individen annorlunda ut än den kulturellt inaktiva individen. Hon är med större sannolikhet kvinna, vilket påverkar graden av tolerans i positiv riktning. Hon tenderar dessutom att i större utsträckning vara högutbildad och akademiker/högre tjänsteman. Dessa faktorer samverkar med en bättre hälsa och en större nöjd-

het med livet. Med andra ord kan man lätt tolka det som att hela effekten av kulturell aktivitet på tolerans, hälsa och livstillfredsställelse kan förklaras av bakomliggande demografiska faktorer. Därför är det viktigt att gå djupare i analysen och bryta ner resultaten på relevanta demografiska undergrupper.

Figur 1 Tolerans, allmänt hälsotillstånd samt nöjdhet med livet i förhållande till grad av kulturaktivitet (procent)

Kommentar: För definition av kulturell aktivitetsgrad se tabell 3. Andelen med hög tolerans avgörs genom det genomsnittliga svaret på frågan om man anser att utvecklingen i Sverige mot ett mångkulturellt samhälle har varit positiv i följande avseenden: mat, musik, språk, kultur, ekonomi, politik och religion. Svar anges på en femgradig skala från mycket negativ till mycket positiv. Om det genomsnittliga svaret är mellan 4 och 5 har man hög tolerans. Ett gott hälsotillstånd har man om man har svarat 7 eller högre på en skala från 0 till 10.

I tabell 6 redovisas de samlade resultaten, det vill säga andelen med hög tolerans, andelen med god hälsa och andelen mycket nöjda med livet fördelat på kön, ålder, utbildning och subjektiv familjeklass. Det övergripande resultatet i denna uppställning är att graden av kulturaktivitet generellt sett påverkar tolerans, hälsa och livstillfredsställelse lika mycket eller mer än de demografiska faktorerna. Men detta är en grovt förenklad beskrivning. Inom respektive område finns stora variationer varav en hel del förtjänar att belysas.

Graden av tolerans påverkas av kön såtillvida att kvinnor är mer toleranta än män. Men denna skillnad är relativt liten jämfört med effekten av kulturaktivitet. Andelen toleranta bland kulturellt lågaktiva kvinnor är 5 procentenheter högre än bland kulturellt lågaktiva män men 28 procentenheter lägre än bland kulturellt högaktiva kvinnor. Likaså är ålder en faktor som påverkar toleransen. Unga tenderar att ha en mer tolerant attityd än äldre. Men här visar det sig att kulturen är av större betydelse än ålder för toleransen.

Att utbildningsnivå är avgörande för tolerans är känt sedan tidigare. (Höglund & Wahlström 2007b) Men denna studie visar att kulturell aktivitet är precis lika avgörande och att sambandet sträcker sig utanför förklaringen att det är högutbil-

Tabell 6 Effekten av kulturaktivitet på tolerans, hälsa samt nöjdhet med livet i olika grupper (procent)

A. Andel med hög tolerans i olika grupper beroende på grad av kulturaktivitet			B. Andel med god hälsa i olika grupper beroende på grad av kulturaktivitet			C. Andel mycket nöjd med livet i olika grupper beroende på grad av kulturaktivitet		
Låg	Hög		Låg	Hög		Låg	Hög	
Kvinna	18	+28	Kvinna	66	+19	Kvinna	35	+10
Man	13	+26	Man	70	+15	Man	33	+9
	-5	-7		+4	0		-2	-3
15-29 år	18	+26	15-29 år	74	+8	15-29 år	33	+11
65-85 år	12	+17	65-85 år	56	+23	65-85 år	35	+7
	-6	-15		-18	-3		+2	+2
Lågutbildad	10	+14	Lågutbildad	66	+16	Lågutbildad	36	+8
Högutbildad	25	+22	Högutbildad	78	+9	Högutbildad	33	+13
	+15	+23		+12	+5		-3	+2
Arbetarfamilj	13	+33	Arbetarfamilj	67	+16	Arbetarfamilj	30	+9
Akademikerfamilj*	29	+24	Akademikerfamilj*	79	+8	Akademikerfamilj*	44	+12
	+16	+7		+13	+4		+14	+17

Kommentar: För definition av kulturell aktivitetsgrad se tabell 3. * Hit räknas även högre tjänstemannafamilj

dade som är kulturellt aktiva. Om man utgår från toleransnivån hos den lågutbildade och kulturellt lågaktive så höjs nämligen toleransnivån lika mycket av kulturaktivitet (+14 procentenheter) som av utbildningsnivå (+15 procentenheter). Om man ser till subjektiv familjeklass så är det uppenbart att graden av kulturaktivitet är klart viktigare för toleransen än subjektiv klasstillhörighet. Kulturellt aktiva arbetare är klart mer toleranta (46 procent) än kulturellt lågaktiva akademiker (29 procent).

När det gäller hälsa så är effekterna av kulturaktivitet klart mindre än när det gäller tolerans. Överlag kan det dock konstateras att graden av kulturaktivitet har ungefär lika stor påverkan på hälsotillståndet som utbildningsnivå och klasstillhörighet medan det har betydligt större påverkan än variabeln kön. När det gäller ålder så är mönstret inte helt enkelt att tolka. För det första så upplever unga att de har bättre hälsa än äldre. Denna skillnad förstärks dessutom markant om man jämför lågaktiva unga med lågaktiva äldre. Samtidigt innebär kulturell aktivitet en bättre självupplevd hälsa för både unga och äldre. Men effekten är betydligt mindre bland unga än bland äldre där effekten är som störst. Faktum är att det är fler som har god hälsa bland kulturellt aktiva i åldern 65-85 år (79 procent) än det är bland de som är kulturellt lågaktiva i åldern 15-29 år (74 procent).

Den generella livstillfredsställelsen människor upplever varierar inte stort från en grupp till en annan men det är ändå tydligt att vissa faktorer spelar roll. Kvinnor, äldre och högutbildade är generellt sett något mer nöjda med livet än andra. Det som denna studie visar är dock att graden av kulturaktivitet är viktigare än samtliga dessa tre faktorer. Med detta menas att det är större skillnad mellan kulturellt lågaktiva och högaktiva än det är mellan kvinnor och män, unga och äldre samt lågutbildade och högutbildade. I den sistnämnda jämförelsen är det 44 procent av de lågutbildade men aktiva kulturkonsumenterna som är mycket nöjda med livet medan det endast är 33 procent som är mycket nöjda med livet av de högutbildade men lågaktiva kulturkonsumenterna.

Resultaten visar också att effekten av familjeklass är något större än effekten av kulturell aktivitet när det gäller andelen mycket nöjda med livet. Mest nöjda med livet är med andra ord akademiker/högre tjänstemän som har ett aktivt kulturliv. Därefter följer en fallande skala från akademiker med ett lågaktivt kulturliv till arbetare som har ett aktivt kulturliv och slutligen till kulturellt lågaktiva arbetare. Men det är ändå tydligt att graden av kulturell aktivitet påverkar den allmänna livstillfredsställelsen oavsett samtliga andra faktorer.

För att summera så påverkar kulturen definitivt toleransen, hälsan och nöjdheten med livet i positiv riktning och även om det ofta är i samspel med andra faktorer så är det tydligt att kulturell aktivitet är en nog så viktig faktor i sig själv. Kulturen har som en av sina främsta uppgifter att utmana och stimulera våra tankar och sinnen, men dess räckvidd in i våra vardagliga liv når mycket längre än så. Den påverkar vart vi går, vem vi pratar med och vad vi pratar om. Den kulturellt aktive rör på sig betydligt mer än den som sitter hemma; den träffar också fler människor och

får ett större socialt nätverk; den får variation, underhållning och spännande verklighetsflykt och samtidigt får den möjligheten att pröva sin etik och träna både fantasi och vokabulär. Att detta skulle leda till en mer tolerant inställning till andra människor, en bättre hälsa och att man är mer nöjd med sitt liv kan i denna kontext tyckas självklart.

Källor

- Antoni, Rudolf (2005) "Kultursverige" i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Antoni, Rudolf (2006) "Svenska läsvanor" i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Du stora nya värld*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Art for health. A review of good practice in community-based arts projects and initiatives which impact on health and wellbeing*. London: Health Development Agency; 2000. Hämtad 2005-03-07 från <http://www.hda-online.org.uk>
- Bourdieu, Pierre (1986) *Kultursociologiska texter*. Salamander, Stockholm
- Bygren LO, Konlaan BB, Johansson SE.(1996) "Attendance at cultural events, reading books or periodicals, and making music or singing in a choir as determinants for survival. Swedish interview survey of living conditions". *BMJ* 1996;313
- Eisenman, Stephen F (1999) Negative Art History: Adorno and the Criticism of Culture. *Art Journal*; Vol 58, Issue 1
- Fiske, John (1996) Hybrid Vigor: Popular Culture in a Multicultural, Post-Fordist World. *Studies in Latin American Popular Culture*, Vol 15
- Gans, Herbert J. (1999) *Popular culture and high culture. An analysis and evaluation of taste*. New York: Basic Books
- Höglund, Lars; Wahlström, Eva (2007a) "Bibliotek och läsande – Individuell stimulans eller samhällsnytta?" i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Höglund, Lars; Wahlström, Eva (2007b) "Bibliotek, läsning och förtroende" i Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen – Västsverige 1998-2005*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Konlaan BB, Björby N, Bygren LO, Weissglas G, Karlsson LG, Widmark M (2000). "Attendance at cultural events and physical exercise and health. A randomized controlled study". *Public Health* 2000:114
- Kulturrådet (2006) *Kulturen i siffror – Offentliga kulturinsatser 2005 i regionalt perspektiv*
- Mediebarometer 2005 *MedieNotiser* Nr 1, 2006. Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet
- Nilsson, Lennart (2006) "Servicedemokratins återuppståndelse" i Holmberg, Sören; Weibull, Lennart (red) *Du stora nya värld*. SOM-institutet, Göteborgs universitet

Statens folkhälsoinstitut 2005:23. *Kultur för hälsa – En exempelsamling från forskning och praktik*. www.fhi.se

Wadbring, Ingela; Weibull, Lennart (1997) ”Tidningsläsning och livsstilar”, i Holmberg, Sören; Weibull, Lennart (red) *Ett missnöjt folk*. SOM-institutet, Göteborgs universitet

Williams, Raymond (1958) *Culture and Society*, London, Chatto & Windus, New York; Columbia University Press

VAD BETYDER ETT EM?

LENNART WEIBULL

Göteborg har gjort sig känd som en evenemangsstad. Inte bara nationella begivenheter har satt staden på kartan utan även, och kanske främst, internationella. Det är särskilt stora och återkommande idrottsevenemang som medfört en betydande uppmärksamhet utanför såväl stadens som landets gränser. Årligen anordnas internationella hästtävlingar i Gothenburg Horse Show, men det är framför allt de stora mästerskapen som varit betydelsefulla för uppmärksamheten. Den verkligt stora begivenheten av Friidrotts-VM 1995 och år 2006 var det dags för EM i friidrott. Ett tredje friidrottsevenemang kommer att äga rum 2013 då Göteborg är värd för inomhus-EM.

För kommunen är de stora evenemangen viktiga för att sätta Göteborg på den internationella kartan. De är uttryck för en medveten strävan att göra Göteborg till en plats där det är både trivsamt, effektivt och säkert att förlägga stora och små arrangemang. De stora evenemangen har sitt särskilda värde i att attrahera journalister som kommer att kabla ut artiklar om och bilder av Göteborg över världen. Det har i Göteborg även skapats ett centralt beläget evenemangsstråk, där Svenska Mässan, Scandinavium och Nya Ullevi är viktiga stationer och där det också finns gott om hotell inom gångavstånd. Kommunens evenemangsbolag Got Event AB som bland annat driver arenorna Ullevi och Scandinavium anger i sin affärsidé att man vill "bidra till att Göteborg blir en attraktiv stad att bo, verka och vistas i" (http://www.gotevent.se/default/1_om_gotevent_vision.asp). Det var också Got Event som i samverkan med bland andra Friidrottsförbundet stod för arrangemangen under friidrotts-EM 2006.

Den fråga vi här skall ställa oss är vad de stora idrottsevenemangen betyder för människor i allmänhet, både för dem som bor i Göteborgsregionen och för dem som bor i Sverige i övrigt. Vilken uppmärksamhet ägnar man åt ett friidrotts-EM, antingen som besökare eller som tidningsläsare eller tv-tittare? Och vilka är det som främst följer evenemanget? I fokus står friidrotts-EM på Nya Ullevi i augusti 2006. När det gäller boende i Västsverige gäller frågan främst i vad mån de besökte arrangemanget på plats och för den längre bort om de följde det i dagspress, radio och tv. Eftersom kommunen var angelägen att EM skulle märkas ute i staden ordnades genom Göteborg & CO, ett bolag ägt av bland andra kommun och näringsliv med uppgift att marknadsföra Göteborg, den så kallade EM-festen. EM-festen bestod framför allt av musik- och kulturaktiviteter i centrala Göteborg. Undersökningsintresset gäller här hur många som deltog i detta arrangemang och vilken publikprofil det hade i jämförelse med tävlingsbesökarna.

Underlaget för analysen är hämtat från frågor ställda i både den västsvenska och den nationella SOM-undersökningen hösten 2006.

Besökande på EM-tävlingarna i friidrott...

EM i friidrott ägde rum 7-13 augusti 2006. I tävlingarna deltog 1988 aktiva, och 3000 arbetade som volontärer med de praktiska arrangemangen. Statistisk från arrangörerna redovisar totalt 269 000 besökande på Nya Ullevi under tävlingsdagarna (Got Event 2006, 2007. Troligen var flertalet av besökarna ditresta personer och inte boende i Göteborgsregionen, men också bland Göteborgarna var intresset stort. I den västsvenska SOM-undersökningen hösten samma år uppgav 17 procent av de boende i Göteborg med kranskommuner att de sett åtminstone något av tävlingarna; av dessa uppgav var tredje att de gjort det mer än en gång (tabell 1).

Omräknat i absoluta tal innebär de 17 procenten att över 100 000 personer från Göteborg med kranskommuner skulle ha sett åtminstone något av tävlingarna. Det kan förefalla anmärkningsvärt då det relateras till den samlade publiksiffran. Att andelen tävlingsbesökare är så pass hög för de boende Göteborgsregionen beror sannolikt på att delar av tävlingarna faktiskt ägde rum ute i staden, särskilt de två maratonloppen som gick två varv genom själva centrum och hade stora publikskror efter vägen. Det går inte heller att bortse ifrån att en del svarande kan ha tänkt in även den omgivande EM-festen som ett EM-arrangemang. Till det senare återkommer vi.

För att i övrigt värdera nivån på deltagandet är det av intresse att jämföra med andra Göteborgsevenemang under 2005 och 2006, om vilka det ställdes frågor i den västsvenska SOM-undersökningen dessa år. Det visar sig att friidrotts-EM bland de boende i Göteborgsregionen ligger på i stort samma nivå som Båtmässan (16%), Volvo Ocean Race (17%) och Gothia Cup (15%). Däremot ligger EM-publiken klart lägre än mässan Bok&Bibliotek (26%), medan den är större än den för Filmfestivalen (11%) och Vetenskapsfestivalen (7%).

Möjligheten att personligen besöka ett evenemang i Göteborg hänger givetvis samman med hur långt från arenan man bor. Bland de boende i Göteborgs kommun är andelen EM-besökare 18 och genomsnittet för de inre kranskommunerna 16 procent. I de yttre kranskommunerna, t ex Ale, Tjörn och Alingsås, sjunker andelen till 10 procent. Utanför regionen faller andelarna drastiskt och i övriga delar av Västra Götaland ligger den genomsnittliga andelen EM-besökare på under fem procent.

Inom Göteborgs kommun rekryterade tävlingarna en något högre andel från boende i Öster och något mindre från centrum. Däremot är det mycket liten skillnad i besöksintresse efter resursområde: det är stort sett samma andel besökare från högresurs- som från lågresursområden.

Tabell 1 Andel som besökt EM-evenemang under de senaste 12 månaderna efter boende samt resursområde inom Göteborg (procent)

	EM i friidrott	EM-festen	Någondera EM-event	Ingendera EM-event	Minsta antalet svar
Hela Västra Götaland	11	19	23	77	3 342
Utanför Göteborgsregionen	5	5	7	93	1 601
Göteborgsregionen	17	33	37	63	1 740
Göteborgs yttre kranskommuner ¹	10	17	19	81	156
Göteborgs inre kranskommuner ²	16	30	35	65	638
Göteborgs kommun	18	38	42	58	947
<i>Geografisk del av Göteborg³:</i>					
Centrum	14	38	41	59	175
Hisingen	18	36	38	62	233
Nord	20	28	36	64	128
Öster	23	47	51	49	133
Väster	19	39	45	55	274
<i>Resursområde i Göteborg⁴:</i>					
Högresurs	20	42	47	53	234
Medelhögresurs	17	37	41	59	285
Medellågresurs	19	41	44	56	248
Lågresurs	18	29	35	65	176

Kommentar: ¹Ale, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Mölndal, Partille samt Öckerö. ²Alingsås, Lilla Edet, Stenungsund samt Tjörn. Resursområde bygger på en indelning av stadsdelarna.

Centrum: Centrum, Linnéstaden; *Hisingen:* Backa, Biskopsgården, Kärra-Rödbo, Lundby, Torslanda, Tuve-Säve; *Nord:* Gunnared, Lärjedalen, Kortedala, Bergsjön; *Öster:* Härlanda, Örgryte; *Väster:* Majorna, Högsbo, Älvsborg, Frölunda, Askim, Tynnared, Styrso. ³Resursområden är indelade på stadsdelsnivå; indelningen finns redovisad i metoddokumentationen längst bak i denna volym.

...och EM-festen

Som nämndes tidigare var EM i friidrott i Göteborg inte bara en fråga om idrotts-tävlingar på Nya Ullevi utan också omgivet av många evenemang i staden – den så kallade EM-festen. Musikarrangemang, artistframträdanden och kulturaktiviteter varvades med serveringar och så kallade öltält i centrala Göteborg. Den här delen av EM nådde naturligt nog fler än tävlingarna. Nästan två göteborgare av fem

(38%) uppger sig ha besökt EM-festen, varav en dryg tredjedel gjort det mer än en gång. För Göteborgsregionen innebär det att var tredje invånare besökt åtminstone något av EM-festen (tabell 1). Den höga andelen skall närmast ses som ett uttryck för att EM-festen präglade hela Göteborg under EM-dagarna. EM-festen var därmed det klart största bland de boende i Göteborgsregionen av de arrangemang som undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen och låg klart högre än Bok&Bibliotek som det näst mest besökta.

EM-festen kom år 2006 att ersätta det årliga Göteborgskalaset – från och med 2007 kallat Kulturkalaset. Om vi jämför besöksandelarna för Göteborgskalaset 2005 med EM-festen 2006 visar sig EM-festen inte hade lika stor dragkraft bland göteborgarna – nästan 50 procent av de boende i Göteborg besökte Göteborgskalaset 2005. Också bland boende i kranskommunerna var andelarna lägre och sammantaget ligger EM-festen cirka tio procentenheter under Göteborgskalaset året före. Man kan fundera över orsaken: Har det att göra med skillnaderna i arrangemang mellan 2005 och 2006 eller med tidpunkten för arrangemangen? Tillgängliga data kan dock inte ge svar dessa frågor.

Attraktionskraften hos EM-festen har samma regionala begränsning som EM-tävlingarna: festbesökarna kommer från Göteborg och kranskommuner, medan andelarna i övriga Västsverige även här ligger på omkring fem procent. EM-festen lockar således fler av de boende i regionen, men dess dragkraft är obetydligt större än EM-tävlingarna utanför Göteborgs kranskommuner. Det är med andra ord främst göteborgarnas och Göteborgsregionens fest.

Att det finns en närhetsfaktor blir uppenbart när vi granskar hur boende i olika delar av Göteborg besöker EM-festen. Det är de som bor centralt som i större utsträckning än de som bor i norr som besöker – och inte kan undvika – de olika festarrangemangen.

EM-festen tillkom framför allt för att bredda EM-tävlingarna. Det skulle finnas något som markerade EM som idrottsevenemang även för den som inte var sportintresserad. En första indikator på att målet nåtts är att de två arrangemangen kompletterar varandra. Det var framför allt EM-festen som ökade den totala andelen besökare. Tillsammans besöktes minst något av de två arrangemangen av 37 procent av de boende i Göteborgsregionen: 13 procent besökte båda, 20 procent bara EM-festen och 4 procent bara EM-tävlingarna. Av de boende i hela regionen besökte 63 procent inget av dem, att jämföra med 58 procent bland göteborgarna.

Två evenemang – två publikert?

Att de två arrangemangen kompletterade varandra blir mycket tydligt då vi granskar vilken typ av besökare de rekryterade. Om vi först ser till EM-tävlingarna visar sig att dessa bland de besökande från Göteborgsregionen hade sin relativt största publik bland personer i yngre medelåldern, bland män och bland högutbildade, där andelen besökare ligger på drygt 20 procent. De lägsta andelarna finns bland pensionä-

rerna med en besöksandel på under 10 procent (tabell 2). Skillnaderna är dock knappast dramatiska och som vi tidigare sett är det i stort sett samma andel besökande från resursstarka och resurssvaga områden i Göteborgs kommun. En rimlig slutsats måste därför vara att EM-tävlingarna hade en bred samhällsförankring – utom bland de äldsta – när det gäller den lokala publiken.

Tabell 2 Andel boende i Göteborgsregionen som besökt EM-evenemang under de senaste 12 månaderna i olika grupper (procent)

		EM i friidrott	EM-festen	Någondera EM-event	Ingendera EM-event	Minsta antalet svar
Samtliga		17	33	37	63	1 740
Kön	Kvinnor	15	31	35	65	943
	Män	20	36	40	60	797
Ålder	15–29 år	19	47	50	50	333
	30–49 år	22	39	44	56	592
	50–64 år	15	31	35	65	476
	65–85 år	9	11	16	84	339
Utbildning	Låg	12	20	24	76	340
	Medellåg	17	37	40	60	490
	Medelhög	18	36	40	60	383
	Hög	20	38	43	57	476
Klass-identitet	Arbetarhem	14	29	33	67	594
	Tjänstemannahem	17	36	40	60	504
	Högre tj.manna-/akademikerhem	23	35	42	58	349
	Företagarhem	20	40	45	55	150

Vad är det som kan tänkas motivera en person i Göteborgsregionen att besöka EM-tävlingarna på Nya Ullevi? Ett närmast trivialt antagande är att det måste röra sig om idrottsintresse. Det är också det som visar sig om vi använder egen idrottsutövning som indikator på idrottsintresse: 25 procent av dem som idrottat åtminstone någon gång i veckan och 24 procent av dem som tränat på gym uppgav sig ha besökt EM-tävlingarna i jämförelse med 9 procent bland dem som aldrig själva idrottat (tabell 3).

En annan indikator på sportintresse är att läsa idrottssidorna i dagspressen. Om vi studerar av hur läsningen av Göteborgs-Postens sportmaterial hänger samman med andelen besökare på EM-tävlingarna visar sig föga överraskande ett mycket tydligt samband: bland dem som uppger sig brukar läsa det mesta har över 30 procent besökt EM-tävlingarna, i jämförelse med 7 procent som inte läser tidningens sportmaterial.

Tabell 3 Andel boende i Göteborgsregionen som besökt EM-evenemang efter träningsvana respektive restaurangvana (procent)

		EM i friidrott	EM- festen	Någondera EM-event	Ingendera EM-event	Minsta avtalet svar
Samtliga		17	33	37	63	1 740
<i>Sysslar med sport/idrott</i>	Minst varje vecka	25	44	49	51	638
	Mer sällan	19	42	46	54	372
	Aldrig	9	19	23	77	698
<i>Tränar på gym (styrketräning, aerobics etc.)</i>	Minst varje vecka	24	41	48	52	389
	Mer sällan	23	48	52	48	297
	Aldrig	13	26	30	70	1 014
<i>Motionerar</i>	Minst varje vecka	19	36	41	59	1 087
	Mer sällan	16	35	39	61	391
	Aldrig	9	19	22	78	226
<i>Umgås med vänner</i>	Flera ggr i veckan	19	40	44	56	535
	Ngn gång i veckan	18	36	40	60	582
	Mer sällan/aldrig	15	24	29	71	589
<i>Går på restaurang/bar/pub på kvällstid</i>	Minst varje månad	22	46	50	50	732
	Sällan	17	30	36	64	503
	Högst en gång/år	9	16	20	80	473
<i>Regelbundna läsare av Göteborgs-Posten: läser sportmaterialet</i>	Allt/nästan allt	31	47	53	47	248
	Ganska mycket	26	39	45	55	272
	Inte särskilt mycket	16	37	42	58	327
	Nästan inget/inte alls	7	22	25	75	419

Kommentar: Frågorna om tränings- och restaurangvanor ingår i en större fråga om fritidsvanor med avseende på de senaste 12 månaderna. Frågan om Göteborgs-Posten avser endast läsare av denna tidning minst 1 dag/v.

Samtidigt visar sig att även andra indikatorer på utåtriktade aktiviteter bland de boende i Göteborgsregionen har samband med besök på EM. Det gäller både för att regelbundet gå på restaurang, bar eller pub på kvällstid – av dessa har 22 procent besökt EM-tävlingarna – och att regelbundet motionera – 19 procent.

Om vi relaterar idrottsintresset till ålder visar sig inte oväntat att det i samtliga åldersgrupper är de idrottsintresserade som i större utsträckning har besökt EM-tävlingarna. Skillnaden mellan idrottsutövare och icke-idrottsutövare är störst i medelåldern – nästan 30 procent bland idrottsutövarna mellan 30 och 49 år har sett på EM i jämförelse med under 10 bland dem som inte idrottar. Det samlade resultatet är knappast överraskande: idrottsaktiva bland yngre boende i Göteborgs-

regionen är de som i störst utsträckning besökt EM-arrangemanget. Det är en rörlig grupp som även går på restauranger och pubar.

På vilket sätt breddades då evenemangspubliken genom EM-festens lika arrangemang? En första iakttagelse är att EM-festen i betydligt högre utsträckning hade sin tyngdpunkt bland de yngre. Visserligen är som väntat besöksandelarna högre i alla grupper, men i åldersgruppen 15-29 år noteras den högsta andelen besökare (47%) och bland pensionärerna den lägsta (11%). Andra skillnader jämnas snarare ut något. Det gäller särskilt utbildningsskillnaderna, medan skillnaden mellan mäns och kvinnors besöksintresse kvarstår. Slutsatsen är inte oväntad: EM-festen är framför allt ungdomens. Det är samma besöksmönster som vi tidigare iakttagit för Göteborgskalaset (Antoni, 2007).

Den kraftiga överrepresentationen bland de yngre är ett tecken på att EM-festen – ännu lite mer än EM-tävlingarna – främst attraherar dem som redan har för vana att röra sig ute i staden. Av dem som regelbundet går på restaurang, bar eller pub på kvällstid är det närmare varannan (46%) som besökt EM-festen, i jämförelse med mindre än var sjätte (16%) bland dem som nästan aldrig är ute på stan. Den senare gruppen består framför allt av äldre människor, främst pensionärer, men också bland de yngre som sällan är ute i nöjeslivet är det klart färre som varit på EM-festen än bland de yngre som brukar besöka nöjesställen.

Att det finns skillnader i besöksmönster mellan EM-tävlingarna och EM-festen innebär ändå inte att de två evenemangen drar helt olika besökare. Av dem som besökt EM-tävlingarna har över två tredjedelar också besökt EM-festen. Omvänt är sambandet svagare: av dem som besökt EM-festen har knappt 40 procent sett något av tävlingarna. Om vi uttrycker resultatet något annorlunda kan man säga att knappt 15 procent av de boende i Göteborgsregionen varit på både tävlingar och fest, 20 procent på festen utan att vara på tävlingarna, knappt 5 procent bara på tävlingarna. Om vi väljer att se EM som helhet innebär resultatet att 37 procent av de boende i Göteborgsregionen varit på minst något av arrangemangen medan 63 procent inte besökt något.

Det kan diskuteras hur utfallet skall tolkas. Innebär siffrorna att EM skall ses som ett evenemang för alla göteborgare? Ser vi närmare på siffrorna framträder EM som de yngres och medelålders evenemang: närmare hälften av dessa upplevde något av det på plats. Däremot är de äldre nästan helt frånvarande: nästan 85 procent av pensionärerna har inte deltagit i något. Förklaringen till pensionärernas lägre deltagande har knappast att göra med intresse utan skall snarast kopplas till en oro att röra sig i stadens kvällsliv (Sandstig, kommande).

EM i dagspress, radio och tv

För att uppleva Friidotts-EM är det givetvis inte nödvändigt att vara på plats. Precis som kommunen avsett fick tävlingarna en stor uppmärksamhet, inte minst i svenska medier. Och precis som med alla stora evenemang är mediepubliken alltid

större än publiken på arenan. Friidrotts-EM utgör inget undantag. Av den svenska allmänheten uppgav sig 62 procent ha följt tävlingarna i mycket eller ganska stor utsträckning (Weibull, 2007). Det ligger därmed på samma nivå som Fotbolls-VM samma år (61%) och klart högre än andelen som följt valrörelsen samma höst (55%). Omräknat i antal personer innebär detta att mellan 4 och 5 miljoner svenskar följde EM-friidrotten från Göteborg genom medierna.

Innan vi går vidare och analyserar hur uppmärksamheten för den medierade friidrotten ser ut i olika grupper kan det vara av intresse att belysa avståndsfaktorn: hur förhåller sig intresset att följa tävlingarna till avståndet från Göteborg? Betyder det faktum att det utspelas i ens egen stad ett större eller mindre medieintresse – större därför att det präglar staden, mindre därför att jag själv kan se det på plats? Resultatet är entydigt: invånarna i Göteborg med kranskommuner ligger exakt på befolkningsgenomsnittet (tabell 4). Går vi in och granskar andelen i olika delar av Västsverige går det inte heller att utläsa några systematiska skillnader. Också i fråga om Fotbolls-VM ligger de boende i Göteborgsregionen på det nationella genomsnittet, medan de i fråga om att följa valrörelsen ligger klart högre än svenskarna i allmänhet – och på samma nivå som i fråga om Friidrotts-EM (62%).

Tabell 4 Andel som följde Friidrotts-EM i medierna efter geografi (procent)

	Tog del av i mycket stor utsträckning	Tog del av i ganska stor utsträckning	Tog del av i liten utsträck- ning/inte alls	Summa procent	Minsta antalet svar
Hela Sverige	30	32	38	100	1674
Hela Västra Götaland	29	32	39	100	3 230
Utanför Göteborgsregionen	29	31	40	100	1 537
Göteborgsregionen	30	32	38	100	1 693
Göteborgs yttre kranskommuner ¹	32	29	40	100	146
Göteborgs inre kranskommuner ²	31	31	38	100	626
Göteborgs kommun	28	33	38	100	921

Kommentar: Se tabell 1 ovan. Siffrorna för hela Sverige är hämtade från den nationella SOM-undersökningen 2006 (Weibull, 2007).

Vi kan föra analysen av Friidrotts-EM:s mediepublik ytterligare ett steg och belysa hur olika grupper i Göteborgsregionen tog del av tävlingarna i dagspress, radio och tv – i förhållande till dem som besökte arenan. Ser vi till dem som i stor utsträckning följde med i medierna visar både likheter och skillnader. Likheter visar sig i fråga

om kön – män följde med mer än kvinnor – men skillnaderna i fråga om ålder och utbildning: mediepubliken är överrepresenterad bland äldre och lågutbildade. Exempelvis har bland de äldsta var tredje och bland de lågutbildade nästan 40 procent följt EM i medierna, i jämförelse med var fjärde bland de yngsta och knappt 30 procent bland de högutbildade. De demografiska skillnaderna spelar i stor utsträckning medievanorna, där särskilt dagstidningsläsning och tv-tittande är mera frekvent bland äldre än bland yngre (Mediebarometern 2006, 2007).

Tabell 5 Andel boende i Göteborgsregionen som följde Friidrotts-EM i medierna i olika grupper (procent)

		Tog del av i mycket stor utsträckning	Tog del av i ganska stor utsträckning	Tog del av i liten utsträck- ning/inte alls	Summa procent	Minsta antalet svar
Samtliga		30	32	38	100	1 693
<i>Kön</i>	Kvinnor	26	31	43	100	922
	Män	34	33	33	100	771
<i>Ålder</i>	15–29 år	26	28	46	100	318
	30–49 år	27	34	39	100	577
	50–64 år	32	32	36	100	469
	65–85 år	33	33	34	100	329
<i>Utbildning</i>	Låg	38	28	34	100	332
	Medellåg	27	33	40	100	474
	Medelhög	26	32	42	100	380
	Hög	29	33	38	100	469
<i>Klass- identitet</i>	Arbetarhem	29	30	41	100	579
	Tjänstemannahem	32	35	33	100	496
	Högre tj.manna-/ akademikerhem	27	32	41	100	345
	Företagarhem	35	30	35	100	146
<i>Sysslar med sport/idrott</i>	Minst varje vecka	34	33	33	100	629
	Mer sällan	29	36	36	100	361
	Aldrig	26	29	45	100	688
<i>Motionerar</i>	Minst varje vecka	32	32	36	100	1 071
	Mer sällan	28	35	37	100	384
	Aldrig	22	26	52	100	219
<i>Går på restaurang/ bar/pub på kvällstid</i>	Minst varje månad	29	33	38	100	717
	Sällan	33	31	36	100	494
	Högst en gång/år	27	31	42	100	462

När vi ser närmare på hur de som utövar sport eller motionerar regelbundet blir bilden inte oväntat en annan. Dessa följde EM i medierna, liksom de besökte tävlingarna, i större utsträckning än dem som inte är aktiva utövare. Bland dem som sysslar med sport och motion handlar det givetvis om ett intresse för idrott som kommer till uttryck i att man så långt möjligt följer tävlingarna både på plats i medierna. Det är också ett generellt mönster: bland dem som varit på tävlingarna har drygt 40 procent i mycket stor utsträckning följt friidrotts-EM i dagspress, radio och tv, i jämförelse med 25 procent bland dem som inte besökt tävlingarna.

De som är mindre intresserade av idrott är således mindre närvarande under friidrotts-EM, även om medierna dock generellt når en relativt stor krets av de halvt intresserade. EM-festen når också relativt många som brukar röra sig på stan och som inte är särskilt idrottsintresserade, vilket i praktiken är detsamma som unga människor.

EM som verklighet och medieevenemang

Friidrotts-EM i Göteborg fick en mycket stor publik genom den stora medieuppmärksamheten. Bara i Sverige följde mellan 4 och 5 miljoner människor tävlingarna. För Göteborg innebar tävlingarna en betydande uppmärksamhet, vilken förstärktes av televisionens panoreringar av stadsmiljön under de två maratonloppen. Också bland de boende i Göteborgsregionen var intresset att i medierna följa tävlingarna på samma nivå som i landet i övrigt.

Medieforskaren Karin Becker har i en mycket intressant uppsats pekat på den växelverkan som finns mellan människors deltagande i stora evenemang och mediernas uppmärksamhet som finns för dem (Becker, 1995). Hon pekar där på att medieuppmärksamhet för ett evenemang betingas av hur många som deltar, liksom intresset att delta bestäms av medieuppmärksamheten. Beckers exempel är hämtade från politiska manifestationer medan ett storevenemang som Friidrotts-EM givetvis spelar i en helt annan mediedivision. Men den intressanta frågan kvarstår ändå om förhållandet mellan medieuppmärksamhet och deltagande bland dem som bor i Göteborgsregionen.

Slutsatsen på grundval de redovisade analyserna är, föga överraskande, att det framför allt är intresse som skiktar ut dem som är mycket respektive lite intresserade att följa friidrotts-EM – oavsett om det är på plats eller genom medierna. Däremot är det ålder och utbildning som påverkar om det bland göteborgarna skall bli ett besök på tävlingsarenan eller ej: idrottsintresserade bland yngre och högutbildade är i större utsträckning på Nya Ullevi, medan äldre och lågutbildade följer tävlingarna i medierna. Den anslutande EM-festen har en bredare publik av yngre som inte är lika idrottsintresserade som tävlingsbesökarna – medan de äldre där är lika osynliga som i Ullevipubliken.

Referenser

- Antoni, Rudolf (2007) "Evenemangsstaden Göteborg". I Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen. Västsverige 1998-2005*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Becker, Karin (1995) "Media and the ritual process". *Media Culture & Society*, Vol 17, p 629 – 646.
- Got Event 2006 *Verksamheten 2006. Evenemang i världsklass för alla sinnen*. Göteborg: Got Event.
- Mediebarometern 2006* (2007) Göteborg: Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet.
- Sandstig, Gabriella (kommande) *Medier och upplevelser av oro*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2007) "Den medierade verkligheten". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- www.gotevent.se/default/1_om_gotevent_vision.asp

SVENSKA FOTBOLLSSUPPORTRAR

ANDERS WIDFELDT OCH LENNART NILSSON

Att vara anhängare till ett idrottslag är en viktig del av många människors liv. Talessättet ”många byter man eller hustru, men man byter inte sitt favoritlag” må vara överdrivet, men den speglar den lojalitet och känsla av tillhörighet som många människor har till ett lag eller en klubb. Ett närliggande exempel hur starka känslorna kan vara är protesterna hösten 2007, då det avslöjats att diskussioner pågick om sammanslagning mellan de göteborgska fotbollsklubbarna Örgryte IS, GAIS och BK Häcken. Efter en våg av protester, som har beskrivits som mycket högljudda med vissa inslag av handgripligheter, avskrevs planerna (Göteborgs-Posten 070914, 070915). Örgrytes ordförande Mats Rydhede, enligt uppgift en av de drivande krafterna bakom planerna, tog motgången hårt, och avgick. (Göteborgs-Posten 071105).

De för tillfället avskrivna sammanslagningsplanerna speglar inte bara hur starka känslorna för ett lag kan bli. De visar också på den svåra situation som göteborgsklubbarna bakom IFK Göteborg befinner sig i. Diskussionerna om ett eventuellt samgående syftade till att skapa ett konkurrenskraftigt alternativ till den helt dominerande klubben IFK Göteborg. Att ”Blåvitt” står i en särställning bland de göteborgska fotbollssupportrarna har vi tidigare visat i ett antal rapporter byggda på de västsvenska SOM-undersökningarna. (Nilsson och Widfeldt 1995; 1998; 206; Widfeldt och Nilsson 2002; 206; Widfeldt 2002). Dominansen framgår också tydligt av publiksiffrorna, som redovisas i tabell 1.

Siffrorna i tabellen talar sitt tydliga språk. IFK har sedan 1994 utan undantag haft ett högre hemmasnitt än allsvenskan i sin helhet. Säsongen 2007 hade man det näst högsta publiksnittet bland de allsvenska klubbarna (etta var AIK med 20465), och dominansen över de övriga göteborgsklubbarna har hela tiden varit total. Vid ett par tillfällen (ÖIS år 2002 och 2003, GAIS år 2000) har andra klubbar haft ett snitt som uppgått till tre fjädedelar av IFK:s notering, men det utgör undantag. I de flesta fall har inget lag kunnat uppdå mer än hälften av IFK:s publiktillströmning, ofta har andelarna varit betydligt lägre än 50 procent.

Ända sedan ”boomen” 1975 har Blåvitt varit det klart dominerande publiklaget. Inte sedan första halvan av 1970-talet, den senaste period som IFK inte låg i allsvenskan, hade någon annan göteborgsklubb ett högre publiksnitt. Den senaste gången IFK befann i allsvenskan utan att ha det högsta göteborgssnittet var 1967, då ÖIS hade ett snitt på 11490 mot IFK:s 11396. Att IFK är populärast är i alltså inte i sig något nytt fenomen. Det nya är att det i de övriga klubbarna finns de som menar att man inte längre var för sig kan upprätthålla en elitsatsning i IFK:s

skugga. De kostnader som krävs är för höga. För att kunna möta de kostnaderna behövs sponsorer, och de som ville öppna för en sammanslagning menade att det inte finns sponsorunderlag för mer än en elitklubb utöver IFK Göteborg.

Tabell 1 Publiksnitt i allsvenskan och för fem göteborgsklubbar, 1994-2007

	Allsvenskan	IFK	ÖIS	GAIS	V Frölunda	Häcken
1994	4865	6856	1392 *	1427 *	1659	1615
1995	5680	8893	2738	1718 *	1615	716 *
1996	4989	8235	2214	1317 *	742 *	913 *
1997	5570	7857	2762	1356 **	992 *	720 *
1998	5647	6414	2159	1950 **	2270	2537
1999	7217	8436	5030	3777 *	2296	1154 *
2000	6976	9299	4713	7084	1520	2661
2001	8441	10245	4472	2441 *	785 *	3062
2002	10180	11417	8750	2363 **	1008 *	905 *
2003	10208	11586	8653	3378 **	993 *	1063 *
2004	9768	14617	7517	3126 *	818 *	1173 *
2005	8691	12721	6228	3875 *	870 *	4198
2006	9423	10258	4995	7072	200 **	3152
2007	10258	15797	1930 *	6887	209 **	1308 *

Kommentar: Klubbarnas snitt avser seriematcher på hemmaplan. Ingen asterisk = allsvenskan. * = div. 1 (från 2000: superettan). ** = div. 2 (från 2006: div 1 södra). Källor: <http://svenskfotboll.se>, <http://allsvenskan.just.nu/>, <http://www.gais.se>, <http://www.ois.o.se>, <http://user.tninet.se/~rvk285u/>, Fotbollextra årsguider. Qviding FIF hade säsongen 2006 ett hemmasnitt på 551 personer i superettan. Säsongen 2007, då man vann div. 1 södra, hade Qviding ett hemmasnitt på 315 personer.

Elitklubbarna är idag omfattande företag. Det gäller inte bara i de stora fotbollsnationerna i Europa och Latinamerika utan också i Sverige och övriga Norden, även om nationella bestämmelser ger olika spelregler och förutsättningar för verksamhetens bedrivande. Framgång för klubbarna förutsätter emellertid supportrar som är lojala och villiga att betala för att se matcherna och följa lagen. (Szymanski och Kuypers 2000). Syftet med denna artikel är inte att ta ställning i sammanslagningsfrågan. Vi tycker dock att det är av intresse att studera det supporterunderlag som de berörda klubbarna kan påräkna, och hur det står sig gentemot IFK Göteborg. Vi kommer också att diskutera och följa den utveckling ifråga om anhängarskapet, liksom supportertrarnas sociala och åsiktsmässiga sammansättning, som vi tidigare rapporterat om.

Västsvenska SOM-undersökningar från 1994 har innehållit frågor om favoritlag i fotboll. Därmed kan vi, tack vare SOM-undersökningarna, bilda oss en uppfattning om utvecklingen över tid i Västsverige. Resultat har redovisats i tidigare SOM-pu-

blikationer (Nilsson och Widfeldt 1995; 1998; Widfeldt och Nilsson 2002 och 2005a och b; se även Widfeldt 2002). Dessutom har datamaterialet successivt utvidgats geografiskt. Från 2002 finns uppgifter från Skåne och år 2004 för hela Sverige.

Vi avser att ta upp tre huvudfrågeställningar. Den första berör supportrarna som helhet. Har det blivit vanligare eller ovanligare att ha ett favoritlag i fotboll? Därefter inriktar vi oss på anhängare till olika lag, i stället för alla supportrar som helhet. Här ser vi på hur stödet för olika lag har utvecklats över tid, för att sedan studera den sociala sammansättningen av olika lags supportrar i Västsverige. Till största delen uppmärksammar vi förhållandena i Göteborg, eftersom det är här vi har möjligheter till jämförelser över tid.

IFK Göteborg populärast i hela landet

Den nationella SOM-undersökningen år 2004 gav för första gången underlag att studera anhängarskapet över hela landet. IFK Göteborg var det populäraste laget i hela Sverige. Tretton procent av alla svenska supportrar hade Blåvitt som sitt favoritlag. Det enda övriga lag med en tvåsiffrig supporterandel var Djurgårdens IF, med tio procent. Därefter kommer Malmö FF och Hammarby med nio respektive åtta procent. IFK Göteborg är inte bara populärast över lag, det är också den klubb som har störst spridning av sitt stöd. Visserligen är IFK-supportrarna koncentrerade till Göteborgsområdet, men sex procent av stockholmarna är IFK:are, vilket är den högsta "bortaplansnoteringen" för något lag. Klubbar som Djurgården, Malmö FF, Hammarby och AIK har svagare stöd utanför sina respektive kärnområden. (Widfeldt och Nilsson 2006)

Att just IFK Göteborg har en stark ställning runt om i landet är kanske inte någon större överraskning. Blåvitt har sedan långt tillbaka haft en utbredd popularitet, som sköt ny fart i samband med den publikhause som omgärdade klubben i mitten av 1970-talet, och som förstärktes i samband med de stora internationella framgångarna under 1980- och 90-talen. IFK Göteborg gynnas också av sin dominerande position i och kring Göteborg. Hade stödet för göteborgslagen varit mer jämnt fördelat, som fallet är med de ledande stockholmklubbarna, hade det påverkat lagets supporterandel i landet som helhet. Förutom storstadslagen är det klubbar med stark lokal eller regional förankring som platsar i favoritlagens "allsvenska". Det gäller Helsingborg i nordvästra Skåne, Halmstad i Halland, Elfsborg i sjuhäradabygden, GIF Sundsvall i Norrland och Kalmar FF i Småland. De många andra svenska lagen samlar tillsammans var femte supporter och de utländska lagen var tionde. Vi kan alltså konstatera att IFK Göteborgs tätposition inte enbart beror på den starka ställningen i närområdet, utan även på att man har större spridning av sitt stöd högre grad än Malmö FF och stockholmklubbarna.

De västsvenska fotbollssupportrarna

Sedan tidigare vet vi också att IFK är det mest populära laget i Västra Götaland med en stark ställning inte bara i Göteborg och kranskommunerna utan också i FyrboDal (Widfeldt och Nilsson 2002). Elfsborg har emellertid ryckt fram starkt och hade guldåret 2006 en helt dominerande ställning i Sjuhärad med över 70 procent av supportrarna och var också starkare än IFK i Skaraborg med närmare en fjärdedel av supportrarna. Sedan 2000 har Elfsborg ökat med drygt fem procentenheter i hela Västra Götaland och närmare tio procentenheter i Sjuhärad. I alla delar av Västsverige utom Göteborgsregionen är Elfsborg det näst mest populära laget. I Boråstrakten har Elfsborg år 2006 nästan samma dominans som IFK hade i mitten av 1990-talet i Göteborg.

Tabell 2 Västsvenskarnas favoritlag i fotboll i olika delar av Västra Götaland år 2006 (procent)

Lag/Grupp	IFK	Elfsborg	GAIS	ÖIS	Häcken/ V Frö- lunda	Annat svenskt lag	Ut- ländskt lag	Summa procent	Antal
Hela V Götaland	34	21	8	8	2	20	7	100	1267
Göteborgsregionen	47	4	13	13	3	12	8	100	664
Sjuhärad	11	71	0	2	0	12	4	100	248
Skaraborg	21	24	2	1	0	44	8	100	171
FyrBoDal	33	13	4	4	0	34	12	100	184

IFK Göteborg minskade på sex år sin andel från drygt 40 procent till drygt en tredjedel men har dock fortfarande ett utbrett stöd långt utanför Göteborgs gränser. Utanför Göteborgsregionen klingar stödet för de övriga göteborgslagen av och stödet har påtagligt minskat under senare år. I avsaknad av egna lag i högsta serien ökar stödet för andra svenska lag som i FyrBoDal uppgår till en tredjedel och i Skaraborg till över 40 procent. Stödet för utländska lag är störst i Bohuslän och Dalsland.

Blåvitt fortfarande klart störst i Göteborg år 2006

I mitten av 1970-talet var stödet för de tre storklubbarna i Göteborg jämnt fördelat. En undersökning från våren 1975 visade att 18 procent av alla göteborgare stödde IFK, 16 procent GAIS och 16 procent ÖIS. Ett år senare var bilden förändrad. Fotbollstemperaturen hade stigit och andelen supportrar hade lyft till samma nivå som registrerades i den första SOM-studien av fotbollssupportrar år 1994. Samtidigt hade IFK ökat till 27 procent, medan GAIS och ÖIS minskat till 13 procent var-

dera (Thylin 1978). Efter detta lyft för Blåvitt fortsatte trenden och stödet uppgick 1994 till 70 procent.

I tabell 3 redovisas favoritlagen bland de närmare 40 procent av göteborgarna som var anhängare till något fotbollslag hösten 2006. Liksom i alla tidigare mätningar var Blåvitt det populäraste laget, men andelen hade år 2006 sjunkit till 47 procent, vilket är den hittills lägsta noteringen i SOM-studierna. Man kanske kan förvänta sig att segern i allsvenskan 2007 kommer att följas av ett uppsving, men det får senare mätningar utvisa. Därefter kommer ÖIS och GAIS med 14 respektive 13 procent av supportrarna. För ÖIS har andelen supportrar varierat över åren med framgångarna på planen. Andelen GAIS-anhängare har varit mer stabil, även under den period då laget spelade i division 2. Man kan dock se tecken på en viss ökning i samband med den senaste återkomsten till allsvenskan 2006. ÖIS nådde en topp år 2002, då man länge såg ut att kunna vinna allsvenskan. En klar nedgång följde, men därefter en återhämtning år 2006, trots att just detta år var fullt av bakslag, och slutade i nedflyttning från allsvenskan.

Tabell 3 Göteborgarnas favoritlag i fotboll, herrlag 1994 – 2006

	IFK	GAIS	ÖIS	Häcken/ V Frölunda	Annat svenskt lag	Ut- ländskt lag	Summa procent	Antal
1994	70	10	9		11 *		100	477
1997	66	9	6	3	11	5	100	479
2000	50	13	9	5	15	8	100	419
2002	49	11	20	4	11	5	100	451
2004	55	10	11	4	14	6	100	465
2006	47	13	14	4	13 **	9	100	361

Kommentar: Procentbasen utgörs av dem som är bosatta i Göteborgs stad, och som uppger sig ha ett favoritlag i fotboll. * = alla andra lag än IFK, GAIS och ÖIS. **: varav Elfsborg 2 procent.

År 1994 var det endast 11 procent av göteborgarna som hade ett annat favoritlag än något av de tre stora göteborgslagen. Denna andel hade tolv år senare ökat till drygt var fjärde. Uppslutningen bakom de två andra göteborgslag som spelat i allsvenskan under senare år, BK Häcken och Västra Frölunda IF, har dock varit begränsad. Sammanlagt är det knappt var tjugonde göteborgare med ett favoritlag som håller på något av de två lagen. Stödet är förhållandevis svagt också i de stadsdelar där de har sin geografiska förankring. År 2006 lyser Frölundas supportrar praktiskt taget helt med sin frånvaro i den västsvenska SOM-undersökningen.

Om man nämner något annat svenskt lag rör det sig främst om lag som spelar eller tidigare spelat i allsvenskan. Flest röster får Halmstad och Malmö FF, men det förekommer också att de tre stockholmslagen har supportrar i Göteborg. Trots en

stark ställning i Västsverige totalt har Elfsborg år 2006 bara stöd av 2 procent av göteborgarna. Däremot har andelen som håller på ett annat svenskt lag ökat något. Det gäller också utländska lag. För tio år sedan angav var tjugonde göteborgare ett utländskt lag som sitt favoritlag. År 2006 var andelen 9 procent, och populärast var engelska, italienska och spanska topplag. I flera fall rör det sig om klubbar med som undersökningsåret hade svenska spelare i sina led, som Barcelona, Arsenal och Inter, men också allmänt etablerade storklubbar utan speciellt svensk anknytning, som Manchester United och Real Madrid.

IFK Göteborg dominerar i alla samhällsgrupper

De olika klubbarnas socioekonomiska och politiska förankring presenteras i tabell 4. Liksom tidigare var Blåvitt år 2006 det utan jämförelse mest populära svenska laget i alla grupper: män som kvinnor, unga som gamla, arbetare som företagare, vänsterpartister som moderater och svenskar som invandrare. Det finns emellertid vissa intressanta skillnader mellan de olika grupperna, som det finns anledning att kommentera. I flera fall är emellertid grupperna små och resultaten bör tolkas med försiktighet.

År 2006 har IFK Göteborg en starkare ställning bland kvinnor än bland män medan könsskillnaderna är mindre för GAIS och ÖIS. Däremot har andra svenska lag en starkare ställning bland män än bland kvinnor, ett mönster som varit bestående över tid. När det gäller olika åldersgrupper är Blåvitt fortfarande störst bland de yngsta. Icke desto mindre har en stor förändring ägt rum. År 1994 höll nästan alla i den yngsta åldersgruppen på IFK. Tio år senare hade andelen minskat till drygt 50 procent och 2006 till drygt 40 procent. GAIS har flest anhängare bland de i medelåldern, men det finns mycket få GAIS:are bland de yngsta. För ÖIS var tidigare rekryteringssituationen mycket bekymmersam. Andelen ÖIS:are avtog med sjunkande ålder men situationen ser nu ljusare ut bland de allra yngsta. Häcken har en låg andel i alla åldersgrupper men nästan inga alls bland de yngre trots att klubben under lång tid bedrivit en mycket framgångsrik ungdomsverksamhet. Häcken arrangerar världens största ungdomsturnering i fotboll, Gothia Cup, med deltagande från ett mycket stort antal länder och klubben har också nått stora framgångar med sina ungdomslag.

Utländska lag har en högre andel supportrar bland de yngre. I en speciell ungdomsundersökning år 2001 hade var fjärde göteborgare i åldern 15-29 år ett utländskt lag som sitt favoritlag, och Manchester United var det tredje mest populära laget i Göteborg efter Blåvitt och GAIS (Widfeldt 2002).

När det gäller yrkesgrupp, eller klass, är IFK Göteborg genomgående starka. Allra starkast är dock Blåvitt bland lägre tjänstemän och arbetare. GAIS har en viss arbetarklassprofil, medan Örgryte har sitt klart starkaste stöd bland högre tjänstemän och företagare. När det gäller partisympati har IFK brett stöd från vänster till höger. GAIS:arna har sitt största stöd bland v- och mp-sympatisörer medan ÖIS, å andra

sidan, har sin starkaste ställning bland moderaterna. I en jämförelse mellan IFK:s och Frölunda Indians supportrar konstaterar Mattias A Färdigh att Frölundasupportrarna liksom ishockeylagens anhängare i allmänhet befinner sig ideologiskt längre till höger och i större utsträckning är män. (Färdigh 2007)

Inte överraskande stöder icke- svenska medborgare i större utsträckning utländska lag. Cirka fyra av tio utländska medborgare med ett favoritlag, håller på ett lag från annat land. Bland de svenska lagen är Blåvitt det mest populära men andelen är bara en tredjedel.

Tabell 4 Göteborgarnas favoritlag i fotboll, herrlag och socioekonomiska grupper år 2006 (procent)

Lag/Grupp	IFK	GAIS	ÖIS	Häcken/ V Frö- lunda	Elfsborg	Annat svenskt lag	Ut- ländskt lag	Summa procent	Antal
Kön									
Kv	52	11	16	3	2	9	7	100	146
Man	43	14	13	4	1	15	10	100	215
Ålder									
70-85	43	7	21	2	0	22	5	100	42
60-69	53	13	14	3	2	10	5	100	64
50-59	55	8	18	6	2	7	4	100	49
40-49	30	17	20	7	2	13	11	100	46
30-39	55	13	4	5	4	15	4	100	77
20-29	39	16	14	1	0	14	16	100	57
15-19	42	4	19	0	0	20	15	100	(26)
Yrkesgrupp/Klass									
Företagare	37	13	24	5	1	9	11	100	38
Högre tjm.	40	9	23	4	1	15	8	100	80
Tjm.	53	12	14	3	4	9	5	100	99
Arbetare	48	17	8	5	3	10	9	100	132
Parti									
M	47	11	22	4	3	10	3	100	115
Fp	48	11	11	11	4	8	7	100	(27)
Mp	55	15	6	6	3	6	9	100	(33)
S	54	10	10	2	-	13	11	100	97
V	40	23	13	7	-	4	13	100	(30)
Medborgar-skap									
Svenskt	48	14	15	4	2	11	6	100	333
Utländskt	35	4	8	4	0	7	42	100	(26)
Samtliga	47	13	14	4	2	11	9	100	361

Kommentar: Procentbasen utgörs av de som är bosatta i Göteborgs stad, och som uppger sig ha ett favoritlag i fotboll.

Tabell 4 baseras enbart på uppgifter från Göteborgs stad. Motsvarande siffror från andra områden i västsverige redovisas inte i tabellform, men som redan nämnts dominerar Elfsborg stort i sjuhäradssområdet. År 2006 var elfsborgsdominansen i sjuhärad lika stor som IFK:s dominans i Göteborg rekordåret 1994. Över 70 procent av alla supportrar i sjuhärad har Elfsborg som sitt favoritlag. Stödet är något större bland kvinnorna än bland männen men i övrigt är det i praktiskt taget alla grupper sju av tio som har 2006 års svenska mästare som sitt favoritlag – unga och gamla, arbetare och företagare samt borgerliga och socialdemokrater.

I skuggan av herrfotbollen

Under de år som SOM-studierna innehållit frågor om favoritlag i fotboll har herrlagen dominerat stort, även bland kvinnorna. Trots att fyra av tio kvinnor har ett favoritlag i fotboll är det nästan alltid ett herrlag det handlar om. Bland de lag som nämndes som svar på en allmän fråga om favoritlag kunde endast ett fåtal förknippas med damfotboll. Från och med 2004 frågas i SOM-undersökningarna om favoritlag bland både herrlag och damlag. I Sverige var det år 2004 närmare var femte person i åldern 15 – 85 år som hade ett favoritlag bland damlagen. Men supportrarernas antal varierade starkt med förekomsten av ett framgångsrikt lag med lokal förankring. I Stockholm och Malmö var det drygt 20 procent som hade ett favoritlag medan andelen var hälften så stor i Göteborg. I hela landet är det ovanligt att man bara har ett damlag som favoritlag om man är fotbollsintresserad. Har man ett favoritlag så håller man antingen både på ett damlag och ett herrlag, eller enbart på ett herrlag. Enbart damlag är sällsynt. I Göteborg är man i hög grad inriktad på manliga elitlag.

Stödet för olika damlag redovisas i tabell 5. År 2004 var det var tionde göteborgare som hade damlag som favoritlag, jämfört med fyra av tio som hade ett herrlag som favoritlag. Endast en procent av supportrarna har enbart ett damlag som favoritlag. Andelen supportrar har emellertid sjunkit också när det gäller damlagen.

Tabell 5 Göteborgarnas favoritlag i fotboll, damlag 1994-2006

	IFK Umeå	Kopparb./ Gbg	Svenska landslaget	Djurgården/ Älvsjö	Jitex	Annat svenskt lag	Summa procent	Antal
2004	41	16	12	3	5	23	100	106
2006	36	23	11	6	4	20	100	72

Kommentar: Procentbasen utgörs av dem som är bosatta i Göteborgs stad, och som uppger sig ha ett favoritlag i fotboll, 10 procent 2004 respektive 8 procent 2006.

Bland göteborgarna är det IFK Umeå, som under lång tid tillhört de främsta lagen i landet med internationella framgångar, som är det överlägset populäraste damlaget. Göteborgslaget Kopparbergs/Göteborg FC kommer på andra plats, med svenska landslaget som trea. Under de senaste åren har Kopparbergs popularitet ökat och närmare var fjärde damlagssupporter i Göteborg håller på laget, medan andelen supportrar för Umeå sjönk mellan 2004 och 2006. Det tidigare så framgångsrika mölndalslaget Jitex stöds i Göteborg av cirka var tjugonde damlagssupporter. Nämnas kan också att ett annat lag med ärorik historia, damfotbollspionjärerna i Öxabäck, numera har ytterst få anhängare i Västsverige.

IFK:s dominans är inte total

Till största delen stämmer de siffror vi redovisar i detta kapitel överens med tidigare SOM-studier av fotbollssupportrar i Göteborg och västsverige. IFK Göteborg är det klart dominerande laget, en dominans som återfinns inom samtliga samhällsgrupper. Hur kan våra resultat tolkas i ljuset av planerna på en sammanslagning mellan IFK:s främsta konkurrentklubbar? Vi ser det inte om vår uppgift att i detta sammanhang ta ställning i själva sakfrågan, men vi kan tillåta oss några observationer. En viktig iakttagelse är att IFK:s relativa dominans inte ökat över tid. Även om jämförelser över tid är vanskliga, bland annat på grund av skiftande frågekonstruktioner, så tyder mycket på att IFK:s relativa andel av göteborgssupportrarna snarare minskat fram till 2006. Till viss del har också andelen anhängare till Örgryte och GAIS ökat, även om skillnaderna över tid är relativt små. Häckens och Frölundas ställning har legat på en stabil, men låg, nivå. En del av de supporterandelar som IFK förlorat har gått till andra svenska, och utländska, klubbar.

Hur strömmarna gått mellan olika klubbar, och mellan supportrar och icke-supportrar, vet vi ingenting om. Det vi kan säga är att det inte finns någonting som tyder på att IFK håller på att monopolisera supportermarknaden. Inte heller åldersfördelningen pekar i den riktningen. Visserligen har GAIS en oroväckande låg andel supportrar bland de allra yngsta, men varken GAIS eller ÖIS är något utpräglat ”pensionärslag”. Just när det gäller ålder har ÖIS’ profil utvecklats ganska gynnsamt sedan vår första supportertermätning 1994. Allt tyder alltså på att det under generationer framöver kommer att finnas stora andelar ÖIS:are och GAIS:are bland göteborgssupportrarna.

Detta konstaterande behöver inte i sig leda till någon slutsats i sammanslagningsfrågan. De personer som skisserat på ett samgående mellan GAIS, ÖIS och Häcken lär inte vara okunniga om den ställning som framför allt de två första klubbarna har bland göteborgarna. Det är å andra sidan inte så att man kan räkna med att alla tre lagens supportrar lojalt kommer att följa med in i en eventuell ny skapelse. Erfarenheterna från sammanslagningar i Sverige och utomlands är skiftande. FC Köpenhamn har idag ett betydligt större publikstöd än vad de ursprungliga klubbarna KB och B1903 tillsammans hade före sammanslagningen. Skotska Inverness

Caledonian Thistle är en sammanslagning mellan Inverness Caledonian och Inverness Thistle, som under många år spelade i Highland League, men som efter samgåendet 1994 beviljades inträde till den skotska ligan. Sedan 2004 spelar klubben i högsta serien inför mångdubbelt större publik än vad ursprungsklubbarna sammantaget hade. Som negativt exempel kan nämnas Linköpings FF, en sammanslagning mellan Derby och Saab, som misslyckats både publikt och sportsligt.

Det finns också flera exempel på sammanslagningsplaner som inte blivit av. Ett sådant är det försök att slå samman de engelska klubbarna Oxford och Reading till "Thames Valley Royals" som gjordes 1983. Planerna, som bland annat drevs av Oxfords ägare, mediemagnaten Robert Maxwell, stupade till stor del på grund av supportermotstånd. Man kan alltså inte beräkna stödet för en eventuell ny klubb genom att med en enkel operation slå samman de nuvarande klubbarnas supporterandelar. Supporterskapet är rotat i ett djupt personligt engagemang, som knappast kan göras rättvisa av våra siffror.

Referenser

- Foer, F (2004) *Fotboll förklarar världen. En (osannolik) teori om globaliseringen*. Ordfront.
- Färdigh, M A (2007) "Ishockeysupportrar i Västsverige." I Nilsson, L red. *Det våras för regionen*, pp. 187 -201. SOM-institutet, Göteborgs universitet. Göteborgs-Posten (070914, 070915, 071105).
- Nilsson, L och Widfeldt, A (1995) "Vem älskar Blåvitt?" I Nilsson, L red. *Västsvensk horisont*, pp. 179-194. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L och Widfeldt, A (1998) "Supportrarna och deras lag." I Nilsson, L red. *Mångfald – bilder av en storstadsregion*, pp. 229-241. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L och Widfeldt, A (2006) "Skånska fotbollssupportrar." I Nilsson, L red. *Nya gränser. Skåne*, pp. 197-204. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Szymanski, S and Kuypers, T (2000) *Winners & Losers. The business Strategy of Fotboll*. Penguin Books.
- Thylin, S (1978) Att vara helhjärtad supporter. *Aftonbladet* 1978-05-07.
- Widfeldt, A (2002) "Fotbollssupportrar – en minskande och hårdnande skara?" I Oscarsson, H red. *Spår i framtiden*, pp. 157-168. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Widfeldt, A och Nilsson, L (2002) "Lagen och deras supportrar." I Nilsson, L red. *Flernivådemokrati i förändring*, pp. 179-194. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Widfeldt, A och Nilsson, L (2006) "Väst – svenska fotbollssupportrar." I Nilsson, L red. *Nya gränser. Västsverige*, pp. 193-202. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

PAPPER OCH WEBB – TVÅ SIDOR AV SAMMA MYNT?

ANNIKA BERGSTRÖM OCH LENNART WEIBULL

Under ett drygt decennium har vi nu sett de traditionella morgontidningarna i en delvis ny skepnad på webben. Utvecklingen har medfört en intensifierad diskussion om hur det ska gå för pappret: Kommer webben att konkurrera ut morgontidningarna på papper? Olyckskorpar har regelbundet dödsförklarat pappers-tidningen, samtidigt som vi kunnat konstatera att den alltjämt finns kvar och har en förhållandevis stor läsekrets, även om vi har noterat en liten men stadig nedgång i tidningsläsning (Mediebarometern 2007).

Men en kanske mer intressant frågan än den som gäller de tryckta tidningarnas eventuella död är den som gäller om nedgången faktiskt innebär att människor har lämnat ”sin” tidning, eller om de bara har flyttat läsningen från en distributionsform – pappret – till en annan – nätet. Det har visat sig att den svenska användningen av nyheter på webben i mycket hög grad har inneburit väletablerade tidningars sajter – morgon- och kvällstidningar (Bergström 2005). Syftet med detta kapitel är att belysa frågan om dagstidningsläsningens förändring genom en jämförande analys av papper och webb. Vi vill se om, och på vilket sätt, man ska betrakta webben som konkurrent eller komplement till morgontidningen.

För att förstå förhållandet mellan papper och webb krävs en analys att ett specifikt exempel. I det här fallet utgörs exemplet av Göteborgs-Posten och företagets nätutgåva gp.se. Företaget är ett av dem som satsat på webbnyheter och presentationen av dessa. GP-koncernen skiljer sig emellertid inte nämnvärt från andra lokala tidningsföretag med liknande satsningar beträffande relationen mellan papper och webb. Företaget kan därför sägas utgöra ett relevant fall för att bättre förstå hur publiken väljer mellan distributionsformerna och de titlar som erbjuds.

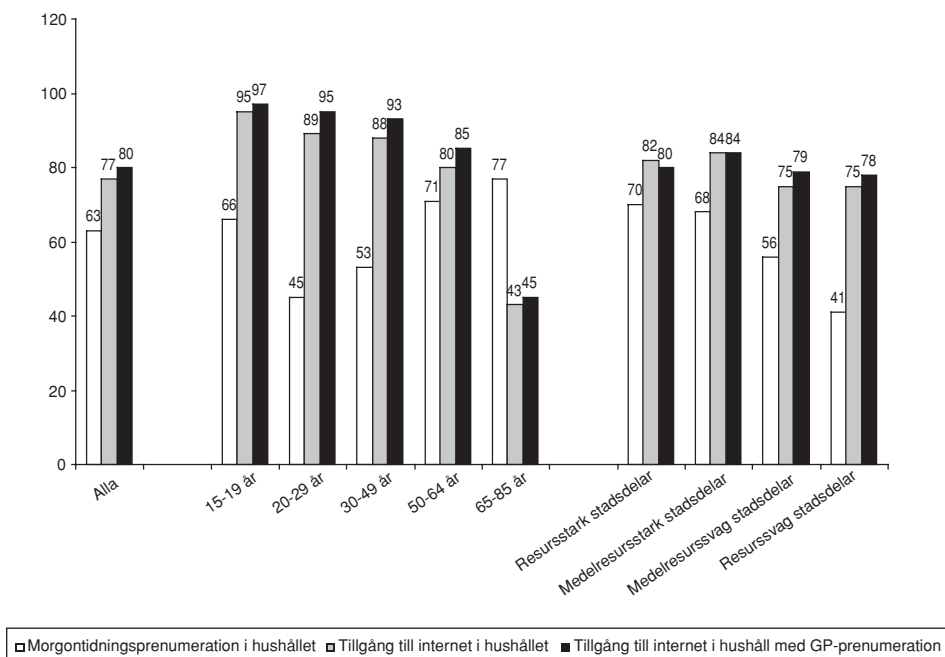
Tillgång till morgontidning och nätnyheter

Hushållstillgången till tidningar och nätnyheter har stor betydelse för hur dessa används. Det handlar dels om morgontidningsprenumeration, dels om tillgång till nätet, särskilt typen av uppkoppling. I Sverige har vi huvudsakligen tillgång till morgontidningar genom prenumeration i hushållet – något som i ett internationellt perspektiv är relativt ovanligt (Weibull 2005). Hösten 2006 hade 68 procent av befolkningen i Göteborgsregionen tillgång till morgontidning genom hushållsprenumeration – en liten minskning jämfört med några år tidigare, men något högre än bottennoteringen från 2003 (jfr Bergström och Weibull 2006).

För att läsa nyheter på nätet krävs internettillgång, alltså att överhuvudtaget ha nätanslutning i bostaden. Samtidigt vet vi att användningen av nättidningar i hög grad är beroende av hur hushållet är uppkopplat mot nätet. Personer med bredbandstillgång har en mer utbredd internetanvändning (Bergström 2007). I Göteborgsregionen har 86 procent av befolkningen tillgång till internet i hemmet eller på skolor och arbetsplatser. Nästan lika många – 77 procent – har tillgång till nätet i hushållet. En tredjedel av hushållen har någon typ av bredbandsuppkoppling. Tillgängligheten ser lite olika ut i olika befolkningsgrupper, och den stora skillnaden är fortfarande den mellan ung och gammal (se Bergströms kapitel i föreliggande volym).

Sammantaget kan vi således konstatera att möjligheten att läsa morgontidning på papper och på webb är god i Göteborgsregionen. Tillgången till morgontidning på papper och webb är med ett sådant tillgångsmått bäst bland personer i 15-29-årsåldern och sämst bland pensionärer; de sistnämnda som i störst utsträckning har tillgång till papperstidningen (figur 1).

Figur 1 Tillgång till prenumererad morgontidning och till internet i hushållet i olika grupper, Göteborgsregionen hösten 2006 (procent)

Kommentar: Siffrorna för olika resursområden avser endast Göteborgs kommun.

Källa: Väst-SOM-undersökningen 2006.

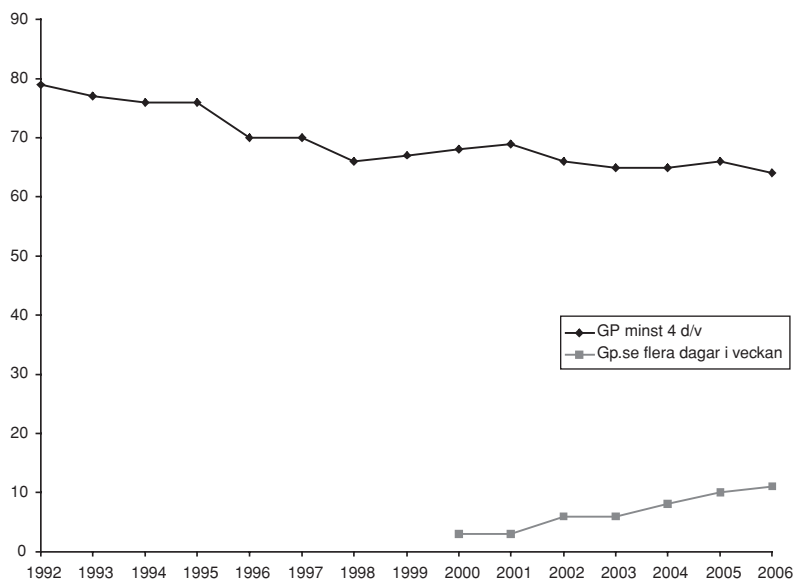
I alla utom en av de analyserade grupperna är tillgången till internet – och därmed också till nyheter på nätet – större än tillgången till morgontidning i hushållet. Enda undantaget utgör gruppen pensionärer, där den prenumererade morgontidningen förekommer i nästan dubbelt så många hushåll som internetuppkoppling. Också resursstyrkan¹ i det område där man bor är en faktor som har betydelse. Analysen som här endast omfattar boende i Göteborgs kommun visar tydligt att andelen morgontidningsprenumeranter faller mycket klart med minskande resurser inom området. Så är inte fallet för nåttillgången, vilket gör att diskrepansen mellan prenumererad morgontidning och tillgången till nätnyheter inte är lika stor som i resurssvaga områden. En ytterligare jämförelse mellan internettillgången i GP-hushåll visar på i stort sett samma mönster som för tillgången i samtliga hushåll.

Prenumerationsbenägenheten har minskat både i Göteborgsregionen och i landet som helhet de senaste decennierna (jfr Westlund 2007). Samtidigt har tillgången till internet och fast uppkoppling genom bredband ökat markant sedan mitten av 1990-talet (jfr Holmberg och Weibull 2007). Sammantaget kan människor nå morgontidningar i lika stor utsträckning idag som tidigare om man lägger samman den traditionella och den digitala publiceringsformen. Sett i det här perspektivet har tillgängligheten till Göteborgs-Posten till och med ökat. Till bilden av tidningsläsning bör också läggas de gratistidningar som funnits i Göteborg sedan 1998 och som sedan hösten 2006 är tre till antalet. De ligger emellertid utanför denna analys.

Morgontidningsläsning på papper och webb

Göteborgs-Posten är det mest utbredda nyhetsmediet i regionen (jfr Westlund i föreliggande volym) medan gp.se har en betydligt mindre publik (figur 2). Vi ser en svag nedgång för Göteborgs-Posten samtidigt som en svag uppgång noteras för gp.se. Läsningen av gp.se har ökat under 2000-talet, precis som läsningen av nätnyheter i allmänhet (Bergström, kommande). Användningen ser dock mycket olika ut i olika utgivningsområden, och den största nyhetsajten i Göteborgsregionen är, och har allt sedan starten varit, Aftonbladet.se. I 2006 års mätning var det 23 procent som besökte Aftonbladet.se flera gånger i veckan, vilket kan jämföras med 10 procent för gp.se, 8 procent för Expressen.se och 3 procent för Dn.se. På enstaka orter kan den lokala morgontidningssajten utgöra en konkurrent till Aftonbladet.se, men dessa orter utgör snarast undantag och har dessutom motverkat av den medvetna strategin hos Aftonbladet.se att även förmedla – eller i varje fall paketera, lokalnyheter från olika orter, bl a Göteborg (Bergström, kommande).

Figur 2 Användning av Göteborgs-Posten minst 4 dagar samt gp.se flera gånger i veckan, Göteborgsregionen, 1992-2006 (procent av befolkningen)

Källa: Väst-SOM-undersökningen respektive år.

Den minskning som skett för papperstidningen har framför allt ägt rum bland personer mellan 20 och 49 år. Nedgången i morgontidningsläsning bland unga vuxna är ett välbekant fenomen (Nilsson 2005), men det visar sig att det är just i dessa åldersgrupper som nättidningen gp.se har störst publikandelar. Sett i det perspektivet har den sammantagna användningen av Göteborgs-Posten som helhet således inte minskat.

Man kan betrakta användningen av Göteborgs-Posten och gp.se från två synvinklar. Dels handlar det om vem som läser den ena eller den andra alternativt båda eller ingen, dels handlar det om i vilken utsträckning gp.se utgör ett faktiskt tillskott till Göteborgs-Posten. Det visar sig först att nästan två femtedelar av befolkningen i Göteborgsregionen – 38 procent – tar del av Göteborgs-Posten minst 4 dagar i veckan och i stort sett aldrig på nätet, medan ett par procent i stort sett bara är användare av gp.se; 8 procent tar inte del av Göteborgs-Posten vare sig på papper eller på nät (tabell 1a). Om vi väljer att se på dubbelanvändningen – Göteborgs-Posten minst 2 dagar i veckan och gp.se minst en dag i veckan – kan vi konstatera att 38 procent tar del av både papper och webb och att en liten andel – 5 procent – tar del av båda flera gånger i veckan.

Tabell 1 Användning av gp och gp.se, Göteborgsregionen 2006 (totalprocent)

a) Hela befolkningen

		Läser gp.se		
		Minst 3 dgr/v	1-2 dgr/v	Mer sällan/ aldrig
Läser Göteborgs-Posten	Minst 4 dgr/v	5	21	38
	2-3 dgr/v	4	8	12
	Mer sällan/aldrig	2	2	8

n = 1.765

b) Personer mellan 20-49 år

		Läser gp.se		
		Minst 3 dgr/v	1-2 dgr/v	Mer sällan/ aldrig
Läser Göteborgs-Posten	Minst 4 dgr/v	7	27	20
	2-3 dgr/v	6	13	13
	Mer sällan/aldrig	2	4	7

n = 817

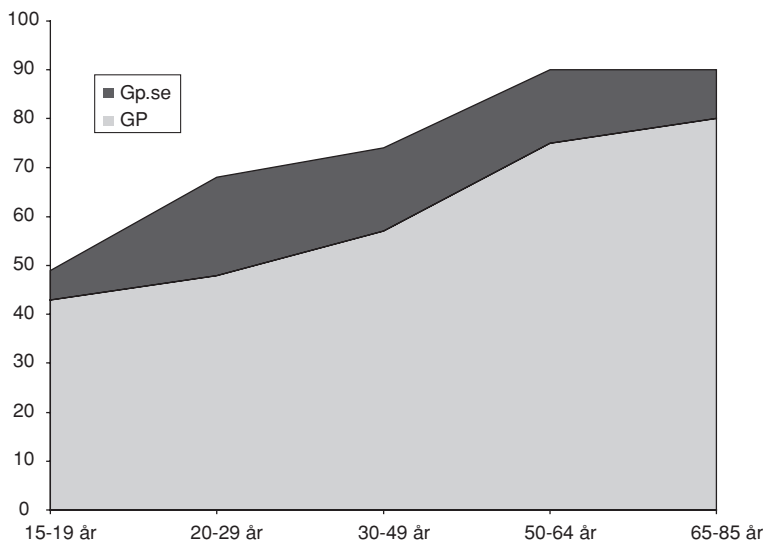
Källa: Väst-SOM-undersökningen 2006.

Vi har tidigare visat att styrkerelationen mellan papperstidning och nyhetssajt på nätet ser annorlunda ut i gruppen 20 till 49-åringar än bland övriga åldersgrupper. Deras sammantagna användning av Göteborgs-Posten och gp.se skiljer sig också något jämfört med befolkningen som helhet. Över hälften (53%) i den här gruppen använder både papper och nät varje vecka. Det är en klart högre andel än den som enbart läser papperstidningen varje vecka (33%).

För att förstå hur relationen mellan papper och webb ser ut krävs dock ytterligare en typ av analys som visar på tillskottet av nätet – hur många av dem som *inte* läser Göteborgs-Posten som läser gp.se. I den totala befolkningen i Göteborgsregionen utgör gp.se ett tillskott på 15 procentenheter. Läsningen av papperstidningen Göteborgs-Posten är, som nämnts, 64 procent. Läger man därtill personer som *enbart* läser gp.se ökar läsningen till 79 procent.

Eftersom vi vet att tillgången till papper och webb skiljer vid en jämförelse mellan olika åldersgrupper blir analysen mer intressant när man tittar på dessa (figur 3). Tillskottet är minst bland de yngsta i undersökningen och störst bland 20-29-åringarna. Vi kan slutligen konstatera att i detta perspektiv är Göteborgs-Postens genomslag bland 20-29-åringar ganska konstant över tid: den samlade användningen av Göteborgs-Postens olika utgåvor bland 20-29-åringar är lika stor år 2006 som läsningen av papperstidningen Göteborgs-Posten var i början av 1990-talet, dvs. närmare 70 procent.

Figur 3 Tillskott av gp.se till Göteborgs-Posten i olika åldersgrupper, Göteborgsregionen 2006 (procent)

Kommentar: andel Göteborgs-Posten-läsare samt andel gp.se-besökare bland personer som inte läser Göteborgs-Posten 4 dagar/vecka eller mer. **Källa:** Väst-SOM-undersökningen 2006.

Från papper till webb?

Det generella intrycket av läsning av morgontidning är en svag nedgång många av åren sedan början av 1990-talet. Men det resonemanget bygger på mätningar av papperstidningen. Sedan vår första mätning av Göteborgs-Posten 1992 har webben sett dagens ljus och efter hand utvecklats. Nästan alla morgontidningar i Sverige publicerar någon typ av tidning på webben. Den fråga vi startade med var mot den bakgrunden hur man i ett användarperspektiv ska betrakta papper och webb – konkurrens eller komplement? Svaret på den frågan är komplicerat, men vår tidsserie av tidningsläsning på papper och webb ger oss, tillsammans med svar på andra frågor, vissa klara indikatorer. En sådan iakttagelse tyder på att nedgången i regelbunden läsning av papperstidningar främst har sin bakgrund i en vikande betalningsvilja (Andersson 2005). Oviljan att betala gäller även för användning av nyhets sajter på nätet, och mycket av nyhetsinnehållet på nätet erbjuds utan kostnad (Bergström 2005; Westlund 2003). Men det är knappast det faktum att sajterna är gratis som bidragit till nedgången i läsning av papperstidningar, utan snarare att den som blivit tidningslös saknar den lokala tidningen och då söker en billigare variant på webben. Med en sådan tolkning kompletterar Göteborgs-Posten och gp.se varandra, medan båda konkurrerar med gratistidningarna.

För tidningsföretagen är bilden givetvis inte lika enkel. Annonsmarknaden har traditionellt varit blygsam för webben, även om den efter 2005 ökat kraftigt (IRM-Media), medan annonseringen svarar för över hälften av intäkterna på den prenumererade papperstidningen. Minskade prenumerantandelar medför således förloerade intäkter. Den inte vår uppgift att här spekulera i konsekvenserna av denna utveckling. Det vi pekat på är att webben utgör ett läsartillskott till pappret för enskilda tidningstitlar. Visserligen fungerar läsningen på webben på ett annat sätt med korta sejourer och fokus på rubriker och ingresser (Bergström 2005), men när läsningen på papper och webb konvergerar borde det få konsekvenser på hur tidningars räckvidd värderas.

Not

- ¹ Indelningen av stadsdelar i Göteborgs kommun utifrån resursstyrka grundar sig på kombinationen av andel socialbidragstagare, andel invandrare samt medelinkomst.

Referenser

Andersson, Ulrika (2005) *Prisnivå och tidsbrist skäl till prenumerationstvekan*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet, PM nr 63.

- Bergström, Annika (2005) *nyhetsvanor.nu. Nyhetsanvändning p internet 1998 till 2003*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika (2007) *Internetanvändning med och utan bredband*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet, PM nr 65.
- Bergström, Annika (kommande) *Nyhetsvanor*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Arbetsrapport.
- Bergström, Annika och Weibull, Lennart (2006) "Tidningsläsning i Göteborgsregionen". I Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2007) "Det nya Sverige". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Rapport nr 41.
- IRM-Media* (2007) www.irm-media.se
- Nilsson, Åsa (2005) "Tidningsläsandets åldrar och generationer". I Bergström, Annika, Ingela Wadbring och Lennart Weibull (red) *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Mediebarometern 2006* (2007) Göteborg: Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet. Medie-Notiser nr. 1
- Weibull, Lennart (2005) "Sverige i tidningsvärlden". I Bergström, Annika, Ingela Wadbring och Lennart Weibull (red) *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Westlund, Oscar (2003). *Betala för nyheter på Internet?* Göteborg, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Arbetsrapport nr 15.
- Westlund, Oscar (2007) "Svenskarnas dagstidningsläsning ur ett förändringsperspektiv". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Rapport nr 41.

PAPPER OCH WEBB – TVÅ SIDOR AV SAMMA MYNT?

ANNIKA BERGSTRÖM OCH LENNART WEIBULL

Under ett drygt decennium har vi nu sett de traditionella morgontidningarna i en delvis ny skepnad på webben. Utvecklingen har medfört en intensifierad diskussion om hur det ska gå för pappret: Kommer webben att konkurrera ut morgontidningarna på papper? Olyckskorpar har regelbundet dödsförklarat pappers-tidningen, samtidigt som vi kunnat konstatera att den alltjämt finns kvar och har en förhållandevis stor läsekrets, även om vi har noterat en liten men stadig nedgång i tidningsläsning (Mediebarometern 2007).

Men en kanske mer intressant frågan än den som gäller de tryckta tidningarnas eventuella död är den som gäller om nedgången faktiskt innebär att människor har lämnat ”sin” tidning, eller om de bara har flyttat läsningen från en distributionsform – pappret – till en annan – nätet. Det har visat sig att den svenska användningen av nyheter på webben i mycket hög grad har inneburit väletablerade tidningars sajter – morgon- och kvällstidningar (Bergström 2005). Syftet med detta kapitel är att belysa frågan om dagstidningsläsningens förändring genom en jämförande analys av papper och webb. Vi vill se om, och på vilket sätt, man ska betrakta webben som konkurrent eller komplement till morgontidningen.

För att förstå förhållandet mellan papper och webb krävs en analys av ett specifikt exempel. I det här fallet utgörs exemplet av Göteborgs-Posten och företagets nätutgåva gp.se. Företaget är ett av dem som satsat på webbnyheter och presentationen av dessa. GP-koncernen skiljer sig emellertid inte nämnvärt från andra lokala tidningsföretag med liknande satsningar beträffande relationen mellan papper och webb. Företaget kan därför sägas utgöra ett relevant fall för att bättre förstå hur publiken väljer mellan distributionsformerna och de titlar som erbjuds.

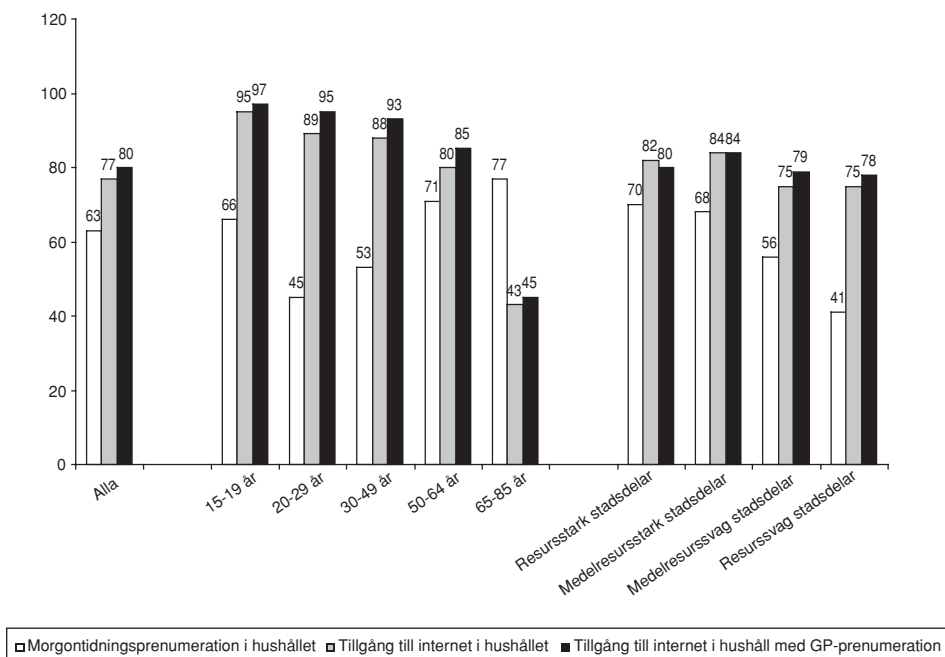
Tillgång till morgontidning och nätnyheter

Hushållstillgången till tidningar och nätnyheter har stor betydelse för hur dessa används. Det handlar dels om morgontidningsprenumeration, dels om tillgång till nätet, särskilt typen av uppkoppling. I Sverige har vi huvudsakligen tillgång till morgontidningar genom prenumeration i hushållet – något som i ett internationellt perspektiv är relativt ovanligt (Weibull 2005). Hösten 2006 hade 68 procent av befolkningen i Göteborgsregionen tillgång till morgontidning genom hushållsprenumeration – en liten minskning jämfört med några år tidigare, men något högre än bottennoteringen från 2003 (jfr Bergström och Weibull 2006).

För att läsa nyheter på nätet krävs internettillgång, alltså att överhuvudtaget ha nätanslutning i bostaden. Samtidigt vet vi att användningen av nättidningar i hög grad är beroende av hur hushållet är uppkopplat mot nätet. Personer med bredbandstillgång har en mer utbredd internetanvändning (Bergström 2007). I Göteborgsregionen har 86 procent av befolkningen tillgång till internet i hemmet eller på skolor och arbetsplatser. Nästan lika många – 77 procent – har tillgång till nätet i hushållet. En tredjedel av hushållen har någon typ av bredbandsuppkoppling. Tillgängligheten ser lite olika ut i olika befolkningsgrupper, och den stora skillnaden är fortfarande den mellan ung och gammal (se Bergströms kapitel i föreliggande volym).

Sammantaget kan vi således konstatera att möjligheten att läsa morgontidning på papper och på webb är god i Göteborgsregionen. Tillgången till morgontidning på papper och webb är med ett sådant tillgångsmått bäst bland personer i 15-29-årsåldern och sämst bland pensionärer; de sistnämnda som i störst utsträckning har tillgång till papperstidningen (figur 1).

Figur 1 Tillgång till prenumererad morgontidning och till internet i hushållet i olika grupper, Göteborgsregionen hösten 2006 (procent)

Kommentar: Siffrorna för olika resursområden avser endast Göteborgs kommun.

Källa: Väst-SOM-undersökningen 2006.

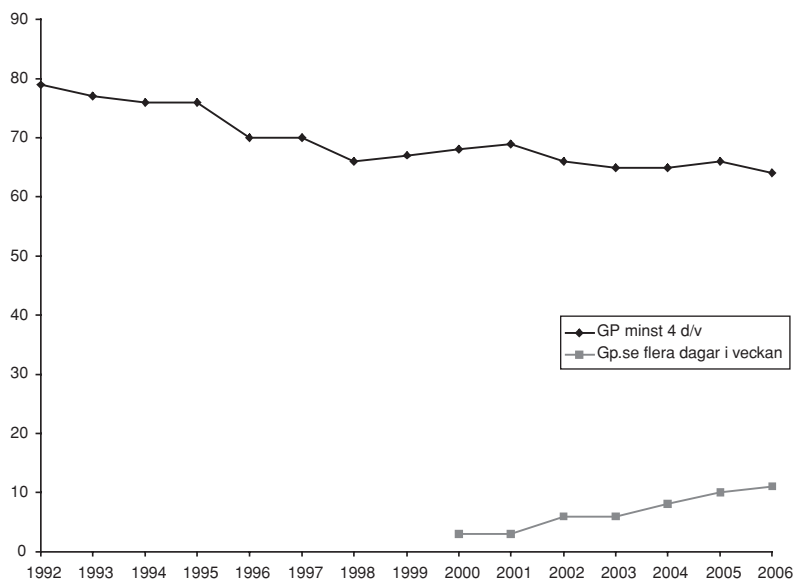
I alla utom en av de analyserade grupperna är tillgången till internet – och därmed också till nyheter på nätet – större än tillgången till morgontidning i hushållet. Enda undantaget utgör gruppen pensionärer, där den prenumererade morgontidningen förekommer i nästan dubbelt så många hushåll som internetuppkoppling. Också resursstyrkan¹ i det område där man bor är en faktor som har betydelse. Analysen som här endast omfattar boende i Göteborgs kommun visar tydligt att andelen morgontidningsprenumeranter faller mycket klart med minskande resurser inom området. Så är inte fallet för nåttillgången, vilket gör att diskrepansen mellan prenumererad morgontidning och tillgången till nättidningar inte är lika stor som i resurssvaga områden. En ytterligare jämförelse mellan internettillgången i GP-hushåll visar på i stort sett samma mönster som för tillgången i samtliga hushåll.

Prenumerationsbenägenheten har minskat både i Göteborgsregionen och i landet som helhet de senaste decennierna (jfr Westlund 2007). Samtidigt har tillgången till internet och fast uppkoppling genom bredband ökat markant sedan mitten av 1990-talet (jfr Holmberg och Weibull 2007). Sammantaget kan människor nå morgontidningar i lika stor utsträckning idag som tidigare om man lägger samman den traditionella och den digitala publiceringsformen. Sett i det här perspektivet har tillgängligheten till Göteborgs-Posten till och med ökat. Till bilden av tidningsläsning bör också läggas de gratistidningar som funnits i Göteborg sedan 1998 och som sedan hösten 2006 är tre till antalet. De ligger emellertid utanför denna analys.

Morgontidningsläsning på papper och webb

Göteborgs-Posten är det mest utbredda nyhetsmediet i regionen (jfr Westlund i föreliggande volym) medan gp.se har en betydligt mindre publik (figur 2). Vi ser en svag nedgång för Göteborgs-Posten samtidigt som en svag uppgång noteras för gp.se. Läsningen av gp.se har ökat under 2000-talet, precis som läsningen av nättidningar i allmänhet (Bergström, kommande). Användningen ser dock mycket olika ut i olika utgivningsområden, och den största nyhetsajten i Göteborgsregionen är, och har allt sedan starten varit, Aftonbladet.se. I 2006 års mätning var det 23 procent som besökte Aftonbladet.se flera gånger i veckan, vilket kan jämföras med 10 procent för gp.se, 8 procent för Expressen.se och 3 procent för Dn.se. På enstaka orter kan den lokala morgontidningssajten utgöra en konkurrent till Aftonbladet.se, men dessa orter utgör snarast undantag och har dessutom motverkat av den medvetna strategin hos Aftonbladet.se att även förmedla – eller i varje fall paketera, lokalnyheter från olika orter, bl a Göteborg (Bergström, kommande).

Figur 2 Användning av Göteborgs-Posten minst 4 dagar samt gp.se flera gånger i veckan, Göteborgsregionen, 1992-2006 (procent av befolkningen)

Källa: Väst-SOM-undersökningen respektive år.

Den minskning som skett för papperstidningen har framför allt ägt rum bland personer mellan 20 och 49 år. Nedgången i morgontidningsläsning bland unga vuxna är ett välbekant fenomen (Nilsson 2005), men det visar sig att det är just i dessa åldersgrupper som nättidningen gp.se har störst publikandelar. Sett i det perspektivet har den sammantagna användningen av Göteborgs-Posten som helhet således inte minskat.

Man kan betrakta användningen av Göteborgs-Posten och gp.se från två synvinklar. Dels handlar det om vem som läser den ena eller den andra alternativt båda eller ingen, dels handlar det om i vilken utsträckning gp.se utgör ett faktiskt tillskott till Göteborgs-Posten. Det visar sig först att nästan två femtedelar av befolkningen i Göteborgsregionen – 38 procent – tar del av Göteborgs-Posten minst 4 dagar i veckan och i stort sett aldrig på nätet, medan ett par procent i stort sett bara är användare av gp.se; 8 procent tar inte del av Göteborgs-Posten vare sig på papper eller på nät (tabell 1a). Om vi väljer att se på dubbelanvändningen – Göteborgs-Posten minst 2 dagar i veckan och gp.se minst en dag i veckan – kan vi konstatera att 38 procent tar del av både papper och webb och att en liten andel – 5 procent – tar del av båda flera gånger i veckan.

Tabell 1 Användning av gp och gp.se, Göteborgsregionen 2006 (totalprocent)

a) Hela befolkningen

		Läser gp.se		
		Minst 3 dgr/v	1-2 dgr/v	Mer sällan/ aldrig
Läser Göteborgs-Posten	Minst 4 dgr/v	5	21	38
	2-3 dgr/v	4	8	12
	Mer sällan/aldrig	2	2	8

n = 1.765

b) Personer mellan 20-49 år

		Läser gp.se		
		Minst 3 dgr/v	1-2 dgr/v	Mer sällan/ aldrig
Läser Göteborgs-Posten	Minst 4 dgr/v	7	27	20
	2-3 dgr/v	6	13	13
	Mer sällan/aldrig	2	4	7

n = 817

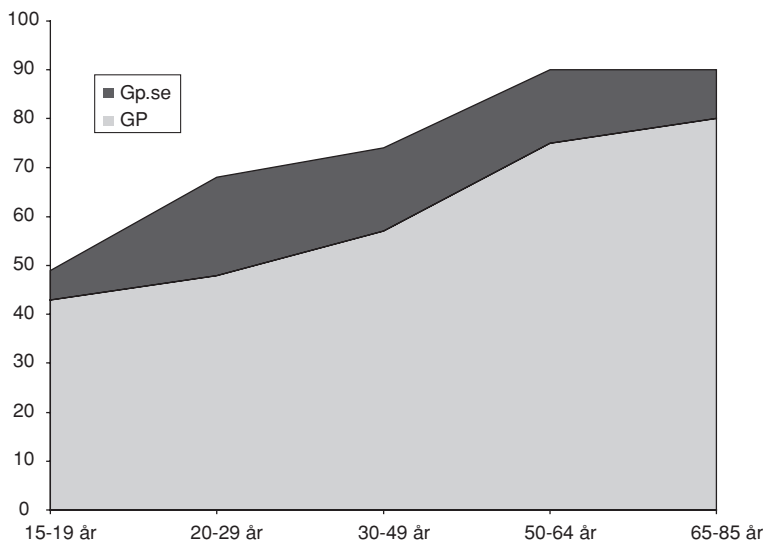
Källa: Väst-SOM-undersökningen 2006.

Vi har tidigare visat att styrkerelationen mellan papperstidning och nyhetssajt på nätet ser annorlunda ut i gruppen 20 till 49-åringar än bland övriga åldersgrupper. Deras sammantagna användning av Göteborgs-Posten och gp.se skiljer sig också något jämfört med befolkningen som helhet. Över hälften (53%) i den här gruppen använder både papper och nät varje vecka. Det är en klart högre andel än den som enbart läser papperstidningen varje vecka (33%).

För att förstå hur relationen mellan papper och webb ser ut krävs dock ytterligare en typ av analys som visar på tillskottet av nätet – hur många av dem som *inte* läser Göteborgs-Posten som läser gp.se. I den totala befolkningen i Göteborgsregionen utgör gp.se ett tillskott på 15 procentenheter. Läsningen av papperstidningen Göteborgs-Posten är, som nämnts, 64 procent. Läger man därtill personer som *enbart* läser gp.se ökar läsningen till 79 procent.

Eftersom vi vet att tillgången till papper och webb skiljer vid en jämförelse mellan olika åldersgrupper blir analysen mer intressant när man tittar på dessa (figur 3). Tillskottet är minst bland de yngsta i undersökningen och störst bland 20-29-åringarna. Vi kan slutligen konstatera att i detta perspektiv är Göteborgs-Postens genomslag bland 20-29-åringar ganska konstant över tid: den samlade användningen av Göteborgs-Postens olika utgåvor bland 20-29-åringar är lika stor år 2006 som läsningen av papperstidningen Göteborgs-Posten var i början av 1990-talet, dvs. närmare 70 procent.

Figur 3 Tillskott av gp.se till Göteborgs-Posten i olika åldersgrupper, Göteborgsregionen 2006 (procent)

Kommentar: andel Göteborgs-Posten-läsare samt andel gp.se-besökare bland personer som inte läser Göteborgs-Posten 4 dagar/vecka eller mer. **Källa:** Väst-SOM-undersökningen 2006.

Från papper till webb?

Det generella intrycket av läsning av morgontidning är en svag nedgång många av åren sedan början av 1990-talet. Men det resonemanget bygger på mätningar av papperstidningen. Sedan vår första mätning av Göteborgs-Posten 1992 har webben sett dagens ljus och efter hand utvecklats. Nästan alla morgontidningar i Sverige publicerar någon typ av tidning på webben. Den fråga vi startade med var mot den bakgrunden hur man i ett användarperspektiv ska betrakta papper och webb – konkurrens eller komplement? Svaret på den frågan är komplicerat, men vår tidsserie av tidningsläsning på papper och webb ger oss, tillsammans med svar på andra frågor, vissa klara indikatorer. En sådan iakttagelse tyder på att nedgången i regelbunden läsning av papperstidningar främst har sin bakgrund i en vikande betalningsvilja (Andersson 2005). Oviljan att betala gäller även för användning av nyhets sajter på nätet, och mycket av nyhetsinnehållet på nätet erbjuds utan kostnad (Bergström 2005; Westlund 2003). Men det är knappast det faktum att sajterna är gratis som bidragit till nedgången i läsning av papperstidningar, utan snarare att den som blivit tidningslös saknar den lokala tidningen och då söker en billigare variant på webben. Med en sådan tolkning kompletterar Göteborgs-Posten och gp.se varandra, medan båda konkurrerar med gratistidningarna.

För tidningsföretagen är bilden givetvis inte lika enkel. Annonsmarknaden har traditionellt varit blygsam för webben, även om den efter 2005 ökat kraftigt (IRM-Media), medan annonseringen svarar för över hälften av intäkterna på den prenumererade papperstidningen. Minskade prenumerantandelar medför således förloerade intäkter. Den inte vår uppgift att här spekulera i konsekvenserna av denna utveckling. Det vi pekat på är att webben utgör ett läsartillskott till pappret för enskilda tidningstitlar. Visserligen fungerar läsningen på webben på ett annat sätt med korta sejourer och fokus på rubriker och ingresser (Bergström 2005), men när läsningen på papper och webb konvergerar borde det få konsekvenser på hur tidningars räckvidd värderas.

Not

- ¹ Indelningen av stadsdelar i Göteborgs kommun utifrån resursstyrka grundar sig på kombinationen av andel socialbidragstagare, andel invandrare samt medelinkomst.

Referenser

Andersson, Ulrika (2005) *Prisnivå och tidsbrist skäl till prenumerationstvekan*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet, PM nr 63.

- Bergström, Annika (2005) *nyhetsvanor.nu. Nyhetsanvändning p internet 1998 till 2003*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika (2007) *Internetanvändning med och utan bredband*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet, PM nr 65.
- Bergström, Annika (kommande) *Nyhetsvanor*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Arbetsrapport.
- Bergström, Annika och Weibull, Lennart (2006) "Tidningsläsning i Göteborgsregionen". I Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2007) "Det nya Sverige". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Rapport nr 41.
- IRM-Media* (2007) www.irm-media.se
- Nilsson, Åsa (2005) "Tidningsläsandets åldrar och generationer". I Bergström, Annika, Ingela Wadbring och Lennart Weibull (red) *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Mediebarometern 2006* (2007) Göteborg: Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet. Medie-Notiser nr. 1
- Weibull, Lennart (2005) "Sverige i tidningsvärlden". I Bergström, Annika, Ingela Wadbring och Lennart Weibull (red) *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Westlund, Oscar (2003). *Betala för nyheter på Internet?* Göteborg, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Arbetsrapport nr 15.
- Westlund, Oscar (2007) "Svenskarnas dagstidningsläsning ur ett förändringsperspektiv". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Rapport nr 41.

GÖTEBORGARNAS NYHETSVANOR OCH MEDIEFÖRTROENDE

OSCAR WESTLUND

Att ta del av nyheter utgör för merparten av svenskarna en vardaglig aktivitet. Däremot skiljer sig sätten som man tar del av nyheter på så vis att man använder olika nyhetsmedier, och tar del av olika sorters innehåll. Trots att utbudet av medier har ökat kraftigt de senaste två decennierna så har inte den tid svenskarna ägnar åt medier ökat särskilt mycket (Mediebarometern 2007). Istället kan vi se en ökad konkurrens bland medierna om användarnas tid och uppmärksamhet. Den svenska nyhetsmediemarknaden har blivit mer fragmentiserad, förändringar som i högsta grad gäller även för Göteborg.

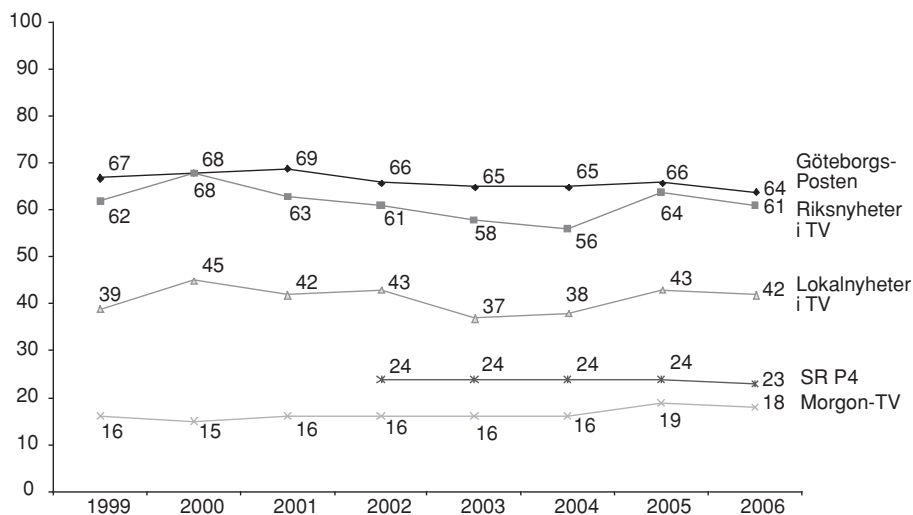
Det medieutbud som erbjuds göteborgarna genomgår ständiga förändringar. Under mitten av nittiotalet påbörjades en etableringsvåg av nyhetskällor på internet. Mot slutet av århundradet etablerade sig Metro i Göteborg. År 2000 lades tidningen Arbetet ner, vilket givit Göteborgs-Posten en helt dominerande position på den lokala prenumerationsmarknaden. Under 2006 etablerade sig fler gratistidningsaktörer, genom City Göteborg och punkt SE. Dessutom har Aftonbladet.se börjat med lokal editionering av nätnyheter, vilket utmanar konkurrensen kring lokala nyheter. Denna artikel fokuserar på de sätt som göteborgare tar del av nyheter från etermedier och i pappersform. Vilka förändringar kan skönjas över tid och bland olika grupper?

Nyhetsvanor i förändring

Göteborgarnas nyhetsvanor visar ett igenkännbart mönster från svensk nyhetsanvändning i allmänhet – att den lokala prenumererade morgontidningen har en framträdande roll. Intresset för lokala nyheter är vanligen stort, och är förknippat med människors livssituation och etablering i samhället (Bergström, Wadbring & Weibull 2005). Morgontidningar har av tradition varit det främsta alternativet för lokala nyheter, även om andra lokala nyhetsmedier etablerats på senare tid. Det har bland svenskar i allmänhet skett en allmän nedgång i dagstidningsläsning sedan 1992, med bottenår under mitten av nittiotalet. Det är framförallt bland unga vuxna det skett en minskad läsning av papperstidningen (Sternvik, Weibull och Nilsson 2005, Westlund 2007). Liknande utvecklingstendenser kan skönjas för Göteborgs-Posten i pappersform (Bergström och Weibull 2005), samtidigt som den totala läsningen ökat om man tar hänsyn till den ökade användningen av gp.se (Se Annika Bergströms och Lennart Weibulls kapitel i denna bok).

Figur 1 visar nyhetsvanornas utveckling mellan 1999 och 2006 bland de större traditionella nyhetsmedierna i Göteborgsregionen. Vid sidan om läsning av Göteborgs-Posten visar figur 1 att en majoritet av göteborgarna också har för vana att ta del av riks-TV nyheter så som Aktuellt/Rapport och TV4 Nyheterna. Lokal-TV nyheter används regelbundet av omkring 4 utav 10 göteborgare, och är därmed ett etablerat och konkurrerande nyhetsmedium till Göteborgs-Posten. De lokala nyheterna från SR P4 däremot används av en mer begränsad publik.

Figur 1 Regelbunden användning av olika nyhetsmedier i Göteborgsregionen, 1999-2006 (procent)

Kommentar: Göteborgs-Posten avser användning minst 4 ggr/vecka. Övriga medier avser användning minst 5 dagar i veckan. Uppgången i användning av Riks-TV år 2005 kan möjligen bero på en förändring i frågekonstruktion.

Källa: Väst-SOM-undersökningen respektive år.

Figuren visar inte de förändringar som skett inom gratistidningsbranschen. Mellan 1999 och 2002 ökade andelen läsare av Metro minst 4 dagar i veckan från 14 till 20 procent, för att sedan år 2005 ha ökat till 24 procent. År 2006 förändrades intervallet i frågekonstruktionen, vilket gör att tidsserien bryts. Andelen läsare 3 dagar i veckan var år 2006 34 procent för Metro, och 6 procent bland övriga gratistidningar. Även om dessa resultat inte kan jämföras med tidigare års undersökningar kan de jämföras med nättidningar, och då kan Metro sägas ha en stark position. Användningen av nättidningar har visserligen ökat under perioden, men när

inte upp till Metros räckvidd. När det gäller webbmedier är användningen av *aftonbladet.se* mest utbredd, och har mer än fördubblats under tidsperioden. År 2006 var det 24 procent som besökte sajten minst tre gånger i veckan, vilket kan jämföras med 11 procent bland regelbundna läsare av *gp.se*. Göteborgs-Postens nättidning utgör ett klart tillskott till dess papperstidning, och bland somliga grupper har nättidningen rentav ersatt papperstidningen (Se Annika Bergströms och Lennart Weibulls kapitel i denna bok).

Förändringsmönster i nyhetsvanor bland olika grupper

Bakom den allmänna förändringstendensen uppdragas en mer nyanserad bild när man analyserar förändringar bland olika grupper mellan år 2005 och 2006. På en övergripande nivå visar tabell 1 flera igenkännbara mönster kring nyhetsvanor. Exempelvis att läsning av morgontidning är ungefär lika vanligt bland män och kvinnor, men vanligare bland medelålders och pensionärer än bland människor i andra åldersgrupper. Det är även vanligare bland tjänstemän med regelbunden läsning än bland arbetarklassen. Liknande mönster framträder vid analyser av svenska befolkningen som helhet (Bergström, Wadbring & Weibull 2005, Westlund 2007). Beträffande användningen av tv-nyheter framgår att medelålders och pensionärer utmärker sig genom särskilt regelbunden användning även i denna form. Ett genomgående mönster mellan 2005 och 2006 är att 15-19-åringar minskat sin användning av nyheter i dessa "traditionella" nyhetsmedier. Denna minskning är särskilt påtaglig beträffande läsning av Göteborgs-Postens papperstidning och tittandet på nyheter i riks-TV. På frågan om denna åldersgrupp minskar sin nyhetskonsumtion i alla medier är svaret däremot nej. Mellan 2005 och 2006 ökade således andelen regelbundna besökare på *aftonbladet.se*, från 17 till 31 procent. Emellertid ökar inte användning av nätnyheter överlag, för *gp.se* ser vi tvärtom en mindre nedgång.

Tabell 1 visar att ett förändringsmönster handlar om att män minskat sin läsning av Göteborgs-Posten samt att 50-64-åringar minskat sitt tittande på riks-TV. Män har även minskat sin läsning av Göteborgs-Posten. En grupp som däremot ökat sin läsning av denna morgontidning är 20-29-åringar, vilket kan förklaras av att Göteborgs-Posten under hösten 2006 genomförde en kampanj riktad till studenter. Man sänkte studentpriset kraftigt, och skapade även mer innehåll som riktar sig till denna målgrupp. Vad som förklarar att andelen regelbundna tittare av riks- och lokal-TV ökat i åldersgruppen är däremot svårare att förklara. En möjlig förklaring kan vara riksdagsvalet 2006 (Se Weibull 2007).

Tabell 1 Regelbunden användning av olika nyhetsmedier i Göteborgsregionen bland olika grupper 2005 och 2006 (procent)

	Alla	Kön		Ålder					Social klass				
		Kv	Män	15-19	20-29	30-39	40-49	50-64	65-85	Arb	Ltj	Htj	Efö
Göteborgs-Posten 2005	66	66	67	52	39	58	70	77	80	53	76	75	70
Göteborgs-Posten 2006	64	66	62	43	48	54	60	75	80	52	72	77	68
Riksnyheter i tv 2005	63	65	63	33	31	52	58	81	89	60	71	58	72
Riksnyheter i tv 2006	61	60	62	22	36	49	59	74	93	60	69	60	68
Lokala tv-nyheter 2005	43	45	40	20	14	28	35	53	74	45	50	29	45
Lokala tv-nyheter 2006	42	44	40	14	19	26	38	51	78	46	48	32	45
Morgon-TV 2005	19	21	18	9	15	19	19	19	20	18	17	18	23
Morgon-TV 2006	18	18	17	5	16	21	16	16	28	19	19	17	18
Nyheter i P4 2005	24	24	25	6	5	10	22	38	39	22	30	18	24
Nyheter i P4 2006	25	23	27	3	6	10	21	41	43	30	27	13	34
Antal svar 2005	1801	964	837	98	248	302	303	464	353	583	543	370	141
Antal svar 2006	1765	958	807	115	214	304	283	471	334	591	498	346	171

Kommentar: Med regelbundet tittande/lyssnande på nyhetsprogram avses minst fem dagar i veckan. Regelbunden läsning av Göteborgs-Posten innebär läsning minst fyra dagar i veckan. Social klass innebär upplevd familjeklass: arb=arbetarfamilj, ltj=lägre tjänstemannafamilj, htj=högere tjänstemannafamilj, efö=egen företagarfamilj (inkl jordbrukare).

Resultaten pekar överlag mot en svag nedgång i användningen av dessa typer av nyhetsmedier. Det finns flera anledningar till den minskade användningen av morgontidning och TV-nyheter, en generell anledning är en allt mer utbredd användning av internet (Olsén-Antoni 2006). En relevant fråga i sammanhanget blir då huruvida göteborgarna ökat sin användning av andra nyhetsmedier, så som internet. I väst-SOM-undersökningen frågas specifikt kring exempelvis användningen av aftonbladet.se och gp.se. Det är framförallt för aftonbladet.se vi ser en uppgång, och då i synnerhet bland arbetarklassen samt 15-19- och 20-29-åringar. För en närmare analys av gp.se, se Annika Bergströms och Lennart Weibulls kapitel i denna volym.

Göteborgarnas förtroende för nyhetsmedier

Människors nyhetsanvändning är relaterat till deras förtroende för nyhetsmedier. Förtroende för nyhetsmedier handlar om huruvida dessa upplevs rapportera om

händelser på ett neutralt och tillförlitligt sätt. Medieförtroende betraktas vanligen med utgångspunkt i människans subjektiva bedömningar av sitt förtroende för olika medier. Förtroendet ses som ett tillstånd hos individen som handlar om känslomässiga förväntningar kring tillit och sanning (Elliot, 1997). Denna utgångspunkt används i Väst-SOM-undersökningen, där respondenterna får uttrycka sin känsla av förtroende för olika medier. Resultaten visar intermediala skillnader. Eftersom olika människor kan bedöma sitt förtroende utifrån högst personliga kriterier kan det allmänna förtroendet svänga som en följd av förändrade attityder, inte endast p.g.a. förändringar hos nyhetsmedierna. Förtroendet för nyhetsmedier handlar om ett samspel mellan ett mediums egenskaper och en individs attityder och kunskap (Österman, 2004).

2006 års undersökning utgör ett tvärsnitt av göteborgarnas förtroende för de lokala nyhetsmedierna. Ur ett decenniums tidsperspektiv befäster 2006 års resultat de mönster som uppvisats föregående år. Public Service-mediet SVT:s sändningar av Västnytt åtnjuter allra högst förtroende. De följs av Göteborgs-Posten, samt TV4:s och P4:s lokala nyhetssändningar. Tabell 2 visar att förtroendet är tämligen jämnt fördelat för de olika nyhetsmedierna bland såväl män och kvinnor, som i olika åldersgrupper. Det lägre förtroendet för P4 Radio Göteborg bland 15-29 åringar förklaras av att andelen lyssnare är lägre i den kategorin, och att förtroende vanligen är högre bland användare. Detta medför med andra ord att nyhetsmedier med stor spridning sannolikt också är de allmänheten har högst förtroende för.

Tabell 2 *Andel bland olika grupper som anser respektive nyhetsmedium vara mycket eller ganska tillförlitligt i rapporteringen om händelser i den egna kommunen i Göteborgsregionen 2006 (procent)*

	Alla	Kön		Ålder		
		Man	Kvinna	15-29	30-49	50-75
Västnytt i SVT	85	85	85	78	86	90
Göteborgs-Posten	81	78	83	73	82	82
TV4 lokalt i Göteborg	72	70	74	66	74	74
P4/Radio Göteborg	66	73	61	45	67	76
Metro	46	44	48	49	50	43
Privat lokalradio	26	27	24	21	27	27
GT	25	27	25	25	26	25
Antal svar	1667	908	759	315	573	665

Kommentar: Resultaten utgår från de personer som besvarat frågan, vilket innebär att personer som helt eller delvis har lämnat frågan obesvarad inte ingår i basen.

Allmänheten har särskilt lågt förtroende för den privata lokalradion och GT. Gratistidningen Metro hamnar i en sorts mellanposition mellan de mest och minst förtroendeingivande nyhetsmedierna. Det kan noteras att förtroendet är tämligen jämnt bland olika grupper för dessa nyhetsmedier. Ett generellt mönster är att de högutbildade har särskilt högt förtroende för de nyhetsmedier som befinner sig högst upp i förtroendeligan. De har minst förtroende för de nyhetsmedier som befinner sig i botten, där är det istället de lågutbildade som har högst förtroende.

Förtroendets roll för användningen

Det finns tre huvudsakliga dimensioner i det svenska nyhetsmedielandskapet; information, förströelse och påbyggnad (Wadbring & Weibull 2005, Westlund 2006b, Weibull 2007). I förståelsen av medieförtroende kan dessa dimensioner relateras till Weibulls typologi över mediers funktioner (Weibull 1989:46, Weibull & Kratz, 1995:180ff). Typologin visar att vissa medier har en basfunktion, medan andra har en påbyggnadsfunktion. Det viktiga i sammanhanget är att förtroende är något som tas för givet för de informationsmedier som har en basfunktion – dessa faller inom vad man kan kalla första gradens media priming. Det innebär att förtroendet för dessa kan bedömas självständigt (Westlund 2006a, 2006b, 2007c). Exempel på sådana nyhetsmedier i Göteborg är Västnytt i SVT, Göteborgs-Posten, samt lokala nyhetssändningar i TV4 och SR. Över tid har såväl användningen som förtroendet för dessa nyhetsmedier varit tämligen stabilt. Förtroendet är stort bland allmänheten, med det är emellertid inte det som i första hand avgör i valet mellan dessa nyhetsmedier, utan snarare andra faktorer.

De nyhetsmedier som primärt är orienterade mot förströelse, GT och privat lokalradio, faller inom andra gradens media priming. Förtroende för dessa nyhetsmedier finns endast när andra nyhetsmedier konfirmerar den nyhetsbild som förmedlas (Westlund 2006b, 2007c). Emellertid är förtroende överlag inte viktigt för användning av dessa nyhetsmedier, vilket kvällspressen utgör ett bra exempel på. Man förväntar sig förströelse, inte information och fakta (Wadbring & Weibull 2005, Westlund 2006a).

Avslutande kommentar

De generella utvecklingstendenserna visar på en svagt sjunkande användning av de traditionella nyhetsmedierna i Göteborgsregionen. Än kvarstår de som de mest populära alternativen för nyheter bland göteborgare - och är även de nyhetsmedier göteborgarna har störst förtroende för. Det kan därmed understrykas att traditionella nyhetsmedier fortsätter att behålla en stark position – även om en förändring i nyhetsvanor sakta sker i takt med att mediasystemet expanderar och blir mer fragmentiserat.

Referenser

- Bergström, Annika (2005) *Nyhetsvanor.nu*, Avhandling vid Institutionen för Journalistik och Masskommunikation vid Göteborgs Universitet (JMG)
- Bergström, Annika och Weibull, Lennart (2005) ”Tidningsläsning i Göteborgsregionen”, I Nilsson Lennart (red) *Nya gränser – Västsverige 2004*, Göteborgs Universitet
- Bergström, Annika, Ingela Wadbring och Lennart Weibull (2005) *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Göteborgs Universitet
- Elliot, Maria (1997) *Förtroendet för medierna*. Avhandling vid Institutionen för Journalistik och Masskommunikation vid Göteborgs Universitet (JMG)
- Mediebarometern 2006* (2007) Göteborg, Nordicom-Sverige, Göteborgs Universitet
- Olsén-Antoni, Anna (2006) *Internetanvändningens upplevda inverkan på annan mediekonsumtion*, PM nr 61, Dagspresskollegiet, Göteborgs Universitet
- Wadbring Ingela och Lennart Weibull (2005) Medieförtroende – en framgångsfaktor?. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Weibull, Lennart (1989) Läsarforskning inför 1990-talet, s 183-189 i Weibull Lennart och Björkqvist (red) *Dagspressen och dess läsare. Empiriska studier av dagspressens utveckling under 1980-talet*. Stockholm, Almqvist & Wiksell
- Weibull, Lennart och Charlotta Kratz (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*, Kungälv
- Weibull, Lennart (2007) Den medierade verkligheten. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull, (red) *Det nya Sverige*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Westlund Oscar, (2006a) *Känslor av medieförtroende*, Arbetsrapport nr.37, JMG, Göteborgs Universitet
- Westlund Oscar (2006b) Medieförtroendets betydelse. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull, (red), *Du stora nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Westlund Oscar (2007a) Nyheter bland unga vuxna i Göteborg, I Lennart Nilsson (red), *Det våras för regionen*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Westlund Oscar (2007b) Svenskarnas dagstidningsläsning ur ett förändringsperspektiv. I Holmberg, Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red), *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Westlund Oscar (2007c) *Does it really matter? Credibility as an asset for news media companies in attracting audiences*, Proceedings from the CICR conference Communication crossroads: Limits and transgression 25-26th May 2007 Barcelona, Spain
- Österman Torsten, (2004) *Förtroendet under vardag och kriser*, Styrelsen för psykologiskt försvar, Stockholm

BREDBAND VIKTIGT FÖR INTERNETANVÄNDNINGEN

ANNIKA BERGSTRÖM

I dag pågår många verksamheter parallellt: i verkliga livet och på nätet. Nätuppkoppling tas många gånger för given, medieföretag och andra organisationer hänvisar oss till nätet om vi vill ha mer information samtidigt som många av oss förväntar oss att hitta våra lokala och regionala medier, politiker, företag och organisationer online.

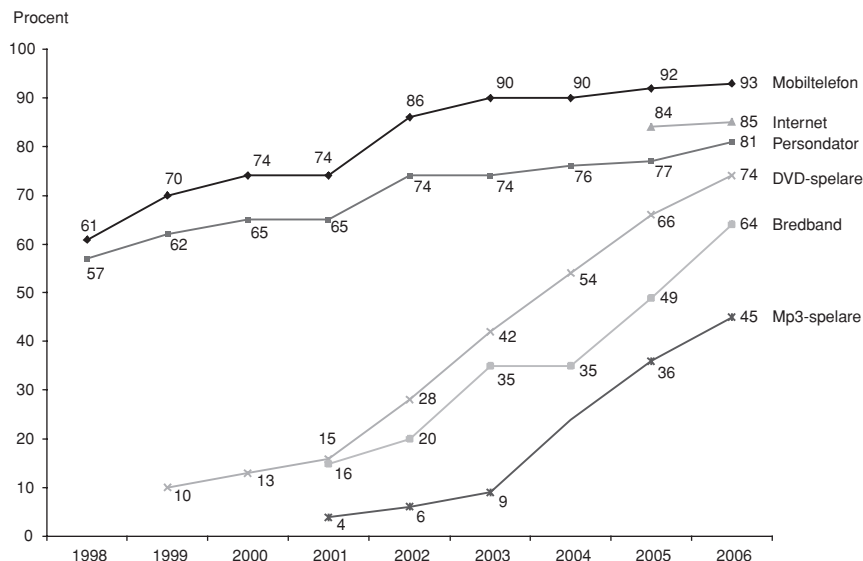
I det senaste decenniets analyser av internettillgång och -användning har vi hela tiden kunnat notera skillnader mellan olika befolkningsgrupper. Unga, högutbildade ligger långt framme medan framför allt pensionärer står utanför nätet. Men de senaste åren har vi också sett stora skillnader i användning som beror på vilken typ av uppkoppling man har. Generellt är användningen mer utbredd i bredbandshushåll än i modembushåll. Det här kapitlet avser analysera hur det ser ut för olika, enskilda användningsområden bland befolkningen i Västsverige. Under många år har vi nu studerat användningen av kommunala och regionala webbplatser i Västsverige¹. Årets kapitel gör en uppföljning av dessa.

Nya medietekniker i Västsvenska hushåll

Tillgången till olika typer av medietekniker i hushållen förändras kontinuerligt. Förändringen innebär sällan att tekniker försvinner, däremot att nya tillkommer. Endast under lång tid fasas tekniker ut, ett exempel på detta är kassetband (jfr Mediebarometern 2006). En sådan förändring innebär emellertid inte att funktionen – att lyssna på musik eller tal – förändras, men att den förflyttas till modernare teknik som CD-skivor eller ljudfiler.

Tillgången till olika typer av medietekniker i hushållen i Västsverige liknar i mycket hög grad den i övriga landet (jfr Holmberg och Weibull 2007). Initialt har många nya tekniker en kraftig utveckling för att sedan nå en slags normalnivå som ofta innebär att åtminstone 80 procent av befolkningen har tillgång till tekniken. Så är fallet för exempelvis persondator (figur 1). Mobiltelefon har en något större spridning och når drygt 9 av 10 västsvenskar.

Figur 1 Hushållstillgång till nya medietekniker, Västsverige 1998-2006 (procent av befolkningen)

Kommentar: Frågan om Mp3-spelare ställdes inte i 2004 års undersökning.

Spridningen av DVD-spelare, bredband och mp3-spelare har gått snabbt de senaste fem till sex åren. På samma sätt som kassettbandsspelare har ersatts av CD- och mp3-spelare håller nu videon på att ersättas av DVD. De nya film- och musikteknikerna är digitala, vilket också innebär att de kan uppträda på en rad olika plattformar. Mobiltelefonen är en mp3-spelare, datorn visar DVD-filmer. Denna så kallade konvergens innebär att alla digitala mottagare också kan bära alla digitala format (se t.ex. Enlund 2005). Nu är det kanske inte så bekvämt att titta på långfilm i mobilen, men tekniskt möjligt.

Allt fler hushåll har fått tillgång till internet det senaste decenniet, och drygt 8 av 10 har möjlighet att gå ut på nätet i hemmet, på arbetsplatser och skolor. Allt viktigare de senaste åren har blivit *hur* man kopplar upp sig. Bredbandstillgången ökar kraftigt och är nu betydligt vanligare än modem. Detta har visat sig mycket betydelsefullt för användningsutvecklingen, vilket ska visas längre fram.

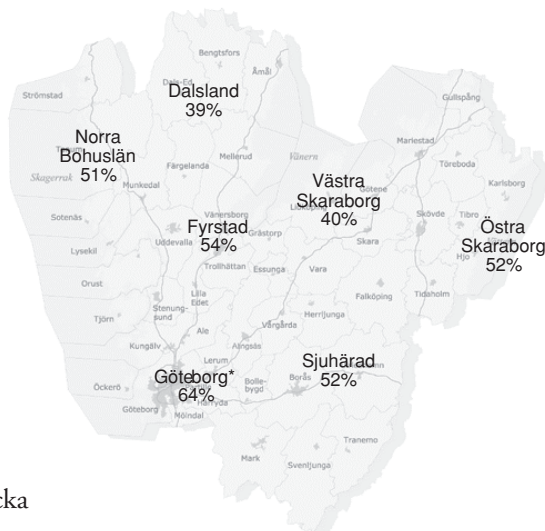
Tillgången till nya medieteknologier ser olika ut vid en jämförelse mellan olika befolkningsgrupper. De allra största skillnaderna finns mellan ung och gammal. Pensionärerna har begränsad tillgång till i stort sett all nyare medieteknik, mobiltelefonen undantagen. Vissa tekniker når lite bredare bland personer över 50 år, exempelvis persondator och internet, medan de mer underhållningsinriktade medieteknikerna har större fäste bland unga (tabell 1).

Tabell 1 *Medieinnehav i olika ålders- och utbildningsgrupper, Västsverige hösten 2006 (procent av befolkningen)*

	Alla	Ålder				Utbildning			
		15-29	30-49	50-64	65-85	Låg	ML	MH	Hög
Mobiltelefon	93	97	96	95	78	85	95	95	97
DVD-spelare	74	88	88	73	35	56	80	76	81
Mp3-spelare	45	79	62	28	4	22	53	48	52
Persondator	81	91	91	83	43	56	82	88	93
Internet	85	97	95	89	43	59	90	91	96
Bredband	64	78	71	55	22	33	63	67	71
Antal svar	3347	616	1085	919	727	831	1013	649	749

Kommentar: Låg utbildning avser grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. Medellåg (ML) utbildning avser examen från gymnasium, folkhögskola eller motsvarande. Medelhög (MH) utbildning avser studier vid högskola/universitet. Hög utbildning avser examen från högskola/universitet eller examen från forskarutbildning.

För bredband finner man framför allt stora skillnader beroende på var i regionen man bor. Tillgången är betydligt större runt storstaden Göteborg, och allra minst utbredd i Dalsland och Västra Skaraborg (figur 2). Mönstret är inte unikt för Västsverige, utan återfinns i resten av landet. Trots ökade möjligheter till bredband via framför allt telefonätet, är utbredningen större i storstäder än på landsbygd (Bergström 2007a).

Figur 2 *Bredbandstillgång i olika delregioner i Västsverige, hösten 2006 (procent av befolkningen)*

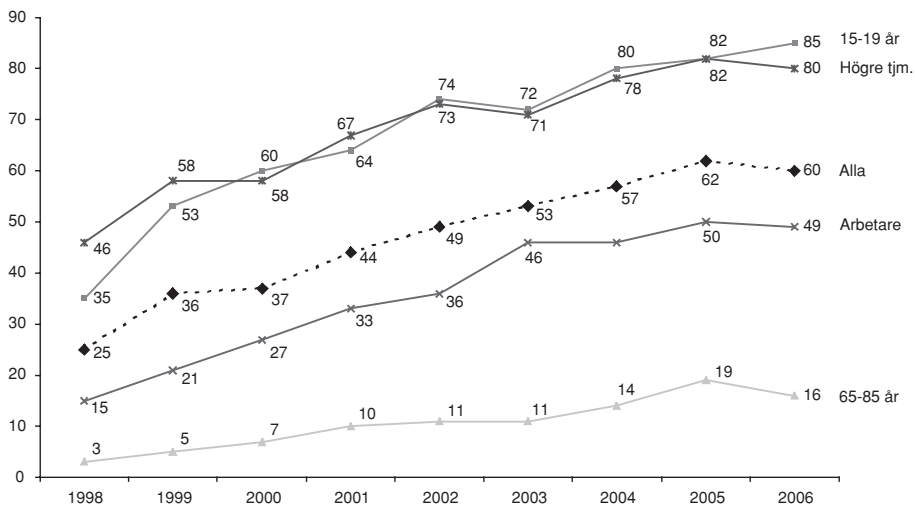
* Inkl Kungsbacka

Internetanvändning – vem och till vad?

Internet är ett nätverk som verkar inom tidigare traditionella mediesfärer, privata sfären och marknadssfären mm. Det gör det svårt att prata om *ett* internet, eller *en* internetanvändning. Det är dock ändå väsentligt att beskriva den generella internetanvändningen för att på så sätt få en bild av vem som har anammat den nya tekniken överhuvudtaget. Analysen startar med en sådan allmän bild för att sedan gå vidare med olika användningsområden.

Andelen frekventa internetanvändare har varit förhållandevis konstant de senaste åren. Den lilla nedgången som noteras i 2006 års undersökning är inte statistiskt säkerställd. Skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper är, precis som tidigare år, stora. Medan drygt 80 procent av ungdomarna är frekventa internetanvändare är endast omkring 15 procent av pensionärerna ute på nätet flera gånger i veckan. Vi noterar förhållandevis stora skillnader beroende på klasstillhörighet så till vida att användningen är betydligt mer utbredd bland högre tjänstemän än i arbetarfamiljer. Medan ålderskillnaderna långsamt ökar, tenderar klasskillnaderna snarare att minska, men förändringarna sker mycket långsamt.

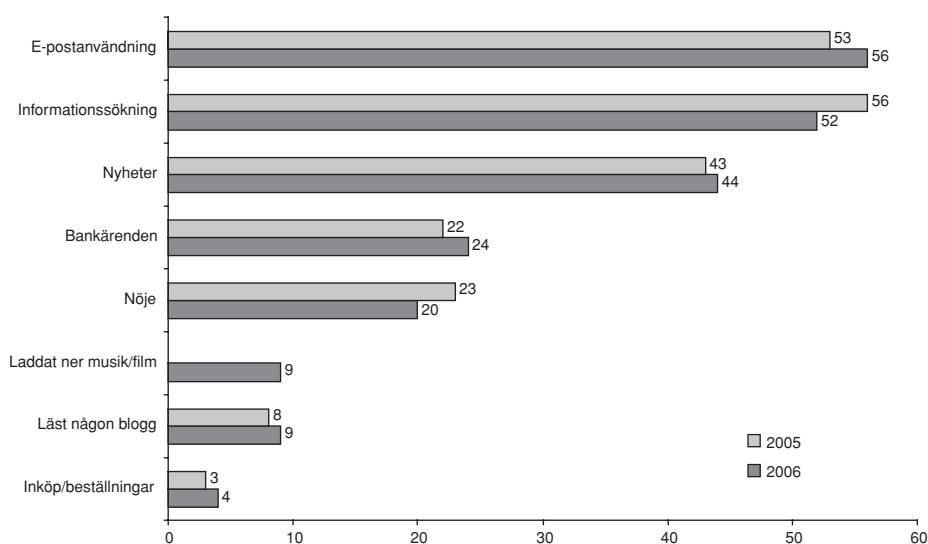
Figur 3 Internetanvändning flera gånger i veckan i olika grupper, Västsverige 1998-2006 (procent)

Kommentar: Klasstillhörighet baseras på svarspersonernas egna, subjektiva uppskattning.

Eftersom internetanvändningen kan innebära så oerhört många olika saker är en analys av olika användningsområden viktig. Vanligast är, liksom tidigare år, att man ägnar sig åt e-postanvändning och generell informationssökning (figur 4). Nyheter lockar förhållandevis många användare, medan andra områden är mindre vanliga på veckobasis. Analysen avser användning varje vecka, vilket naturligtvis gynnar områden som nyheter och e-post. Om man minskar kraven och ser till månads- och kvartalsanvändning ökar exempelvis bankärenden och inköp.

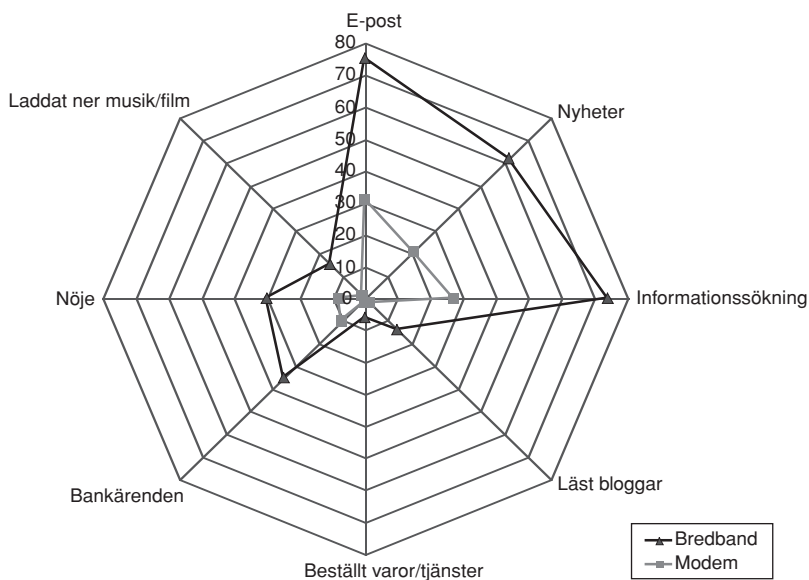
Figur 4 Användningsområden för internet minst någon gång i veckan, Västsverige 2005-2006 (procent av befolkningen)

Kommentar: Frågan om nedladdning är ej ställd 2005.

Användningen skiljer sig markant beroende på om man når nätet via bredband eller modem (figur 5). Alla användningsområden är mer utbredda bland personer som når nätet via bredband. Bland dessa är det tre fjärdedelar som hanterar e-post och söker information varje vecka, medan motsvarande andel för modemanvändare är ca en tredjedel. Nivåerna är liknande för nyheter, medan skillnaderna är något mindre för exempelvis bankärenden och inköp.

Figur 5 Användningsområden för internet i modem- och bredbandshushåll, Västsverige 2006 (procent)

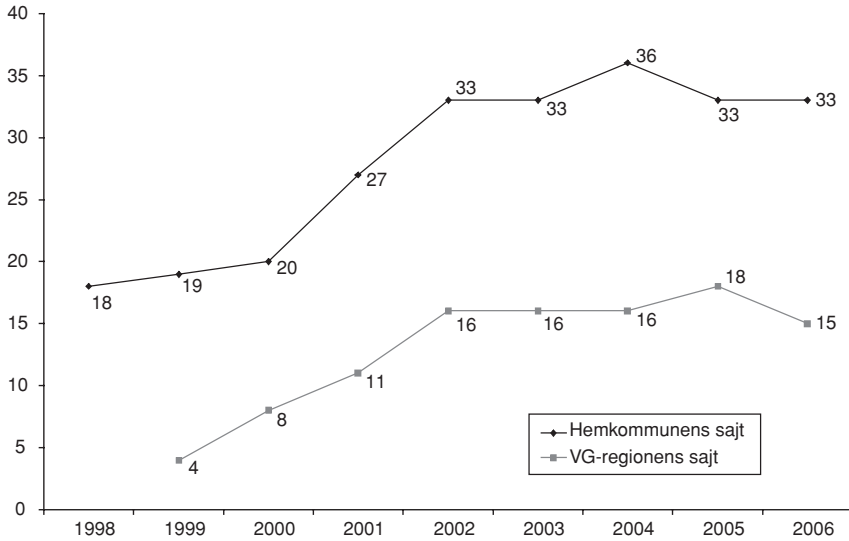

Information hos kommun och region

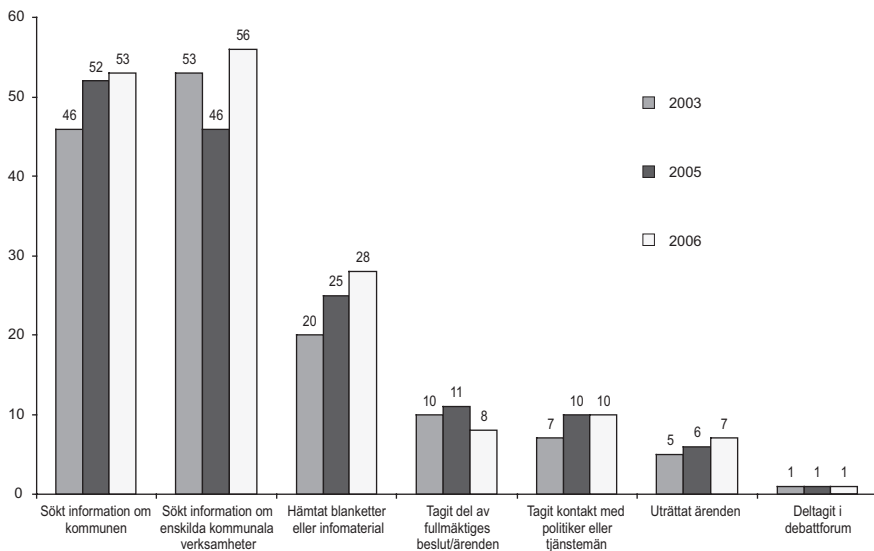
Kommunal och regional information och olika typer av tjänster till medborgarna står under ständig utveckling. Webben innebär både en ökad medborgarservice och en organisatorisk effektivisering. Det är, precis som tidigare år, runt en tredjedel av invånarna i Västra Götaland som har varit inne på sin hemkommuns webbplats. Ungefär hälften så många har besökt VG-regionens sida på nätet. Andelen besökare har legat på ungefär samma nivå sedan 2002 (figur 6).

Både kommunernas och regionens webbplatser erbjuder olika typer av innehåll och möjligheter. Information och tjänster lockar fortfarande i störst utsträckning kommuninvånarna och vi ser en svag ökning av dessa användningsområden över tid (figur 7). Över hälften av dem som någon gång besökt hemkommunen online har sökt information om kommunen och om kommunala verksamheter.

Figur 6 Besök på hemkommunens respektive Västra Götalandsregionens sajt 1998-2006 (procent)

Figur 7 Användningsområden på hemkommunens webbplats, Västsverige 2003-2006 (procent av dem som besökt kommunens webbplats någon gång)

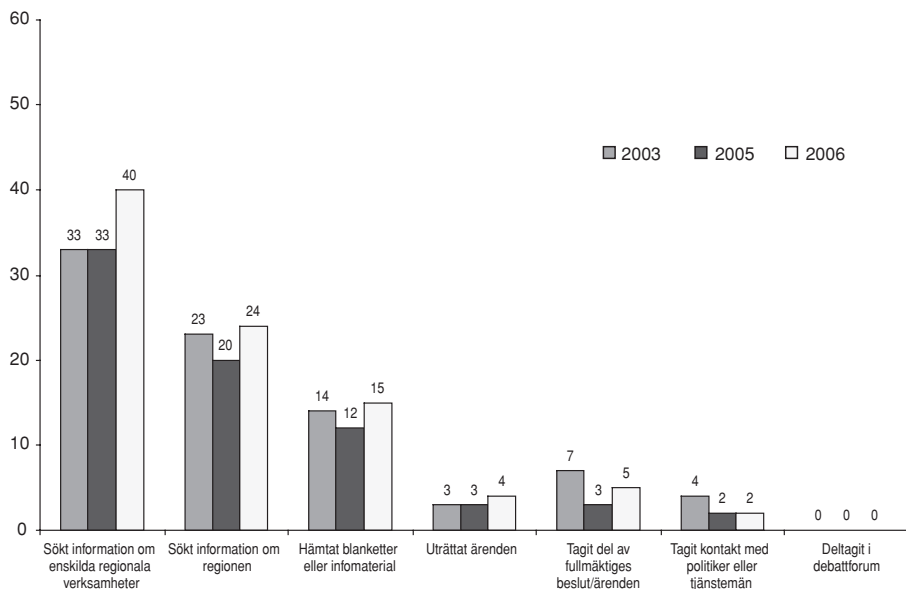

Det är inte lika vanligt att medborgarna deltar i demokratiska processer på webben genom att exempelvis kontakta politiker och tjänstemän, ta del av ärenden och beslut som fattas i hemkommunen eller att debattera. Här syns inte heller någon nämnvärd förändring jämfört med tidigare år. Det är möjligen anmärkningsvärt då 2006 var ett valår och det politiska intresset och den politiska aktiviteten skulle kunna vara något högre än normalt även på webben. Nationella studier visar emellertid på ett svagt intresse för politiska webbplatser och andelen medborgare som besökt någon politikers hemsida valåret 2006 var mycket lågt (Bergström 2007b).

När det gäller att utnyttja kommunen på nätet finns inga stora skillnader vid en jämförelse mellan olika medborgargrupper. Politiskt intresserade är något mer representerade än icke-intresserade. Man kan också se en något mer utbredd användning bland dem som har bredbandsuppkoppling. Resultaten kan ses som en spegel av verkliga livet, där alla medborgargrupper vid olika tillfällen har anledning att ha kontakt med sin hemkommun på olika sätt.

För regionens hemsida blir det än tydligare att det är tjänster av olika slag som är intressanta för invånarna, medan en mycket begränsad del av dem använder hemsidan för kontakt med beslutsfattare och insyn i ärenden (figur 8).

Figur 8 Användningsområden på Västra Götalandsregionens webbplats hösten 2003-2006 (procent av dem som besökt webbplatsen någon gång)

Utvecklingen över tid visar på små förändringar för de flesta användningsområden. I 2005 års mätning förutspåddes en trend om nätets ökade betydelse för när demokratin. I 2006 års undersökning är den trenden bruten. Det har dock skett en markant ökning vad gäller att söka information om regionala verksamheter.

Användningen av Västra Götalandsregionens webbplats speglar till stor del den generella internetanvändningen. Unga medelålders och högutbildade är mer frekventa på sajten. Här märks också en viss överrepresentation av politiskt intresserade, framför allt för olika typer av informationssökningar. Däremot är skillnaderna mellan olika grupper mindre för tjänster som exempelvis att hämta blanketter eller utträta olika ärenden.

Det är skillnad med bredband

Tillgången till internet och generell internetanvändning är sedan några år på en stabil nivå i Västsverige, liksom i landet som helhet. I stort ägnar sig människor åt samma saker nu som för några år sedan. Det är framför allt service- och tjänsteinvändning som är utbredd. Nya användningsområden som exempelvis bloggar har inte fått något stort genomslag bland befolkningen. Däremot vet vi att enskilda bloggar kan få genomslag när de uppmärksammas i andra medier.

Offentliga Västsverige har en stadig internetpublik. Enskilda kommuners webbplatser utgör framför allt en service för medborgarna. Regionen har inte på samma sätt en naturlig plats i invånarnas vardag och når inte heller ut lika brett. Offentliga sajter har blivit en viktig informationskälla för många, men har ännu inte fått något stort genomslag i den demokratiska processen.

För all internetanvändning har uppkopplingstypen stor betydelse. Bredbandsanslutna användare är mer frekventa på nätet, lägger mer tid på internetanvändning och ägnar sig oftare åt en rad olika användningsområden. Användningsutvecklingen får också en skjuts av att datormognaden i befolkningen ökar ytterligare. Man kan tänka sig användningsutvecklingen som en positiv spiral där förbättrad tillgänglighet leder till ökad mognad som i sin tur leder till ökade krav på tillgängligheten etc.

Detta betyder att vi inte bara har skillnader vad gäller att vara on- eller offline. Vi får också en klyfta mellan de som har snabb och bra uppkoppling och de som inte har det – en klyfta som återspeglas i såväl informationstillgång som samhälleligt deltagande.

Not

¹ Data inkluderar förutom Västra Götaland även Kungsbacka kommun.

Referenser

- Bergström, Annika (2007a) *Internetanvändning med och utan bredband*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Dagspresskollegiet, PM nr 65.
- Bergström, Annika (2007b) ”Internetval 2006 – för de redan frälsta”. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Rapport nr 41.
- Enlund, Nils (2005) ”Morgondagens teknik finns i dagens laboratorier”. I Hvitfelt, Håkan och Gunnar Nygren (red) *På väg mot medievärlden 2020. Journalistik, teknik, marknad*. Tredje omarbetade upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Mediebarometern 2006* (2007) Göteborg: Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet. Medie-Notiser nr. 1.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2007) ”Det nya Sverige”. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet. Rapport nr 41.

MORGONTIDNINGENS STÄLLNING BLAND UNGA HÖGUTBILDADE

JONAS OHLSSON

Hur ska det egentligen gå för den svenska dagspressen? Allt sedan de första nyhetssajterna gjorde entré i mitten av 1990-talet har det bland de svenska tidningsföretagen funnits en oro för att Internet ska konkurrera ut den prenumererade papperstidningen. Efter Internet kom gratistidningarna och spädde på oron. Utbudet har på bara några år ökat mycket snabbt. I Göteborg finns vid ingången av 2008 två dagliga gratistidningar: Metro och Punkt SE.

Trots att andelen Internetanvändare i Sverige idag hör till de högsta i världen står sig dock den svenska dagspressen fortfarande mycket väl i en internationell jämförelse. Såväl andelen av befolkningen som prenumererar på en tidning som dagspressens andel av den totala reklammarknaden, ligger jämfört med andra länder mycket högt (World Press Trends 2007). Samtidigt kvarstår faktum. Dagstidningarnas upplagor har sakta gått tillbaka, på samma gång som nyhetssajterna lockar allt fler besökare. Samma tendens gäller annonsmarknaden. Dagspressens andel av den samlade reklammarknaden har successivt minskat, parallellt med att Internets andel ökat (ibid.). Dagspressföretagens oro saknar därför inte fog: Konkurrensen har sannerligen hårdnat.

Vilka medier vi väljer att ta del av påverkas dock inte enbart av utbudet på mediemarknaden, utan också av vår egen livssituation och vad som händer i samhället i stort (Weibull 1989). Så varför tappar då de prenumererade dagstidningarna mark? Ligger förklaringen enbart i den ökade konkurrensen från Internet och övriga medier, eller finns det andra orsaker?

När det gäller forskning om framtiden för den tryckta papperstidningen, liksom utvecklingen på mediemarknaden i stort, utgör unga människor med hög utbildning något av en nyckelgrupp. Det är sedan länge känt att ny medieteknik ofta får fotfäste snabbast hos just unga och högutbildade människor. Gruppen unga akademiker kan därför ses som en riktningssvisare för hur medieanvändningen hos resten av befolkningen kommer att utvecklas. Genom att studera vilka medier denna grupp använder – och inte använder – kan vi alltså få en bild av hur framtiden ter sig för de svenska nyhetsmedierna.

Av denna anledning genomförde forskningsprogrammet Dagspresskollegiet¹ under hösten 2006 en studie av medievanorna hos nyutexaminerade studenter i åldern 25–39 år från Göteborgs universitet (GU) och Chalmers tekniska högskola.² Det är på resultaten från denna studie som det här kapitlet är baserat.³

Göteborgs unga akademiker

Det står klart att de personer som utbildas vid Göteborgs båda högre lärosäten i flera avseenden skiljer sig från allmänheten. Mest framträdande är den tydliga kvinnodominansen: 60 procent av gruppen är kvinnor. Här finns dock en påtaglig skillnad mellan lärosätena. Ser man enbart till GU stiger andelen till 73 procent, medan andelen kvinnor från Chalmers endast är 32 procent. Också när det gäller social bakgrund utmärker sig de unga akademikerna gentemot befolkningen i stort genom att en jämförelsevis låg andel har arbetarbakgrund. Omvänt är personer som vuxit upp i tjänstemanna- eller akademikerhem överrepresenterade.

Beträffande framgången på arbetsmarknaden anger 93 procent att de arbetar, medan enbart två procent är öppet arbetslösa. Den öppna arbetslösheten i Sverige var under motsvarande period (november 2006) 4,3 procent. I fråga om inkomst så har 61 procent av de förvärvsarbetande Göteborgsakademikerna en månadslön på mellan 20 000 och 30 000 kr. 31 procent tjänar över 30 000 kr i månaden, och 8 procent under 20 000 kr. Den genomsnittliga månadsinkomsten bland svenskar var som jämförelse 25 000 kr år 2006.⁴

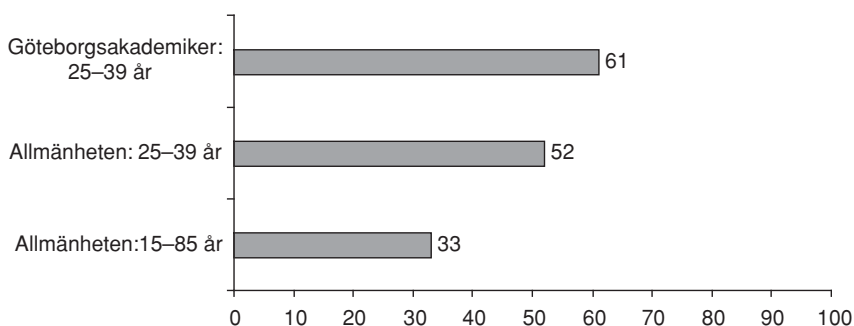
Avslutningsvis kan konstateras att den stora merparten av de studenter som utbildas i Göteborg väljer att bli kvar i Västsverige efter studierna; totalt 64 procent har sin arbetsplats i Göteborgsregionen, 13 procent arbetar i Malmöregionen, medan bara fem procent har lockats till Stockholm.

Nätet utmanar – men papperstidningen håller ställningarna

Den allmänna bilden av att unga människor ligger i framkant när det gäller Internetanvändning bekräftas av resultaten i figur 1. Av den undersökta gruppen säger sig 61 procent ta del av nyheter på Internet flera gånger i veckan. Bland den svenska allmänheten är motsvarande andel 33 procent. Samtidigt är det tydligt att även utbildningsnivån har inverkan. Bland motsvarande åldersgrupp hos allmänheten (25–39 år) ligger den frekventa användningen avsevärt högre än bland allmänheten i stort, men klart lägre än hos de unga Göteborgsakademikerna.

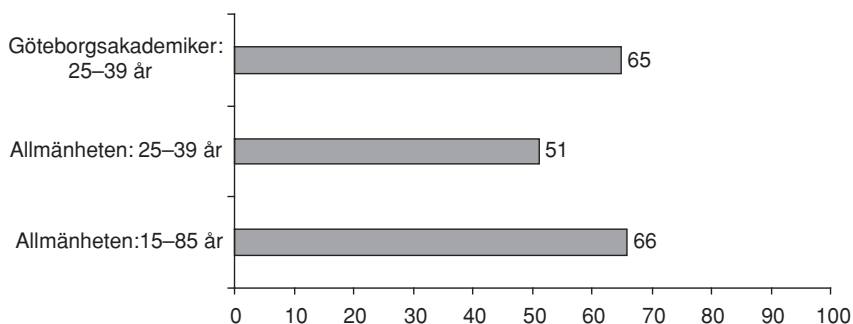
Trots en mycket utbredd användning av Internetnyheter har emellertid den prenumererade morgontidningen en jämförelsevis stark ställning bland unga akademiker (figur 2). Andelen som bor i hushåll med morgontidningsprenumeration är bara precis lägre än för allmänheten i stort, men däremot klart högre jämfört med människor från samma åldersgrupp. Av Göteborgsakademikerna bor 65 procent i ett hushåll med morgontidningsprenumeration. Motsvarande andelar för hela allmänheten och gruppen 25–39-åringar är 66 respektive 51 procent. Även här verkar alltså hög utbildning ha en tydlig effekt.

Figur 1 Andel som har tagit del av nyheter/nyhetstjänst på Internet flera gånger i veckan bland Göteborgsakademikerna, allmänheten 25–39 år samt hela allmänheten (procent)

Källa: Göteborgsakademiker 2006; den nationella SOM-undersökningen 2006.

Figur 2 Andel som bor i hushåll med morgontidningsprenumeration bland Göteborgsakademikerna, allmänheten 25–39 år samt hela allmänheten (procent)

Källa: Göteborgsakademiker 2006; den nationella SOM-undersökningen 2006.

I flera avseenden finns det alltså skillnader mellan Göteborgsakademikerna och den svenska allmänheten. Göteborgsakademikern är inte bara högutbildad, hon har också en annan social bakgrund och förefaller både arbeta i högre grad och tjäna mer pengar. Av figur 1 och 2 att döma finns det även ett tydligt positivt samband mellan utbildningsnivå och dels användandet av Internetnyheter, dels morgontidningsprenumeration.

Detta bekräftas av en närmre titt på hur vanligt det är att både vara flitig nätnyhetsanvändare och prenumerera på en morgontidning. Bland Göteborgsakademikerna är andelen 39 procent och hos motsvarande åldersgrupp bland allmänheten 27

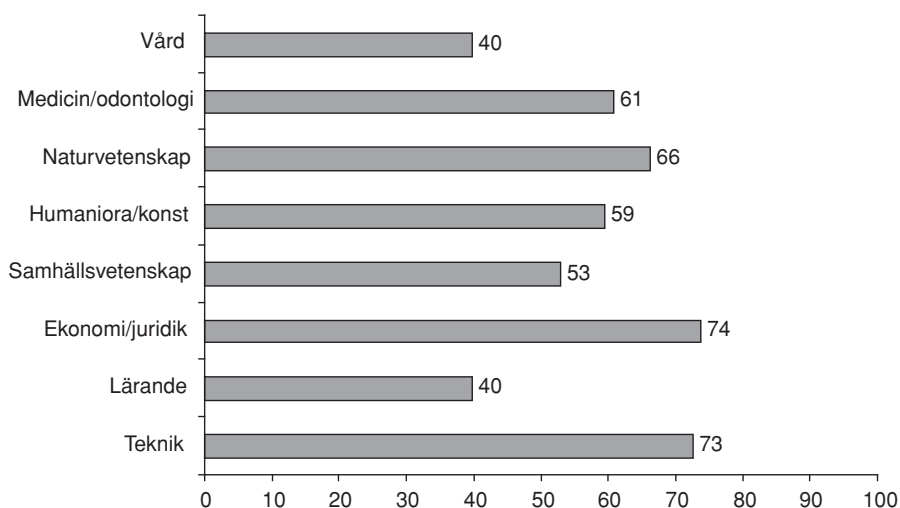
procent (21 procent bland allmänheten i stort). Vänder man på det så är det bland Göteborgsakademikerna enbart 13 procent som vare sig prenumererar eller regelbundet tar del av nätnyheter. Här är andelen bland allmänheten i åldern 25–39 år 25 procent (22 procent bland allmänheten i stort). När det gäller dessa båda nyhetsmedier är uppenbarligen unga högutbildade mer nyhetstörstande än motsvarande åldersgrupp bland allmänheten.

Denna beskrivning behöver emellertid nyanseras. En uppdelning av Göteborgsakademikerna utifrån vad de utbildat sig till visar att det döljs en betydligt mer splittrad bild bakom de genomsnittliga siffror som hittills presenterats.

Unga akademiker: en brokig skara

I figur 3 är resultatet för Göteborgsakademikerna från figur 1 uppbrutet i vilka ämnesområden de utbildat sig inom.⁵ Resultaten visar på stora skillnader. I en klass för sig står de akademiker som har examen från Handelshögskolan (ekonomi/juridik) och Chalmers (teknik). Andelen högfrekventa användare av nätnyheter är inom dessa grupper 74 respektive 73 procent. Lika utmärkande, fast åt andra hållet, är akademikerna med lärar- eller pedagogikutbildning samt vårdutbildning. Motsvarande andel för dessa båda grupper är endast 40 procent – med andra ord klart under genomsnittet även för allmänheten i samma ålder.

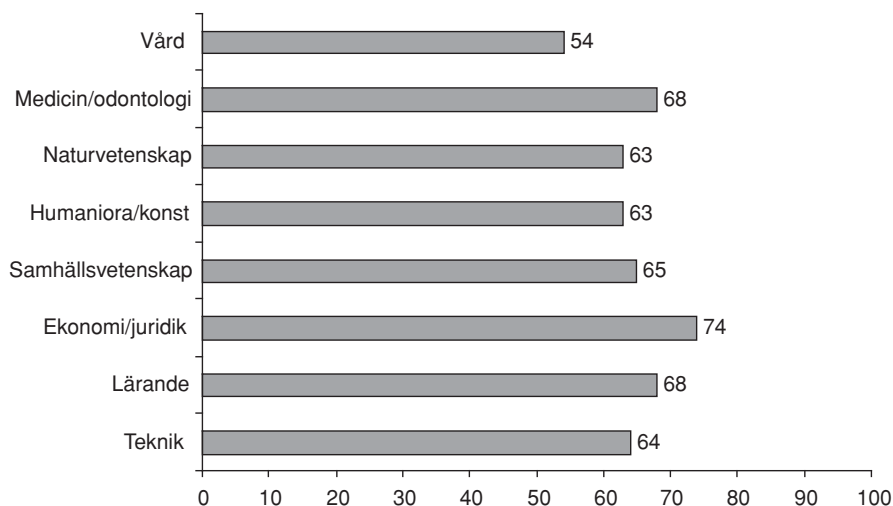
Figur 3 *Andel som har tagit del av nyheter/nyhetstjänst på Internet flera gånger i veckan bland unga akademiker med olika ämnesinriktning (procent)*

Källa: Göteborgsakademiker 2006.

Även i fråga om morgontidningsprenumeration finns betydande skillnader mellan de olika utbildningsinriktningarna. Här är dock mönstret ett annat, vilket framgår av figur 4. Återigen placerar sig gruppen ekonomer/jurister högst; andelen morgontidningsprenumeranter uppgår i denna grupp till 74 procent. Teknikerna å andra sidan, hamnar här med sina 64 procent under genomsnittet. Näst högst andel noteras i stället bland läkare och tandläkare, samt lärare och pedagoger. Just de senare är uppenbarligen den grupp bland vilka den prenumererade papperstidningen har starkast ställning i förhållande till nätnyheter. De vårdutbildade akademikerna placerar sig däremot återigen lägst. Andelen med morgontidningsprenumeration är här i princip den samma som hos motsvarande åldersgrupp bland allmänheten.

Figur 4 Andel som bor i hushåll med morgontidningsprenumeration bland unga akademiker med olika ämnesinriktning (procent)

Källa: Göteborgsakademiker 2006.

När det gäller medieanvändning och medietillgång går det inte att prata om akademiker som en enhetlig grupp. Till detta kommer att såväl ålder som inkomst har inverkan på benägenheten att prenumerera på en morgontidning. Bland dem som tjänar över 30 000 kr är andelen prenumeranter 68 procent, medan motsvarande andel bland dem som tjänar under 20 000 kr är 59 procent. På samma sätt finns det bland akademiker i åldern 34–39 år 67 procent prenumeranter – samtidigt som andelen i gruppen 25–29 år är 61 procent.

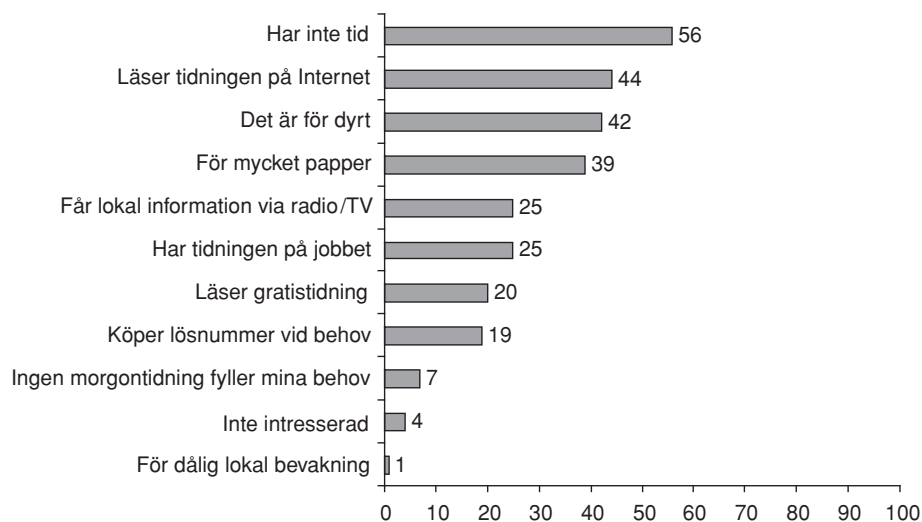
Det faktum att grupperna har olika lönelägen kan möjligen förklara vissa av skillnaderna i prenumerationsgrad, men inte alla. Akademiker med vårdutbildning

har i genomsnitt den lägsta månadsinkomsten. Det är också denna grupp som i lägst utsträckning har en morgontidningsprenumeration. Den grupp som tjänar näst minst, lärare och pedagoger, har däremot näst högst andel prenumeranter. Som vi sett är andelen prenumeranter här lika hög som hos läkare och tandläkare – den grupp som har den högsta medellönen. Det närmast omvända gäller för de akademiker som har examen från Chalmers. Gruppen har i genomsnitt höga inkomster, men jämförelsevis få prenumeranter. Detta medan ekonomer och jurister, som tjänar ungefär lika mycket som teknikerna, i klart högre grad har valt att ha en prenumererad morgontidning.

Ung, högtbildad – men ingen prenumererad morgontidning

Det kan konstateras att den prenumererade morgontidningen fortfarande har en central plats i många unga akademikers mediekonsumtion – detta trots att många regelbundet tar del av nyheter på nätet. Likafullt har drygt var tredje person i gruppen gjort valet att inte ha någon prenumererad morgontidning. Vi ska i det följande titta närmre på vilka olika motiv som kan finnas för ett sådant beslut. Utfallet av denna fråga presenteras i figur 5.

Figur 5 Skäl för unga akademiker att inte prenumerera på en morgontidning (procent)

Källa: Göteborgsakademiker 2006.

De tre vanligaste skälen till att inte prenumerera på en morgontidning är i tur och ordning brist på tid, möjligheten att läsa tidningen på nätet, samt priset. Noterbart är även att den mängd papper som blir följd av en tidningsprenumeration utgör ett långt ifrån obetydligt skäl till att välja bort morgontidningen. Övriga förhållandevis viktiga motiv är radio och TV som tillräckliga källor till lokal information, möjligheten att läsa tidningen på jobbet, samt gratistidningar. Samtidigt kan konstateras att eventuella brister i dagstidningarnas innehåll har väldigt liten betydelse i sammanhanget. En mycket begränsad andel väljer bort prenumerationen för att ingen morgontidning uppfyller deras behov. Ännu färre motiverar sitt val med att man anser att dagspressen erbjuder för dålig lokal bevakning.

Som tidigare noterats hänger benägenheten att prenumerera till viss del samman med ålder och inkomst. Dessa skillnader avspeglar sig också i motiven till att inte prenumerera på en morgontidning. Höginkomsttagare anger i hög grad andra motiv för att välja bort morgontidningen än vad låginkomsttagare gör. Detsamma gäller för de äldre Göteborgsakademikerna i förhållande till de allra yngsta (tabell 1).

Tabell 1 Skäl för unga akademiker att inte prenumerera på en morgontidning, efter ålder och månadsinkomst (procent)

	Ålder			Månadsinkomst		
	25–29 år	30–34 år	35–39 år	<20 tkr	20–30 tkr	>30 tkr
Har inte tid	59	57	47	39	57	62
Läser tidningen på Internet	46	43	41	27	48	57
Det är för dyrt	41	43	42	63	46	24
För mycket papper	42	40	31	30	37	46
Får lokal info via radio/TV	25	25	24	28	25	21
Har tidningen på jobbet	24	22	34	30	31	14
Läser gratistidning	21	19	19	22	20	18
Köper lösnummer vid behov	15	19	24	19	19	17
Ingen morgontidning fyller mina behov	5	8	6	9	7	6
Inte intresserad	5	4	3	10	4	3
För dålig lokal bevakning	1	1	1	0	1	2
Antal personer	224	341	136	67	401	193

Källa: Göteborgsakademiker 2006.

I gruppen höginkomsttagare utgör tidsbristen samt möjligheten till Internetläsning de klart vanligaste motiven till att inte prenumerera på en morgontidning. Även mängden tidningspapper ges större vikt inom denna grupp än bland övriga. Däre-

mot har kostnaden för prenumeration en förhållandevis mycket liten betydelse. Bland låginkomsttagarna är bilden en helt annan. Här utgör priset det klart viktigaste motivet för att inte hålla sig med en morgontidning. En sannolik konsekvens av detta är att det i denna grupp är betydligt vanligare att ange möjligheten att läsa tidningen på arbetet som skäl till att inte prenumerera. Samtidigt förefaller låginkomsttagarna i högre grad ersätta dagstidningen – inte med Internet som är fallet bland höginkomsttagarna –, utan med TV, radio och gratistidningar. Detta resultat stärks av en närmare titt på användningen av nätnyheter utifrån inkomstnivå. Skillnaderna är i detta avseende anmärkningsvärda. Andelen högfrekventa användare bland dem som tjänar över 30 000 kr uppgår till 75 procent – motsvarande andel bland dem med en månadsinkomst under 20 000 kr är endast 38 procent.

Angående ålderns inverkan kan noteras att i synnerhet tidsbristen ges större betydelse bland de yngsta Göteborgsakademikerna än bland de äldsta. Samtidigt förefaller just 25–29-åringarna i något högre grad välja bort papperstidningen till förmån för nätupplagan. Denna grupp nämner också i betydligt större utsträckning mängden tidningspapper som en orsak till att inte prenumerera på en morgontidning; 35–39-åringarna anger å andra sidan i klart högre grad än 25–29-åringarna möjligheten att läsa tidningen på jobbet som ett viktigt motiv. Detsamma gäller för benägenheten att i stället för att prenumerera, nöja sig med att köpa lösnummer vid behov. Priset däremot spelar lika stor roll i båda grupperna. Inte heller finns det någon åldersbetingad skillnad i tendensen att ersätta dagstidningen med vare sig radio och TV eller gratistidningar.

Även i denna fråga visar det sig dock att hänsyn också måste tas till vad de unga akademikerna utbildat sig till. Uppdelningen utifrån ämnesinriktning i tabell 2 visar på en rad tydliga skillnader.

Den upplevda bristen på tid spelar stor roll för samtliga grupper, men i synnerhet för ekonomer och jurister, samt teknologer. Beträffande prisets inverkan är variationen desto tydligare; att det är för dyrt med prenumeration lyfts i högst grad fram av lärarna och de vårdutbildade (vilka som redan konstaterats är de grupper som tjänar minst). Valet att istället för prenumeration läsa tidningen på nätet är vanligast bland naturvetare, och därefter bland ekonomer/jurister samt teknologer. Samtidigt är nätnyheter som substitut av klart mindre betydelse för humanister och konstvetare, samt inom gruppen ”lärande”. Internets nyheternas svaga ställning bland lärarna blir därmed än tydligare.

Tabell 2 Skäl för unga akademiker att inte prenumerera på en morgontidning, efter ämnesinriktning (procent)

	Vård	Medicin/ odontologi	Natur- vetenskap	Humaniora/ konst	Samhälls- vetenskap	Ekonomi/ juridik	Lärande	Teknik	Samtliga
Har inte tid	51	50	54	34	57	67	48	61	56
Läser tidningen på Internet	45	45	53	29	40	53	30	47	44
Det är för dyrt	54	38	36	46	53	28	63	32	42
För mycket papper	29	33	51	42	40	39	28	45	39
Får lokal info via radio/TV	30	20	18	12	31	29	27	22	25
Har tidningen på jobbet	21	13	25	24	41	31	44	13	25
Läser gratistidning	19	30	23	22	18	21	19	18	20
Köper lösnummer vid behov	27	25	13	32	28	15	15	14	19
Ingen morgontidning fyller mina behov	3	8	18	10	2	7	3	8	7
Inte intresserad	9	0	5	5	1	3	5	5	4
För dålig lokal bevakning	0	3	2	0	1	1	1	1	1
Antal personer	68	38	57	40	88	73	103	234	701

Källa: Göteborgsakademiker 2006.

Härutöver kan tre speciella förhållanden noteras. Först och främst kan det konstateras att gruppen naturvetare i mycket högre grad än andra dels väljer att ange mängden papper som skäl till att välja bort tidningsprenumerationen, dels anser att ingen morgontidning uppfyller de personliga behoven. Vidare verkar läkare och tandläkare vara de yrkesgrupper som i störst utsträckning väljer att ersätta den prenumererade tidningen med gratistidningar.

För *mycket* morgontidning?

Studien av de unga Göteborgsakademikerna ger visst fog för att Internetyheter successivt flyttar fram sina positioner till förfång för den prenumererade morgontidningen. Resultaten pekar på ett positivt samband mellan lägre ålder och benägenheten att lockas över till nätet från papperstidningen. Men som vi har kunnat se är denna tendens relativt begränsad i jämförelse med det vanligaste motivet till att inte ha en morgontidningsprenumeration: bristen på tid. Uppenbarligen upplever yngre människor i högre grad än andra att tiden inte räcker till för att det ska vara lönt att prenumerera på en morgontidning (jfr Nilsson 2003). Huruvida denna

uppfattning är kopplad till just denna fas i livet, eller om det faktiskt är så att tempo i vardagen successivt har skruvats upp finns det därför all anledning att återkomma till.

Till detta kommer att det i de yngre leden verkar finnas ett mycket större ogillande av den mängd tidningspapper som en prenumeration genererar. Måhända kan detta tolkas som ett allt tydligare miljötankande ju längre ner i åldrarna vi söker oss. Mot bakgrund av att dagens svenska dagstidningar förefaller bli allt tjockare, är dessa resultat kanske något för tidningsbranschen – som tycks slåss med näbbar och klor för att behålla just de unga läsarna – att begrunda.

Noter

- ¹ Dagspresskollegiet ett forskningsprogram för forskning om dagstidningar och dess publik. Kollegiet är placerat vid Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet (JMG). Mer information om Dagspresskollegiets verksamhet finns att hitta på www.dagspresskollegiet.jmg.gu.se.
- ² Studien bestod av en enkätundersökning bland personer under 40 år som fick ut en examen från Göteborgs universitet eller Chalmers tekniska högskola under åren 2000–2003. Totalt besvarade 2 132 personer enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 61 procent.
- ³ Kapitlet bygger på rapportern Göteborgsakademiker 2006 – Medieinnehav och medieanvändning bland unga högutbildade (Ohlsson 2007).
- ⁴ Uppgifter om den öppna arbetslösheten och svenskars medelinkomst kommer från Statistiska centralbyrån (www.scb.se)
- ⁵ Denna något schematiska uppdelning överensstämmer i hög grad med GU:s fakultetsindelning. "Naturvetenskap" och "Samhällsvetenskap" motsvaras av naturvetenskapliga respektive samhällsvetenskapliga fakulteten. "Ekonomi/juridik" omfattar samtliga utbildningar vid Handelshögskolan, och "Lärande" innefattar de olika utbildningarna inom lärarutbildningen (inkl. utbildningsvetenskap). Sahlgrenska akademien, som omfattar hela det hälsovetenskapliga området, har däremot delats upp i utbildningar med inriktning mot å ena sidan vård, å andra sidan medicin/odontologi. De konstnärliga och humanistiska fakulteterna redovisas gemensamt beroende på ett begränsat antal svarspersoner. Chalmers har betraktats som en enda fakultet, och samtliga chalmersister har därför hänförs till ämnesområdet "Teknik".

Referenser

- Nilsson, Åsa (2003) Jag förändras, alltså finns jag? I Weibull, Lennart och Sören Holmberg (red) *Färfångans marknad*. Göteborg: SOM-institutet.
- Ohlsson, Jonas (2007) *Göteborgsakademiker 2006. Medieinnehav och medieanvändning bland unga högutbildade*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs universitet. Arbetsrapport nr 48.
- Weibull, Lennart (1989) Forskning om dagspressens utveckling. I Weibull, Lennart och Karin Björkqvist (red) *Dagspressen och dess läsare – Empiriska studier av dagspressens utveckling under 1980-talet*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- World Press Trends 2007. Paris: World Association of Newspapers/ZenithOptiMedia.

ATT LYSSNA PÅ RADIO

JAN STRID

I år är det 30 år sedan Radio Göteborg gick ut i eter och Göteborg fick sin egen radio. År 1977 startade lokalradion som fönster i P3 under tre timmar per dag. Detta blev redan från början en succe och en lyssnarmätning som gjordes 1978 visade att ca 40 procent av allmänheten i två områden i Göteborg hade lyssnat på stationens sändningar under en viss dag (Djerf-Pierre och Weibull 2001). År 1986 kom P4/Radio Göteborg som egen kanal. Radio Göteborg är idag en lokal kanal som sänder mellan klockan 06.00 och 18.00 på vardagar och med endast små nyhetsnuttar på helgerna. På andra tider och på helgerna är det som i alla andra Sveriges Radios kanaler att sändningarna sköts från Stockholm.

År 1993 kom de privata lokalradiostationerna. Dessa skulle till skillnad från Sveriges Radios kanaler vara reklamfinansierade. Staten auktionerade ut s k koncessioner som olika intressenter fick bjuda på. I Göteborgs auktionerades sålunda fem koncessioner ut. Dessa stationer inordnades snabbt i centraliserade nätverk som för övrigt också kom att skötas från Stockholm. Särskilt lokala till sitt innehåll är inte dessa kanaler utan spelar främst populärmusik.

”Att lyssna på radio” har också blivit något tvetydigt. Eftersom utsändningarna digitaliserats kan man lyssna via personatorer, vidare kan man lyssna i mobiltelefonen mm. Den fråga som vi använder i undersökningarna från SOM-institutet lyder ” Hur ofta brukar du ta del av följande radiokanaler” och så räknas de olika kanalerna upp. Med detta hoppas vi fånga upp lyssnarna oberoende av vilken ”apparat” man använder. Dessutom tar undersökningen sikte på människors lyssnarvanor, dvs hur man brukar lyssna till skillnad från de undersökningar som gäller gårdagslyssnande eller veckolyssnande. Siffrorna i de senare undersökningarna brukar totalt sett ge något högre siffror än vad vaneundersökningarna ger. Vaneundersökningarna tenderar att övervärdera de kanaler man brukar lyssna på och undervärdera de kanaler man sporadiskt kommer i kontakt med (Hadenius och Weibull 2002).

Föreliggande kapitel har som syfte att belysa utvecklingsmönster i den göteborgska radiopubliken mellan 1994 och 2006. Tanken är att denna i stor utsträckning illustrerar en radiosituation i Sverige med konkurrens mellan privat lokalradio med ett utbud bestående huvudsakligen av musik samt Sveriges Radios mera traditionella public-service kanaler. Men också att visa på den styrka i det lokala intresset som finns i såväl radiolyssnandet som inom TV-tittandet vilket Sveriges Radio och Sveriges Television genom åren har motarbetat.

Radiolyssnandet i Göteborg 2006

Om vi ser till radiolyssnandet som det var hösten 2006 så visar siffrorna på den starka ställning som P4/ Radio Göteborg har bland göteborgarna. Ungefär var femte göteborgare lyssnar dagligen på Radio Göteborg och 70 procent lyssna åtminstone någon gång på stationen. Detta trots att man knappast sänder på helgerna.

Tabell 1 Andel som brukar ta del av olika radiokanaler mer eller mindre regelbundet, Göteborgs kommun, hösten 2006 (procent)

Kanal	6-7 ggr/v	4-5 ggr/v	2-3 ggr/v	1 ggr/v	Mer sällan	Aldrig	Totalt
P1	15	7	7	4	27	40	100
P2	3	2	5	5	31	54	100
P3	6	7	10	9	32	36	100
P4/Radio Göteborg	19	9	12	7	23	30	100
Lugna Favoriter	3	7	10	10	28	42	100
Mix Megapol / Radio City	7	10	11	7	23	42	100
NRJ(RadioEnergy)	2	4	8	6	27	53	100
The Voice	2	3	5	2	18	70	100
Rix FM	2	6	9	7	23	53	100
Närradio	2	1	3	2	19	73	100

Flest dagliga lyssnare har P4/ Radio Göteborg och därefter kommer P1, båda i Sveriges Radio. Dessa båda är ju också de enda i princip "talade kanalerna". Av musikkanalerna är den sammanslagna Mix Megapol/Radio City den största även om den inte är lika stor som de båda var tillsammans innan sammanslagningen. Denna sammanslagning visar på problemen för de privata lokalradiostationerna, såväl Lugna Favoriter som The Voice har tillkommit under den senaste treårsperioden medan andra såsom Power Hit Radio, Z-radio, Radio Classic har upphört.

Om vi lägger ihop procentandelarna för dem som lyssnar 6-7 dagar per vecka summerar de till 61 procent vilket är den högsta möjliga siffran för personer som lyssnar dagligen. Den verkliga siffran är t o m sannolikt lägre då ju några personer kan ha angivit fler än en kanal. Denna siffra är dessutom i sjunkande, år 2001 var den 64 procent. Över huvud taget har lyssnandet på radio gått ner. För närvarande är det ca 20 procent av göteborgarna som inte lyssnar på radio ens två gånger per vecka. Främst är det yngre personer som inte lyssnar, bland 20 till 29-åringar är siffran strax över 30 procent. Att lyssnandet går ner är inte specifikt för Göteborg, radiolyssnandet minskar i hela landet även om det inte går ner lika kraftigt utanför storstäderna.

Jämförelse med tidigare år

Som tidigare nämnts har 1990-talet inneburit en kraftig ökning av antalet radiokanaler. Det var de privata lokalradiostationerna som gjorde sitt intåg. Situationen är numera stabiliserad vad gäller antalet stationer även om några bytt namn. I tabell 2 kan vi se utvecklingen från 1994 (året efter de privata lokalradiostationernas start) fram till 2006 vad gäller lyssnandet minst sex dagar per vecka. På den privata sidan har det varit en ganska turbulent tid med radiostationer som uppstått och försvunnit och radiostationer som slagits samman och tabell 2 har med de stationer som finns år 2006.

Tabell 2 Andelen dagliga lyssnare på enskilda radiokanaler 1994-2006 Göteborgs kommun (procent)

Kanal	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006
P1	14	12	16	11	13	12	15	15
P2	8	3	4	2	3	2	3	3
P3	36	10	10	8	6	6	5	6
P4	14	24	22	20	24	23	22	19
Lugna Favoriter						6	5	3
Megapol/City		2	4	8	5	4	2	7
Energy (NRJ)		9	9	5	7	4	3	2
The Voice								2
Rix FM		2	3	3	4	3	3	2
Antal svarande	880	827	967	921	1034	1062	1083	947

Om vi först ser till Sveriges radios kanaler så ligger P1 i stort sett still under perioden. Det är intressant att notera för P1:s del att det totala lyssnandet är detsamma men att lyssnandet förskjutits uppåt i åldrarna och ökat något i åldrar över 50 år. Man hade annars kunnat förmoda en generationseffekt på så sätt att yngre personer som minskat sitt lyssnande på P1 också skulle ha ett minskat lyssnande högre upp i åldrarna. Det förefaller snarare att personer över 50 år vänder sig till talade kanaler och att det då inte finns mycket annat än P1 och P4 att lyssna på.

Den mera klassiska musikens P2 har tappat lyssnare även om 1992 var ett något exceptionellt år med mycket högt lyssnande. Vi har inte lyckats utröna vad detta kan ha berott på men P2 låg också högre före 1992 (Strid 1998). Även om vi jämför med lyssnandet i hela riket så har vi en liten nedgång som sannolikt speglar intresset för klassisk musik även om kanalen har breddats.

Kanalen P3 är den som tydligast av Sveriges Radios kanaler har tappat lyssnare. Inte bara genom konkurrens från de nya musikkanalerna utan också på grund av en överflyttning av t ex sporten till P4 1993. Men även efter detta har P3 tappat

lyssnare. Detta förmodligen beroende på att kanalen har konkurrens i musikutbudet samt att kanalen dessutom har konkurrens på det lokala planet genom att i stort sett all etermedia är stockholmsbaserad.

P4 ökade kraftigt efter omläggningen och har sedan varit den i särklass största kanalen. Nu är ju emellertid inte P4 en kanal utan 25 lokala kanaler som heller inte sänder hela dygnet och inte på helgerna. Här är det väl främst det lokala intresset som slår igenom vilket också stöds av att P4 har en ännu större lyssnarandel utanför storstäderna.

När det gäller de privata lokalradiokanalerna är det bara två som varit med från början, Energy och Rix FM. Energy som är en fransk musikk kanal blev genast de yngstas favorit och nådde 9 procent totalt och ännu år 2000 hade kanalen ca 40 procent bland unga mellan 15 och 19 år. Därefter har kanalen tappat lyssnare även bland de yngsta. RixFM har däremot alltsedan starten, då den också försökte med egna nyheter, haft mera blygsamma lyssnarsiffror.

De övriga musikk kanalerna har gått lite upp och ner men eftersom de konkurrerar om de yngre lyssnarna, och då denna skara med nödvändighet är begränsad, får de ta lyssnare från varandra vilket torde innebära att de kommer att ligga kvar på en låg nivå.

En av svårigheterna att nå högre lyssnarsiffror är att lyssnarna inte betar sig som man tänkte när ”radiorevolutionen” ägde rum 1993. Man trodde att lyssnarna skulle kombinera musikk kanaler med talade kanaler och byta kanaler allt som oftast. Men den utvecklingen fick vi inte. Innan den stora förändringen lyssnade vi till i genomsnitt två kanaler och efteråt fortsatte vi med att lyssna till två kanaler. Dessutom kombinerade vi som ungdomar två musikk kanaler med varandra och som äldre två talkanaler med varandra.

Men kanske ännu allvarigare för radions del är att andelen ”icke-lyssnare” ökar. Numera är det ca 20 procent som inte lyssnar någon gång i veckan. I tabell 3 nedan kan vi se hur icke-lyssnandet är fördelat på olika åldrar.

Tabell 3 Andelen icke-lyssnare (lyssnar ej någon gång i veckan) efter ålder, Göteborgs kommun 2006 (procent)

Ålder	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-75	75-85
Icke lyssnare	20	32	30	22	20	8	15	23

Det minskade radiolyssnandet kan bero på den nya tekniken på två sätt. Det ena är att musiken i de nya medierna tar över och det andra är att man lyssnar på ”radio” i datorn och därför inte anger detta i frågan. Omfattningen av att lyssna på musik i datorn låg 2005 på 5 procent och lyssnat på radio i datorn på 2 procent. Därtill kommer 3 procent som laddat ner musik (Mediebarometern 2005, 2006).

Det är framför allt i åldrarna mellan 20 och 30 år som man inte lyssnar på radio och detta har skett på senare år. Det har naturligtvis alltid funnits personer som inte lyssnat på radio men inte i denna omfattning och inte i så stor utsträckning som i just denna åldersgrupp.

Lyssnande i olika grupper

Som man kan förstå av ovanstående är ålder den viktigaste förklaringsfaktorn när det gäller radiolyssnande. Lite hårdraget dominerar musikkanalerna upp till ca 30 år, mellan 30 och 50 år lyssnar man till en blandning av musik och talade kanaler medan de sistnämnda dominerar totalt i åldrarna över 50 år.

Tabell 4 Andelen dagliga lyssnare på olika radiokanaler efter ålder, Göteborgs kommun 2006 (procent)

Kanal	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-75	75-85
P1	0	2	8	8	11	22	22	39
P2	0	0	0	0	2	4	5	14
P3	4	7	14	7	3	5	4	5
P4	2	5	1	7	10	27	41	40
Lugna Favoriter	6	2	1	4	6	5	2	2
Mix Megapol/City	10	12	8	8	6	9	2	2
NRJ	16	3	1	2	1	1	0	2
Voice	22	9	0	2	1	0	0	2
Rix	8	3	0	3	4	2	1	2
Närradio	0	2	0	0	1	2	3	10
Antal	51	57	95	191	238	269	184	62

Den enda kanal där lyssnandet inte har samband med ålder är Sveriges Radios P3. Denna kanal har lika hög andel lyssnare bland 15 till 19-åringar som bland 60 till 75-åringar vilket också kan ses som en bidragande faktor till kanalens nedgång. Intressant är den höga siffran för 25-29-åringar vilket torde hänga samman med den mera "nischade" musiken på kvällar i P3.

Sveriges Radios övriga kanaler är desto mer åldersberoende, ju högre ålder desto högre lyssnande. För P2:s del har vi sannolikt en generationseffekt. Tidigare hade vi åtminstone någon enstaka procent i åldrarna under 40 år men icke-lyssnandet på P2 är alltmer stabilt i yngre åldrar.

Motsvarigheten till P3 bland musikkanalerna är Mix Megapol/City. Det är framför allt City som tidigare haft lyssnare bland de äldre vilket i sin tur kan bero på att City startade som närradio i Göteborg och blev den första populära musikkanalen. Bland de övriga ser vi samma samband med ålder som Sveriges radios kanaler fast tvärtom, ju yngre desto högre lyssnande.

När det gäller skillnader mellan kvinnor och män så har det tidigare inte funnits några större skillnader men under de senaste åren kunde en ökande skillnad förmärkas. Men den tendens som på de tre senaste åren kunde märkas har helt försvunnit. Den tidigare skillnaden att män i högre grad lyssnade till Sveriges Radios kanaler och kvinnorna (företrädesvis de yngre) mera lyssnade till musikkanalerna har nu helt försvunnit. Radion är åter det jämställda mediet (jfr Strid 1998).

Det finns utbildningsskillnader men eftersom utbildning har starkt samband med ålder är det lite vanskligt att tolka skillnaderna

Tabell 5 *Dagligt lyssnandet till de olika kanalerna för olika utbildningar. Göteborg 2006 (procent)*

Utbildningsnivå	P1	P2	P3	P4	Lugna F	Mix	NRJ	Voice	Rix
Låg	14	4	7	45	5	8	3	3	4
Medellåg	9	1	3	20	4	10	4	6	4
Medelhög	15	2	7	17	3	8	1	1	3
Hög	20	5	7	7	2	3	1	0	1

Kommentar: Eftersom tabellen gäller dagligt lyssnande summerar inte raderna till 100 procent. Låg betyder här folkskola, grundskola och motsvarande, Medellåg betyder här upp till examen från gymnasium, Medelhög upp till och med högskola, Hög är examen från högskola samt forskarutbildning.

Om vi ser till siffrorna för P1 och P2 så finns ett samband mellan lyssnandet och utbildning så att ju högre lyssnande desto högre utbildning. Med eftersom utbildning har samband med ålder, ju högre ålder desto högre lyssnande, så är siffran för lågutbildade högre än för de medellågutbildade. När vi t ex tidigare år delade upp utbildningarna tydligare visade det sig att de som hade Flickskola/realskola hade det klart högsta lyssnandet på P1 och P2 (24 respektive 9 procent). För denna grupp samspelar tydligast ålder och utbildning (samt möjligen också innehållet i utbildningen) vilket gjorde dem till P1 och P2:s främsta lyssnare.

Slutsatser

Radion har för närvarande problem. En stor andel av svenska folket lyssnar inte längre på radio. Framför allt gäller detta yngre personer och även om vi inte direkt kan fastställa om detta är en generationseffekt gäller det troligen P1 och P2. Sveriges Radio håller för närvarande att göra om P1 för att locka yngre personer men det är tveksamt om detta är möjligt då de yngre i allt högre grad skapar sin egen "musikradio" vida datorer och dylikt.

Även musikkanalerna har samma problem och då ingen kanal någonsin nått över 10 procents lyssnande är det tveksamt vilka som kommer att finnas kvar och vilket

innehåll de kommer att ha. Någon konkurrens mellan Sveriges Radios kanaler och musikkanalerna finns ju knappast möjligen med undantag för P3.

Men det största problemet torde vara vad som skall menas med begreppet radio. Tidigare var det en apparat men det är det inte längre. Tal och musik kommer numera till oss på en mängd olika sätt och frågan är hur vi skall definiera dem alla. Och för vår del i framtiden: hur skall vi fråga och om vad.

Referenser

Mediebarometern 2005. Göteborg: Nordicom

Mediebarometern 2006. Göteborg: Nordicom

Hadenius, Stig och Weibull, Lennart (2002). *Massmedier. En bok om press, radio och TV i förvandling*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Djerf-Pierre, Monica och Weibull, Lennart (2001). *Spegla, granska, tolka*. Stockholm: Prisma.

Strid, Jan (1998) ”Radion – det jämställda mediet”. I Nilsson, Lennart (red): *Region i omvandling*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

RÖR INTE MITT FÅR!

VÄSTSVENSKENS UPPFATTNINGAR OM VARGFÖRVALTNINGENS UTFORMNING

ANNELIE SJÖLANDER-LINDQVIST, ANNA BENDZ
OCH SERENA CINQUE

Enligt den senaste inventeringen beräknas den svenska vargstammen idag uppgå till 117-146 individer¹ (Wabakken et al. 2007). Från att ha varit i det närmaste utrotad vid 1960-talets mitt ser vi idag en ökning av vargstammens omfattning och spridning (Aronson och Sand 2004).

Huruvida det skall finnas varg i de svenska skogarna och markerna, i vilken utsträckning och på vilka platser är dock omtvistade ämnen på olika håll i landet. Samtidigt som det finns grupper i samhället som är skeptiska till vargens närvaro i landskapet eftersom vargen upplevs begränsa lokala invånares möjligheter att bedriva lantbruk, jaga eller idka andra rekreativt aktiviteter som bär- och svamplockning, är andra oroad över att vargens levnadsförutsättningar är hotade av de konflikter som vi idag har i landet gällande skydd av biologiska miljöer och ekosystem (Sjölander-Lindqvist 2006). Framträdande i debatten är således å ena sidan förhållningssättet att vargen har ”rätt” att vistas i naturen och skall betraktas som ett självklart inslag i den svenska faunan och som skall skyddas, och å andra sidan görs det gällande att vargen utgör ett hot mot de människor som lever och verkar i de områden där vargen idag finns.

Tidigare attitydundersökningar visar att allmänheten generellt stödjer svensk rovdjurspolitik och att man tycker att rovdjur ökar naturens värden. Samtidigt kan vi också notera att boende i mer vargtäta områden tenderar att i ökande grad ha en mer negativ inställning till vargen och dess närvaro i landskapet (se även Ericsson och Heberlein 2002). Även om svensken överlag stödjer rovdjursförvaltningen så finns det skillnader på kommunnivå. I kommuner med närvaro av varg tenderar respondenten att i större grad vara tveksam till den svenska rovdjurspolitikens innehåll och förvaltning (Ericsson och Sandström 2005). Det finns också forskning som visar att man i vargtäta områden anser att svensk rovdjurspolitik och förvaltning i ökad grad borde ta tillvara lokala kunskaper och erfarenheter (Sjölander-Lindqvist 2006).

Västsvriges vargpopulationer ökar.² Vargfrågan blir en realitet för allt fler av regionens invånare. Mot bakgrund av detta och resultaten från tidigare undersökningar blir det intressant att ställa sig frågan om hur västsvenskarna förhåller sig till

varens närvaro. Syftet med detta kapitel är att undersöka västsvenskarnas hållning i vargfrågan med särskilt fokus på rovdjurspolitikens utformning och genomförande. Undersökningen utgår från en fråga i Väst-SOM 2006 där de svarande har fått ta ställning till följande förslag³:

*Öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur
Varg bör liksom älg kunna jagas under en viss del av året*

I kapitlet undersöker vi västsvenskarnas åsikter om förslagen och går vidare med en analys av hur variationer i åsikterna kan förklaras. Kapitlet avslutas med en diskussion av reflektioner och slutsatser gällande rovdjursförvaltningen och dess genomförande.

Rovdjurspolitikens utformning

Vid sidan om frågorna gällande hur många vargar det ska finnas i Sverige och var de skall vara lokaliserade, har också frågan om förvaltningens utformning varit central för debatten om rovdjurens närvaro i landskapet. Resultat från enkätundersökningar inom ramen för forskningsprogrammet FjällMistra (1998-2006) visar att boende i län med stora rovdjurspopulationer har förtroende för Naturvårdsverket och att de menar att myndigheten bör ha det övergripande ansvaret för genomförandet av svensk rovdjurspolitik (Ericsson och Sandström 2005). *Samtidigt* visar attitydundersökningen att respondenterna är av uppfattningen att grupper berörda av rovdjurens närvaro bör ges inflytande över dess förvaltning (ibid.). Resultat från intervjuer med boende inom eller angränsande till vargrevir i Västra Götalands län, Örebro län och Dalarnas län visar, parallellt med FjällMistras undersökning, att frågan kring *vem/vilka* som bör vara en del av vargstammens förvaltning är central för svensk rovdjursdebatt (Cinque 2003; Sjölander-Lindqvist 2006).

Fredande av tamdjur

Centralt för rovdjurspolitikens utformning är också den juridiska aspekten avseende hur regelverken bör utformas, både för ett säkerställande av varens (rovdjurens) överlevnad och utbredning och för att lantbrukare och jägare i större utsträckning bör kunna värna sin egendom (tamboskap och jakthundar) mot rovdjursangrepp. Efter några år av diskussioner rörande Jaktförordningens (1987:905) paragraf 28 gällande djurägares rättigheter att försvara sig mot vargangrepp, fattade den socialdemokratiska regeringen i mars 2006 beslut om en utvidgning av paragrafen. Att fram tills dess ha föreskrivit att tamdjursägare (eller vårdare) får döda björn, varg, lo eller järv om det har angripit och skadat eller dödat tamdjur och djurägaren/vårdaren befarar nya angrepp, kom 2006 års förändring av jaktförordningens paragraf 28 att utöka lantbrukarens möjligheter till fredande av tamboskap. Med den nya

skrivningen kom tamdjursägare att få större möjligheter till att skjuta varg – om den befann sig inom stängslat område och om försök att skrämma bort rovdjuret inte lyckats.⁴

Då en av vargkonfliktens centrala spørsmål har handlat om lantbrukares och jägares lagstadgade möjligheter att skydda sin tamboskap och sina hundar mot vargangrepp tillfrågades boende i Västsverige hur de ställer sig till förslaget att öka möjligheterna att skjuta varg för att skydda tamdjur. Västsvenska invånares åsikter rörande möjligheten att kunna skydda sina tamdjur mot vargangrepp undersöktes således ungefär ett halvår efter att lagändringen trädde i kraft och strax efter riksdagsvalet 2006.

Att vargfrågan är en fråga med politiska dimensioner visade sig tiden innan riksdagsvalet. I flera av partiernas nationella och regionala valkampanjer kom frågan om rovdjurens närvaro i landskapet att få en framträdande roll. Samtidigt med riksdagsvalet hölls folkomröstningar i fyra kommuner i Dalarna (Mora, Orsa, Rättvik och Älvdalen) gällande om kommunerna borde verka för att öka möjligheterna för djurägare att freda sina tamdjur och hundar mot rovdjursangrepp. Resultaten från folkomröstningarna visade att en majoritet av respondenterna i alla kommuner utom Rättvik och oavsett partisympati, instämde helt eller delvis med påståendet (Sveriges Kommuner och Landsting 2006). Resultaten för alla kommuner visade att cirka 72 procent av de röstande önskade att den egna kommunen skulle verka för möjligheten att även utanför hägn freda tamdjur och hundar vid direkta rovdjursangrepp (ibid.). Även om folkomröstningar inte är bindande sände resultaten ändå klara signaler till såväl den politiska majoriteten i riksdagen som till kommunernas egna politiker.

I FjällMistras undersökning från 2004 tillfrågades 150 personer i 69 kommuner i Dalarna, Gävleborg, Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten (sammanlagt urval om 10 350 personer samt ytterligare 1 067 personer i övriga Sverige) om sin inställning till vilt, jakt och rovdjuren järv, lo, björn och varg. Resultaten från FjällMistra-undersökningen visar att en majoritet av respondenterna i fjällänen helt eller delvis höll med förslaget om en utökad rätt för djurägare att döda rovdjur för att kunna skydda sina djur. Respondenter i ”övriga Sverige” avvek dock med att lägga sig några enheter strax under femtiostrecket (Ericsson och Sandström 2005).

Hur ställde sig då de boende i Västsverige till förslaget *att öka möjligheterna att skjuta varg för att skydda tamdjur*?

Vi finner att av närmare 3 200 tillfrågade västsvenskar att strax under hälften anser att det är ett ”mycket bra förslag” eller ett ”ganska bra förslag”. De som anser att det är ett ”ganska dåligt förslag” eller ett ”mycket dåligt förslag” uppgår till något mer än en fjärdedel. Det är alltså en större andel som är positiva än som är negativa till förslaget. Andelen som inte har någon särskild uppfattning i frågan, ”varken bra eller dåligt förslag”, motsvarar också den lite mer än en fjärdedel.

Tabell 1 Åsikter om förslaget att öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur (procent)

Mycket bra förslag	21
Ganska bra förslag	25
Varken bra el dåligt	27
Ganska dåligt förslag	14
Mycket dåligt förslag	13
Summa	100
Antal	3 186

Lokalt inflytande över rovdjursfrågorna

Vi vet från FjällMistras undersökningar att det finns ett starkt stöd för Naturvårdsverket när det gäller ansvar för rovdjursförvaltningen. Samtidigt ser vi också ett stöd för att naturvårdsorganisationer tillsammans med kommunerna, rovdjursforskningen och intressegrupper skall lämnas utrymme i förvaltningens utformning och genomförande (Ericsson och Sandström 2005).

Sammantagna resultat från tidigare attitydundersökningar och intervjuundersökningar visar att det finns ett stöd för uppfattningen att "berördhet" bör vara en självklar utgångspunkt för medverkan i rovdjurspolitikens beslutsfattande processer (Ericsson och Sandström 2005; Sjölander-Lindqvist 2006; 2008a). För att undersöka västsvenskens inställning till utformningen av rovdjursförvaltningen och för att pröva tesen om berördhet ställde vi frågan om det borde vara så att *varg liksom älg borde kunna jagas under viss del av året?* Införandet av licensjakt på varg skulle innebära att jägare, en grupp som är starkt berörd av vargens närvaro i det jaktbara landskapet, medgavs förvaltningsinflytande på vargstammen.

Tabell 2 Åsikter om förslag i den politiska debatten: Varg bör liksom älg kunna jagas under en viss del av året (procent)

Mycket bra förslag	17
Ganska bra förslag	22
Varken bra el dåligt	30
Ganska dåligt förslag	14
Mycket dåligt förslag	17
Summa	100
Antal	3 180

I jämförelse med frågan om man ansåg att det skulle vara möjligt att skjuta varg för att skydda tamdjur så fördelar sig de svarande mera jämnt i denna fråga om jakt på varg. Ungefär 39 procent menar att det är ett ”mycket bra förslag” eller ett ”ganska bra förslag”, 30 procent svarar att det är ”ett mycket dåligt förslag” eller ett ”ganska dåligt förslag” medan 31 procent inte har någon särskild uppfattning. Liksom i förslaget om att få skjuta varg för att skydda sina tamdjur är det en större andel av västsvenskarna som är positiva än som är negativa till förslaget.

Västsvenskarnas varierande åsikter om varg

Tabell 1 och 2 visar att det finns en viss variation i västsvenskarnas åsikter om hur samhället ska hantera vargstammen. Västsverige är stort och omväxlande till karaktär och innehåll; storstad blandas med landsbygd och mindre orter såväl som att försörjningsbasen varierar i regionen. Det är därför tänkbart att åsikterna om varg skiljer sig åt mellan olika delar av Västsverige (i Västsverige inkluderas i det här fallet även Kungsbacka kommun). Vår undersökning visar att boende i Dalsland, där det förekommer varg, är mer positiva till båda förslagen än övriga invånare i Västsverige. Ungefär 68 procent anser att det är ett mycket eller ganska bra förslag att öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur och 55 procent anser att det är ett mycket eller ganska bra förslag att tillåta jakt på varg under en viss del av året. Motsvarande siffror för Göteborgsregionens invånare är 38 respektive 35 procent. De här två delregionerna utgör ytterligheter inom Västra Götaland. I en mellangrupp återfinns invånarna i Sjuhärad, Östra och Västra Skaraborg och Fyrstad där andelen positiva för förslaget om tamdjur varierar mellan 48 och 59 procent och andelen positiva till förslaget att tillåta vargjakt varierar mellan 41 och 48 procent.

I nästa del av analysen fortsätter vi med att undersöka vilka faktorer som har betydelse för vad västsvenskarna tycker om de båda förslagen som rör varg. De faktorer som vi fokuserar på är *boendetillhörighet*, *förtroende*, *individfaktorer* såsom *kön*, *ålder*, *utbildning* och *uppväxt*, *politiskt intress* och *politisk orientering* samt *livstil*. Varför vi väljer just dessa framgår i de följande avsnitten där vi också presenterar resultaten. Det empiriska avsnittet avslutas med att samtliga faktorer tas med i en sammanfattande analys.

Boende, tillhörighet och förtroende

Socialantropologisk och humanekologisk forskning vittnar om hur plats och landskap är skärningspunkter inte bara för personliga utan även kollektiva värden (kulturella, moraliska, emotiva) (t.ex. Antrop 2005; Basso 1996; Bender 1993; Borgström 1997; Feld och Basso 1996; Sjölander-Lindqvist 2004; 2006; 2008a). Landskapet som något för människan i sig meningsfullt påtalas i den Europeiska landskapskonventionen (ELC) där ”landskapet” är att se som ”ett uttryck för mångfalden” och som spelar roll för människors livskvalitet och kulturella identitet. En

sådan förståelse av landskapet, som har tydliga överlappningar med en tolkning av landskapet som ett resultat av process och mångdimensionalitet, ger vid handen att plats och landskap berör olika aktörer utifrån varierande perspektiv, betydelser och ramverk såsom geografiska, ekonomiska, politiska och historiskt specifika sammanhang. Plats och landskap har alltså betydelse för boendes uppfattningar om inte bara sig själva och sin omvärld utan att plats/landskap ger ”rum” för människors känsla av tillhörighet med sin omgivning och med de människor de möter i sitt dagliga liv.

Tabell 3 Åsikter om förslaget att öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur. Inom olika grupper uppdelat på boende och tillhörighet (procent, antal, procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	46	27	27	100	3186	19
Boendeområde	Storstad centralt	30	33	37	100	452	-7
	Storstad ytteromr/förort	35	35	30	100	560	5
	Stad el större tätort centralt	48	25	27	100	418	21
	Stad el större tätort ytterområde	52	24	24	100	414	28
	Mindre tätort	51	28	21	100	761	30
	Ren landsbygd	59	18	23	100	498	36
Boendetyp	Villa/radhus	49	26	24	100	1707	25
	Lägenhet/ flerfamiljshus	38	31	31	100	1204	7
	Lantgård	72	16	12	100	150	60
	Övrigt	45	23	32	100	53	13
Boendetid	Lång tid	50	26	24	100	2405	26
	Medellång tid	34	29	37	100	403	-3
	Kort tid	31	32	36	100	309	-5
Tillhörighet	Den egna orten	51	26	23	100	1541	28
	Det egna landskapet	51	26	23	100	291	28
	Västra Götaland	41	29	30	100	319	11
	Hela Sverige	41	30	29	100	493	12
	Internationellt	31	28	41	100	299	-10

Kommentar: I tabellen är svarsalternativen mycket bra och ganska bra förslag respektive ganska dåligt och mycket dåligt sammanslagna. Procentdifferensen är beräknad så att andelen som svarat mycket eller ganska bra minskas med andelen som svarat mycket eller ganska dåligt. När det gäller boendetid är variabelvärdena sammanslagna så att lång tid innebär att personen har bott i sin nuvarande kommun i mer än tio år, medellång tid innebär 4-10 år och kort tid innebär mindre än tre år.

Människors attityder till varg och andra rovdjur kan alltså påverkas av var och hur de bor och hur stor tillhörighet de känner till den plats där de bor. I vår analys tar vi därför med boendeområde. Likaså inkluderar vi därför också boendetid och om man bor i lägenhet, villa eller på lantgård. Tillhörighet får vi med genom att fråga om var respondenten i första hand känner sig hemma.

Plats och landskap är ett resultat av människors samverkan med varandra och med sin dåtid, samtid och deras förväntningar på framtiden (jmf. Feld och Basso 1996; Ingold 1993; Lovell 1998; Sjölander-Lindqvist 2004). Allmänhetens förtroende för samtidens reglerande aktörer är något som kan ha en inverkan på västsvenskens åsikter gällande om det vore önskvärt att öka möjligheterna att skjuta varg för att värna tamdjur och om varg, i likhet med älg, borde kunna jagas under en viss del av året.

Tabell 4 Åsikter om förslaget att varg bör kunna jagas under en viss del av året. Inom olika grupper gällande boende och tillhörighet (procent, antal, procentdifferens). Se kommentar tabell 3

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	39	30	31	100	3180	8
Boendeområde	Storstad centralt	24	36	39	100	463	-15
	Storstad ytteromr/förort	32	35	34	100	560	-2
	Stad el större tätort centralt	42	28	30	100	416	12
	Stad el större tätort ytterområde	43	27	30	100	412	13
	Mindre tätort	46	29	25	100	757	21
	Ren landsbygd	47	24	29	100	499	18
Boendetyper	Villa/radhus	42	29	28	100	1704	14
	Lägenhet/flerfamiljshus	33	33	34	100	1199	-1
	Lantgård	54	22	23	100	151	31
	Övrigt	44	15	41	100	54	3
Boendetid	Lång tid	42	29	28	100	2396	14
	Medellång tid	29	30	41	100	403	-12
	Kort tid	28	32	39	100	311	-11
Tillhörighet	Den egna orten	44	29	26	100	1532	18
	Det egna landskapet	40	30	29	100	290	11
	Västra Götaland	34	34	33	100	318	1
	Hela Sverige	33	34	33	100	493	0
	Internationellt	25	29	46	100	299	-21

Kommentar: I tabellen är svarsalternativen mycket bra och ganska bra förslag respektive ganska dåligt och mycket dåligt sammanslagna. Procentdifferensen är beräknad så att andelen som svarat mycket eller ganska bra minskas med andelen som svarat mycket eller ganska dåligt.

Geografiskt läge

Om vi tittar på typ av boendeområde ser vi att det geografiska läget har betydelse för allmänhetens åsikter. Boende i stad, större tätort, mindre tätort eller på ren landsbygd instämmer i högre utsträckning än storstadsboende med att det är ett ganska bra eller mycket bra förslag att kunna skjuta varg för att skydda tamdjur respektive att varg liksom älg bör jagas under en viss del av året.

När det gäller förslaget om att varg bör kunna jagas under en viss del av året så är en ännu mindre andel av dem som bor centralt i storstad positiva än när det gäller det andra förslaget; 24 procent av den förra gruppen är positiva vilket kan jämföras med att 30 procent i samma grupp var positiva till förslaget att kunna skydda sina tamdjur.

En majoritet av dem som har angivit att de bor på ren landsbygd samt boende på mindre tätort säger att det är ett ”mycket bra/ganska bra” förslag att kunna skydda tamdjur. När det gäller förslaget att öka möjligheten för att jaga varg minskar andelen positiva landsbygdsboende med tolv procentenheter till 47 procent.

Vi noterar att storstadsboende är den grupp som är minst positiv till förslaget. Men vi ser också skillnader inom storstadsgruppen. Centralt boende storstadsbor är mindre positiva gällande de två förslagen än storstadsboende i ytterområde. Något fler av de storstadsboende har ingen uppfattning (”varken bra eller dåligt förslag”) i frågan jämfört med boende i stad, mindre tätort eller landsbygd.

Överlag minskar andelen positiva när det gäller förslaget att öka möjligheterna att kunna jaga varg. Andelen svarande under alternativet ”varken bra eller dåligt” förhåller sig på tämligen likartade nivåer i bägge förslagen.

Boendeform och boendetid

Av tabell 3 och 4 kan vi utläsa att det finns vissa skillnader i åsikter om varg beroende på vilken typ av boende respondenterna har. Över 70 procent av de som bor på lantgård är positiva till att skjuta varg för att kunna skydda tamdjur medan 54 procent är positiva till vargjaks-förslaget. Villa- och radhusboende är också en grupp som är relativt positiv till de två förslagen medan boende i lägenhet/flerfamiljshus är den grupp som är minst positiva till förslaget.

Ju längre respondenten bott på platsen desto mer positiv är han eller hon till förslagen. För förslaget om att skydda tamdjur gäller att precis hälften av de som angett lång boendetid på orten att de är positiva medan förslaget om skjuta varg renderar en lägre andel om 42 procent. Cirka en fjärdedel av de långtidsboende är negativa. Skillnaden mellan de som angett att de bott medellång tid och kort tid är inte stor. Siffrorna för bägge grupper och för bägge förslagen ligger runt en tredjedel positiva.

Tillhörighet

De respondenter som känner tillhörighet med den egna orten och det egna landskapet är mer positiva till förslagen än andra. Minst positiva är de som angett att

de främst känner tillhörighet med den internationella nivån medan de som angett Västra Götaland och Sverige placerar sig på en mellannivå. Minst negativa är de respondenter som angivit att de i första hand känner tillhörighet med den egna orten.

Precis som gällande boendeområde, boendetyper och boendetid minskar andelen positiva när det gäller förslaget att öka möjligheterna att jaga varg till förmån för gruppen negativa och de som svarat ”varken bra eller dåligt förslag”.

Förtroende

Förtroende, både mellan människor och för samhällets institutioner, är väsentligt för att ett samhälle ska fungera. Litar vi inte på politiker och tjänstemän leder det till minskad legitimitet för de beslut som fattas och för själva beslutsprocessen (Grimes 2005; Norén Bretzer 2005; Rothstein och Pierre 2003). Det är därför rimligt att anta att förtroende för politiker och tjänstemän kan ha betydelse för åsikterna om varg ska få skjutas för att skydda tamdjur eller få jagas under en viss del av året. De som har högt förtroende för politiker och tjänstemän på olika nivåer borde enligt denna hypotes vara mer positivt inställda till förslagen än andra. Vi prövade om förtroende för rikspolitiker, förtroende för kommunpolitiker, förtroende för kommunens tjänstemän samt för länsstyrelsens tjänstemän har någon betydelse för västsvenskarnas ställningstaganden i vargfrågan. Det enda resultatet som visade sig vara signifikant i de bivariata analyserna var sambandet mellan förtroende för rikspolitiker och åsikter om förslaget att bedriva jakt på varg, där de som uppvisade större förtroende visade sig vara något mindre positiva till förslaget än de som har lägre förtroende (33 procent respektive 40 procent som anser att förslaget är mycket eller ganska bra). Det är emellertid samma andel i de båda förtroendegrupperna som anser att förslaget är mycket eller ganska dåligt (31 procent). När det gäller förtroende är vår slutsats att denna faktor inte verkar ha någon större betydelse för västsvenskarnas åsikter om vargförslagen och förtroendefaktorerna tas därför inte med i den vidare analysen.

Individfaktorer

I föregående avsnitt belystes huruvida boendeform, geografiskt läge, boendetid på orten och vilken geografisk skala respondenten i första hand identifierar sig, spelar roll för åsikter om förslagen att skjuta varg för att skydda tamdjur och om varg liksom älg borde kunna jagas under en viss del av året.

I attitydundersökningar ställs ofta frågor mot kön, ålder och utbildning eftersom de har visat sig ha betydelse för en rad attityder och åsikter. Vi inkluderar dessutom frågan om vilken social klass som respondenterna identifierar sig med då det är tänkbart att det är av viss betydelse om respondenten har vuxit upp på ett jordbruk eller inte. Jordbrukare är den grupp som ur ett historiskt perspektiv kan ha haft mest att förlora på vargens närvaro i det omgivande landskapet. Skottplikt på varg

och att endast kvinnor och präster var undantagna skyldigheten att delta i så kallade vargskall visar på vilken betydelse vargangrepp kunde ha för lokalsamhället historiskt. Resultat från intervjuer med lantbrukare visar att de känner frustration över att inte riktigt räcka till för sina djur (Sjölander-Lindqvist 2006). Vargens närvaro utgör ett hot mot tamboskapen och att det kan vara svårt att tillgodose tillräcklig uppsikt över boskapen. Lantbrukare som sommartid nyttjar fåbodbruk menar att det är svårt att söka skydda tamboskapen mot rovdjursangrepp vid den lösdrift som utgör kärnan i fåbodbruket.

Tabell 5 Åsikter om förslaget att öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur. Inom olika grupper (procent, antal, procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	46	27	27	100	3186	19
Kön	Kvinnor	45	30	25	100	1672	20
	Män	47	24	29	100	1514	18
Ålder	15-29	26	38	36	100	579	-10
	30-49	36	31	33	100	1029	3
	50-64	53	23	24	100	895	29
	65-85	69	18	13	100	683	56
Uppväxt	Arbetarhem	46	27	27	100	1645	19
	Jordbrukarhem	67	19	13	100	360	54
	Tjänstemannahem	39	28	32	100	500	7
	Högre tjm/akademiker	28	33	39	100	206	-11
	Företagarhem	47	29	24	100	289	23
Utbildning	Låg	63	20	17	100	782	46
	Medellåg	43	30	28	100	966	15
	Medelhög	42	29	29	100	629	13
	Hög	36	30	34	100	734	2

Kommentar: Procentdifferensen är beräknad så att andelen som svarat mycket eller ganska bra minskas med andelen som svarat mycket eller ganska dåligt.

Tabell 6 Åsikter om förslaget att varg bör kunna jagas under en viss del av året. Inom olika grupper (procent, antal procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	39	30	31	100	3180	8
Kön	Kvinnor	39	31	30	100	1669	9
	Män	40	28	31	100	1511	9
Ålder	15-29	20	34	46	100	581	-26
	30-49	31	34	35	100	1031	-4
	50-64	45	28	27	100	893	19
	65-85	62	22	17	100	675	45
Uppväxt	Arbetarhem	41	29	30	100	1642	11
	Jordbrukarhem	54	25	21	100	355	33
	Tjänstemannahem	33	30	37	100	500	3
	Högre tjm/akademiker	22	34	43	100	205	-21
	Företagarhem	39	32	28	100	289	11
Utbildning	Låg	57	24	19	100	775	38
	Medellåg	35	32	32	100	967	3
	Medelhög	36	32	32	100	628	4
	Hög	29	31	40	100	735	-11

Kommentar: Procentdifferensen är beräknad så att andelen som svarat mycket eller ganska bra minskas med andelen som svarat mycket eller ganska dåligt.

Kön och ålder

Män tenderar att i något högre utsträckning än kvinnor vara positiva till förslagen. Respondentens ålder spelar roll för om han eller hon tycker att det är bra eller dåliga förslag. Ju äldre respondenten är, desto mera positiv är hållningen till båda förslagen. Det tycks finnas en viss skiljelinje mellan de som är över och de som är under 50 år. Skillnaden mellan den yngsta och den äldsta åldersgruppen är över 40 procentenheter när det gäller andelen som anser att förslagen är ganska eller mycket bra. Omvänt gäller att en betydligt större andel yngre än äldre anser att förslagen är dåliga.

Uppväxt och utbildning

När det gäller i vilket hem man har vuxit upp, återfinns de mest negativa till förslagen inom gruppen som är uppvuxna i högre tjänstemannahem/akademiska hem medan de mest positiva återfinns bland dem som vuxit upp i jordbrukarhem. Ungefär 67 respektive 54 procent av de som är uppvuxna i jordbrukarhem är positiva till förslagen jämfört med 28 respektive 22 procent av de som är uppvuxna i högre

tjänstemannahem/akademiska hem. Det är också så att svarande som uppgett att de växt upp i jordbrukarhem av alla grupper inte bara är mest positiva, de är också minst negativa och minst osäkra på vad de tycker om förslagen.

Ytterligare en slutsats av tabellerna är att det finns en viss skillnad mellan olika utbildningsgrupper. Ju högre utbildning, desto mer negativa är respondenterna till förslagen. Medan runt 60 procent av de med lägst utbildning är positiva till förslagen är de med hög utbildning mera negativa (36 respektive 29 procent som anser att förslagen är bra). Tendensen hos de högutbildade är tydligast när det gäller förslaget om att tillåta jakt på varg, där en större andel av de högutbildade är negativa än positiva till förslaget. Inom gruppen lågutbildade är tendensen tydligare när det gäller förslaget om att skjuta varg för att skydda tamdjur, där det finns en skillnad på 46 procentenheter mellan de som tycker förslaget är bra och de som tycker att förslaget är dåligt.

Politiskt intresse och partisympati

Forskningen visar att politiskt intresse och partisympati är faktorer av betydelse för allmänhetens attityder till olika samhällsfrågor (Esaiasson och Holmberg 1996; Pitkin 1967). Rovdjursfrågan är en aktuell del av den politiska debatten, både på riksdagsnivå och lokal nivå. Personer som är intresserade av politik torde ta del av debatten i högre grad än de som inte är lika intresserade och kan därför tänkas ha starkare åsikter. Frågan om varg innefattar också vissa politiska skiljelinjer där partierna har olika åsikter. I nästa del av analysen prövar vi hypotesen om graden av politiskt intresse respektive partisympati har betydelse för åsikterna om vargförslagen.

Tabell 7 Åsikter om förslaget att öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur. Inom olika grupper (procent, antal, procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	46	27	27	100	3186	19
Politiskt intresse	Mycket intresserad	38	24	38	100	368	0
	Ganska intresserad	46	27	27	100	1352	19
	Inte särskilt intresserad	48	28	24	100	1238	24
	Inte alls intresserad	45	34	21	100	196	24
Partisympati	Vänsterpartiet	27	29	44	100	216	-17
	Socialdemokraterna	46	29	25	100	945	21
	Centerpartiet	60	19	21	100	234	39
	Folkpartiet	41	32	26	100	234	15
	Moderaterna	52	27	21	100	757	31
	Kristdemokraterna	60	23	17	100	220	43
Miljöpartiet	23	24	53	100	237	-30	

Tabell 8 Åsikter om förslaget att varg bör kunna jagas under en viss del av året. Inom olika grupper (procent, antal procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	39	30	31	100	3180	8
Politiskt intresse	Mycket intresserad	32	27	40	100	367	-8
	Ganska intresserad	39	29	31	100	1352	8
	Inte särskilt intresserad	42	30	28	100	1231	14
	Inte alls intresserad	37	36	27	100	197	10
Partisynpati	Vänsterpartiet	23	34	43	100	216	-20
	Social-demokraterna	40	32	28	100	941	12
	Centerpartiet	49	26	25	100	230	24
	Folkpartiet	34	33	32	100	235	2
	Moderaterna	45	29	26	100	759	19
	Kristdemokraterna	49	28	23	100	218	26
Miljöpartiet	19	23	59	100	239	-40	

Med utgångspunkt från tabellerna kan vi notera att de respondenter som är mycket intresserade av politik är mindre positiva till förslagen än övriga. Ju starkare politiskt intresse, desto mer negativ är respondenten till förslaget att jaga varg under en viss del av året. De som har ett starkt politiskt intresse har också tydligare åsikter än de som inte är politiskt intresserade där vi finner en högre andel som svarat att förslaget varken är bra eller dåligt.

Det finns en tydlig skillnad mellan olika partiers sympatisörer när det gäller de två förslagen. Medan respondenter som sympatiserar med Vänsterpartiet och Miljöpartiet intar den mest skeptiska attityden till de två förslagen är kristdemokrater, centerpartister och moderater de mest positiva. Det är värt att notera att de som svarat att de framförallt sympatiserar med Kristdemokraterna och Centerpartiet redovisar samma andel positiva svar för båda förslagen. Bland kristdemokraterna och centerpartisterna är inte många negativa till förslagen och vi ser liknande siffror bland moderata sympatisörer. I en mellanposition befinner sig Folkpartiets och Socialdemokraternas sympatisörer där de senare tar ett visst avstånd från de övriga partierna åt vänster. Folkpartiets sympatisörer är mer negativa till förslagen än både övriga borgerliga partier och de socialdemokratiska sympatisörerna. Oavsett partisynpati är västsvenskarna mer positiva till förslaget om att tillåta att vargar skjuts för att skydda tamdjur än till förslaget att tillåta vargjakt under en viss del av året.

Livsstil och livsåskådning

Ytterligare tänkbara förklaringar till variationen i förslagen om varg sammanfattas här under rubriken livsstil och livsåskådning. Vi vet sedan tidigare att jägare är mer positiva till förslag om att få möjlighet att skjuta varg än andra (Sjölander-Lindqvist 2006). Vi tar därför med frågan om hur ofta svarspersonerna har jagat under de senaste 12 månaderna i analysen.

Även frågan om i vilken grad respondenten nyttjar skog och mark för natur- och friluftsliv behandlas i den empiriska analysen för att undersöka huruvida detta kan inverka på uppfattningar om vargens närvaro i landskapet. Människor som tillbringar mycket tid i naturen har rimligen större vana av, och kanske också en större kunskap om naturen. Genom att inkludera denna livsstilsfråga hoppas vi kunna se om nyttjandegrad kan bidra till att förklara västsvenskens åsikter.

Tabell 9 Åsikter om förslaget att öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur. Inom olika grupper uppdelade efter livsstil (procent, antal procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	46	27	27	100	3186	19
Jagat under året	Ingen gång	44	28	28	100	2874	16
	Sällan	59	25	16	100	73	43
	Ofta	80	12	8	100	87	72
Varit ute i naturen / friluftsliv under året	Ingen gång	47	29	24	100	150	23
	Sällan	29	35	25	100	449	4
	Ofta	47	26	27	100	2451	20
Besökt Gudstjänst under året	Ingen gång	42	28	30	100	1863	12
	Sällan	50	26	24	100	899	26
	Ofta	57	26	17	100	329	40

Kommentar: Procentdifferensen är beräknad så att andelen som svarat mycket eller ganska bra minskas med andelen som svarat mycket eller ganska dåligt. När det gäller frågorna jagat under året, varit ute i naturen/friluftsliv, samt besökt Gudstjänst är de ursprungliga svarsalternativen omkodade så att sällan innebär minst någon gång under de senaste 12 månaderna och ofta innebär minst någon gång i veckan (upp till någon gång i kvartalet).

Forskningen har visat att individers livsåskådning spelar roll för hur vi betraktar vår omvärld (Binde 1999; Uddenberg 1995). Den kristna traditionen pekar ut att människan, som en avbild av Gud, är särställd andra levande varelser medan mer

biologiskt inspirerade föreställningar om världen ser människan som djur som andra i det stora ekologiska systemet (Watson och Sharpe 1995). Förslagen om skydda tamdjur och jaga varg antogs kunna innehålla en livsåskådningsdimension genom att förslagets innebörd tydligt pekar på människans relation till naturen. För att söka svar på om livsåskådning, eller som i det här fallet, grad av religiös aktivitet, inverkar på västsvenskens åsikter om rovdjursförvaltningen har vi i den empiriska analysen inkluderat frågan om svarspersonerna har närvarat vid gudstjänst under de senaste 12 månaderna.

Tabell 10 Åsikter om förslaget att varg bör kunna jagas under en viss del av året. Inom olika grupper uppdelat på livsstil (procent, antal procentdifferens)

		Mkt/ ganska bra	Varken bra eller dåligt	Mkt/ ganska dåligt	S:a procent	Antal svar	Procent- differens
	SAMTLIGA	39	30	31	100	3180	8
Jagat under året	Ingen gång	37	31	32	100	2870	5
	Sällan	53	22	26	100	74	27
	Ofta	73	10	17	100	88	56
Varit ute i naturen/ friluftsliv under året	Ingen gång	44	32	23	100	146	21
	Sällan	31	36	33	100	447	-2
	Ofta	40	29	31	100	2454	9
Besökt Gudstjänst under året	Ingen gång	36	30	33	100	1858	3
	Sällan	42	29	28	100	902	14
	Ofta	46	30	24	100	327	22

Kommentar: Procentdifferensen är beräknad så att andelen som svarat mycket eller ganska bra minskas med andelen som svarat mycket eller ganska dåligt. När det gäller frågorna jagat under året, varit ute i naturen/friluftsliv, samt besökt gudstjänst är de ursprungliga svarsalternativen omkodade så att sällan innebär minst någon gång under de senaste 12 månaderna och ofta innebär minst någon gång i veckan (upp till någon gång i kvartalet).

Jakt

Inte överraskande är respondenter som jagar ofta betydligt mer positiva till förslagen än de som jagar sällan eller aldrig (senaste 12 månaderna). De som jagar mer sällan är förhållandevis positiva till förslagen men inte fullt lika positiva som de som jagar ofta. Värt att notera är att även här så är respondenterna inte fullt lika positiva till förslaget att varg bör kunna jagas under viss del av året som det förra förslaget. Förklaringen kan vara att jägarna i begreppet ”tamdjur” även innefattar jakthund.

Natur- och friluftsliv

När det gäller natur- och friluftsliv visar det sig att de som inte nyttjat skog och mark alls under det gångna året och de som ofta varit ute i skog och mark har liknande uppfattning om förslagen. Knappt hälften av dem som svarat inom dessa grupper anser att förslagen är ganska eller mycket bra att jämföra med gruppen som är ute i naturen sällan, där en lägre andel är positiva till förslagen. Att notera är emellertid att en ungefär lika stor andel inom alla tre grupperna är negativa till förslaget om att skjuta varg för att skydda tamdjur. De som är ute i naturen ofta tycks ha starkare åsikter på så sätt att färre har fyllt i alternativet ”varken bra eller dåligt förslag”. När det gäller förslaget om att tillåta vargjakt kan vi dock se att de som nyttjar naturen sällan även är de som är mest negativa till förslaget.

Gudstjänstbesökaren

Resultatet i tabellerna ovan visar att ju oftare respondenterna går på gudstjänst, desto mer positiva är de till båda förslagen. Inom gruppen som besöker gudstjänster ofta är också skillnaden mellan de som är positiva och de som är negativa till förslaget som störst. Vi ser att av dem som ofta besöker gudstjänst så är under tjugo procent negativ till förslaget att kunna skydda tamdjur mot vargangrepp. De som inte har besökt gudstjänst någon gång under året är de som är mest negativa till förslaget om att skjuta varg för att skydda tamdjur. Även när det gäller frågan om att tillåta jakt på varg under en viss del av året är de som sällan eller inte alls har besökt gudstjänst under de senaste 12 månaderna mer negativa till förslaget än de som går ofta.

Vad förklarar variationer i åsikter om varg?

Kapitlets bivariata analyser visar att det finns en viss variation mellan olika grupper när det gäller åsikter om de båda förslagen om varg. Finns de samband vi kunde urskilja i de bivariata analyserna kvar när alla förklaringsfaktorerna tas med i analysen samtidigt? I tabellen nedan kan vi genom en regressionsanalys se vilken betydelse de olika förklaringsfaktorerna har för åsikterna om vargförslagen, med hänsyn taget till varandra.

I tabellen har vi lagt samman svaren på de två förslagen om varg till ett index. Svaren på frågorna är relativt högt korrelerade med varandra ($r=0,68$), vilket indikerar att de är uttryck för samma dimension. Detta motiverar sammanslagningen.

Tabell 11 Förklaringar till åsikter om varg (multivariat regressionsanalys, b-värden)⁵

Förklaringsfaktor	B-värde
Bor i storstad	0,24***
Bor i stad/större tätort	Ej signifikant
Bor i lägenhet	Ej signifikant
Bor i villa	Ej signifikant
Boendetid	-0,13**
Tillhörighet till egna orten	-0,14**
Kön	0,08*
Ålder	-0,33***
Uppväxt, tjänstemän/högre tjänstemän	0,14
Uppväxt, arbetare	Ej signifikant
Uppväxt, företagare	Ej signifikant
Utbildning	0,10***
Politiskt intresse	-0,09***
Politisk orientering (vänster-höger)	-0,18***
Jagat under senaste 12 månaderna	-0,19***
Varit ute i naturen senaste 12 månaderna	Ej signifikant
Besökt Gudstjänst senaste 12 månaderna	-0,04***
<i>Konstant</i>	4,4
<i>Andel förklarad varians (Adj R2)</i>	21 %
<i>Antal</i>	3027

Kommentar: Den beroende variabeln är ett index bestående av de två frågorna om varg. Boendegrupp är en dummyvariabel, där boende på landet eller i mindre orter utgör referensgrupp. Typ av boende är en dummyvariabel där de som bor på lantgård är referensgrupp. Uppväxt är en dummyvariabel där jordbrukare utgör referensgrupp. Boendetid är en dikotom variabel, där variabeln kodats så att de som har bott mer än tio år på sin nuvarande boendeort utgör en grupp och de som bott mindre än tio år på orten utgör den andra gruppen. Tillhörighet till den egna orten är en dikotom variabel där de som känner tillhörighet till den egna orten eller det egna landskapet utgör den ena gruppen, och de som känner tillhörighet någon annanstans utgör den andra gruppen. I tabellen redovisas enbart b-värdena för de variabler som är signifikanta på minst 95 %-nivån.

När det gäller boende/tillhörighetsfaktorerna kan vi för det första konstatera att i vilket område man bor fortfarande har betydelse på så sätt att åsikterna hos dem som bor i storstad signifikant skiljer sig ifrån de som bor på landet. Även tiden man har bott på ett visst ställe har en viss effekt på åsikterna i vargfrågorna. Ju längre respondenterna har bott någonstans, desto mer positiva är de till förslagen. De som känner en tillhörighet till den egna orten är mer positiva till förslagen om varg än de som känner tillhörighet med exempelvis regionen eller landet som helhet. Typen av boende verkar däremot inte ha betydelse för åsikterna om varg när vi tar hänsyn till samtliga faktorer samtidigt (boende i villa respektive lägenhet jämförs här med dem som bor på lantgård). Det är dock viktigt att tänka på att antalet boende på lantgård är relativt få vilket gör att resultatet får betraktas som något osäkert.

Av individfaktorerna är det kön, ålder och utbildning som uppvisar signifikanta samband med vargfrågorna. Även ideologisk orientering på vänster-högerskalan har betydelse för åsikterna om varg.⁵ Däremot finns det inte någon signifikant skillnad kvar mellan respondenterna beroende på vilken typ av familj de är uppvuxna i. Precis som vi tidigare kunde se i de bivariata tabellerna tenderar äldre, lågutbildade och högerorienterade personer att vara mer positivt inställda till förslagen än yngre, högutbildade och vänsterorienterade personer. Bland dem som uppger att de står till vänster återfinns med största sannolikhet vänsterpartister och miljöpartister, vilka vi redan i de bivariata tabellerna kunde konstatera var de mest negativa till förslagen.

När det gäller livsstil bekräftas att de som jagar är mer positiva till att tillåta att vargar skjuts under vissa förhållanden än de som inte jagar. Att vistas mer eller mindre ute i naturen har däremot ingen signifikant effekt. Det finns ett svagt men signifikant samband kvar mellan att delta i gudstjänster och åsikter om varg, där de som ofta deltar i gudstjänster i högre grad än andra är positivt inställda till förslagen om att skjuta varg.

Människans förhållande till naturen – dominans eller underkastelse?

Utifrån våra analyser kan vi konstatera följande:

Hypotesen om boende/tillhörighet bekräftas delvis i den här undersökningen.

Av individfaktorerna är det framförallt ålder och utbildning som inverkar på västsvenskens åsikter om de två ställda förslagen. I vilken familj man är uppväxt har också viss betydelse.

Politiskt intresse och partisympati/vänster-högerplacering har en signifikant effekt på åsikterna om förslagen.

Livsåskådning och fritidssysselsättning (gudstjänstbesök respektive om man jagar eller inte) har betydelse för åsikterna om förslagen.

Varför har var man bor betydelse för åsikterna om de två förslagen? Som skärningspunkt för personliga och kollektiva värden (kulturella, moraliska, emotiva) är platsen/landskapet ofta symboliskt laddat och har en central roll att spela som förmedlare av enskilda och kollektiva minnen. Boende, dvs. den plats och det landskap varigenom människor lever och samspelar med varandra och samhälleliga strukturer, bidrar till att bygga den bas av tillhörighet som har betydelse för människors uppfattningar om olika frågor. Frågor som berör människor starkt, som närvaron av varg i landskapet gör i vissa delar av landet och bland vissa grupper, handlar alltså inte bara om ekosystemets innehåll och förvaltning *per se* utan också om hembygdens specifika och omistliga värden som förknippas med platser, landskapsbilder och rumsliga strukturer.

En tänkbar förklaring till att äldre är mer positiva till förslagen är att de är uppvuxna under en tid när synsättet på förhållandet mellan människan och naturen var annorlunda än idag. En attitydundersökning från 1998 visar i likhet med förelig-

gande resultat att ju äldre man är desto mer tenderar man att vara negativ till varg (Karlsson et al. 1999). Den yngsta åldersgruppen som svarat på enkäten har vuxit upp i en tid där miljöpolitik har kommit att bli ett viktigt politikområde med biologisk mångfald och ekologism på dagordningen. En undersökning om svenskar attityder till hundens plats i samhället (baserad på Riks-SOM 2006) visar att ju äldre man är desto mer skeptisk är man till att exempelvis låta hundar vistas mer på allmänna platser och i affärer. Äldre uppger också att de tycker om hundar i mindre utsträckning än vad yngre gör och de är i större utsträckning hundrädda (Bendz 2007). Kan det vara så att det bland äldre finns en annan syn på djur och natur än bland yngre och som slår igenom både i åsikter om hundar och om vargar?

När det gäller utbildning är det möjligt att högutbildade, som alltså är mer negativa till att skjuta varg än lågutbildade, i högre utsträckning tillägnat sig en vetenskapligt informerad syn på naturen i vilken det ekologiska samspelet mellan arter (inklusive människan) betonas vilket kan bidra till att denna grupp väljer att se vargens närvaro som viktig för det ekologiska systemet (Sjölander-Lindqvist 2006; 2008a).

Vi ser i studien att vargfrågan är en fråga med tydliga ideologiska konnotationer. Den klassiska vänster-högerdimensionen slår igenom tämligen väl. Den verkar också samvariera med ett underliggande perspektiv som handlar om synsättet på människans relation till naturen. Överväganden avseende hur vår biologiska miljö skall uppfattas och förvaltas är förankrade i olika miljöetiska förhållningssätt som återspeglar människors attityder till den biologiska miljön och är betingade av människors djupare värderingar om den värld de lever i (Ellen 1996; Schultz och Zeleny 1999). Resultat från en studie av partiernas ställningsstaganden i riksdagen visar att det finns vissa bakomliggande förhållningssätt hos de partierna som förklarar deras hållning i rovdjursfrågan. Medan det antropocentriska förhållningssättet lyfter fram människan som överordnad naturen, framhåller det ekocentriska perspektivet miljön som centralt och i vilket människan har en likvärdig roll med övriga betingelser i det ekologiska systemet. Riksdagspartierna placerar sig i studien längs en linje mellan dessa två synsätt där vänsterpartiet och miljöpartiet hamnar placerade sig längst åt den ekocentriska synen och moderaterna och centern längst åt den antropocentriska synen. Kristdemokraterna konstateras vara svåra att placera och placerar sig mellan de två förhållningssätten (Strömberg 2004).

Givet att Väst-SOM:s frågor om varg kan betraktas som en indikator på synen på förhållandet mellan människan och naturen kan vi även bland västsvenskarna finna samma dimension. Miljöpartister och vänsterpartister kan sägas placera sig nära den ekocentriska ytterpunkten och Moderaterna samt Centern åt den antropocentriska sidan. Dock finner vi att även kristdemokraternas sympatisörer tydligt befinner sig på den antropocentriska sidan. Folkpartiets sympatisörer placerar sig längre åt det ekocentriska hållet än socialdemokraterna vilket innebär ett avsteg från den klassiska vänster-högerdimensionen.

I den tidigare refererade studien av hundens plats i samhället konstateras att det finns en viss skillnad i åsikter beroende på partipolitiska sympatier. Kristdemokrater skiljer exempelvis ut sig genom att vara något mer skeptiska till förslag om att ge hundar mer plats i samhället och genom att säga sig tycka om hundar i mindre utsträckning än andra (Bendz 2007). Kristdemokraternas sympatisörer är också de som är mest positiva till förslagen om att utöka möjligheterna att skjuta varg (tabell 5 och 6). I tabell 7 ovan kan vi se att de som ofta besöker gudstjänst är något mer positiva till förslagen om varg än andra. Med ledning av dessa resultat lägger vi fram hypotesen att det finns något i den kristna trons grundsyn som innefattar en viss (antropocentrisk) syn på förhållandet mellan naturen och människan som både påverkar åsikterna i vargfrågan och frågan om hundens plats i samhället (jmf. Binde 1999; Uddenberg 1995).

Att synen på människans relation till djur och natur kan vara en relevant bakomliggande dimension att gå vidare med stärks även av att attityderna till hundar och åsikterna om vargjakt delvis hänger samman. Exempelvis är personer som är positiva till att förbjuda kamphundar i Sverige mer positiva till att tillåta vargjakt än personer som är negativa till att förbjuda kamphundar och bland dem som vill förbjuda hundar att vara i affärer är en större andel positiva till förslaget att tillåta vargjakt än bland dem som vill att hundar ska få vara i affärer. De som är hundrädda vill tillåta vargjakt i större utsträckning än de som inte är hundrädda (Bendz 2007).

För att kunna ta reda på vad precis det är i vänster-högerorienteringen (och den partipolitiska tillhörigheten) som leder till de skilda åsikterna om varg behövs fler och djupare analyser. En tänkbar hypotes att undersöka vidare handlar om dimensionen ekocentrism-antropocentrism som diskuteras ovan. Ytterligare en tänkbar hypotes att gå vidare med är att skillnaderna handlar om synen på vad staten ska ha för befogenheter kontra individens rätt att exempelvis skydda sin egendom eller sina djur (jmf. Saltzman 2002).

Avslutningsvis ser vi att det vi kallar för livsstilsfaktorer har en viss betydelse för hur västsvensken förhåller sig till möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur samt om varg liksom älg bör jagas under viss del av året. Att jägare är mera positiva till förslagen får inte ses som ett överraskande resultat med tanke på tidigare forskning (Sjölander-Lindqvist 2006). Som vi redan kommenterat ovan så är den flitiga gudstjänstbesökaren mer benägen att vilja tillåta både jakt på varg och skydd av tamdjur.

Hur medborgaren förhåller sig till de två förslagen om jakt respektive skydd av tamdjur belyser allmänhetens åsikter om rovdjursförvaltningens form och innehåll. Denna studie har visat att det i Västsverige finns ett stöd för ett medborgerligt deltagande i förvaltningen av varg i Sverige utifrån ett berördhetsperspektiv då vi ser ett förhållandevis starkt stöd för frågan om att kunna skydda sina tamdjur mot vargangrepp och ett något mindre starkt stöd för att varg borde jagas liksom älg under en viss del av året. FjällMistra noterar att den kritik som finns gällande målen

för rovdjuren kan leda till konflikter eller att redan existerande konflikter fördjupas avseende frågan om hur många rovdjur det skall finnas i länen. Framförallt pekar resultatet på att lokalbefolkningens åsikter bör lyftas fram och analyseras i de områdena där vargen etablerade revir (jmf. Ericsson och Sandström 2005). Resultat från intervjuundersökningar i Västra Götaland, Örebro län och Dalarna visar att såväl skeptiska som positiva till vargens förekomst i närområdet önskar att rovdjursförvaltningen i högre grad borde rymma ett medborgerligt deltagande för att ta tillvara den kunskap och erfarenhet som finns om lokala förhållanden för djur och natur (Sjölander-Lindqvist 2006; 2008b).⁶

Det har förts fram att beslutsfattande med deltagardemokratiska inslag kan bidra till att skapa legitimitet för politiskt fattade beslut och därigenom medverka till att konsensus och tolerans (Ostrom 2005). Även om ansatser har gjorts för att öka medborgarnas delaktighet i rovdjurspolitiken genom inrättandet av såväl ett nationellt rovdjursråd som rovdjursgrupper i län med residenta rovdjurspopulationer visar en studie av rovdjursgrupperna i sex län (Dalarna, Gävleborg, Värmland, Västmanland, Västra Götaland och Örebro) samt intervjuer med viltskade- och rovdjursansvariga på länsstyrelserna i nämnda län att myndigheterna i hög grad tenderar att förvalta vargfrågan med stort handlingsutrymme. Detta innebär att berörda aktörer (intresseorganisationer, andra myndigheter än länsstyrelsen) inte får tillträde till förvaltningens beslutsfattande process (Cinque 2008 (kommande)). Detta ligger i linje med kritiker av deltagardemokratiska ansatser som menar att det finns en risk för att det demokratiska systemet urholkas då det kan vara svårt att uppnå väljarrepresentativitet (Gilljam 2003).

Om vargen skall ges utrymme att leva i den svenska faunan och i så fall var är frågor av central karaktär för rovdjursdebatten i landet. Frågorna omfattar mer än så då de också är ett uttryck för hur människan ser på sig själv och vilka rättigheter och skyldigheter hon uppfattar sig ha i det vi kallar för Naturen. Människans och de vilda arternas roll och plats i det ekologiska systemet påverkas av förordningar, lagar och direktiv – nationellt såväl som internationellt beslutade – men människans samspel med sin omgivning påverkas också av den form och det innehåll hon ger tillvaron (Franklin 1999; Ingold 1988). Om och var handlar om relationer mellan människor men också om hur människan uppfattar sitt förhållande till den biologiska omgivningen och till vilken grad hon skall ges utrymme att förvalta naturresurser i den nära omgivningen. Med andra ord i vilken mån de vilda djuren och människan skall samexistera eller exkluderas från varandra. Sammantaget kan man säga att de två förslagen om varg som har undersöks i kapitlet är uttryck för samma dimension i det att de avspeglar hur människan ser på sin omgivning, t ex vilken roll plats och landskap spelar för människors uppfattningar om politikens utformning och genomförande av en kontroversiell fråga.

Noter

- ¹ Varav 19-25 vargar tillhör flockar som är lokaliserade både i Norge och Sverige.
- ² Idag finns det tre etablerade vargrevir i länets norra delar och enligt den senaste inventeringen omfattar den västsvenska andelen 14-18 vargar (Wabakken, Aronson, Strømseth, Sand, Svensson och Kojola 2007).
- ³ Förslagen är en del av en större fråga som lyder: *Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?*
- ⁴ Drygt ett år efter den första ändringen av senare fattade den borgerliga majoriteten beslut om ytterligare ändring av paragraf 28. Den nya lagändringen som gäller från den 1 maj 2007 innebär att det blir tillåtet att skydda alla tamdjur också utanför hägn. Den nya ändringen innebär att även hundägare ges möjlighet att skjuta varg som uppfattas komma attackera en jakthund. För att bemöta oro från bl.a. intresseorganisationer beslöts en prövoperiod för paragrafändringen på två år vilket innebär att om det skjuts för många rovdjur så kommer ändringen att försvinna 2009. Sandström & Ericsson påpekar i FjällMistrarapport 24 att de utifrån sina resultat från enkätundersökningen kan dra slutsatsen att ett regimskifte sannolikt kommer att medföra att möjligheterna att freda sina tamdjur och hundar vid direkta rovdjursangrepp kommer att utvidgas (Sandström och Ericsson 2006).
- ⁵ I regressionsanalysen används vänster-högerskalan istället för partisympati av analystekniska skäl.
- ⁶ Det har politiskt fattats beslut om att dagens natur- och miljövård skall skapa möjligheter för att människor och vilt skall kunna samexistera (Prop.2000/01:57; SOU 1999:146).

Referenser

- Antrop, M. (2005) Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning*: 21-34.
- Aronson, Å., och H. Sand (2004) "Om vargens utveckling i Skandinavien under de senaste 30 åren," I Jansson, G, Seiler, C och H. Andrén (red) *Skogsvilt III* pp. 47-53. Riddarhyttan: Grimsö forskningsstation, Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Basso, K. H (1996) *Wisdom Sits in Places*. New Mexico: The University of New Mexico Press.
- Bender, B (ed) (1993) *Landscape: Politics and Perspectives*. Providence: Berg Publishers Ltd.

- Bendz, A (2007) "Hundens plats i folkhemmet". I Holmberg, S och L, Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Binde, P (1999) *Bodies of Vital Matter*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Borgström, B.-E (1997) *Cherished Moments: Engaging with the Past in a Swedish Parish. Stockholm Studies in Social Anthropology*. Stockholm: Gotab.
- Cinque, S (2003) *Vargens utbredning och lokalisering: En orientering*. Göteborg: CEFOS, Göteborgs universitet, arbetsrapport 30.
- (2008) (kommande) *I vargens spår – Förvaltning av den svenska vargstammen*. Göteborg: Förvaltningshögskolan & CEFOS. Doktorsavhandling.
- Ellen, R. F (1996) "The cognitive geometry of nature: A contextual approach". I P. Descola och G. Pálsson (red) *Nature and Society. Anthropological Perspectives*. London: Routledge.
- Ericsson, G., och T. A. Heberlein (2002) *Attityder till varg och vargjakt i Sverige*. SLU.
- Ericsson, G., och C. Sandström (2005) *Delrapport om svenskars inställning till rovdjurspolitik och -förvaltning*. SLU Umeå/FjällMistra & Umeå universitet/FjällMistra, FjällMistrarapport, Rapport nr: 10.
- Esaiasson, P., och S. Holmberg (1996) *Representation from Above: Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden*. Dartmouth: Aldershot.
- Feld, S., och K. H. Basso (ed) (1996) *Senses of Place*. Santa Fe: School of American Research Press.
- Franklin, A (1999) *Animals and Modern Cultures*. London: Sage.
- Gilljam, M. (2003) "Deltagardemokrati med förhinder". I M. Gilljam och J. Hermansson (red) *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.
- Grimes, M (2005) *Democracy's Infrastructure: The Role of Procedural Fairness in Fostering Consent*. Göteborg: Department of Political Science, Göteborg University.
- Ingold, T (1988) *What is an animal?* London: Unwin Hyman
- (1993) The temporality of the landscape. *World Archaeology* 25:152-174.
- Karlsson, J., A. Bjärvall, och A. Lundvall (1999). *Svenskarnas inställning till varg – En intervjuundersökning*. Naturvårdsverket. Rapport 4933.
- Lovell, N (ed) (1998). *Locality and Belonging*. London: Routledge.
- Norén Bretzer, Y (2005) *Att förklara politiskt förtroende: betydelsen av socialt kapital och rättvisa procedurer*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen; Göteborgs universitet.
- Ostrom, E (2005) *Understanding Institutional Diversity*. Princeton: Princeton University Press.
- Persson, L. K (2004) "Kampen mot rovdjuren. En undersökning av Kalmar läns jaktkassa 1847/48 – 1864/65," i *Hembygdskrönika 2004*, vol. 7:e årg.: Hembygdsföreningen i Madesjö, Örskö och Kristvalla.
- Pitkin, H (1967) *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Prop.2000/01:57. "Sammanhållen rovdjurspolitik": Miljödepartementet.

- Rothstein, B., och J. Pierre (2003) *Välfärdsstat i otakt: om politikens oväntade, oavsiktliga och oönskade effekter*. Malmö Liber Ekonomi.
- Saltzman, K (2002) "Striden om Alvaret. Konfrontation mellan olika sätt att uppskatta ett landskap". I J. Hedrén (red) *Naturen som brytpunkt*. Stockholm Symposium
- Sandström, C., och G. Ericsson (2006) *Rovdjursfrågan ingen traditionell höger-vänsterfråga – partier går i otakt med sina anhängare*. FjällMistrarapport nr. 24.
- Schultz, P. W., och L. Zelezny (1999) Values as predictors of environmental attitudes: Evidence for consistency across 14 countries. *Journal of Environmental Psychology* 19:255-265.
- Sjölander-Lindqvist, A (2004) *Local Environment at Stake: The Hallandsås Railway Tunnel in a Social and Cultural Context*. Lund: Human Ecology Division.
- (2006) "Den är ju inte i fårhagen på studiebesök" – om lokala perspektiv och uppfattningar om varg och rovdjursförvaltning. CEFOS, Göteborgs universitet, Rapport 2006:1.
- (2008a) Local Identity, Science and Politics Indivisible: The Swedish Wolf Controversy Deconstructed. *Journal of Environmental Policy and Planning* 10:1:71-94.
- (2008b) "Predators in 'agri-environmental' Sweden: Rural heritage and resistance against wolf propagation." Manuscript.
- SOU 1999:146. "Rovdjursutredningen – Slutbetänkande om en sammanhållen rovdjurspolitik," Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.
- Strömberg, D (2004) *Sammanhållning i rovdjurspolitiken? En policyanalys av partiernas och intresseorganisationernas inställning till rovdjur*. FjällMistrarapport nr. 2. D-uppsats i statsvetenskap, Umeå universitet
- Sveriges Kommuner och Landsting (2006) Ett nytt svenskt rekord. Faktablad nr 2 (november 2006).
- Uddenberg, N (1995) *Det stora sammanhanget*. Nora: Nya Doxa.
- Wabakken, P., Å. Aronson, T. H. Strømseth, H. Sand, L. Svensson, och I. Kojola (2007) *Ulv i Skandinavien: Statusrapport for vinteren 2006-2007*. Høgskolen i Hedmark, Oppdragsrapport nr. 6.
- Watson, M., och D. Sharpe (1995) "Green beliefs and religion." I A. Dobson och P. Lucardie (red) i *The Politics of Nature. Explorations in green political theory*. London: Routledge.

PÅ VEI MOT EN NORSK REGIONREFORM

TORE HANSEN

I desember 2006 la regjeringen Stoltenberg fram en stortingsmelding med tittelen ”Regionale fortrinn – regional framtid” (St.meld.nr. 12 (2006-2007)) – også kalt ”forvaltningsmeldingen” – der man fastslår og gir en nærmere spesifikasjon av målsettingen om å reformere og styrke et folkevalgt regionalt styringsnivå i tråd med intensjonene i regjeringens tiltredelseserklæring (Soria Moria erklæringen). Det grunnleggende prinsippet for en slik regional reform skal – ifølge denne stortingsmeldingen – være *generalistprinsippet* der den regionale oppgaveportefølje skal være flerfunksjonell, og hvor alle regioner skal ha det samme oppgaveansvaret. Videre fastlås det at regionene skal ha en likeverdig status i forhold til primærkommunene; regionene skal m.a.o. ikke fungere som sekundærkommuner eller en overkommuner med instruksjonsmyndighet overfor kommunene, selv om regjeringen åpner for å gjøre visse unntak fra dette prinsippet i forhold til spesielle saksområder.

I meldingen ligger det også en mer eller mindre implisitt forutsetning om at også fylkesmannsambetet skal tilpasses det nye folkevalgte inndelingsmønsteret, men dette er et spørsmål som foreløpig bare har karakter av en løs skisse, uten noen konkrete forslag til reorganisering (Heløe og Hansen, 2007).

Når regjeringen gjennom denne stortingsmeldingen angir en målsetting om en revitalisering av det regionale styringsnivået, beveger den seg inn på et område som politisk sett er meget kontroversielt – og der det er sterke motkrefter mot den sittende regjeringens politikk. Motkreftene er delvis betinget av partipolitiske posisjoner, dels av byråkratiske hensyn og dels av hensyn som knytter seg til maktfordelingen mellom de ulike styringsnivåer – i forhold til de funksjoner og den rolle regionene vil ha som et styringsnivå mellom stat og kommuner. Før jeg går nærmere inn på disse spørsmål, kan det være nyttig med en kortfattet historisk oversikt over utviklingen av det regionale styringsnivået i Norge – for dernest i gi en noe nærmere presentasjon av de mer konkrete planer som inntil nå foreligger fra regjeringens side om en regional reform.

Utvikling av det regionale styringsnivået

Sett fra en historisk synsvinkel er det regionale nivået det eldste organet i det norske styringssystemet. Den regionale styringsstrukturen var utviklet allerede før rikssamlingen på slutten av 800-tallet, og ifølge Snorres kongesagaer innførte Harald Hårfagre en ordning med fylkesjarler som skulle representere den sentrale kongemakten overfor de enkelte lokalsamfunn – gjennom å fungere som domsmyndighet og

gjennom retten til skatteoppkreving både på vegne av kongen og på vegne av den lokale myndigheten (Krag, 1995). Som politiske og administrative enheter ble fylkene de sentrale ”byggesteiner” i den stats- og nasjonsbyggingsprosess som ble innledet etter rikssamlingen. Fylkesjarlene var ikke bare kongemaktens forlengede arm inn i lokalsamfunnet; de var også i besittelse av et forholdsvis stort autonomt handlingsrom innenfor sine regioner. Ifølge Snorre hadde kong Haralds fylkesjarler ”mer makt enn kongene hadde hatt før”, bl.a. gjennom å kunne disponere over en tredjedel av de innkrevde skattene (Snorre Sturlason, utgave fra 1990). I denne forstand hadde ordningen med fylker et visst innslag av føderalisme, selv om de primært var en del av det sentrale maktapparat.

Den første store endringen av den regionale styringsordningen fant sted i det dansk-norske riket ved overgangen til eneveldet på 1660-tallet da lensordningen (som til da hadde vært det offisielle navnet på regionene under det dansk-norske riket) ble avløst til fordel for amtsordningen (Sogner, 1996). Dette var en endring som hadde mer omfattende konsekvenser enn det rent kosmetiske skiftet av navn på de regionale enhetene. Amtsordningen innebar en maktsentralisering av den regionale styringen, der amtmennene opptrådte som mer rendyrkede representanter for den sentrale kongemakt. Ikke minst ble dette tydelig markert gjennom den amtmannsinstruks som kong Christian V ga i 1685, og som faktisk var gyldig i Norge helt fram til 1980-tallet. I denne instruksjonen trekkes det opp stramme grenser for amtmennenes handlefrihet, og rent forvaltningsmessig skjer det en modernisering av amtene; amtmannen fremtrer i mindre grad som en politisk skikkelse og i større grad som en profesjonell administrator på det lokale nivå, med begrenset adgang til å utøve personlig skjønn. Langt på vei kan det hevdes av denne amtmannsordningen har vært videreført helt fram til i dag gjennom fylkesmannsambetet. Riktignok har en rekke av funksjonene endret seg, men rent prinsipielt er fortsatt fylkesmannsambetet å regne som en del av den sentrale statsmakt. I løpet av 1800-tallet – og særlig etter innføringen av det kommunale styringssystemet i 1837 – utviklet demokratiske styringsordninger på fylkesnivået seg parallelt med amtmannsordningen eller fylkesmannsambetet – i form av fylkeskommunale organer etter en sekundærkommune-modell. Fylkeskommunen ble en felleskommune for primærkommunene i regionen, med en styringsordning basert på indirekte representasjon der kommunene oppnevnte representanter til fylkestinget – i utgangspunktet ordførerne fra de enkelte kommuner. Også fylkeskommunenes inntektsgrunnlag markerte denne koblingen til primærkommunene gjennom en reparisjonsskatt – en skatt som ble utlignet på de enkelte kommuner innenfor fylket. Man hadde med andre ord et system med indirekte demokrati og indirekte beskatning og en begrenset selvstendig oppgavemengde. Utviklingen av demokratiske organer på fylkesnivå parallelt med – og delvis overlappende med fylkesmannsordningen – kan i en viss forstand oppfattes som en institusjonalisering av den dualisme som alltid har preget fylkesnivået, både som et organ for ivaretagelsen av statlige interesser i forhold til regionene og som et lokalt interessefelleskap i forhold

til staten. I denne dualismen lå det sterke spenninger som ikke minst kom til uttrykk i fylkesmannens dobbeltrolle som statlig representant med bl.a. en rekke kontrollfunksjoner overfor kommunene og som administrativt ansvarlig i forhold til fylkestinget som representerte de samme kommunene som fylkesmannen førte tilsyn med (Flo, 2004). Erkjennelse av det problematiske i denne dualismen førte til at da regjeringen oppnevnte Hovedkomiteen for reformer i lokalforvaltningen på begynnelsen av 1970-tallet (NOU 1974:53), var det reformer på fylkesnivået som kom til å utgjøre et hovedtema på denne komiteens agenda, og det var i forhold til fylket og fylkeskommunen komiteens forslag til reformer først og fremst materialiserte seg. De fylkeskommunale reformene som ble gjennomført på midten av 1970-tallet innebar at man fikk direkte valg til fylkestinget, at man fikk selvstendig beskatningsrett, og at man fikk en selvstendig fylkeskommunal administrasjon skilt fra fylkesmannsembetet (Hansen, 1993). Fylkeskommunens status som sekundærkommune opphørte gjennom disse reformene, og gjennom den fylkeskommunale tjenesteytingen rettet direkte mot lokalbefolkningen ble fylkeskommunen i realiteten sidestilt med kommunene.

I forbindelse med disse reformene ble det også antatt at fylkesmannsembetet etter hvert ville bli avskaffet, og at fylkesmannens virksomhet stort sett ville innskrenkes til det seremonielle. I dag kan vi fastslå at denne formodningen var feilaktig; det er snarere slik at fylkesmannens posisjon og administrative og politiske rolle er blitt styrket i løpet av de mer enn 30 år som er gått siden fylkesreformene ble innført.

Erfaringer fra den fylkeskommunale reformen

Når det gjelder erfaringene fra selve reformene av fylkeskommunen, avhenger vurderingene av disse noe av hvilket perspektiv man har på hva som kan oppfattes som vellykket eller mindre vellykket. I utgangspunktet var de fylkeskommunale oppgavene konsentrert rundt drift av sekundærhelsetjenesten – dvs. sykehus – og drift av videregående utdanning. I tillegg har fylkeskommunene hatt en rekke oppgaver knyttet til samferdsel, veier, fysisk planlegging, næringsvirksomhet og noen andre begrensede formål. Mer generelt kan man si at de reformerte fylkeskommunene ivaretok oppgaver som var for omfattende til at kommunene kunne yte dem på en økonomisk og faglig effektiv måte. I denne forstand kan det hevdes at prinsippet om å internalisere eksternaliteter ved tjenesteytingen var retningsgivende for hvilke oppgaver fylkeskommunene fikk ansvaret for. Dersom man ser på de to hovedoppgavene – sykehus og skoler – er det ingen tvil om at fylkeskommunene i utgangspunktet forvaltet disse oppgavene på en god måte, og bedre enn kommunene – men etter all sannsynlighet også staten – ville være i stand til å forvalte dem. For det første bygget de ut kapasiteten på tjenesteytingen innenfor begge felter på en meget tilfredsstillende måte over en relativt kort tidsperiode, og for det andre bidro de til at den geografiske fordelingen av denne tjenesteytingen ble bedre og jevnere enn den hadde vært før reformene. Denne tjenestemessige ekspansjonen og utjevning-

en skjedde også innenfor forholdsvis knappe finansielle rammer (Hansen, 1993). Når den fylkeskommunale tjenesteytingen tross dette ikke ble betraktet som tilfredsstillende i forhold til nasjonale politiske målsettinger, hadde dette først og fremst sammenheng med at behandlingsskøene innen helsevesenet økte raskere enn ekspansjonen i behandlingsskapitet. Noe paradoksalt er det også blitt pekt på at det var nettopp ekspansjonen i behandlingsskapitet som var den viktigste årsaken til at helsekøene vokste, ved at det nå åpnet seg større muligheter for å få behandling for ulike lidelser som man tidligere ikke hadde prioritert unntatt i de tilfeller der øyeblikkelig hjelp var nødvendig. Samtidig innebar det fylkeskommunale eierskap av så vel sykehus som videregående skoler at forbrukernes valgfrihet m.h.t. hvor de kunne få disse tjenestene var begrenset, noe som særlig for sykehusenes vedkommende ble oppfattet som et problem. Ikke minst knyttet problemet seg til en forholdsvis dårlig utnyttelse av den samlede behandlingsskapiteten i landet for ulike lidelser. Også kostnadsekspansjonen innenfor sykehussektoren ble etter hvert oppfattet som et problem som først og fremst skyldtes det fylkeskommunale eierskapet; man anså at fylkeskommunen – eller dens administrasjon og politikere – ikke var tilstrekkelig kompetente til å utøve en effektiv styring av disse helsetjenester og at de heller ikke var i besittelse av den politiske styrken som må til for å stå i mot forholdsvis aggressive budsjettkrav fra en profesjonstung helsesektor. Samtidig innebar den generelle økonomisk lavkonjunktur på 1970-tallet at fylkeskommunenes finansielle evne til å ivareta de oppgaver de hadde ansvaret for ble svekket, selv om innstramningene ble iverksatt av staten og ikke på lokalt nivå. Samlet bidro disse problemer til å svekke legitimiteten til den fylkeskommunale tjenesteytingen og til fylkeskommunen som et selvstendig politisk styringsnivå (Klausen og Østveiten, 1999; Baldersheim (red), 1998). På 1990-tallet fikk man en offentlig debatt om organiseringen av og eierskapet til sykehussektoren – og spesialisthelsetjenesten rent generelt – en debatt som etter hvert ble fulgt opp av offentlige utredninger om disse spørsmål. Det er interessant å merke seg at det bare var helsesektoren som var fokus for denne debatten og disse utredningene; organiseringen av den videregående utdanningen har ikke på samme måten vært tematisert i forhold til fylkeskommunen som et politisk styringsnivå. Sluttstrek for denne debatten ble satt i 2002 da ansvaret for spesialisthelsetjenesten eller sykehussektoren ble overført til staten og organisert innenfor et system med fem store statlige regioner (Opedal og Stigen (red), 2005).

En politisk konsekvens av denne oppgaveoverføringen fra fylket til staten – en oppgaveoverføringen som finansielt representerte to tredjedeler av fylkeskommunenes budsjetter – var at det ble stilt spørsmål ved selve begrunnelsen for å opprettholde et regionalt styringsnivå. De to største partiene på høyresiden – Fremskrittspartiet og Høyre – programfestet avskaffelse av hele fylkeskommunen, gjennom å fordele de resterende oppgaver mellom stat og kommuner – eller gjennom privatisering og konkurranseutsetting. I forhold til en slik politikk forholdt de øvrige partiene seg i første omgang avventende. Arbeiderpartiets og Sosialistisk venstre-

partis likhetsidealer pekte i retning av en sterkere statlig styring av alle velferdstjenester, og det var en regjering fra Arbeiderpartiet som var pådriver for den statlige overtakelse av sykehusene. Da disse to partiene sammen med Senterpartiet dannet en flertallsregjering etter valget i 2005, ble spørsmålet om en ny regional reform for alvor satt på den politiske dagsorden i den nye regjeringens tiltredelseserklæring – den såkalte Soria Moria-erklæringen.

Hovedtrekkene ved en ny regionreform

Reformer av det lokale og regionale styringsnivå i Norge har alltid vært konfliktfulle tema. Da man etter andre verdenskrig skulle reformere kommunestrukturen i Norge gjennom sammenslåinger av en rekke småkommuner til større enheter, lyktes den daværende Arbeiderpartiregjeringen *ikke* å realisere en målsetting om at ingen kommuner – bortsett fra i spesielle tilfeller – skulle ha en befolkning på mindre enn 5000 innbyggere. Antall kommuner ble riktignok redusert fra ca. 750 til ca. 450 (i dag er det 431 primærkommuner), men selv i dag – altså i 2007 – er det om lag 240 kommuner, eller 55 prosent av alle landets kommuner, som har en folkemengde med færre enn 5000 innbyggere (Hansen, Hovik og Klausen, 2000). Dette står i klar kontrast til den svenske inndelingsreformen som fant sted i samme periode, med en reduksjon i antall kommuner – i to omganger – fra rundt 2600 til 270 (Gustafsson, 1990). Da en ny Arbeiderpartiregjering på midten av 1990-tallet fremmet forslag om en ny strukturreform, ble dette stoppet av en massiv borgerlig opposisjon i Stortinget. Politisk/ideologisk sett lå denne konflikten om kommunesammenslåinger langs en høyre-venstreakse, der de borgerlige partiene – anført av Høyre og Senterpartiet – gikk mot en slik reform (Hansen og Klausen, 2002). At Høyre i dag er blitt en sterk forkjemper for større kommuner og for en nedleggelse av fylkeskommunen kan tolkes som et uttrykk for partiets ideologiske bevegelse i retning av en mer markert ny-liberalisme. I denne forstand nærmer de seg også Fremskrittspartiets standpunkt til disse spørsmål, og der dette partiet i dag langt på vei vil overføre ansvaret for alle velferdsoppgaver til staten, men hvor den faktiske tjenesteytingen skal kunne foregå i form av konkurranseutsetting til bl.a. private organisasjoner.

Dagens debatt om en regional reform er også preget av denne ideologiske konflikten. Men i tillegg finnes det en meget viktig konfliktlinje som går langs det man kan betegne som en sentralisme-lokalisme-akse, og som særlig blir mobilisert i forhold til reformer på det regionale nivået. På den ene siden har staten – gjennom de ulike departementer og direktorater – tradisjonelt vært meget motvillig til å overføre myndighet og oppgaveansvar til et folkevalgt lokalt og/eller regionalt nivå (Flo, 2004). På den annen side er også representanter fra kommunene ytterst skeptiske til et sterkt regionalt nivå som vel og merke ikke er styrt av delegater fra de enkelte kommuner. Rent maktpolitisk er folkevalgte regioner konkurrenter til kommunene. I den senere tid har man imidlertid kunnet observere en mer velvillig

holdning fra kommunenes side til en konsolidering av det regionale styringsnivået (KS, 2005).

Og det er ikke bare statlige byråkrater og primærkommunale ordførere, administrasjonsledere og etatssjefer som nærer eller har nærret en viss motvilje mot det regionale styringsnivået. Heller ikke befolkningen – eller den vanlige velger – gir uttrykk for noen stor entusiasme overfor fylkene eller regionene. For det første er oppslutningen ved fylkestingsvalgene lavere enn ved kommune- og stortingsvalgene, men dette dreier seg ikke om noen dramatiske forskjeller. Mens det var 59,0 prosent av velgerne som avga stemme ved kommunestyrevalget i 2003, var det 55,6 prosent som stemte ved fylkestingsvalget. For begge disse valg er forskjellene til stortingsvalget imidlertid betydelig: i 2005 var oppslutningen ved stortingsvalget på 77,4 prosent (Bjørklund og Saglie, 2005). Slike forskjeller i valgoppslutningen ved h.h.v. kommune-, fylkestings- og stortingsvalgene kan imidlertid ikke tas som uttrykk for befolkningens tillit til og oppslutning om disse tre styringsnivåene. Forskjellene synes heller å være betinget av at folks allmenne interesse for politikk er større for rikspolitiske spørsmål enn for lokalpolitiske saker. I en undersøkelse fra 1996 ble det spurt om hvor interessert velgerne var i det som skjer i henholdsvis kommunestyret, fylkestinget og i rikspolitikken, og der det bare er en tredjedel av velgerne som svarer at de er noe eller svært interessert i fylkespolitikken, mens to tredjedeler sier de er noe eller svært interessert i kommunepolitikken. Ikke overraskende er det mer enn fire av fem velgere som sier de er noe eller svært opptatt av rikspolitikken (Rose og Skare, 1996; jfr. også Rose, 2002). En svarfordeling som dette har et overraskende sammenfall med den relative oppgave- og ansvarsfordelingen mellom disse tre nivåene, og kan derfor ikke uten sterke forbehold tas som tegn på en manglende tillit til fylkesnivået. For det andre er innbyggernes identitet og tilhørighet til fylkene eller regionene lavere enn hva tilfellet er for identiteten med kommune eller nasjonen som helhet. Identitet eller følelse av tilhørighet – eller fravær av dette – har vært et argument som stadig vekk fremheves i debatten om en regional reform, og da som er argument mot en revitalisering av regionene. Og det er ikke bare i Norge et slikt argument løftes frem i debatten (Leach and Percy-Smith, 2001). Man bør imidlertid stille spørsmål om hvor stor vekt et slikt argument bør ha i forbindelse med en beslutning om å revitalisere det regionale styringsnivået. Det er et klart brudd på demokratiske normer dersom man bruker identitet eller følelse av tilhørighet som kriterium for å tildele eller frata borgerne muligheten til å utøve sine demokratiske rettigheter.

Den regionale stat

Nå er spørsmålet om regional identitet fortrinnsvis bare av relevans i forhold til spørsmålet om det regionale styringsnivåets demokratiske kvaliteter. Prinsipielt kan vi trekke et skille mellom to hovedmodeller for regionale styringsordninger innenfor et flernivå styringssystem (Hooghe og Marks, 2003; Hansen og Stigen, 2007).

Den ene hovedmodellen er forankret i et *føderalt styringsprinsipp* der regioninndelingen følger en felles nasjonal arkitektur hvor de enkelte regioner ivaretar flere ulike funksjoner ut fra et generalistprinsipp, og der den enkelte region nyter et forholdsvis stort rom av uavhengighet i forhold til staten. Innenfor en slik flerfunksjonell styringsmodell vil beslutningsvirksomheten i betydelig grad måtte baseres på politisk skjønnsutøvelse – bl.a. i forhold til prioriteringen mellom ulike oppgaver innenfor gitte finansielle rammer – og hvor det av denne grunn bør etableres demokratiske styringsorganer for disse regionene – enten disse er valgt direkte eller indirekte gjennom for eksempel et kommunalt delegatsystem. Hva som er den mest hensiktsmessige regioninndeling i forhold til en slik modell vil normalt ta utgangspunkt i sosiale og kulturelle egenskaper og historiske tradisjoner ved regionene, men kan selvsagt også ha en ren instrumentell begrunnelse. Den andre hovedmodellen er en regional organisasjonsstruktur med mange spesialiserte inndelinger, der den enkelte region bare ivaretar en enkelt funksjon. Det teoretiske grunnlaget for en slik regional inndeling finner vi i *økonomisk klubbteori*, der det er egenskaper ved de enkelte oppgaver som skal løses som bestemmer hva som er den optimale størrelse på og utforming av den enkelte region (Buchanan, 1965; Sandler og Tschirhart, 1980). En slik tankegang var eksplisitt til stede da inndelingen av landet i helseregioner fant sted i forbindelse med sykehusreformen (Opedal og Stigen (red), 2005).

I Norge har det klubbteoretiske prinsippet i stor grad vært styrende for hvilken regionutvikling man har hatt gjennom de senere decenniene (Hansen, Hanssen, Heløe og Stigen, 2006; Hansen, Hanssen og Stigen, 2007). I alt er det i dag over 40 slike spesialiserte regionale inndelinger i Norge, og alle disse inndelingene fungerer som en form for felttjeneste for sentrale administrative myndigheter. Vi har med andre ord en meget omfattende *regional stat* som forvalter store samfunnsmessige verdier – slik som sykehusene, trygde- og arbeidsmarkedsetaten, skatteetaten, politiet, vegvesenet, energiforsyningen gjennom vassdragsmyndighetene, fiskerimyndighetene, innvandringsmyndighetene, domstolene, barne-, ungdoms- og familieetaten og så videre. Det som videre kjennetegner disse statlige regioner er at det bare er seks av regionene som følger fylkesinndelingen når det gjelder regionale enheter, mens for de øvrige er det bare to statlige regionale ordninger som har sammenfallende grenser. Vi står altså overfor et forholdsvis omfattende lappeteppesystem av regionale inndelinger, noe som skaper en rekke problemer knyttet til koordineringen av ulike offentlige og private virksomheter. Selv om det er vanskelig å gi et presist anslag på den regionale statens finansielle tyngde totalt sett, er det ingen tvil om at denne er langt mer omfattende enn virksomheten til fylkeskommunene – og kanskje på høyde med det omfang som den kommunale virksomheten har.

Den motstand og den noe nølende holdning flere politiske partier – i tillegg til Høyre og Fremskrittspartiet – har hatt til det regionale styringsnivået, gjelder bare fylkeskommunen, og ikke fylkesmannen og de øvrige statlige regionale systemene. Det har heller ikke vært noen prinsipiell debatt om utformingen av den regionale

staten, og hvilke styringsprinsipper den skulle baseres på. Det er påfallende å registrere at når stortingsmeldingen om ”Regionale fortrinn – regional framtid” (St.meld. nr. 12 (2006-2007)) trekker opp hovedprinsippene for en styrking av den regionale styringsnivået, berører man knapt nok ”den regionale stat”, selv om det er vanskelig å gi noen prinsipiell begrunnelse for hvorfor de oppgaver som ivaretas av den regionale stat ikke kunne vært underlagt en regional demokratisk kontroll.

Hva som er interessant i forhold den pågående debatt om en reform av det regionale styringsnivået er at den eksisterende regionale stat – med et lite unntak – tas for gitt, og at det er på marginalen av denne at regjeringens reformforslag om et nytt forlkevalgt regionalt nivå blir utformet.

Mål for forvaltningsreformen

Foreløpig er regjeringens forslag preget av uklarhet m.h.t. hvilken regional modell man ønsker å utvikle. I stortingsmeldingen om ”Regionale fortrinn – regional framtid” stilles det opp følgende fire hovedmål for det regjeringen kaller for forvaltningsreformen:

- * Et forsterket folkestyre og demokrati på lokalt og regionalt nivå gjennom desentralisering av makt og myndighet og en klar ansvarsfordeling mellom forvaltningsnivåene.
- * En mer samordnet og effektiv offentlig forvaltning ved at ulike sektorer ses i sammenheng innenfor den enkelte region.
- * Verdiskapning og sysselsetting basert på regionale fortrinn og forutsetninger.
- * Effektiv ivaretagelse av nasjonale mål som for eksempel bærekraftig utvikling, likeverdige tjenestetilbud og rettssikkerhet for den enkelte.

(St.meld.nr. 12, s. 15)

I diskusjonen av disse delmålsettinger er det spesielt oppgavene som *regional utviklingsaktør* regjeringen legger særlig vekt på. I tillegg til de tjenester som i dag blir ivaretatt av fylkeskommunene, mener regjeringen at ansvaret til de nye regionene vil knyttet seg til følgende oppgaver:

1. *Samferdsel*, der mer av det statlige veinettet skal overføres til regionene
2. *Næringsutvikling*. Eierskapet til Innovasjon Norge – som ivaretar næringsutviklingsoppgaver – skal deles mellom staten og regionene, samtidig som det skal opprettes regionale innovasjonsselskaper styrt av de enkelte regioner.
3. *Miljøvern*. Fylkesmannens oppgaver på miljøområdet – unntatt de som har med tilsyn og kontroll å gjøre – skal overføres til de regionale myndigheter.

4. *Landbruks og matområdet.* De oppgaver som i dag ivaretas av fylkesmennene skal overføres til regionene. Unntakene er klagebehandling og ulike kontrolloppgaver.
5. *Marin sektor.* Dette gjelder særlig akvakulturforvaltningen, der hovedtyngden av virksomheten vil knytte seg til tildeling av oppdrettskonsesjoner. Men også når det gjelder mer generelle reguleringer av fisket vil regionene få en sentral rolle.
6. *Kultur.* Regionene vil få en viktig ansvar i fordeling av finansiell støtte til kulturbygg og i driften av region-/landsdelsteatrene og region-/landsdelsorkestrene. Også i forhold til drift av museer og arrangement av festivaler vil regionene ha en del oppgaver.
7. *Forskning og utdanning.* Fylkesmannens oppgaver innenfor grunnopplæring skal overføres til regionene. Også ansvar for drift og finansiering av fagskoleutdanningen skal legges til det regionale nivå. Det foreslås også at det blir opprettet regionale forskningsfond til supplement for de nasjonale finansieringsordninger, og der regionene også får et ansvar for grunnbevilgningene til de regionale forskningsinstituttene.
8. *Regional planlegging.* Regionene pålegges å utforme regionale planleggingsstrategier i samarbeid med kommuner og regionale statsorganer og andre offentlige og private aktører.

Det er karakteristisk for denne innstillingen fra regjeringens side at den ikke kjennetegnes av noen stor presisjon i definering av regionenes oppgaver. Dette henger i noen grad sammen med det faktum at spørsmålet om hvor mange regioner landet skal ha vil kunne være helt avgjørende for hvilke oppgaver regionene blir tildelt. Til tross for flere utredninger om regioninndelingen – bl.a. fra Kommunenes Sentralforbunds side (KS 2005) – angir regjeringen ingen helt klare signaler om inndelingen, bortsett fra å foreslå visse hovedkriterier som kan danne utgangspunkt for inndelingen – slik som størrelse, funksjonalitet og identitet. I stortingsmeldingen presenteres også tre hovedmodeller for regioninndelingen – en som svarer til dagens fylkesinndeling, en med få og store regioner og en siste modell med en regioninndeling som ligger mellom dagens fylkesinndeling og en inndeling i få store regioner. Denne mellommodellen blir ikke vurdert som et seriøst alternativ, og man står derfor i realiteten overfor et valg mellom en fortsettelse av dagens fylkesordning med justering av ansvarsområdet og en modell med få og store regioner som er mer lik den inndeling man har av statlige regioner i Norge. I utredningen fra KS har man operert med det siste alternativet – med en inndeling av landet i mellom 5 og 9 regioner. Dersom regjeringen til syvende og sist havner på dette alternativet kan det bety at oppgaveporteføljen utvides noe, men det er samtidig lite trolig at en slik utvidelse av regionenes ansvarsområde vil skje på bekostning av de statlige regioninn-

delingene. Fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiets side har det vært antydning at også spesialisthelsetjenesten burde tilbakeføres til et folkevalgt regionalt styringsnivå, men et slik forslag har liten støtte fra så vel Arbeiderpartiet som opposisjonspartiene i Stortinget. Og dersom forslaget fremmes av en av dagens koalisjonspartnere kan dette kunne komme til å bli oppfattet som en trussel mot hele regionsreformen.

Noen konkluderende vurderinger

Omfattende strukturelle reformer på regionalt og lokalt nivå har alltid møtt betydelig motstand, enten denne motstanden har vært av politisk, økonomisk, kulturell eller byråkratisk karakter. Mange oppfatter en politisk revitalisering av det regionale styringsnivået som noe i retning av å bære havre til en død hest. Det regionale styringsnivået betraktes ikke i dag med den samme velvilje som kjennetegnet situasjonen da omformingen av fylkeskommunen fant sted på midten av 1970-tallet. Selv om fylkeskommunen etter reformene ivaretok sine oppgaver på en god måte, ga staten fylkeskommunene aldri det politiske handlingsrom og den finansielle styrke som var nødvendig for å oppnå de målsettinger de så å si ble påført fra sentrale myndigheter. I forhold til primærkommunene har fylkeskommunene også vært oppfattet ikke bare som en konkurrent, men også som aktør med ambisjoner om å kontrollere kommunenes virksomhet. Heller ikke befolkningen har uttrykt noen direkte begeistring for fylkeskommunene, men det er allikevel grunn til å merke seg at folk i ulike meningsmålinger har uttrykt større tilfredshet med tjenesteytingen på fylkeskommunalt nivå enn med den kommunale tjenesteytingen.

Det regionale styringsnivået både i Norge og i andre land har alltid ligget i et spenningsfelt mellom sentral styring og lokal uavhengighet, et spenningsfelt som føles sterkere i enhetsstater som de nordiske enn i politiske systemer av føderal karakter.

Den reformen som regjeringen nå foreslår – riktignok foreløpig bare i meget generelle vendinger – synes etter min vurdering å plassere seg midt i dette spenningsfeltet. Som utviklingsaktør i forhold til næringslivet vil de reformerte regionene søke å ivareta oppgaver der de bare i marginal grad har kontroll over virkemidlene. Virkemidlene for næringsutviklingen ligger primært i privat sektor og i stor grad også på statlig og kommunalt nivå – gjennom kontroll med finansieringsordninger og arealdisponering. I denne forstand blir det vanskelig for regionene å fungere som slagkraftige politiske enheter. Styringsmodellen på regionalt nivå vil i større grad kjennetegnes av forhandlinger innenfor et større nettverk av aktører fra stat, kommune og næringslivet enn som en overordnet beslutningsenhet. Dette kan ha som konsekvens at regionpolitikernes forhold til velgerne blir svekket; det er ikke tjenesteyting til regionens befolkning som blir det sentrale under det nye systemet, men oppgaver som er rettet mot andre aktører og organisasjoner. Dette kan svekke regionenes politiske legitimitet – og i enda høyere grad enn det som har vært

tilfellet for fylkeskommunene. Et viktig punkt i denne sammenheng gjelder spørsmålet om hvordan regionenes virksomhet skal finansieres. Å opprettholde en individuell inntektsbeskatning som i dag uten at tjenesteytingen kommer borgerne direkte til gode kan bli et problem. Det er derfor man med forundring kan fastslå at den stortingsmeldingen som nå er lagt fram ikke sier ett ord om dette spørsmålet.

Minst like interessant er det også å registrere at en ny regioninndeling var et ikke-tema i valgkampen foran det norske kommunevalget i september 2007. Dette kan tyde på at regjeringen ikke helt vet hvordan de skal gå videre i spørsmålet om en regional reform – bortsett fra at de løftemessig har bundet seg til denne reformen. Noen vinner-sak er regionreformen definitivt ikke.

Referanser

- Baldersheim, Harald (red) (1998) *Kan fylkeskommunen fornyast?.* Oslo: Samlaget.
- Bjørklund, Tor og Jo Saglie (2005) "Valgresultatet i 2003. Bakgrunn og perspektiver". I Jo Saglie og Tor Bjørklund (red), *Lokalvalg og lokalt folkestyre*. Oslo: Gyldendal Akademisk, ss. 22-41.
- Buchanan, James M. (1965) "An Economic Theory of Clubs". *Economica*, 32, pp. 334-343.
- Flo, Yngve (2004) *Staten og sjølvstyret. Ideologiar og strategiar knytt til det lokale og regionale styringsverket etter 1900.* Bergen: Universitetet i Bergen. Avhandling for Dr.art.-graden.
- Gustafsson, Gunnel (1990) "Swedish Local Government: Reconsidering Rationality and Consensus". I Joachim J. Hesse (ed), *Local Government and Urban Affairs in International Perspective*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, pp. 241-260.
- Hansen, Tore (1993) "Intermediate-Level Reform and the Development of the Norwegian Welfare State". I L.J. Sharpe (ed), *The Rise of Meso Government in Europe*. London: Sage Publications.
- Hansen, Tore, Sissel Hovik og Jan Erling Klausen (2000) *Stortinget som lokalpolitisk aktør*. Oslo: NIBRs PLUSS-Serie.
- Hansen, Tore og Jan Erling Klausen (2002) "Between the Welfare State and Local Government Autonomy". *Local Government Studies*, 28, pp. 47-66.
- Hansen, Tore, Gro Sandkjær Hanssen, Leif Arne Heløe og Inger Marie Stigen (2006) *Den regionale stat – enhet og mangfold*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, NIBR-rapport 2006:9.
- Hansen, Tore, Gro Sandkjær Hanssen og Inger Marie Stigen (2007) "Den regionale staten". *Nordiske Organisasjonsstudier*, 9, ss.55-76.
- Hansen, Tore og Inger Marie Stigen (2007) "The Growing Regional Administration: From Federalist Principles to Single-Issue Clubs". *Regional and Federal Studies*, 17, pp. 235-251.

- Heløe, Leif Arne og Tore Hansen (2007) *Fylkesmannsembetet under omforming?*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning, Notat 2007:118.
- Hooghe, Liesbeth og Gary Marks (2003) "Unraveling the Central State, but How? Types of Multi-Level Governance". *American Political Science Review*, 97, pp. 233-243.
- Klausen, Jan Erling og H. Strand Østtveiten (1999) *Det fylkeskommunale demokrati*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning. Prosjektrapport 1999:20.
- Krag, C. (1995) *Vikingtid og rikssamling 800-1130. Aschehougs Norges Historie*. Oslo: H. Aschehoug & Co.
- KS 2005 *Sterke regioner – tid for reform. Strategidokument fra kommunesektoren*. Oslo: Kommunenes Sentralforbund.
- Leach, Robert og Janie Percy-Smith (2001) *Local Governance in Britain*. Houndmills: Palgrave.
- NOU 1974:53 *Mål og retningslinjer for reformer i lokalforvaltningen*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet, Universitetsforlaget.
- Opedal, Ståle og Inger Marie Stigen (red) (2005) *Helse-Norge i støpeskjeen. Søkelys på sykehusreformen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rose, Lawrence E. (2002) "Normer og roller – borgerpliktens endelikt?" , i B. Aardal (red), *Valgdeltakelse og lokaldemokrati*. Oslo: Kommuneforlaget, ss. 139-175.
- Rose, Lawrence E. og A. Skare (1996) *Dokumentasjonsrapport. Undersøkelse om folks forhold til kommunen – 1996*. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Sandler, Todd og John T. Tschirhart (1980) "The Economic Theory of Clubs: An Evaluative Survey". *Journal of Economic Literature*, 18, pp. 1481-1521.
- Sogner, Sølvi (1996) *Krig og fred 1660-1780. Aschehougs Norges Historie*. Oslo: H. Aschehoug & Co.
- St.meld. nr. 12 (2006-07) *Regionale fortrinn – regional framtid*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.
- Sturlasson, Snorre (1990) *Heimskringla: Harald Hårfagres Saga*. Kristiania: I.M. Stenersen & Co. Forlag. (nytt opptrykk)

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA VÄSTRA GÖTALAND 2006¹

RUDOLF ANTONI

SOM-institutet (Samhälle, Opinion, Massmedia) vid Göteborgs universitet genomför årligen frågeundersökningar i Sverige och Västsverige där personer i åldrarna 15–85 år tillfrågas om bland annat sina medievvanor, attityder i olika samhällsfrågor, fritidsvanor mm. Den första rikstäckande undersökningen genomfördes 1986 och den första regionala undersökningen 1992. Sedan 1996 genomförs också specialundersökningar av enskilda kommuner. Data samlas genomgående in via postala enkäter.

SOM-institutet är ett samarbete mellan tre institutioner vid Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen, Institutionen för Journalistik och masskommunikation samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS). En rad forskningsprojekt medverkar i undersökningarna och i de böcker som SOM-institutet ger ut varje år presenterar forskare analyser baserade på de senaste resultaten. Utrymme ges samtidigt till beskrivningar av mer långsiktiga trender baserade på tidigare undersökningar. I föregående avsnitt har valda delar av den regionala SOM-undersökning som genomfördes i Västra Götaland samt Kungsbacka kommun hösten/vintern 2006/07 och tidigare år analyserats. Följande kapitel behandlar utformningen av undersökningen, fältarbetet samt resultatens representativitet.

Population och urval

De regionala undersökningar SOM-institutet genomförde mellan 1992 och 1997 vände sig till personer bosatta i Göteborgs kommun och kranskommunerna.² Hösten 1998 utvidgades undersökningen till att omfatta hela Västra Götalandsregionen samt Kungsbacka kommun.³ Undersökningen baserades då på två separata, obundet slumpmässiga urval (OSU), dragna ur befolkningen i respektive undersökningsområde med följderna att urvalen viktades i databearbetningar av det totala materialet. Från och med 1999 års undersökning används ett gemensamt urval. År 2006 omfattade det totalt 6 000 personer boende i Västra Götaland samt Kungsbacka kommun.

Åldersintervallet har varierat något över åren och utvidgades från och med år 2000 och omfattar nu personer i åldrarna 15–85 år (tidigare 15–80 år). Undersökningen är inriktad på de boende i kommunen vilket innebär att såväl svenska som utländska medborgare ingår i urvalet. Urvalsstorleken för tidigare års undersökningar framgår av tabell 2 längre fram.

Frågeformulär

De forskare som deltar i undersökningen formulerar tillsammans med SOM-institutet de enskilda frågorna. SOM-institutet färdigställer därefter frågeformulären. De formulär (se bilaga) som användes i Väst-SOM-undersökningen 2006 skiljer sig något åt för respektive delundersökning. Personer som bor i Göteborgsregionen omfattas av Väst-SOM I och får ett något mer utförligt formulär. Övriga respondenter, boende i de delar av Västra Götaland som ligger utanför Göteborgsregionen, omfattas av Väst-SOM II. Huvuddelen av frågorna är gemensamma för de båda formulären och kan därmed bearbetas med den totala urvalsstorleken.

Av tabell 1 nedan framgår vilka ämnesområden som berörs av skillnaderna i formulär. Den största är att Väst-SOM I-formuläret omfattar fler frågor om medier. Därtill kan somliga frågor vara något olika utformade, då en anpassning till formulärens geografiska spridningsområde ibland varit nödvändig.

Tabell 1 Innehållsöversikt för frågeformulären i Väst-SOM 2006

Frågeområde	Frågenummer	
	Väst-SOM I	Väst-SOM II
Nyheter och dagstidningar	1-9	1-8
Politik och samhälle	10-32	9-28
Samhälle och service	33-36	29-35
Medier och samhälle	37-41	36-40
Göteborg	42-42	-
Trygghet och säkerhet	43-45	-
Göteborgs-Posten	46-48	-
Trafik	49-54	41-43
Teknikinnehav och Internet	55-62	44-49
Aktiviteter och fritidsvanor	63-76	50-62
Arbetsliv	77-83	63-69
Om dig själv	84-105	70-91

Kommentar: Frågeformulären för Väst-SOM I respektive Väst-SOM II återfinns i bilaga i slutet av boken.

Huvuddelen av frågorna följs av fasta svarsalternativ, med tillhörande rutor för respondenterna att kryssa i. I några fall svarar respondenten genom att skriva ett tal i en ruta och ytterligare några frågor är helt öppna.

Fältarbete och undersökningsplan

Väst-SOM 2006 genomfördes i samarbete med ScandInfo marketing research AB, som svarade för fältarbetet även i Riks-SOM-undersökningen 2006 samt SOM-

undersökningen i Skåne 2006. SOM-institutet har stått för undersökningens upplägg och utformning, det vill säga framtagning av frågeformulär och övrigt material som skickats ut, samt kodning av öppna svar. ScandInfo marketing research AB har ombesörjt urvalsdragning, utskick av formulär och påminnelser, telefonuppföljning samt scanning av kryss och ifyllda siffror i formulären.

Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomfördes hösten 2006 och följer i huvudsak upplägget i tidigare års undersökningar. Arbetet inleddes i slutet av september med att ett aviseringskort skickades till respondenterna för att informera om att de var utvalda att delta i undersökningen. Veckan därpå skickades enkäten tillsammans med ett kortare följebrev, en informationsbroschyr om SOM-institutet och dess undersökningar samt en penna. En dryg vecka senare skickades ytterligare ett aviseringskort till samtliga i urvalet med ett tack till dem som redan svarat och en påminnelse till övriga. Under resterande del av fältperioden genomfördes successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon - totalt sju stycken. Den sista påminnelseinsatsen innebar att samtliga som inte besvarat enkäten fick en minienkät med en fråga om varför de inte kan/vill besvara undersökningen. Där fanns även möjlighet för anhörig eller dylikt att meddela om svarspersonen var sjuk, bortrest eller på annat sätt oförmögen att besvara undersökningen. Bland de som svarade inom fältarbetets första två veckor lottades det ut 100 böcker med resultat från tidigare års västsvenska SOM-undersökningar.

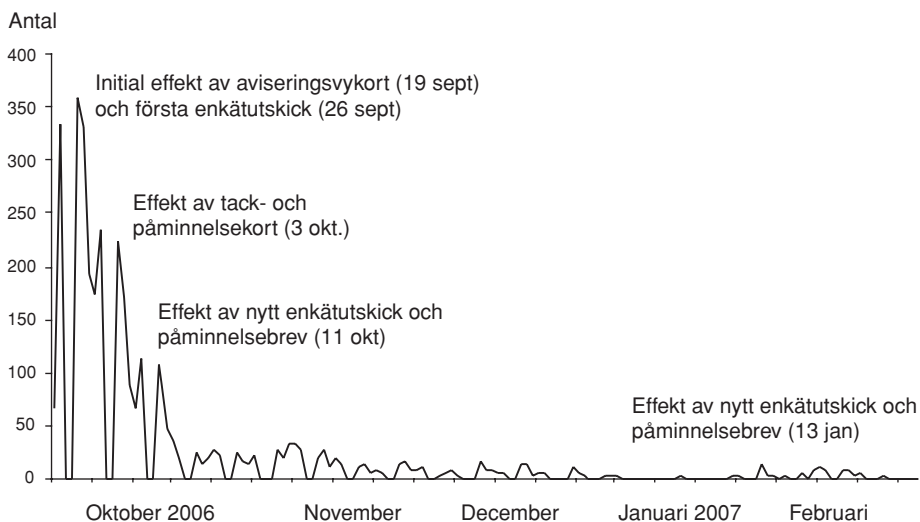
I nedanstående uppställning framgår i detalj tidsramarna för fältarbetet och dess olika insatser.

<i>15 sept.</i>	Utskick av aviseringskort.
<i>22 sept.</i>	Utskick av enkät, följebrev, informationsbroschyr, svarskuvert, penna.
<i>29 sept.</i>	Utskick av tack- och påminnelsekort.
<i>6 okt.</i>	Utskick av enkät, följebrev, informationsbroschyr och svarskuvert till intervjupersoner som ännu inte sänt in enkäten.
<i>18 okt.–30 okt.</i>	Telefonpåminnelse till svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>25 okt.</i>	Halvtidsutskick till alla som i telefon sagt att de ska delta med tack till de som redan har enkät och ny enkät till de som sagt sig behöva sådan.
<i>1 nov.</i>	Postal påminnelse till personer utan känt telefonnummer och till personer som ej kunnat nås per telefon i föregående telefonpåminnelse.
<i>10 nov–16 nov.</i>	Telefonpåminnelse till svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>17 nov.</i>	Postal påminnelse (jfr. 1 nov.).
<i>7 dec–11 dec.</i>	Telefonpåminnelse till svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>12 dec.</i>	Postal påminnelse”julbrev” till samtliga svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>19 jan</i>	Postal påminnelse till alla som tidigare sagt JA.

- 2 feb. Utskick av enkät, följebrev, svarskuvert samt minienkät (med frågan om varför man inte önskar/kan delta) till svars personer utan känt telefonnummer samt personer som ej kunnat nås vid tidigare telefonpåminnelser.
- 22 feb. Fältarbetet avslutades.

Enkäterna började strömma in på allvar veckan efter det första utskicket, och måndagen veckan därpå, den 10 oktober, hade ungefär hälften av alla som skulle komma att delta i undersökningen skickat in formuläret. Tempot på inflödet var fortsatt högt under veckorna som följde. Den 1 november hade mer än tre fjärdelar som skulle komma att delta skickat in. Ett par veckor in i november började enkätinflödet tunna ut och var i fortsättningen i huvudsak lågt. Figur 1 visar hur inflödet kommer i vågor, tydligt i fas med enkätutskick och påminnelseåtgärder. Observera dock det faktum att helgdagarna (utan postutdelning) ingår i redovisningen, något som förstärker denna vågbild i det att varje ”dalgång” därmed går ända ner till 0. Men även bortsett från de något vilseledande dalgångarna kvarstår vågbildseffekten med all tydlighet.

Figur 1 *Inflöde av enkäter i Väst-SOM 2006 (antal)*

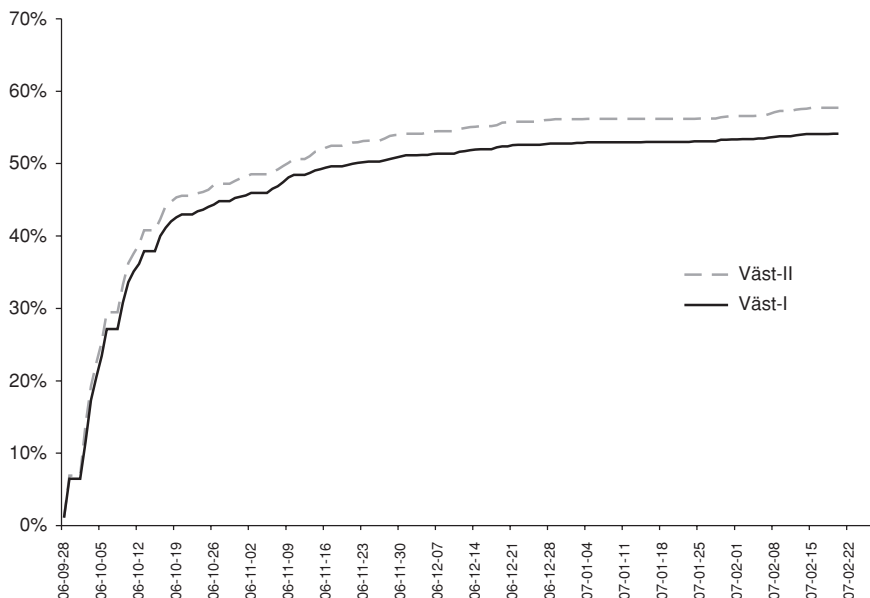
När fältarbetet avslutades den 22 februari 2007 var bruttosvarsfrekvensen – dvs. andelen inkomna enkäter av antalet utskickade – 54,0 procent för Väst-SOM I (Göteborgsregionen inklusive Kungsbacka) och 57,3 procent för Väst-SOM II

(övriga delar av Västra Götaland). För hela Väst-SOM innebar det en bruttosvarsfrekvens på 55,7 procent.

Inflödet för formulären från respektive undersökning följde i huvudsak samma mönster under fältperioden. Redan mot slutet av den inledande fältveckan etableras det mönster som kommer att vara genomgående under hela undersökningsperioden. Den storstadsinriktade Väst-SOM I ligger genomgående på en något lägre nivå vad gäller inflödet. Som mest skiljer omkring tre procentenheter mellan undersökningarna. Detta mönster håller hela vägen genom fältarbetet och vid fältstopp den 22 februari 2007 var det en differens på 3,3 procentenheter mellan de två delundersökningarna. Detta innebär en betydligt mindre skillnad än tidigare år. Vid fältstopp i 2005 års undersökning skilde det 5,9 procentenheter mellan Väst II och Väst I.

Trots att Kungälv inte ingår i Västra Götalandsregionen och Kungälvborna därmed kan antas känna sig mindre berörda av delar av enkätens innehåll var deras svarsvilja i 2002 och 2003 års Väst-SOM-undersökningar betydligt större än i Göteborgsregionen i övrigt – tidigare låg Kungälvbornas svarsvilja i nivå med övriga delar av Göteborgsregionen. Sedan 2004 års undersökning har man dock återgått till det tidigare mönstret i Kungälv och är ungefär lika svarsbenägen som i övriga Göteborgsregionen. I figur 2 redovisas inflödet under fältperioden – uppdelat på Väst-SOM I, där Kungälv ingår och Väst-SOM II.

Figur 2 *Inflödet av enkäter i Väst-SOM 2006 (kumulativ procent av bruttourvalet)*

Minst tre faktorer ligger bakom den genomgående skillnaden som råder mellan de två delundersökningarna. Den första hör samman med skillnader mellan de två enkäterna: det formulär som når de boende i Göteborgsregionen (Väst-SOM I) är fem sidor längre och innehåller således betydligt fler frågor. Den andra faktorn är av demografisk karaktär: i jämförelse med övriga Västra Götaland omfattar storstadsregionen en större andel unga, en större andel högutbildade karriärsinriktade personer samt en större andel utländska medborgare – grupper som av olika skäl (ointresse, tidsbrist, segregation i samhället) tenderar att vara underrepresenterade bland respondenterna i SOM-undersökningarna (se tabell 4 och 6 längre fram).

Utöver dessa två faktorer kan vi peka på en tredje, förknippad med själva fältarbetet. Påminnelseåtgärderna har tidigare år tenderat att vara mer effektiva för Väst-SOM II än Väst-SOM I. I figur 2 (ovan) kan man se hur avståndet mellan den överst löpande linjen och den undre ökar något de dagar där man kan se en effekt av de första påminnelseinsatserna. (figur 1) Det gäller särskilt den första postala påminnelsen, men också den första telefonpåminnelsen. Denna tendens återspeglar urvalsgruppernas något skiljande intresse av att delta i denna typ av undersökning och ligger i linje med tidigare erfarenheter.

Svarsfrekvens och bortfall

Från bruttourvalet bortdefinierar man normalt utöver avlidna de personer i urvalet som är långtidssjukskrivna, har flyttat från orten eller dylikt (se kommentar i tabell 2). Svartsfrekvensen utifrån det nettourval man därmed erhåller brukar för samhällsvetenskapliga postenkätstudier uppgå till mellan 60 och 70 procent, beroende på geografiskt område och typ av svarspersoner (Holmberg & Petersson 1980, Ohlsson 1986, Holmberg & Petersson 1998). SOM-institutets medborgarundersökningar är inget undantag. De rikstäckande undersökningarna har en genomsnittlig svartsfrekvens sedan 1986 på 67 procent, och Väst-SOM har sedan 1992 en genomsnittlig svartsfrekvens på 65 procent. Nettoresultatet för årets undersökning på 61 procent ligger således något under genomsnittet (se tabell 2). När man studerar utvecklingen över tid bör man betänka att påminnelseinsatserna i Väst-SOM under de första åren var mer begränsade samt att urvalet mellan 1992-1997 var avgränsat till Göteborgsregionen där svartsfrekvensen konsekvent har varit lägre.

Gruppen naturligt bortfall utgörs till största delen av personer med okänd eller felaktig adress (37 procent) samt personer som är sjuka/avlidna (28 procent). Dessa grupper svarar tillsammans för 65 procent av det naturliga bortfallet. Vid en jämförelse med 1997 års undersökning kan det konstateras att andelen som då utgjordes av avflyttade samt sjuka/avlidna endast var 43 procent. Den största skillnaden finns i gruppen avflyttade/felaktig adress. Detta kan ses som ett uttryck för en större rörlighet i befolkningen. En annan grupp av betydelse i det naturliga bortfallet är de som uppger att de inte talar svenska, 13 procent.

Tabell 2 Svarsfrekvensen i Väst-SOM 1992–2006

Väst-SOM	Brutto-urval	Netto-urval	Andel naturligt bortfall	Antal svar	Svarsfrekvens (brutto)	Svarsfrekvens (netto)	Fältarbete utfört av
1992	2 800	2 650	5,4 %	1 603	57 %	60 %	Linfab
1993	2 800	2 647	5,5 %	1 586	57 %	60 %	Linfab
1994	2 800	2 639	5,8 %	1 591	57 %	60 %	Linfab
1995	2 799	2 620	6,4 %	1 709	61 %	65 %	Temo
1996	2 900	2 621	9,6 %	1 807	62 %	69 %	Gallup
1997	2 900	2 637	9,1 %	1 845	64 %	70 %	Gallup
1998*	5 800	5 385	7,2 %	3 487	60 %	65 %	Sifo
1999	5 900	5 557	5,8 %	3 760	64 %	68 %	Kinnmark
2000	6 000	5 602	6,6 %	3 684	61%	66 %	Kinnmark
2001	6 000	5 420	9,7 %	3 808	63 %	70 %	Kinnmark
2002	6 000	5 538	7,7 %	3 792	63 %	68 %	Kinnmark
2003	6 000	5 537	7,7 %	3 654	61 %	66 %	Kinnmark
2004	6 000	5 489	8,5 %	3 630	61 %	66 %	Kinnmark
2005	6 000	5 505	8,3 %	3 419	57 %	62 %	Kinnmark
2006	6 000	5 462	9,0 %	3 347	56 %	61 %	ScandInfo

Kommentar: Med nettourval avses bruttourval minus naturligt bortfall. Som naturligt bortfall räknas adress okänd, avflyttad, sjuk, institutionell vård, bortrest under fältperioden, studier på annan ort, militärtjänstgöring, ej svensktalande, bosatt, studerar eller arbetar utomlands, förståndshandikapad samt avliden.

*Från och med 1998 års undersökning ingår hela Västra Götaland samt Kungsbacka kommun i urvalet. Innan dess ingick endast Göteborg med kranskommuner.

Svarsbenägenhet i olika grupper

En analys av svarsbenägenheten i Väst-SOM-undersökningen visar hur olika grupper av människor deltar i högre grad än andra. Denna typ av skillnader kan ha stor betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är under-representerad i undersökningen och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övriga, blir också studiens generella resultat mindre giltiga för denna grupp. Om svarsbenägenheten i en grupp varierar påtagligt mellan åren kan det också förklara variationer i svarsmönster för enskilda frågor. I tabell 3 redovisas svarsbenägenheten efter kön, ålder, delregion i Västra Götaland, kommuntillhörighet och för Göteborg även stadsdelens resursstyrka.

Det har sedan 1995 funnits en skillnad mellan mäns och kvinnors benägenhet att delta i Väst-SOM-undersökningen i det att männen är mindre svarsbenägna än kvinnorna. År 1998 och 1999 blev skillnaderna tydligare för att år 2000 minska något igen. Kvinnornas svarsfrekvens överstiger detta år männens med tre procentenheter. Sedan 2001 års undersökning har vi dock kunnat se ett ganska stabilt mönster där skillnaden i svarsfrekvens ligger mellan sex och åtta procentenheter.

För den nationella SOM-undersökningen är skillnaden 2006 fyra procentenheter (Nilsson 2006).

Vi ser också i tabell 3 hur svarsbenägenheten varierar med ålder. Om vi ser på hur utvecklingen av svarsbenägenhet för olika åldersgrupper har varit sedan undersökningarna startade 1992 är de övergripande trenderna som följer. De yngre har blivit sämre på att svara, de äldre har blivit bättre och medelålders ligger på en stabil nivå. Undantaget från denna trend är den äldsta gruppen, 80-85-åringarna, som sedan 2001 har minskat från 78 procent till omkring 70 procent de senaste åren. Åldersgruppernas spridning har med åren blivit större. Skillnaden mellan de åldersgrupper med högst respektive lägst svarsandelar har från att ha legat på 11 procentenheter de första undersökningsåren ökat till 25 procentenheter 2006. Genomsnittligt, under de fem senaste undersökningsåren, gäller att 20-29-åringarna är sämst på att svara och 60-69-åringarna är bäst; 15-19-åringarna har dock från att ha legat på en hög nivå under mitten av 1990-talet haft en tydligt nedåtgående trend och har 2006 tillsammans med 20-29-åringarna den lägsta svarsandelen – strax under 50 procent svarande.

Av uppställningen per delregion i tabell 3 framgår att det är boende i Östra Skaraborg samt Sjuhärad som uppvisar den bästa svarsviljan år 2006 (65 respektive 64 procent). Men skillnaden är mycket liten till efterföljande Fyrstad, Dalsland och Västra Skaraborg (63 respektive 62 och 62 procent). Lägst svarsbenägenhet är det i Göteborgsregionen och i Norra Bohuslän (60 respektive 56 procent) men skillnaden mellan den lägsta och den högsta svarsfrekvensen är ovanligt liten 2006. Mellan Norra Bohuslän och Östra Skaraborg skiljer det endast 9 procentenheter.

Uppdelningen på kommun i Göteborgsregionen visar på skillnader i svarsbenägenhet inom regionen. År 2002 hade åtta kommuner mer än 70 procent svarande; 2003 var det endast tre kommuner som nådde dit och 2004 var endast Kungälv över 70-procentsgränsen. Varken i 2005 eller i 2006 års undersökning är det någon kommun som kommer över 70 procent. Istället kan man notera att det båda åren är sju kommuner som kommer över 60 procent. Närmast 70 procentstrecket kommer Lerum med en svarsandel på 69 procent. Därefter följer kommunerna Partille, Mölndal, Öckerö och Lilla Edet med svarsandelar på och strax under 65 procent. Även kommunerna Kungälv och Tjörn klarar sig över en svarsfrekvens på 60 procent medan övriga kommuner ligger lägre än så. Ale är sämst med 53 procent, vilket visar att spridningen är betydande mellan kommunerna.

Totalt skiljer det alltså 16 procentenheter mellan den kommun som hade högst svarsfrekvens (Lerum – 69 procent) och den kommun som hade lägst svarsfrekvens (Ale – 53 procent). Av tabellen framgår att variationerna mellan kranskommunerna varit stora genom åren. Få svarspersoner per kommun gör det dock svårt att dra några säkra slutsatser av de skiftade resultaten. Ett exempel på detta är att Kungälvs kommun som 2004 hade högst svarsfrekvens var en av de kommuner som hade lägst svarsfrekvens i 2005 års undersökning och i 2006 års undersökning ligger Kungälv omkring genomsnittet.

Tabell 3 Svansandelar (netto) i olika grupper i Väst-SOM-undersökningen 1992–2006 (procent)

År	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
TOTALT	60	60	60	65	69	70	65	68	66	70	68	66	66	62	61
<i>Kön</i>															
Kvinnor	61	59	60	67	70	71	68	70	67	73	72	69	70	65	65
Män	60	60	60	64	67	68	62	65	64	67	65	63	62	59	57
<i>Ålder</i>															
15–19 år	61	67	68	76	72	77	68	66	60	68	64	60	55	52	49
20–29 år	56	58	58	61	68	65	55	60	58	60	60	57	57	51	48
30–39 år	61	57	55	62	63	66	61	61	61	66	65	59	61	56	56
40–49 år	56	56	59	66	68	68	66	69	63	70	67	65	65	60	61
50–59 år	62	61	65	67	72	70	67	71	69	73	70	71	71	68	66
60–69 år								76	77	81	79	78	77	74	74
70–79 år								74	75	75	78	75	77	77	74
80–80 år	67	64	63	66	70	74	72	75	76	75	78	76	77	75	74
80–85 år								65	78	73	67	71	70	71	
<i>Delregion i Västra Götaland⁴</i>															
Göteborgsregionen							62	66	63	69	67	65	65	59	60
Sjuhärad							70	70	72	72	72	70	68	67	64
Östra Skaraborg							69	67	68	73	71	68	71	67	65
Västra Skaraborg							66	68	69	73	70	70	69	69	62
Fyrstad							69	72	69	67	72	64	67	60	63
Dalsland							68	66	66	74	66	61	68	59	62
Norra Bohuslän							66	67	66	71	63	67	60	62	56
<i>Kommuner i Göteborgsregionen</i>															
Ale	67	62	55	66	68	68	61	65	62	68	63	63	69	58	53
Alingsås	—	—	—	—	67	75	60	70	61	77	68	64	64	57	58
Göteborg	58	59	58	63	72	72	60	67	63	64	71	67	64	59	59
Härryda	64	64	58	73	66	65	62	75	60	70	67	65	67	65	58
Kungsbacka	63	58	54	68	73	69	66	69	62	71	76	67	62	60	56
Kungälv	70	67	72	65	67	58	53	70	63	71	69	74	71	55	60
Lerum	67	66	64	73	67	68	59	68	67	68	73	66	68	63	69
Lilla Edet	55	68	63	68	69	71	65	63	61	80	65	70	66	60	64
Mölnådal	54	57	69	72	72	77	74	62	71	71	72	65	64	64	64
Partille	65	55	68	65	51	74	63	69	72	77	71	51	58	59	65
Stenungsund	64	60	72	68	67	71	68	61	65	69	76	63	65	53	54
Tjörn	51	62	48	59	51	74	63	69	72	77	71	51	65	66	60
Öckerö	73	62	60	53	67	71	68	61	65	69	76	63	67	64	64
<i>Resursområde i Göteborg</i>															
Resursstarkt								68	63	73	67	69	67	67	65
Medelresursstarkt								64	61	69	67	64	63	60	59
Medelresurssvagt								67	66	67	64	61	66	61	61
Resurssvagt								57	57	62	54	57	61	49	52

Kommentar: I Göteborgsregionen ingår här förutom Kungsbacka samtliga särredovisade kommuner. (För detaljerad redovisning av delregionerna i Västra Götaland, se slutnot 3.) * 70–80 år. Indelningen i olika resursområden i Göteborg baseras på en indelning av stadsdelarna med avseende på invånarnas resursstryka (Jönsson m. fl. 1997, s. 40). *Resursstarka stadsdelar:* Kärra-Rödbo, Torslanda, Älvsborg, Askim, Styrso, Örgryte. *Medelresursstarka stadsdelar:* Tynnared, Härlanda, Centrum, Linnéstaden, Tuve-Säve. *Medelresurssvaga stadsdelar:* Frölunda, Lundby, Backa, Majorna, Högsbo. *Resurssvaga stadsdelar:* Bergsjön, Gunnared, Kortedala, Biskopsgården, Lärjedalen.

Redovisningen per resursområde (grupper av stadsdelar med avseende på invånarnas resursstyrka) i Göteborg, visar att det finns ett tydligt samband mellan resursstyrka och svarsbenägenhet. De resurstarka har högst svarsandel 2006 med 65 procent svarande medan de resurssvaga har lägst svarsandel med 52 procent svarande. I 2006 års undersökning har dock avståndet mellan de resurstarka och de resurssvaga krympt. Jämfört med 2005 års undersökning är svarsfrekvensen något lägre bland de resurstarka och något högre i de resurssvaga stadsdelarna. (Se kommentar i tabell 3)

Tabell 4 Fördelning över invånare i Göteborg, Göteborgs kranskommuner och övriga Västra Götaland i befolkningen, urvalet respektive i inkomna enkäter 2006, samt jämförelse med fördelningen i urval och svarande 1999–2005 (procent)

År	Grupp	Område			Summa	Antal
		Göteborg	Göteborgs kranskommuner	Övriga Västra Götaland		
1999	Urval (brutto)	30	24	46	100	5 900
	Svarande	29	24	47	100	3 760
2000	Befolkning	31	24	45	100	1 237 771
	Urval (brutto)	31	25	44	100	6 000
	Nettourval	30	25	45	100	5 602
	Svarande	28	25	47	100	3 684
2001	Befolkning	31	24	45	100	1 247 690
	Urval (brutto)	31	23	46	100	6 000
	Nettourval	30	24	46	100	5 411
	Svarande	29	24	47	100	3 808
2002	Befolkning	31	25	44	100	1 245 689
	Urval (brutto)	31	25	44	100	6 000
	Nettourval	30	26	44	100	5 538
	Svarande	28	26	46	100	3 792
2003	Befolkning	31	24	45	100	1 254 946
	Urval (brutto)	31	23	46	100	6 000
	Nettourval	30	24	46	100	5 537
	Svarande	29	24	47	100	3 654
2004	Befolkning	30	25	45	100	1 257 591
	Urval (brutto)	31	24	45	100	6 000
	Nettourval	31	24	45	100	5 489
	Svarande	30	24	46	100	3 630
2005	Befolkning	31	24	45	100	1 268 979
	Urval (brutto)	31	24	45	100	6 000
	Nettourval	30	25	45	100	5 462
	Svarande	29	24	47	100	3 347
2006	Befolkning	30	25	45	100	1 269 125
	Urval (brutto)	30	24	46	100	6 000
	Nettourval	29	24	47	100	5 462
	Svarande	28	24	48	100	3 419

Kommentar: För nettourval, se kommentar tabell 2.

Jämför vi fördelningen mellan invånare i Göteborg, Göteborgs kranskommuner (inklusive Kungsbacka) respektive övriga Västra Götaland hos de svarande med den hos befolkningen och de dragna urvalen, ser vi 2006 en mycket god överensstämmelse (tabell 4). Även sett över tid så överstiger skillnaden mellan befolkningen och andelen svarande aldrig tre procentenheter.

Om vi gör samma typ av jämförelse beträffande ålderssammansättningen – det vill säga jämför fördelningen hos befolkningen, urvalen och de svarande – kan vi se att representativiteten för olika åldersgrupper i SOM-undersökningarna trots den skiftande svarsbenägenheten generellt likväl är god (tabell 5). Mellan 1992 och 1998 är avvikelserna mellan dragna urval och svarande som mest två procentenheter. Från 1999–2001 var avvikelserna något större - som mest tre procentenheter mellan urval och svarande. För 2002–2006 års undersökningar har skillnaderna ökat till fem procentenheter som mest mellan urvalet och de svarande. Mönstret totalt sett för årets Väst-SOM-undersökning är – grovt sett – att de under 50 år är något underrepresenterade bland de svarande och de över 50 år är något överrepresenterade. Det är i huvudsak 50–64-åringarna som är överrepresenterade och 15–29-åringarna som är underrepresenterade. Det är också här de största skillnaderna på 5 procentenheter återfinns. Tidigare studier inom ramen för SOM-institutet har dock visat att skillnader i könsfördelning (liksom åldersfördelning) mellan befolkning, urval och svarandegrupp har en mycket liten inverkan på svarsmönster.

Tabell 5 Åldersgruppernas fördelning i hela urvalet respektive i inkomna enkäter 1992–2006 och åldersfördelningen 2002–2006 hos befolkningen i Västsverige (procent)

År	Grupp	Åldersgrupp					Summa	Antal
		15–29	30–49	50–64	65–80	65–85		
1992	Urval	27	38	19	16		100	1 603
	Svarande	25	37	21	17		100	
1993	Urval	28	37	19	16		100	1 586
	Svarande	27	36	20	17		100	
1994	Urval	27	37	20	16		100	1 591
	Svarande	27	36	22	15		100	
1995	Urval	26	37	21	16		100	1 708
	Svarande	26	37	22	15		100	
1996	Urval	25	38	22	15		100	1 807
	Svarande	26	36	23	15		100	
1997	Urval	26	37	22	15		100	1 845
	Svarande	26	36	23	15		100	
1998	Urval	24	37	24	16		101	5 385
	Svarande	22	36	25	17		100	3 487
1999	Urval	25	35	24	16		100	5 900
	Svarande	22	34	27	17		100	3 760
2000	Urval (15-80)	24	36	24	16		100	5 815
	Svarande (15-80)	21	34	27	18		100	3 597
2000	Urval (15-85)	23	34	24		19	100	6 000
	Svarande (15-85)	20	33	27		20	100	3 684
2001:	Urval (brutto)	23	34	24		19	100	6 000
	Svarande	20	35	27		19	100	3 808
2002:	Befolkning	23	35	23		19	100	1 245 689
	Urval (brutto)	24	34	24		18	100	6 000
	Nettourval	23	35	25		17	100	5 538
	Svarande	20	34	27		19	100	3 792
2003:	Befolkning	23	35	23		19	100	1 254 946
	Urval (brutto)	24	34	23		19	100	6 000
	Nettourval	23	35	24		18	100	5 537
	Svarande	20	33	27		20	100	3 654
2004:	Befolkning	23	35	22		20	100	1 257 591
	Urval (brutto)	24	33	23		20	100	6 000
	Nettourval	24	33	24		19	100	5 489
	Svarande	20	32	26		22	100	3 630
2005:	Befolkning	23	35	24		18	100	1 268 979
	Urval (brutto)	23	34	24		19	100	6 000
	Nettourval	23	36	24		17	100	5 505
	Svarande	19	33	27		21	100	3 419
2006:	Befolkning	23	33	25		19	100	1 269 125
	Urval (brutto)	23	34	24		19	100	6 000
	Nettourval	23	34	25		18	100	5 462
	Svarande	18	32	28		22	100	3 347

Kommentar: I jämförelsesyfte redovisas för 2000 även resultat för ett begränsat urval som omfattar samma åldersintervall, 15–80 år, som de tidigare årens undersökningar. I de kommuner som ingår i Väst-SOM I är befolkningen yngre än i de kommuner som omfattas av Väst-SOM II. Detta förhållande återspeglas också i åldersstrukturen bland de svarande.

Vi har tidigare konstaterat att svarsbenägenheten är lägre bland män än bland kvinnor i de senaste årens undersökningar. I tabell 6 kan vi se att fördelningen i såväl Västra Götalands befolkning som i det urval som dragits ur denna population är jämn, med en lika stor andel kvinnor som män. Den något högre andelen kvinnor som deltar i undersökningen innebär därmed att svaren kan rymma en viss, skevhet ifråga om könsrepresentation.

Tabell 6 Könsfördelning hos befolkningen, i urvalet och bland de svarande (procent)

År	Grupp	Kön		Summa
		Män	Kvinnor	
1992	Svarande	50	50	100
1993	Svarande	51	49	100
1994	Svarande	51	49	100
1995	Svarande	49	51	100
1996	Svarande	50	50	100
1997	Svarande	49	51	100
1998	Svarande	47	53	100
1999	Svarande	48	52	100
2000	Svarande	49	51	100
2001	Svarande	47	53	100
2002	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	50	50	100
	Nettourval	50	50	100
	Svarande	48	52	100
2003	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	50	50	100
	Nettourval	49	51	100
	Svarande	47	53	100
2004	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	50	50	100
	Nettourval	50	50	100
	Svarande	47	53	100
2005	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	50	50	100
	Nettourval	50	50	100
	Svarande	47	53	100
2006	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	50	50	100
	Nettourval	49	51	100
	Svarande	47	53	100

Kommentar: Uppgifterna om befolkningen är hämtade från www.scb.se/databaser.

Göteborgsregionen och övriga Västra Götaland

Vid analyser av materialet från Väst-SOM 2006 bör man vara medveten om att befolkningen i storstadsområdet skiljer sig något från de boende i övriga delar av Västsverige. Vi har tidigare pekat på skillnader i ålder och utbildningsnivå hos befolkningen i de båda delundersökningsområdena.

I tabell 7 kan vi se att stabiliteten i svarandegruppen mellan 1992 och 1997 med avseende på förvärvsställning och medborgarskap är i det närmaste total. År 1998, när hela Västra Götalandsregionen inkluderades i undersökningen, sjönk andelen studenter och utländska medborgare – till förmån för en ökad andel ålderspensionärer och svenska medborgare – vilket i första hand visade sig vara en ren konsekvens av det utvidgade spridningsområdet för undersökningen. Vi ser även att den totala andelen svenska medborgare minskar sedan 2002. Den initiala tolkningen var att detta berodde på att frågan expanderades 2003 till att inkludera dubbelt medborgarskap, men minskningen tycks fortsätta i takt med en allt större andel svarande med utländskt eller dubbelt medborgarskap. Samtidigt framträder vissa demografiska strukturskillnader mellan undersökningsområdena – med fler förvärvsarbetande, fler ålderspensionärer och fler utländska medborgare i storstadsregionen jämfört med övriga Västra Götaland.

Tabell 7 Fördelning per förvärvsställning och medborgarskap 1992–2006 (procent)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006		
															TOTALT	Väst I	Väst II
<i>Förvärvsställning</i>																	
Förvärvsarbete	57	57	55	57	57	57	57	58	57	60	57	57	56	55	56	57	54
Arbetsmarknads- politisk åtgärd	1	0	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	2
AMS-utbildning	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kunskapslyftet	-	-	-	-	-	-	1	1	1	0	-	-	-	-	-	-	-
Arbetslös	5	6	6	7	6	5	5	5	4	3	4	4	3	3	3	2	2
Ålderspensionär	17	16	16	15	15	15	17	17	20	19	19	21	23	22	20	25	22
Förtidspensionär	4	4	5	5	5	4	4	4	5	5	5	4	4	5	5	4	4
Hemarbetande	2	3	2	1	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Studierande	13	13	14	14	14	16	12	13	11	11	12	12	12	11	10	9	10
Annat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	3	4	3
<i>Medborgarskap</i>																	
Svenskt	-	95	95	94	95	94	95	96	96	96	96	95	94	93	94	94	95
Utländskt	-	5	5	6	5	6	5	4	4	4	4	3	4	4	3	3	3
Både svenskt och utländskt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	3	4	2

De resultat som presenterats i detta kapitel visar sammantaget på att 2006 års Väst-SOM-undersökning genererat ett datamaterial som väl representerar olika grupper i den västsvenska befolkningen. En ytterligare bekräftelse på detta är att vid en jämförelse med den nationella Riks-SOM-undersökningen kan det konstateras att svarsmönstren mellan de olika undersökningarna skiljer sig endast marginellt. För flera centrala frågor har svarsmönstren hos befolkningen i Västsverige jämförts dels med svarsmönstren hos befolkningen som helhet och även med den grupp i det nationella urvalet som bor i Västra Götalandsregionen och Kungsbacka kommun. På det hela taget visar jämförelserna i detta kapitel – över tid, med andra undersökningar samt inom undersökningen – att de svarande i Väst-SOM 2006 som grupp betraktat är mycket lika befolkningen i Västra Götaland och Kungsbacka kommun.

Noter

- ¹ Kapitlet bygger på tidigare års metodredogörelser.
- ² Kommunerna är Ale, Alingsås, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. I Väst-SOM 1992 till 1995 ingick inte boende i Alingsås kommun i urvalet.
- ³ Kommunerna är Bengtsfors, Bollebygd, Borås, Dals-Ed, Essunga, Falköping, Färgelanda, Grästorps, Gullspång, Götene, Herrljunga, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Lysekil, Mariestad, Mark, Mellerud, Munkedal, Orust, Skara, Skövde, Sotenäs, Strömstad, Svenljunga, Tanum, Tibro, Tidaholm, Tranemo, Trollhättan, Töreboda, Uddevalla, Ulricehamn, Vara, Vårgårda, Vänersborg och Åmål.
- ⁴ Delregionerna är indelade enligt följande: *Göteborgsregionen*: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn, Öckerö; *Sjuhärads*: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn, Vårgårda; *Östra Skaraborg*: Falköping, Gullspång, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda; *Västra Skaraborg*: Essunga, Grästorps, Götene, Lidköping, Skara, Vara; *Fyrstad*: Lysekil, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg; *Dalsland*: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud, Åmål; *Norra Bohuslän*: Orust, Munkedal, Sotenäs, Strömstad, Tanum. *Fyrstad, Dalsland och Norra Bohuslän*. Denna indelning är på tre punkter en förändring sedan 1998, då Herrljunga, Vårgårda samt Orust ingick i Göteborgsregionen.

Referenser

- Holmberg, Sören och Olof Petersson (1980) *Inom felmarginalen. En bok om politiska opinionsundersökningar*. Stockholm: LiberFörlag
- Holmberg, Sören och Olof Petersson (1998) *Opinionsundersökningar och demokratin*. Stockholm: SNS Förlag
- Jönsson, Sten m. fl. (1997) *Decentraliserad välfärdsstad – Demokrati, effektivitet och service*. Stockholm: SNS Förlag.
- Nilsson, Åsa (2006) ”Den nationella SOM-undersökningen 2005”. I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Du stora nya värld*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Ohlsson, Anders (1986) *Att svara eller inte svara – det är frågan*. Rapport nr 12. Göteborg: Göteborgs universitet, Avdelningen för masskommunikation.
www.scb.se. Statistikdatabaser, befolkningen.

FÖRFATTARNA

Rudolf Antoni, fil kand, verksam vid SOM-institutet, Göteborgs universitet som undersökningsledare. Hans forskning avser kultur- och utvecklingsfrågor.

Anna Bendz, fil dr i statsvetenskap, verksam som forskare vid CEFOS, Centrum för forskning om offentlig sektor, Göteborgs universitet. Hennes forskningsområden är inriktade på politiska beslut om välfärdsstatens utformning samt kommunal demokrati.

Annika Bergström, fil dr, verksam som forskare och lärare vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Hennes forskning är framför allt inriktad mot nya mediers publik.

Serena Cinque, laura in Scienze Politiche, doktorand i offentlig förvaltning, verksam vid CEFOS och Förvaltningshögskolan. Hennes forskningsintresse rör miljöpolitik och rovdjursförvaltning.

Tore Hansen, professor i statsvetenskap vid universitetet i Oslo. Hans forskning har fokus på lokal och offentlig politik.

Sören Holmberg, professor vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Han är ledare för valforskningsprogrammet och forskar kring opinionsbildning, väljarbeteende och representativ demokrati.

Bengt Johansson, docent i journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet. Huvudsakliga forskningsområden är mediers påverkan, politiska skandaler, valrörelsejournalistik och lokal opinionsbildning.

Folke Johansson, professor vid Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Hans forskning är inriktad på kommunal självstyrelse och representativ demokrati på kommunal och regional nivå.

Susanne Johansson, fil dr i offentlig förvaltning och projektledare vid SOM-institutet. Hennes forskning är inriktad på lokal demokrati och politiskt beteende.

Annelie Sjölander-Lindqvist, fil dr i humanekologi, verksam som forskare vid CEFOS, Göteborgs universitet. Hennes forskning är inriktad mot naturvård och kulturarvsfrågor.

Lennart Nilsson, docent i offentlig förvaltning, Göteborgs universitet samt föreståndare för CEFOS. Han forskar kring offentlig sektor, service och svensk flernivåedemokrati.

Jonas Ohlsson, ek mag, doktorand, verksam inom Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation och SOM-institutet, Göteborgs universitet. Han forskning är inriktad på mediestrukturer.

Jan Strid, universitetslektor vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Han sysslar med forskning om tidningar och radio.

Lennart Weibull, professor i massmedieforskning vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Hans forskning är inriktad på mediehistoria, mediestruktur och medieanvändning.

Oscar Westlund, fil mag, doktorand och verksam vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Han forskar kring attityder till medier samt användningen av digitala medier.

Anders Widfeldt, fil dr, verksam vid Department of Politics and International Relations, University of Aberdeen, Skottland. Hans forskning är inriktad på politiska partier och partimedlemskap samt europeisk högerextremism.

ADRESSER

SOM-institutet
Göteborgs universitet
Box 710
SE 405 30 GÖTEBORG

E-postadress: info@som.gu.se. Hemsida: www.som.gu.se

Beställningar av publikationer kan göras på tfn 031-786 49 76 eller faxas in på nummer 031-786 45 54. För beställningar via e-post är adressen order@som.gu.se. Det går också att beställa publikationer via vår hemsida: www.som.gu.se

Om Du vill kontakta någon av de medverkande författarna i *Regionen och flernivådemokratin* följer här e-postadresser.

Namn	E-postadress
Rudolf Antoni	rudolf.antoni@gff.se
Anna Bendz	anna.bendz@cefos.gu.se
Annika Bergström	annika.bergstrom@jmg.gu.se
Serena Cinque	serena.cinque@cefos.gu.se
Tore Hansen	tore.hansen@stv.uio.no
Sören Holmberg	soren.holmberg@pol.gu.se
Bengt Johansson	bengt.johansson@jmg.gu.se
Folke Johansson	folke.johansson@pol.gu.se
Susanne Johansson	Sanna.Johansson@cefos.gu.se
Annelie Sjölander-Lindqvist	Annelie.Sjolander-Lindqvist@cefos.gu.se
Lennart Nilsson	lennart.nilsson@spa.gu.se
Jonas Ohlsson	jonas.ohlsson@jmg.gu.se
Jan Strid	jan.strid@jmg.gu.se
Lennart Weibull	lennart.weibull@jmg.gu.se
Oscar Westlund	oscar.westlund@jmg.gu.se
Anders Widfeldt	a.widfeldt@abdn.ac.uk

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

VÄSTSVERIGE 2006

Information till Dig som ingår i undersökningen

- Hur tar vi i Västsverige del av dagstidningar och andra medier?
- Vad tycker vi i Västsverige om servicen i vår kommun?
- Vilka åsikter har vi i Västsverige om den egna kommunen och Västra Götalandsregionen?
- Hur ser våra kultur- och fritidsvanor ut?

Detta är exempel på frågor som *Samhälle Opinion Massmedia i Västsverige 2006* försöker besvara. Undersökningen görs gemensamt av tre forskningsinstitutioner vid Göteborgs universitet.

Vilka gör Samhälle Opinion Massmedia – och varför?

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet har sedan mitten av 1950-talet genomfört studier om väljare, massmedier och opinionsbildning. Ett viktigt syfte med studierna är att öka kunskapen om hur den svenska demokratin fungerar.

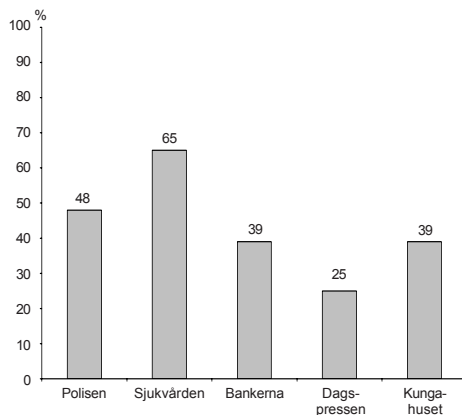
Vid *Förvaltningshögskolan* bedrivs forskning om den offentliga sektorn, med fokus på kommunerna. På senare år har ägnats särskilt intresse åt demokratifrågorna med anledning av Sveriges EU-medlemskap och regionernas ökande betydelse.

Ett centralt forskningsområde vid *Institutionen för journalistik och masskommunikation* rör mediernas betydelse för individ och samhälle. Forskningen har i över 25 år följt hur vi i Sverige använder och förhåller oss till våra medier.

Institutionerna driver tillsammans SOM-institutet vid Göteborgs universitet, som sedan 1986 genomför en årlig nationell frågeundersökning och sedan 1992 även en västsvensk undersökning. Det ger möjligheter att studera hur vanor och åsikter förändras över tid. Resultaten utgör ett viktigt bidrag till forskningen kring samhälle, demokrati- och mediefrågor i Sverige.

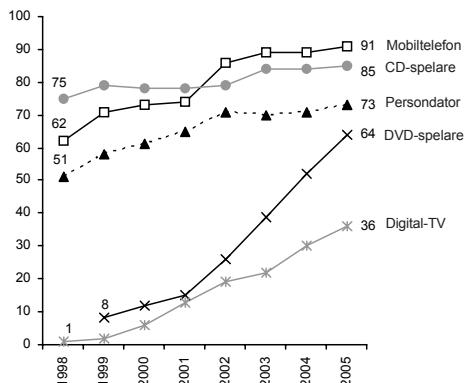
Bland de resultat som under senare år har uppmärksammas märks till exempel mätningarna av medborgarnas förtroende för olika samhällsinstitutioner och massmedier.

Andel av befolkningen som har stort förtroende för olika samhällsinstitutioner (procent)

Källa: Riks-SOM 2005

Medieinnehav i hushållet i Västsverige (procent)

Källa: Väst-SOM 1998–2005

Ett Västsverige i miniatyr

Vi har slumpmässigt valt ut 6 000 personer i Västsverige. Det är alltså slumpen som gjort att just du kommit med i undersökningen. Urvalet har gjorts via befolkningsregistret. Tillsammans ska de utvalda personerna ge en god bild av befolkningen i Västsverige.

För att få rättvisande resultat i undersökningen är det viktigt att alla svarar. Varje svar som uteblir försämrar undersökningens tillförlitlighet. Vi hoppas därför att du vill medverka, men det är givetvis du själv som avgör om du vill vara med eller inte.

Frågeformuläret

I undersökningen Samhälle Opinion Massmedia samarbetar ett antal olika forskningsprojekt. Det innebär att frågorna spänner över ett mycket stort antal områden. Antalet frågor kan verka stort, men de flesta besvaras enkelt med ett kryss i tillämplig ruta.

Vad händer med svaren?

Svaren behandlas anonymt och resultaten publiceras bara som siffror i tabeller. Vad någon enskild person svarat framgår **aldrig**. Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt.

Årets undersökning genomförs i samarbete med *ScandInfo Marketing Research* som svarar för utskick och insamling av frågeformulär.

Varje år publicerar SOM-institutet minst två böcker. Där presenterar olika forskare resultat från sina specialområden. Exempel är de under år 2006 utgivna böckerna *Nya gränser-Västsverige* och *Du stora nya värld*. Böckerna kan beställas från SOM-institutet (telefon-, faxnummer, post- samt e-postadress hittar du på nästa sida). Du kan även besöka SOM-institutets hemsida för att få veta mer om vår verksamhet och ta del av ett urval av tidigare undersökningsresultat. Adressen är: www.som.gu.se

Några av de forskare som deltar i årets undersökning:

Doktorand Rudolf Antoni:
Kultur och fritid

Fil. dr. Annika Bergström:
Nyheter och internet

Professor Folke Johansson:
Flernivådemokrati

Professor Sören Holmberg:
Politik

Professor Rutger Lindahl:
EU

Docent Lennart Nilsson:
Regioner och offentlig service

Doktorand Åsa Nilsson:
Medieanvändning

Doktorand Gabriella Sandstig:
Trygghet och säkerhet

Universitetslektor Jan Strid:
Lokala massmedier

Fil. dr. Ingela Wadbring:
Dagspress

Professor Lennart Weibull:
Massmedier

De tre institutionerna bakom SOM-institutet:

Statsvetenskapliga institutionen

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet är Sveriges främsta forskningsinstitution när det gäller undersökningar om politisk opinionsbildning. (www.pol.gu.se)

Institutionen för journalistik och masskommunikation

Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet (JMG) är tongivande inom svensk forskning om massmedier, journalistik och opinionsbildning. (www.jmg.gu.se)

Förvaltningshögskolan

Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet är den enda i sitt slag i landet. Forskning bedrivs om medborgarna och den offentliga sektorn samt om kommunal ekonomi och organisation. (www.spa.gu.se)

SOM-institutet samarbetar även med *Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS)* vid Göteborgs universitet. Vid CEFOS bedrivs mångvetenskaplig forskning med inriktning på den offentliga sektorn och samhällets riskfrågor. (www.cefos.gu.se)

Vi svarar gärna på frågor!

Om du har frågor som rör din medverkan i undersökningen, ring gärna till *ScandInfo Marketing Research*. Telefonnumret är: 020-930930 (samtalet kostar endast en markering).

Om du har frågor till SOM-institutet, ring eller skriv till:

SOM-institutet

Göteborgs universitet

Box 710

405 30 GÖTEBORG

Telefon: Kerstin Gidsäter (kansli och administration) 031-773 12 17

Rudolf Antoni (undersökningsledare) 031-773 11 96

Fax: 031-773 45 54

E-post: info@som.gu.se

Internet: www.som.gu.se

SOM-INSTITUTET

samhälle opinion massmedia

GÖTEBORGS UNIVERSITET

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

VÄSTSVERIGE 2006

SÅ HÄR FYLLER DU I FORMULÄRET

– här är ett exempel:

Fråga 1 Hur väl anser Du att påståendet *'I dag skiner solen'* stämmer?

	Stämmer helt och hållet	Stämmer ganska bra	Stämmer varken bra eller dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer inte alls
Om Du tycker att påståendet <u>inte stämmer alls</u> , sätt då ett kryss längst till höger på följande sätt:	☐	☐	☐	☐	☒
Om Du tycker att påståendet <u>stämmer ganska bra</u> , markerar Du så här:	☐	☒	☐	☐	☐
Skulle Du råka sätta ett kryss i fel ruta, rätta till det genom att stryka över hela rutan. Sätt därefter kryss i rätt ruta på följande sätt:	☒	☒	☐	☐	☐

Formuläret läses optiskt av en dator. Håll därför om möjligt kryssen innanför rutorna.

Kryssa så här:

Kryssa ej så här:

Använd helst kulspeppenna och inte tusch eller blyerts

FORMULÄRETS INNEHÅLL

Frågenummer

1–9
10–32
33–36
37–41
42–42
43–45
46–48
49–54
55–62
63–76
77–83
84–105

Frågeområde

Nyheter och dagstidningar
Politik och samhälle
Samhälle och service
Medier och samhälle
Göteborg
Trygghet och säkerhet
Göteborgs-Posten
Trafik
Teknikinnehav och internet
Aktiviteter och fritidsvanor
Arbetsliv
Om dig själv

NYHETER OCH DAGTIDNINGAR

Fråga 1 Hur ofta brukar du titta på eller lyssna till följande nyhetsprogram i radio och TV?

	Dagligen	5–6 ggr/ vecka	3–4 ggr/ vecka	1–2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aktuellt/Rapport i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT:s morgonnyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyhetsmorgon i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Update i TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalnyheter i radions P4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonyheterna i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i privat lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter på text-TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 2 Läser eller tittar du i någon morgontidning regelbundet och i så fall hur ofta? Frågan gäller inte läsning på internet.

	6–7 dagar per vecka	4–5 dagar per vecka	2–3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
Göteborgs-Posten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dagens Nyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan morgontidning:						
.....	☐	☐	☐	☐	☐	
<i>(tidningens namn)</i>						

Fråga 3 Brukar du läsa eller titta i någon lokal gratistidning och i så fall hur ofta?

	Minst 5 dagar per vecka	3–4 dagar per vecka	1–2 dagar per vecka	Mer sällan	Aldrig
Metro	☐	☐	☐	☐	☐
Annan daglig gratisdistribuerad tidning:					
.....	☐	☐	☐	☐	
<i>(tidningens namn)</i>					
.....	☐	☐	☐	☐	
<i>(tidningens namn)</i>					

Fråga 4 Prenumererar du eller någon i ditt hushåll på någon morgontidning?

- Ja, på Göteborgs-Posten
- Ja, på:
- Nej → **Om du ändå läser en morgontidning, på vilket sätt har du då tillgång till den?**
☐ Läser hos/lånar av bekant/granne	☐ Köper lösnummer
☐ Läser på arbetet/skolan	☐ Läser på internet
☐ Läser på bibliotek	☐ Annat sätt
☐ Läser på kollektivtrafiken (buss, tåg etc.)	

Fråga 5 Om du har en morgontidningsprenumeration, har du själv funderat på att upphöra med den/någon av de prenumerationer du nu har eller har detta diskuterats inom familjen under det senaste halvåret?

Nej Ja, någon enstaka gång Ja, flera gånger Tveksam/vet ej Jag prenumererar ej på någon morgontidning

Om Ja, av vilken anledning har du funderat på att upphöra med din prenumeration? (Fler än ett alternativ kan markeras.)

- Prenumerationspriset har höjts Tidningens innehåll är inte tillräckligt bra
- Jag får lokal information i radio och TV Jag har tillgång till tidningen på arbetet/i skolan
- Tidningsutdelningen sköts dåligt Tidningen har bytt till ett format som inte passar mig
- Jag har inte tid att läsa den Jag får de nyheter jag behöver från en gratistidning
- Jag kan läsa tidningen på internet Annat:
- Mitt lokalområde bevakas inte tillräckligt
- Allt har blivit så dyrt att pengarna inte räcker till

Fråga 6 Om du tänker på hur du brukar läsa din morgontidning, hur ser din morgontidningsläsning ut nu jämfört med för ett år sedan? (Frågan gäller inte läsning på internet.)

Jag läser mer nu Jag läser ungefär lika mycket nu som för ett år sedan Jag läser mindre nu Jag brukar inte läsa morgontidningar

Fråga 7 Brukar du läsa eller titta i följande tidningar? Frågan gäller inte läsning på internet.

	6-7 dagar per vecka	4-5 dagar per vecka	2-3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
GT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aftonbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 8 Brukar du läsa eller titta i följande tidningar på internet?

	6-7 dagar/ vecka	3-5 dagar/ vecka	1-2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aftonbladet.se	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen.se	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborgs-Posten (gp.se)	☐	☐	☐	☐	☐
Dagens Nyheter (dn.se)	☐	☐	☐	☐	☐
Annan dagstidning på internet:	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 9 Läser du eller tittar du regelbundet i någon informationstidning eller något informationsblad som ges ut av:

	Varje nummer	Vartannat nummer	Något enstaka nummer	Aldrig	Känner inte till /finns inte
Västra Götalandsregionen: <i>Regionmagasinet</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor, t.ex. <i>Vårt Göteborg</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Den stadsdel eller den del av kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐

POLITIK OCH SAMHÄLLE

Fråga 10 Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 11 Hur intresserad är du av politiska frågor som rör den kommun där du bor?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 12 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor? Ange högst tre frågor/problem.

.....
.....

Fråga 13 Hur intresserad är du av politiska frågor som rör Västra Götalandsregionen?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 14 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götalandsregionen? Ange högst tre frågor/problem.

.....
.....

Fråga 15 Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster–högerskala?

Klart till
vänster

Något till
vänster

Varken till vänster
eller till höger

Något till
höger

Klart till
höger

Fråga 16 Vilket parti tycker du bäst om i dag?

Vänsterpartiet

Moderaterna

Socialdemokraterna

Kristdemokraterna

Centerpartiet

Miljöpartiet

Folkpartiet

Annat parti (v.g. ange vilket):

Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

Ja, mycket övertygad

Ja, något övertygad

Nej

Fråga 17 Hur tycker du att regeringen sköter sin uppgift?

Mycket bra

Ganska bra

Varken bra
eller dåligt

Ganska dåligt

Mycket dåligt

Fråga 18 Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Kommunstyrelsen i den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionstyrelsen i Västra Götaland	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 19 Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med som gäller:

	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, troligen inte	Nej, absolut inte
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐

Jag sympatiserar inte med något politiskt parti

Fråga 20 Är du personligen bekant med någon politiker som är verksam i:

	Ja	Nej
Den kommun där du bor	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐

Fråga 21 Var skulle du personligen vilja placera några politiker i Västsverige på nedanstående skala?

Personen är okänd för mig	Ogillar starkt		Varken gillar eller ogillar					Gillar starkt			
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
Jonas Andersson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Roland Andersson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Susanne Aronsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kent Johansson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stefan Kristiansson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Johnny Magnusson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Monica Selin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annelie Stark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Carina Åström	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 22 På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i:

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
EU	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐

Fråga 23 Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?

- I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU
- I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU
- Har ingen bestämd åsikt i frågan

Fråga 24 Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i:

	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning
EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stadsdelen/den del av kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 25 Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Minska den offentliga sektorn	☐	☐	☐	☐	☐
Ta emot färre flyktingar i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Låta privata företag svara för äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa mer på friskolor	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	☐	☐	☐	☐	☐
Koncentrera specialistsjukvård till storsjukhusen	☐	☐	☐	☐	☐
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	☐	☐	☐	☐	☐
Sänka skatterna	☐	☐	☐	☐	☐
Höja kommunal-/regionskatten hellre än att minska servicen	☐	☐	☐	☐	☐
Behålla fastighetsskatten	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborgs stad bör satsa mer resurser på stora idrottsevenemang	☐	☐	☐	☐	☐
Öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur	☐	☐	☐	☐	☐
Varg bör liksom älg kunna jagas under en viss del av året	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 26 Idag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser du om indelningen för Västsverige?**Den region/det län där jag bor bör vara:**

Större än nu Samma som nu Mindre än nu Ingen uppfattning

Om du vill ha en förändring av regionen/länet, vad bör den omfatta?

.....

Fråga 27 Västra Götalandsregionen har tagit över ansvaret för bland annat hälso- och sjukvården och de regionala utvecklingsfrågorna. Anser du att denna förändring inneburit huvudsakligen fördelar eller huvudsakligen nackdelar för invånarna i Västra Götaland?

	Mycket stora fördelar	Ganska stora fördelar	Varken för- eller nackdelar	Ganska stora nackdelar	Mycket stora nackdelar	Ingen uppfattning
Hälso- och sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionens utveckling	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 28 Vad anser du om din kommuns respektive Västra Götalandsregionens ekonomi?

Ekonomi i:	Mycket god	Ganska god	Varken god eller dålig	Ganska dålig	Mycket dålig	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 29 Hur viktiga anser du att följande verksamheter är för den framtida utvecklingen i Västra Götaland?

	Mycket viktig	Ganska viktig	Inte särskilt viktig	Inte alls viktig	Ingen uppfattning
Bank- och försäkringsväsende	☐	☐	☐	☐	☐
Bilindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Detaljhandel	☐	☐	☐	☐	☐
Elitidrott	☐	☐	☐	☐	☐
Filmindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐
Hamn och sjöfart	☐	☐	☐	☐	☐
Högre utbildning/forskning	☐	☐	☐	☐	☐
Informationsteknologi	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur, nöjesliv och evenemang	☐	☐	☐	☐	☐
Livsmedelsindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinsk industri	☐	☐	☐	☐	☐
Miljöindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Offentlig service	☐	☐	☐	☐	☐
Press/radio/TV	☐	☐	☐	☐	☐
Transporter	☐	☐	☐	☐	☐
Turism	☐	☐	☐	☐	☐
Verkstadsindustri	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 30 Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 31 Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja företagande?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 32 Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning
EU-parlamentariker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rikspolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tandvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bibliotekspersonal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lärare i grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafikens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialarbetare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkringskassans personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Journalister	☐	☐	☐	☐	☐	☐

SAMHÄLLE OCH SERVICE

Fråga 33 Nyttjar du eller någon nära anhörig någon av de former av service som anges nedan?

	Ja, jag nyttjar själv	Nyttjar ej själv, men nära anhörig nyttjar	Nej, varken jag själv eller nära anhörig nyttjar
Föräldrakooperativ barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal grundskola	☐	☐	☐
Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐
Friskola	☐	☐	☐
Barnvårdscentral	☐	☐	☐
Vårdcentral	☐	☐	☐
Sjukhusvård	☐	☐	☐
Privatläkare	☐	☐	☐
Folktandvård	☐	☐	☐
Privattandläkare	☐	☐	☐
Äldreomsorg	☐	☐	☐
Socialtjänst	☐	☐	☐
Färdtjänst	☐	☐	☐
Handikappomsorg	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐
Idrottsanläggningar	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐
Kulturaktiviteter	☐	☐	☐
Fritidsverksamhet	☐	☐	☐

Fråga 34 Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Vet ej
1. Föräldrakooperativ barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kommunal grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Friskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Barnvårdscentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Vårdcentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Sjukhusvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Privatläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Folktandvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Privattandläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Socialtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Färdtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Handikappomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Idrottsanläggningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Kulturaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Fritidsverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Turism	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Miljövård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Tillgång på bostäder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24. Gator och vägar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25. Renhållning på allmänna platser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26. Möjligheten att få jobb	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27. Kommuninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28. Regioninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 35 Om förändringar av servicen ska göras, vilket av ovanstående serviceområden anser du att:

Var god ange en av siffrorna 1–28 i fråga 34 ovan.

Det är mest angeläget att satsa på?

Det i första hand ska minska på?

Fråga 36 Hur tycker du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i:

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

MEDIER OCH SAMHÄLLE

Fråga 37 Hur ofta brukar du titta på program i följande TV-kanaler?

	<i>Jag har ej tillgång</i>	Dagligen	5–6 dagar/ vecka	3–4 dagar/ vecka	1–2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
SVT1/SVT2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal 5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT24	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal lokal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Öppna kanalen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 38 Hur ofta brukar du lyssna på följande radiokanaler?

	6–7 dagar per vecka	4–5 dagar per vecka	2–3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
P1 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P2 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P3 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P4/Radio Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lugna Favoriter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mix Megapol/Radio City	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NRJ (Radio Energy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
The Voice	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rix FM	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Närradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 39 Om du tänker på sådant som händer i den kommun där du bor, hur tillförlitlig bedömer du följande mediers rapportering vara?

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Inte särskilt tillförlitlig	Mindre tillförlitlig	Inte alls tillförlitlig	Ingen uppfattning
P4/Radio Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den privata lokalradion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 lokalt Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborgs-Posten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den lokala morgontidningen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
GT	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 40 I vilken utsträckning tog du del av följande i dagspress, radio och TV under år 2006?

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	Inte alls
Friidrotts-EM	☐	☐	☐	☐
Fotbolls-VM	☐	☐	☐	☐
Melodifestivalen	☐	☐	☐	☐
Ostindiefararen Göteborgs resa till Kina	☐	☐	☐	☐
Valrörelsen 2006	☐	☐	☐	☐

Fråga 41 Vad anser du om mediernas rapportering om följande?

	Medierna ger en helt missvisande bild										Medierna ger en helt rättvisande bild												
	↓										↓										Ingen uppfattning		
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skolan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om du använder samma skala, vad anser du om mediernas rapportering om sådant som händer i:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den ort/stadsdel där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

FÖLJANDE FRÅGA BESVARAS ENDAST AV DIG SOM BOR I GÖTEBORGS KOMMUN

Fråga 42 Var skulle du personligen vilja placera några politiker i Göteborg på nedanstående skala?

		Ogillar starkt				Varken gillar eller ogillar						Gillar starkt		
	<i>Personen är okänd för mig</i>	↓				↓						↓		
		-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5		
Frank Andersson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kia Andreasson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jan Hallberg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Göran Johansson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Carina Liljesand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helene Odenjung	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eva Olofsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TRYGGHET OCH SÄKERHET

Fråga 43 Här följer några påståenden om människor i din omgivning och ditt bostadsområde. Markera för varje påstående det svar som ligger närmast din egen uppfattning.

	Helt felaktigt påstående										Helt riktigt påstående												
	↓										↓												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10												
Om jag behöver hjälp med något finns det alltid människor i mitt bostadsområde som är beredda att ställa upp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
När jag lämnar min bostad måste jag alltid vara noga med att låsa dörren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Jag känner bara några få människor i mitt bostadsområde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Jag pratar ofta med mina grannar om sådant som händer i bostadsområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Det finns stor samhörighet mellan oss som bor i vårt bostadsområde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Fråga 44 Har du själv under de senaste 12 månaderna varit utsatt för:
(Mer än ett kryss kan markeras på varje rad.)

	Själv varit utsatt för	Själv sett andra utsättas för	Hört talas om av vänner/bekanta som utsatts för	Nej
Stöld	☐	☐	☐	☐
Skadegörelse	☐	☐	☐	☐
Våld som ledde till läkarbesök	☐	☐	☐	☐
Annat fysiskt våld som gett smärta	☐	☐	☐	☐
Hot eller hotelser om våld som var så allvarliga att du blev rädd	☐	☐	☐	☐

Fråga 45 Har du under de senaste 12 månaderna upplevt rädsla/otrygghet i och kring nedanstående platser eller områden i Göteborg? (Mer än ett alternativ på varje rad kan markeras.)

	Har inte varit där	Ja, under dagtid	Ja, under kvälls-/nattetid	Nej
Nordstadstorget	☐	☐	☐	☐
Kungsportsavenyn	☐	☐	☐	☐
Vasagatan	☐	☐	☐	☐
Järntorget	☐	☐	☐	☐
Rymdtorget i Bergsjön	☐	☐	☐	☐
Angereds Centrum	☐	☐	☐	☐
Kungsparken	☐	☐	☐	☐
Brunnsparken	☐	☐	☐	☐
Slottsskogen	☐	☐	☐	☐
Centralstationen	☐	☐	☐	☐
Frölunda torg	☐	☐	☐	☐

HÄR FÖLJER NÅGRA FRÅGOR SOM ENDAST BESVARAS AV DIG SOM LÄSER GÖTEBORGS-POSTEN

Fråga 46 Hur väl anser du att följande omdömen stämmer in på Göteborgs-Posten?

	Stämmer helt och hållet	Stämmer delvis	Stämmer knappast	Stämmer inte alls	Tveksam/vet ej
Är mycket läsvärd	☐	☐	☐	☐	☐
Kommer alltid i tid på morgonen	☐	☐	☐	☐	☐
Innehåller för många sidor	☐	☐	☐	☐	☐
Är seriös i sin nyhetsbevakning	☐	☐	☐	☐	☐
Har ett lågt prenumerationspris	☐	☐	☐	☐	☐
Har dålig lokalbevakning	☐	☐	☐	☐	☐
Är lätt att hitta i	☐	☐	☐	☐	☐
Har en bra nyhetstjänst på internet	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 47 Om du tänker på hur Göteborgs-Posten är idag och jämför med hur den var för ett år sedan, tycker du då att tidningen har blivit bättre eller sämre?

	Mycket bättre	Något bättre	Ingen skillnad	Något sämre	Mycket sämre	Tveksam/vet ej	Läser ej
Papperstidningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nättidningen (gp.se)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 48 Hur mycket brukar du läsa av följande innehåll i Göteborgs-Posten?

	Allt/ nästan allt	Ganska mycket	Inte särskilt mycket	Nästan inget/ inget alls
DEL 1 TOTALT	☐	☐	☐	☐
Förstasidan	☐	☐	☐	☐
Ledarsidan	☐	☐	☐	☐
Riksnyheter	☐	☐	☐	☐
Göteborgsnyheter	☐	☐	☐	☐
Västsvenska nyheter	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter från din kommun	☐	☐	☐	☐
Dygnnet runt	☐	☐	☐	☐
Leva	☐	☐	☐	☐
Utrikesnyheter	☐	☐	☐	☐
Lokala affärsannonser	☐	☐	☐	☐
Bostadsannonser	☐	☐	☐	☐
Bilannonser	☐	☐	☐	☐
Annonsor om varor (t.ex. heminredning, bygg och trädgård)	☐	☐	☐	☐
Annonsor om tjänster (t.ex. hälsa, experter och kurser)	☐	☐	☐	☐
Familjesidorna/Namn	☐	☐	☐	☐
Debattsidan	☐	☐	☐	☐
Insändare/Fria Ord	☐	☐	☐	☐
DEL 2 TOTALT	☐	☐	☐	☐
Ekonomi-Politik	☐	☐	☐	☐
Konsument	☐	☐	☐	☐
Matsidan (torsdagar)	☐	☐	☐	☐
Teknik och trender (fredagar)	☐	☐	☐	☐
Börssidorna	☐	☐	☐	☐
Sporten	☐	☐	☐	☐
DEL 3 TOTALT	☐	☐	☐	☐
Kulturen	☐	☐	☐	☐
Gränslöst	☐	☐	☐	☐
Nöjesnyheter	☐	☐	☐	☐
Guiden	☐	☐	☐	☐
Nöjesannonser	☐	☐	☐	☐
Resannonser	☐	☐	☐	☐
Världens Gång (förutom serier)	☐	☐	☐	☐
Serier	☐	☐	☐	☐
Radio- och TV-sidorna	☐	☐	☐	☐
<i>Helgläsning</i>				
Attityd i del 3 (lördag, söndag)	☐	☐	☐	☐
Graffiti i del 3 (lördag, söndag)	☐	☐	☐	☐
Aveny i del 3 (fredag, lördag)	☐	☐	☐	☐
Privata pengar i del 2 (lördag, söndag)	☐	☐	☐	☐
<i>Bilagor</i>				
TV-tider (torsdag)	☐	☐	☐	☐
Två Dagar (lördag)	☐	☐	☐	☐
Jobb och studier (torsdag, söndag)	☐	☐	☐	☐
Bostad (måndag)	☐	☐	☐	☐
Motor (onsdag)	☐	☐	☐	☐

TRAFIK

Fråga 49 Hur brukar du ta dig till arbetet/skolan? Om du använder mer än ett färdmedel, ange det huvudsakliga.

☐ Bil som förare	☐ Spårvagn	☐ MC/moped	☐ Annat
☐ Bil som passagerare	☐ Tåg/pendeltåg	☐ Cykel	
☐ Buss	☐ Båt/färja	☐ Till fots	
- Arbetar ej/studerar ej/arbetar hemma* —> *Gå vidare till fråga 52.*

Fråga 50 Har du övervägt att använda dig av annat huvudsakligt färdmedel än det du nu använder för att ta dig till arbetet/skolan?

☐ Nej	☐ Bil som förare	☐ Spårvagn	☐ MC/moped
☐ Ja —>	☐ Bil som passagerare	☐ Tåg/pendeltåg	☐ Cykel
	☐ Buss	☐ Båt/färja	☐ Till fots

Fråga 51 Ungefär hur lång resväg respektive restid har du till arbetet/skolan?

Antal kilometer: Antal minuter:

Fråga 52 Om du har tillgång till bil, händer det att du avstår från att resa med bilen av någon av följande anledningar:

- Har ej tillgång till bil* —> *Gå vidare till fråga 53.*

	Mycket ofta	Ganska ofta	Någon gång	Aldrig
Parkeringsavgifter	☐	☐	☐	☐
Bilköer	☐	☐	☐	☐
Bensinpriset	☐	☐	☐	☐
Brist på parkeringsplats	☐	☐	☐	☐
Miljöskäl	☐	☐	☐	☐

Fråga 53 Följande förslag gäller trafiken. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Utöka användandet av automatisk hastighetsövervakning med hjälp av kameror	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ut kollektivtrafiken	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ny älvförbindelse för biltrafik i Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐
Sänk hastigheten från 50 till 30 km/timmen där det finns många fotgängare och cyklister	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ut E20 till motorväg	☐	☐	☐	☐	☐
Avsätt separata körfält för kollektivtrafiken från befintliga körfält för bilar	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg en gång- och cykelbro mellan södra och norra älvstranden i Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐
Inför en s.k. trängselavgift/biltull i Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg en tågtunnel under centrala Göteborg (den s.k. Västlänken)	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 54 När det gäller trafiken, hur angeläget tycker du att det är att förbättra situationen för:

	Inte alls angeläget										Mycket angeläget		
	↓										↓		
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Gående	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Cyklister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Kollektivtrafikens resenärer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Bilister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		

TEKNIKINNEHAV OCH INTERNET

Fråga 55 Vilka typer av utrustning etc. har du för närvarande tillgång till i ditt hushåll?

- Telefon (fast anslutning)
- Mobiltelefon
- Text-TV
- Digital-TV/Box
- Video
- DVD-spelare
- Stationär dator
- Bärbar dator
- Bredband
- CD-spelare
- MP3-spelare

...och har ditt hushåll:

- Fritidshus
- Fritidsbåt
- Bil

↳ Märke:
(om du har mer än en bil: den du använder mest)

↳ Årsmodell:
 Eget körkort för personbil

Fråga 56 Har du tillgång till internet? (Fler än ett alternativ kan markeras.)

- Ja, i hemmet
- Ja, på arbetsplats/skola
- Ja, på annan plats
- Nej

Fråga 57 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande på internet, i privat syfte?

- Brukar aldrig använda internet → Gå vidare till fråga 63.

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan	Dagligen
Skickat/tagit emot e-post	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tagit del av nyheter/nyhetstjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i diskussions-/chatgrupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sökt information/fakta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst s.k. bloggar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beställt varor eller tjänster	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjort bankärenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nöje/förtroelse/spel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Laddat ner musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Laddat ner film	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 58 Om du har besökt din kommuns eller Västra Götalandsregionens hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? (Observera att du kan markera mer än en ruta.)

A. Den kommun där du bor:

- Jag har inte besökt kommunens hemsida under de senaste 12 månaderna
- Sökt information om kommunen
- Sökt information om kommunala verksamheter (t.ex. skola, barn-/äldreomsorg, miljö, stadsplanering)
- Tagit del av kommunfullmäktiges beslut/ärenden
- Kontaktat någon av kommunens tjänstemän eller politiker
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Deltagit i debattforum
- Annat

B. Västra Götalandsregionen:

- Jag har inte besökt regionens hemsida under de senaste 12 månaderna
- Sökt information om regionen
- Sökt information om regionala verksamheter (t.ex. sjukvård, tandvård, kultur, utvecklingsfrågor)
- Tagit del av regionfullmäktiges beslut/ärenden
- Kontaktat någon av regionens tjänstemän eller politiker
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Deltagit i debattforum
- Annat

Fråga 59 Har du under de senaste 12 månaderna sökt information på internet om något av följande?

	Nej	Någon gång under året	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Kultur/evenemang/sevärdheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hälsa- och sjukvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trafikinformation (t.ex. tidtabeller, kartor och vägarbeten)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 60 Om du har besökt din kommuns eller Västra Götalandsregionens hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, hur lätt eller svårt var det att hitta den information du sökte?

	Har ej besökt	Mycket lätt	Ganska lätt	Varken lätt eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
Din kommuns hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionens hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 61 När du tänker på nyhetsrapportering via internet, hur tillförlitliga bedömer du då följande nyhetssajter?

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Inte särskilt tillförlitlig	Mindre tillförlitlig	Inte alls tillförlitlig	Ingen uppfattning
Aftonbladet.se	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen.se	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborgs-Posten (gp.se)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dagens Nyheter (dn.se)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sveriges Radio (sr.se)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sveriges Television (svt.se)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4.se	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 62 Om det inträffar en stor lokal nyhetshändelse i Västsverige, vilken internetsajt besöker du troligen? (Ange endast ett alternativ.)

- Aftonbladet.se
- Göteborgs-Posten (gp.se)
- Sveriges Radio (sr.se)
- Sveriges Television (svt.se)
- TV4.se
- Din kommuns hemsida
- Västra Götalandsregionens hemsida
- Annan sajt
- Skulle inte använda internet

AKTIVITETER OCH FRITIDSVANOR

Fråga 63 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Sysslat med sport/idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tränat på gym (styrketräning, aerobics etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motionerat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varit ute i naturen/friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jagat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på fotboll/ishockey	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spelat på tips, Lotto eller V75	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Använt internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Köpt musik-CD	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i studiecirkel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt kollektivt (buss/spårvagn/tåg)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Själv hjälpt/fått hjälp av någon granne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt gudstjänst eller religiöst möte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bett till Gud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Druckit sprit/vin/starköl	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rökt cigaretter/cigarrer/pipa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snusat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 64 Har du under de senaste 12 månaderna besökt någon av följande anläggningar/utflyktsmål?

	Flera gånger	Någon gång	Ingen gång	Har ej besökt men skulle gärna vilja
Akvarellmuséet i Skärhamn	☐	☐	☐	☐
Borås djurpark	☐	☐	☐	☐
Bohusläns museum	☐	☐	☐	☐
Gamla Ullevi	☐	☐	☐	☐
Göteborgs konserthus	☐	☐	☐	☐
Göteborgs konstmuseum	☐	☐	☐	☐
GöteborgsOperan	☐	☐	☐	☐
Göteborgs Stadsmuseum	☐	☐	☐	☐
Göteborgs Stadsteater	☐	☐	☐	☐
Havets hus i Lysekil	☐	☐	☐	☐
Liseberg	☐	☐	☐	☐
Läckö slott	☐	☐	☐	☐
Lödöse museum	☐	☐	☐	☐
Nordens Ark	☐	☐	☐	☐
Nya Ullevi	☐	☐	☐	☐
Scandinavium	☐	☐	☐	☐
Skara Sommarland	☐	☐	☐	☐
Ullared	☐	☐	☐	☐
Universeum i Göteborg	☐	☐	☐	☐
Varnhems klosterkyrka	☐	☐	☐	☐
Världskulturmuséet i Göteborg	☐	☐	☐	☐

Fråga 65 Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?Mycket nöjd
Ganska nöjd
Inte särskilt nöjd
Inte alls nöjd
Fråga 66 Har du något favoritlag i fotboll?Damlag Nej Ja: (lag)Herrlag Nej Ja: (lag)**Fråga 67 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?**

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Umgåtts med vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umgåtts med grannar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskuterat politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på restaurant/bar/pub på kvällstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på kafé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mekat med eller vårdat bil/motorcykel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sysslat med trädgårdsarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjungit eller spelat något musikinstrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sysslat med handarbete/hantverk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tecknat/målat/skrivit poesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på bio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hyrt DVD/video	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på rock-/popkonsert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på opera/musikal/balet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på konsert med klassisk musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på museum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 68 Hur viktigt tycker du att det är att stödja följande verksamheter med offentliga medel?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt	Ingen uppfattning
Teater	☐	☐	☐	☐	☐
Opera/musikal/balet	☐	☐	☐	☐	☐
Muséer	☐	☐	☐	☐	☐
Konserter med klassisk musik	☐	☐	☐	☐	☐
Rock-/popkonserter	☐	☐	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐
Studiecirkelverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐
Barn- och ungdomskultur	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturföreningar för invandrare	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 69 Hur ofta brukar du ta del av kultur i massmedier?

	Flera gånger per vecka	Någon gång per vecka	Någon gång per månad	Mer sällan	Aldrig
Kulturartiklar i dagspressen	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturprogram på TV eller radio	☐	☐	☐	☐	☐
Bokrecensioner	☐	☐	☐	☐	☐
Filmrecensioner	☐	☐	☐	☐	☐

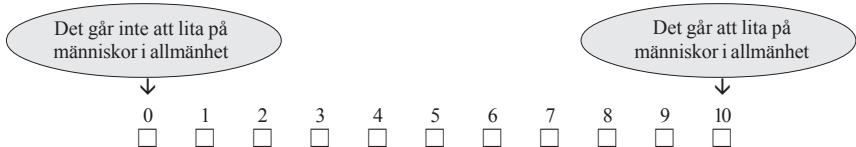
Fråga 70 Har du under de senaste 12 månaderna besökt något av följande evenemang?

	<i>Känner inte till evenemanget</i>	Ja, en gång	Ja, mer än en gång	Nej
Bok & bibliotek	☐	☐	☐	☐
Båtmässan	☐	☐	☐	☐
EM i friidrott	☐	☐	☐	☐
EM-festen	☐	☐	☐	☐
Gothia Cup	☐	☐	☐	☐
Göteborg dans- och teaterfestival	☐	☐	☐	☐
Göteborgs filmfestival	☐	☐	☐	☐
Kulturnatta	☐	☐	☐	☐
Turmässan	☐	☐	☐	☐
Universitetets vecka	☐	☐	☐	☐
Vetenskapsfestivalen	☐	☐	☐	☐
Volvo Ocean Race	☐	☐	☐	☐
Evenemang i din kommun:				
.....		☐	☐	

Fråga 71 Ange nedan vilken/vilka föreningar du är medlem i samt hur aktiv du är i dessa föreningar.

	Icke medlem	Medlem, men har inte varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har någon typ av uppdrag
Byalag, samhällsförening	☐	☐	☐	☐
Facklig organisation	☐	☐	☐	☐
Föräldraförening	☐	☐	☐	☐
Humanitär hjälporganisation	☐	☐	☐	☐
Miljö/naturvårdsorganisation	☐	☐	☐	☐
Idrotts- eller friluftsförening	☐	☐	☐	☐
Organisation för jägare	☐	☐	☐	☐
Invandrarorganisation	☐	☐	☐	☐
Kulturförening (musik, dans, konst etc.)	☐	☐	☐	☐
Nykterhetsorganisation	☐	☐	☐	☐
Pensionärsorganisation	☐	☐	☐	☐
Svenska kyrkan	☐	☐	☐	☐
Frikyrka eller annan religiös organisation	☐	☐	☐	☐
Politiskt parti (inkl. kvinno-/ungdomsförbund)	☐	☐	☐	☐
Annan förening	☐	☐	☐	☐

Fråga 72 Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? Svara med hjälp av nedanstående skala:

Om du skulle använda samma skala, i vilken utsträckning anser du att det går att lita på människor i det område där du bor?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fråga 73 På det hela taget, hur ofta händer det att du oroar dig för att något obehagligt skall hända?

Mycket
ofta

Ganska
ofta

Varken ofta
eller sällan

Ganska
sällan

Mycket
sällan

Fråga 74 Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Svara med hjälp av nedanstående skala, där 0 motsvarar "mycket dåligt" och 10 motsvarar "mycket gott".

Mycket dåligt

Mycket gott

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fråga 75 Man talar ibland om att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle. Anser du att denna utveckling har varit positiv eller negativ på följande områden:

	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
Mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Religion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 76 Vilken är din bedömning av vart och ett av följande påståenden om vad som *hindrar* att invandrare integreras i det svenska samhället?

Helt felaktigt påstående

Helt riktigt påstående

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Invandrarers dåliga kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ARBETSLIV

Fråga 77 Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?

☐ Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig)	☐ Ålderspensionär/avtalspensionär
☐ Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder	☐ Förtidspensionär/sjukpensionär
☐ Genomgår arbetsmarknadsutbildning	☐ Studerande
☐ Arbetslös	☐ Annat:

Fråga 78 Vilket är/var ditt huvudsakliga yrke? (Om du inte är yrkesverksam för närvarande gäller frågan ditt senaste yrke.)

- (yrke/sysselsättning)
- Har *aldrig* förvärvsarbetat → Gå vidare till fråga 83.

Fråga 79 Arbetar/arbetade du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- Statlig Kommunal Landstingskommunal/regional Privat

Fråga 80 Hur mycket arbetar/arbetade du i genomsnitt per vecka?

- Heltid Deltid, minst 15 timmar/vecka Deltid, mindre än 15 timmar/vecka

Fråga 81 Var förvärvsarbetar/studerar du för närvarande?

- I huvudsak i den kommun där jag bor
 I huvudsak i annan kommun än där jag bor. Jag pendlar till:
 Förvärvsarbetar/studerar inte

Fråga 82 Har du varit sjukskriven vid något eller några tillfällen under de senaste 12 månaderna?

- Nej
 Ja → Upp till en vecka
 Mellan 1 vecka och 1 månad
 1–3 månader
 3–12 månader
 Mer än 12 månader

Fråga 83 Är du medlem i någon fackförening?

Ja, förbund inom:

- LO (Landsorganisationen) Annan facklig organisation
 TCO (Tjänstemännens Centralorganisation) Nej
 SACO (Sveriges Akademikers Centralorganisation)

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV

När man sammanställer resultatet av sådana här undersökningar brukar man dela upp svaren i olika grupper. För att kunna göra detta behöver vi dina svar på dessa avslutande frågor.

Fråga 84 Är du kvinna eller man?

- Kvinna Man

Fråga 85 Vilket år är du född?

Årtal: 19

Fråga 86 Är du..:

Svensk
medborgare

Medborgare i
annat land

Både svensk medborgare
och medborgare i annat land

Fråga 87 Vilket är ditt civilstånd?

Ensamstående

Sambo

Gift/partnerskap

Änka/änkling

Fråga 88 Har du egna barn?

- Ja Nej

Fråga 89 Hur ser ditt hushåll ut?

Jag bor ensam → *Gå vidare till fråga 90.*

Jag bor med/delar regelbundet mitt hushåll med: →

	Ja	Nej
En vuxen	☐	☐
Flera vuxna	☐	☐
Ett eller flera barn	☐	☐

Om du regelbundet delar ditt hushåll med barn, hur många är de och i vilka åldrar är de?

Antal barn: ... i åldrarna: 0–3 år 4–6 år 7–15 år 16 år eller äldre

Fråga 90 Hur bor du för närvarande?

☐ I villa/radhus	☐ I servicehus, ålderdomshem eller gruppboende
☐ I lägenhet/flerfamiljshus	☐ I studentrum/inneboende
☐ På lantgård	☐ Annat boende

Fråga 91 I vilken typ av område bor du?

☐ Storstad, centralt	☐ Stad eller större tätort, ytterområde
☐ Storstad, ytterområde/förort	☐ Mindre tätort
☐ Stad eller större tätort, centralt	☐ Ren landsbygd

Fråga 92 Hyr eller äger du eller någon i ditt hushåll din nuvarande bostad?

- Hyr bostaden Äger bostaden (även bostadsrätt)

Fråga 93 Hur länge har du bott i den kommun där du nu bor?

- Har alltid bott här
- Har alltid bott här bortsett från kortare perioder, t ex studier på annan ort
- Uppvuxen här och har återvänt efter långvarigt boende på annan ort
- Inflyttad, har bott här mer än 10 år
- Inflyttad, har bott här 4–10 år
- Inflyttad, har bott här 1–3 år
- Inflyttad, har bott här mindre än 1 år

Fråga 94 Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem respektive det hem du växte upp i, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?

Ditt nuvarande hem:

- Arbetarhem
- Jordbrukarhem
- Tjänstemannahem
- Högre tjänstemanna-/akademikerhem
- Företagarhem

Det hem du växte upp i:

- Arbetarhem
- Jordbrukarhem
- Tjänstemannahem
- Högre tjänstemanna-/akademikerhem
- Företagarhem

Fråga 95 Var någonstans har du respektive din far och din mor huvudsakligen vuxit upp?

	Du själv	Din far	Din mor
Ren landsbygd i Sverige	☐	☐	☐
Mindre tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stad eller större tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stockholm, Göteborg eller Malmö	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Land utanför Europa	☐	☐	☐

Fråga 96 Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som du anser passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera då den du genomgår för närvarande.

- Ej fullgjort grundskola eller motsvarande obligatorisk skola
- Grundskola eller motsvarande obligatorisk skola
- Studier vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande
- Examen från gymnasium, folkhögskola eller motsvarande
- Eftergymnasial utbildning, ej högskola
- Studier vid högskola/universitet
- Examen från högskola/universitet
- Examen från forskarutbildning

Fråga 97 Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension och studiemedel ska räknas in i den ungefärliga årsinkomsten).

☐ 100 000 eller mindre	☐ 401 000 – 500 000
☐ 101 000 – 200 000	☐ 501 000 – 600 000
☐ 201 000 – 300 000	☐ 601 000 – 700 000
☐ 301 000 – 400 000	☐ Mer än 700 000

Fråga 98 I vilket av de här geografiska områdena känner du att du i första hand hör hemma? (Markera endast ett alternativ.)

☐ Den ort där jag bor	☐ Sverige som helhet
☐ Det landskap där jag bor	☐ Norden
☐ Mitt tidigare län	☐ Europa
☐ Västra Götaland	☐ Världen som helhet

Fråga 99 Allmänt sett, hur bra tycker du det är att bo i:

	Mycket dåligt					Varken bra eller dåligt								Mycket bra
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5			
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götaland	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det område inom kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 100 Skulle du kunna tänka dig att flytta från det område där du bor?

Nej Ja

Om Ja, till vilket område? (Fler än ett område kan markeras.)

Till annat område i din del av kommunen Till kommun i annan del av Sverige
 Till annan del av kommunen Till annat land
 Till annan kommun i Västra Götaland

Fråga 101 Röstade du i valen 2006 och i så fall på vilket parti? Sätt ett kryss i vardera kolumn.

	Riksdagsvalet	Region-/landstingsvalet	Kommunvalet
<u>Nej:</u>			
Var inte röstberättigad	☐	☐	☐
Röstade ej	☐	☐	☐
<u>Ja, på:</u>			
Vänsterpartiet	☐	☐	☐
Socialdemokraterna	☐	☐	☐
Centerpartiet	☐	☐	☐
Folkpartiet	☐	☐	☐
Moderaterna	☐	☐	☐
Kristdemokraterna	☐	☐	☐
Miljöpartiet	☐	☐	☐
Sjukvårdspartiet	☐	☐	☐
Sverigedemokraterna	☐	☐	☐
Annat parti (ange vilket):	☐	☐	☐
Röstade blankt	☐	☐	☐

Fråga 102 Övervägde du att rösta på något annat parti än det du röstade på i:

	Ja	Nej	Röstade ej/ ej röstberättigad
Riksdagsvalet	☐	☐	☐
Regionvalet	☐	☐	☐
Kommunvalet	☐	☐	☐

Fråga 103 Utnyttjade du möjligheten att personrösta genom att sätta kryss för någon kandidat på valsedeln i:

	Ja	Nej	Röstade ej	Ej röstberättigad
Riksdagsvalet	☐	☐	☐	☐
Landstings/regionvalet	☐	☐	☐	☐
Kommunvalet	☐	☐	☐	☐

Fråga 104 Hur bedömer du möjligheterna för dagens barn och ungdomar att i framtiden kunna få:

	Mycket stora möjligheter	Ganska stora möjligheter	Varken stora eller små möjligheter	Ganska små möjligheter	Mycket små möjligheter
God utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Fast anställning	☐	☐	☐	☐	☐
Bra bostad	☐	☐	☐	☐	☐
Samma välfärd som idag	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 105 Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?

	Förbättrats	Förblivit ungefär densamma	Försämrats
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomi	☐	☐	☐

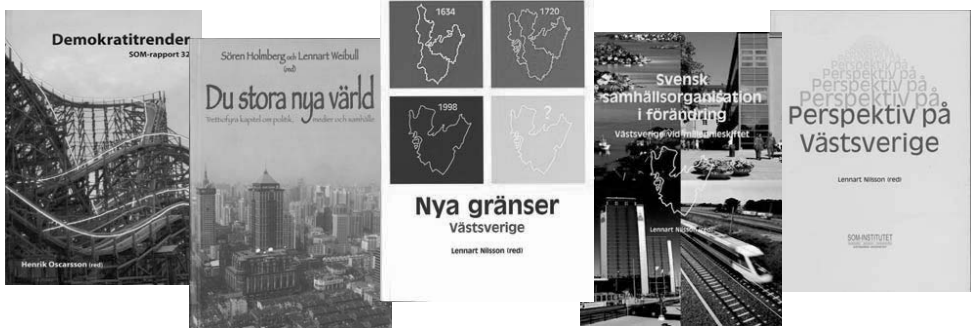
Hur tror du ekonomi kommer att förändras under de kommande 12 månaderna?

	Förbättras	Förbli ungefär densamma	Försämras
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomi	☐	☐	☐

ETT STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Om du har synpunkter på någon enskild fråga eller formuläret som helhet är vi tacksamma för att få ta del av dessa.

Här ser du några böcker från SOM-institutet där resultaten från de senaste årens undersökningar presenteras:

Du kan läsa mer om SOM-institutets verksamhet på vår hemsida:

www.som.gu.se

(Där hittar du också innehållsförteckningar till våra böcker.)

Vill du kontakta oss är du mycket välkommen att göra det:

- telefon: 031-773 12 17
- epost: info@som.gu.se

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

Samhälle Opinion och Massmedia (SOM) är Sveriges största vetenskapliga frågeundersökning. Den genomförs årligen av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. SOM-institutet drivs gemensamt av tre forskningsinstitutioner: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen samt Förvaltningshögskolan. SOM-undersökningen är en del av institutionernas forskning om opinionsbildning i det svenska samhället idag. Undersökningen genomförs i samarbete med ScandInfo Marketing Research och går ut till 6 000 slumpmässigt utvalda personer i Västsverige.

Ansvarig för SOM-institutets västsvenska undersökning är docent Lennart Nilsson. Undersökningsledare är bitr. forskare Rudolf Antoni.

Har du frågor som rör din medverkan i undersökningen, ring gärna
ScandInfo Marketing Research, telefon: 020 – 930 930
(samtalet kostar endast en markering)

Du kan också ringa eller skicka e-post till SOM-institutet:
Rudolf Antoni, telefon: 031-773 11 96, e-post: rudolf.antoni@som.gu.se
Vill du läsa mer om SOM-institutet finns vi på internetadressen: www.som.gu.se

*Denna streckkod är endast till för att
inkomna svar skall kunna prickas av vid
datorns optiska läsning. Då slipper du
få påminnelse i onödan.*

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

VÄSTSVERIGE 2006

SÅ HÄR FYLLER DU I FORMULÄRET

– här är ett exempel:

Fråga 1 Hur väl anser Du att påståendet *'I dag skiner solen'* stämmer?

	Stämmer helt och hållet	Stämmer ganska bra	Stämmer varken bra eller dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer inte alls
Om Du tycker att påståendet <u>inte stämmer alls</u> , sätt då ett kryss längst till höger på följande sätt:	☐	☐	☐	☐	☒
Om Du tycker att påståendet <u>stämmer ganska bra</u> , markerar Du så här:	☐	☒	☐	☐	☐
Skulle Du råka sätta ett kryss i fel ruta, rätta till det genom att stryka över hela rutan. Sätt därefter kryss i rätt ruta på följande sätt:	☒	☒	☐	☐	☐

Formuläret läses optiskt av en dator. Håll därför om möjligt kryssen innanför rutorna.

Kryssa så här:

Kryssa ej så här:

Använd helst kulspeppenna och inte tusch eller blyerts

FORMULÄRETS INNEHÅLL

Frågenummer

1–8
9–28
29–35
36–40
41–43
44–49
50–62
63–69
70–91

Frågeområde

Nyheter och dagstidningar
Politik och samhälle
Samhälle och service
Medier och samhälle
Trafik
Teknikinnehav och internet
Aktiviteter och fritidsvanor
Arbetsliv
Om dig själv

NYHETER OCH DAGTIDNINGAR

Fråga 1 Hur ofta brukar du titta på eller lyssna till följande nyhetsprogram i radio och TV?

	Dagligen	5-6 ggr/ vecka	3-4 ggr/ vecka	1-2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aktuellt/Rapport i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT:s morgonnyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyhetsmorgon i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Update i TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalnyheter i radions P4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonyheterna i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i privat lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter på text-TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 2 Läser eller tittar du i någon morgontidning regelbundet och i så fall hur ofta? Frågan gäller inte läsning på internet.

	6-7 dagar per vecka	4-5 dagar per vecka	2-3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
Göteborgs-Posten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dagens Nyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan morgontidning:						
..... (tidningens namn)	☐	☐	☐	☐	☐	
..... (tidningens namn)	☐	☐	☐	☐	☐	

Fråga 3 Brukar du läsa eller titta i någon lokal gratistidning och i så fall hur ofta?

	Minst 5 dagar per vecka	3-4 dagar per vecka	1-2 dagar per vecka	Mer sällan	Aldrig
Metro	☐	☐	☐	☐	☐
Annan daglig gratisdistribuerad tidning:					
..... (tidningens namn)	☐	☐	☐	☐	
..... (tidningens namn)	☐	☐	☐	☐	

Fråga 4 Prenumererar du eller någon i ditt hushåll på någon morgontidning?

- Ja på: (tidningens namn)
 (tidningens namn)
 (tidningens namn)

Nej → Om du ändå läser en morgontidning, på vilket sätt har du då tillgång till den?

☐ Läser hos/lånar av bekant/granne	☐ Läser på kollektivtrafiken (buss, tåg etc.)
☐ Läser på arbetet/skolan	☐ Köper lösnummer
☐ Läser på bibliotek	☐ Läser på internet
☐ Annat sätt	

Fråga 5 Om du tänker på hur du brukar läsa din morgontidning, hur ser din morgontidningsläsning ut nu jämfört med för ett år sedan? (Frågan gäller inte läsning på internet.)

Jag läser mer nu	Jag läser ungefär lika mycket nu som för ett år sedan	Jag läser mindre nu	<i>Jag brukar inte läsa morgontidningar</i>
☐	☐	☐	☐

Fråga 6 Brukar du läsa eller titta i följande tidningar? Frågan gäller inte läsning på internet.

	6-7 dagar per vecka	4-5 dagar per vecka	2-3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
Aftonbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
GT	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 7 Brukar du läsa eller titta i följande tidningar på internet?

	6-7 dagar/vecka	3-5 dagar/vecka	1-2 dagar/vecka	Mer sällan	Aldrig
Aftonbladet.se	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen.se	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborgs-Posten (gp.se)	☐	☐	☐	☐	☐
Dagens Nyheter (dn.se)	☐	☐	☐	☐	☐
Annan dagstidning på internet:	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 8 Läser du eller tittar du regelbundet i någon informationstidning eller något informationsblad som ges ut av:

	Varje nummer	Vartannat nummer	Något enstaka nummer	Aldrig	<i>Känner inte till /finns inte</i>
Västra Götalandsregionen: <i>Regionmagasinet</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐
Den stadsdel eller den del av kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐

POLITIK OCH SAMHÄLLE

Fråga 9 Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Fråga 10 Hur intresserad är du av politiska frågor som rör den kommun där du bor?

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Fråga 11 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor? Ange högst tre frågor/problem.

.....

.....

Fråga 12 Hur intresserad är du av politiska frågor som rör Västra Götalandsregionen?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 13 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götalandsregionen? Ange högst tre frågor/problem.

.....

.....

Fråga 14 Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster–högerskala?

Klart till
vänster

Något till
vänster

Varken till vänster
eller till höger

Något till
höger

Klart till
höger

Fråga 15 Vilket parti tycker du bäst om i dag?

Vänsterpartiet

Socialdemokraterna

Centerpartiet

Folkpartiet

Moderaterna

Kristdemokraterna

Miljöpartiet

Annat parti (v.g. ange vilket):

Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

Ja, mycket övertygad

Ja, något övertygad

Nej

Fråga 16 Hur tycker du att regeringen sköter sin uppgift?

Mycket bra

Ganska bra

Varken bra
eller dåligt

Ganska dåligt

Mycket dåligt

Fråga 17 Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Kommunstyrelsen i den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionstyrelsen i Västra Götaland	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 18 Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med som gäller:

	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, troligen inte	Nej, absolut inte
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐

Jag sympatiserar inte med något politiskt parti

Fråga 19 Är du personligen bekant med någon politiker som är verksam i:

	Ja	Nej
Den kommun där du bor	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐

Fråga 20 Var skulle du personligen vilja placera några politiker i Västsverige på nedanstående skala?

	<i>Personen är okänd för mig</i>	Ogillar starkt ↓	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5	Gillar starkt ↓
Jonas Andersson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Roland Andersson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Susanne Aronsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kent Johansson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stefan Kristiansson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Johnny Magnusson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Monica Selin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annelie Stark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Carina Åström	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 21 På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i:

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
EU	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐

Fråga 22 Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?

- I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU
- I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU
- Har ingen bestämd åsikt i frågan

Fråga 23 Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i:

	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning
EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stadsdelen/den del av kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 24 Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Minska den offentliga sektorn	☐	☐	☐	☐	☐
Ta emot färre flyktingar i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Låta privata företag svara för äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa mer på friskolor	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	☐	☐	☐	☐	☐
Koncentrera specialistsjukvård till storsjukhusen	☐	☐	☐	☐	☐
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	☐	☐	☐	☐	☐
Sänka skatterna	☐	☐	☐	☐	☐
Höja kommunal-/regionskatten hellre än att minska servicen	☐	☐	☐	☐	☐
Behålla fastighetsskatten	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män	☐	☐	☐	☐	☐
Öka möjligheten att skjuta varg för att skydda tamdjur	☐	☐	☐	☐	☐
Varg bör liksom älg kunna jagas under en viss del av året	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 25 Idag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser du om indelningen för Västsverige?

Den region/det län där jag bor bör vara:

Större än nu Samma som nu Mindre än nu Ingen uppfattning

Om du vill ha en förändring av regionen/länet, vad bör den omfatta?

.....

Fråga 26 Västra Götalandsregionen har tagit över ansvaret för bland annat hälso- och sjukvården och de regionala utvecklingsfrågorna. Anser du att denna förändring inneburit huvudsakligen fördelar eller huvudsakligen nackdelar för invånarna i Västra Götaland?

	Mycket stora fördelar	Ganska stora fördelar	Varken för- eller nackdelar	Ganska stora nackdelar	Mycket stora nackdelar	Ingen uppfattning
Hälso- och sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionens utveckling	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 27 Vad anser du om din kommuns respektive Västra Götalandsregionens ekonomi?

	Mycket god	Ganska god	Varken god eller dålig	Ganska dålig	Mycket dålig	Ingen uppfattning
Ekonomi i:						
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 28 Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning
EU-parlamentariker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rikspolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tandvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bibliotekspersonal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lärare i grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafikens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialarbetare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkringskassans personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Journalister	☐	☐	☐	☐	☐	☐

SAMHÄLLE OCH SERVICE

Fråga 29 Nyttjar du eller någon nära anhörig någon av de former av service som anges nedan?

	Ja, jag nyttjar själv	Nyttjar ej själv, men nära anhörig nyttjar	Nej, varken jag själv eller nära anhörig nyttjar
Föräldrakooperativ barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal grundskola	☐	☐	☐
Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐
Friskola	☐	☐	☐
Barnvårdscentral	☐	☐	☐
Vårdcentral	☐	☐	☐
Sjukhusvård	☐	☐	☐
Privatläkare	☐	☐	☐
Folktandvård	☐	☐	☐
Privattandläkare	☐	☐	☐
Äldreomsorg	☐	☐	☐
Socialtjänst	☐	☐	☐
Färdtjänst	☐	☐	☐
Handikappomsorg	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐
Idrottsanläggningar	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐
Kulturaktiviteter	☐	☐	☐
Fritidsverksamhet	☐	☐	☐

Fråga 30 Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Vet ej
1. Föräldrakooperativ barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kommunal grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Friskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Barnvårdscentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Vårdcentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Sjukhusvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Privatläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Folktandvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Privattandläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Socialtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Färdtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Handikappomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Idrottsanläggningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Kulturaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Fritidsverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Turism	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Miljövård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Tillgång på bostäder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24. Gator och vägar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25. Renhållning på allmänna platser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26. Möjligheten att få jobb	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27. Kommuninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28. Regioninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 31 Om förändringar av servicen ska göras, vilket av ovanstående serviceområden anser du att:

Var god ange en av siffrorna 1–28 i fråga 30 ovan.

Det är mest angeläget att satsa på?

Det i första hand ska minska på?

Fråga 32 Hur tycker du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i:

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 33 Hur viktiga anser du att följande verksamheter är för den framtida utvecklingen i Västra Götaland?

	Mycket viktig	Ganska viktig	Inte särskilt viktig	Inte alls viktig	Ingen uppfattning
Bank- och försäkringsväsende	☐	☐	☐	☐	☐
Bilindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Detaljhandel	☐	☐	☐	☐	☐
Elitidrott	☐	☐	☐	☐	☐
Filmindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐
Hamn och sjöfart	☐	☐	☐	☐	☐
Högre utbildning/forskning	☐	☐	☐	☐	☐
Informationsteknologi	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur, nöjesliv och evenemang	☐	☐	☐	☐	☐
Livsmedelsindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinsk industri	☐	☐	☐	☐	☐
Miljöindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Offentlig service	☐	☐	☐	☐	☐
Press/radio/TV	☐	☐	☐	☐	☐
Transporter	☐	☐	☐	☐	☐
Turism	☐	☐	☐	☐	☐
Verkstadsindustri	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 34 Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 35 Hur anser du att staten, Västra Götalandsregionen respektive den kommun där du bor lyckas med att främja företagande?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

MEDIER OCH SAMHÄLLE

Fråga 36 Hur ofta brukar du titta på program i följande TV-kanaler?

	<i>Jag har ej tillgång</i>	Dagligen	5–6 dagar/ vecka	3–4 dagar/ vecka	1–2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
SVT1/SVT2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal 5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT24	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Öppna kanalen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 37 Hur ofta brukar du lyssna på följande radiokanaler?

	6-7 dagar per vecka	4-5 dagar per vecka	2-3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
P1 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P2 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P3 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P4/lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lugna Favoriter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mix Megapol/Radio City	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NRJ (Radio Energy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
The Voice	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rix FM	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Närradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 38 Om du tänker på sådant som händer i den kommun där du bor, hur tillförlitlig bedömer du följande mediers rapportering vara?

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Inte särskilt tillförlitlig	Mindre tillförlitlig	Inte alls tillförlitlig	Ingen uppfattning
P4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den privata lokalradion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 lokalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborgs-Posten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den lokala morgon- tidningen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
GT	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 39 I vilken utsträckning tog du del av följande i dagspress, radio och TV under år 2006?

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	Inte alls
Friidrotts-EM	☐	☐	☐	☐
Fotbolls-VM	☐	☐	☐	☐
Melodifestivalen	☐	☐	☐	☐
Ostindiefararen Göteborgs resa till Kina	☐	☐	☐	☐
Valrörelsen 2006	☐	☐	☐	☐

Fråga 40 Vad anser du om mediernas rapportering om följande?

	Medierna ger en helt missvisande bild										Medierna ger en helt rättvisande bild										Ingen uppfattning		
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skolan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om du använder samma skala, vad anser du om mediernas rapportering om sådant som händer i:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den ort/stadsdel där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TRAFIK

Fråga 41 Hur brukar du ta dig till arbetet/skolan? Om du använder mer än ett färdmedel, ange det huvudsakliga.

☐ Bil som förare	☐ Spårvagn	☐ MC/moped	☐ Annat
☐ Bil som passagerare	☐ Tåg/pendeltåg	☐ Cykel	
☐ Buss	☐ Båt/färja	☐ Till fots	
- Arbetar ej/studerar ej/arbetar hemma* → Gå vidare till fråga 43.

Fråga 42 Ungefär hur lång resväg respektive restid har du till arbetet/skolan?

Antal kilometer: Antal minuter:

Fråga 43 Följande förslag gäller trafiken. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Utöka användandet av automatisk hastighetsövervakning med hjälp av kameror	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ut kollektivtrafiken	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ny älvförbindelse för biltrafik i Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐
Sänk hastigheten från 50 till 30 km/timmen där det finns många fotgängare och cyklister	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ut E20 till motorväg	☐	☐	☐	☐	☐
Avsätt separata körfält för kollektivtrafiken från befintliga körfält för bilar	☐	☐	☐	☐	☐
Inför en s.k. trängselavgift/biltull i Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg en tågtunnel under centrala Göteborg (den s.k. Västlänken)	☐	☐	☐	☐	☐

TEKNIKINNEHAV OCH INTERNET

Fråga 44 Vilka typer av utrustning etc. har du för närvarande tillgång till i ditt hushåll?

- Telefon (fast anslutning)
- Mobiltelefon
- Text-TV
- Digital-TV/Box
- Video
- DVD-spelare
- Stationär dator
- Bärbar dator
- Bredband
- CD-spelare
- MP3-spelare

...och har ditt hushåll:

- Fritidshus
- Fritidsbåt
- Bil

↳ Märke:
(om du har mer än en bil: den du använder mest)

↳ Årsmodell:

- Eget körkort för personbil

Fråga 45 Har du tillgång till internet? (Fler än ett alternativ kan markeras.)

- Ja, i hemmet
 Ja, på arbetsplats/skola
 Ja, på annan plats
 Nej

Fråga 46 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande på internet, i privat syfte?

- Brukar aldrig använda internet → *Gå vidare till fråga 50.*

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan	Dagligen
Skickat/tagit emot e-post	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tagit del av nyheter/nyhetstjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i diskussions-/chatgrupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sökt information/fakta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst s.k. bloggar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beställt varor eller tjänster	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjort bankärenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nöje/förtroelse/spel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Laddat ner musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Laddat ner film	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 47 Om du har besökt din kommuns eller Västra Götalandregionens hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? (Observera att du kan markera mer än en ruta.)**A. Den kommun där du bor:**

- Jag har inte besökt kommunens hemsida under de senaste 12 månaderna
- Sökt information om kommunen
- Sökt information om kommunala verksamheter (t.ex. skola, barn-/äldreomsorg, miljö, stadsplanering)
- Tagit del av kommunfullmäktiges beslut/ärenden
- Kontaktat någon av kommunens tjänstemän eller politiker
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Deltagit i debattforum
- Annat

B. Västra Götalandsregionen:

- Jag har inte besökt regionens hemsida under de senaste 12 månaderna
- Sökt information om regionen
- Sökt information om regionala verksamheter (t.ex. sjukvård, tandvård, kultur, utvecklingsfrågor)
- Tagit del av regionfullmäktiges beslut/ärenden
- Kontaktat någon av regionens tjänstemän eller politiker
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Deltagit i debattforum
- Annat

Fråga 48 Har du under de senaste 12 månaderna sökt information på internet om något av följande?

	Nej	Någon gång under året	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Kultur/eventemang/sevärdheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hälso- och sjukvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trafikinformation (t.ex. tidtabeller, kartor, vägarbeten eller annat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 49 Om du har besökt din kommuns eller Västra Götalandsregionens hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, hur lätt eller svårt var det att hitta den information du sökte?

	<i>Har ej besökt</i>	Mycket lätt	Ganska lätt	Varken lätt eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
Din kommuns hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götalandsregionens hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐

AKTIVITETER OCH FRITIDSVANOR

Fråga 50 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halv-året	Någon gång i kvar-talet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Sysslat med sport/idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tränat på gym (styrketräning, aerobics etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motionerat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varit ute i naturen/friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jagat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på fotboll/ishockey	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spelat på tips, Lotto eller V75	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Använt internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Köpt musik-CD	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i studiecirkel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt kollektivt (buss/spårvagn/tåg)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Själv hjälpt/fått hjälp av någon granne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt gudstjänst eller religiöst möte	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bett till Gud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Druckit sprit/vin/starköl	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rökt cigaretter/cigarrer/pipa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Snusat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 51 Har du under de senaste 12 månaderna besökt något av följande evenemang?

	<i>Känner inte till evenemanget</i>	Ja, en gång	Ja, mer än en gång	Nej
Bok & bibliotek	☐	☐	☐	☐
Båtmässan	☐	☐	☐	☐
EM i friidrott	☐	☐	☐	☐
EM-festen	☐	☐	☐	☐
Gothia Cup	☐	☐	☐	☐
Göteborg dans- och teaterfestival	☐	☐	☐	☐
Göteborgs filmfestival	☐	☐	☐	☐
Kulturnatta	☐	☐	☐	☐
Turmässan	☐	☐	☐	☐
Universitetets vecka	☐	☐	☐	☐
Vetenskapsfestivalen	☐	☐	☐	☐
Volvo Ocean Race	☐	☐	☐	☐
Evenemang i din kommun:				
.....	☐	☐		

Fråga 56 Har du under de senaste 12 månaderna besökt någon av följande anläggningar/utflyktsmål?

	Flera gånger	Någon gång	Ingen gång	Har ej besökt men skulle gärna vilja
Akvarellmuséet i Skärhamn	☐	☐	☐	☐
Borås djurpark	☐	☐	☐	☐
Bohusläns museum	☐	☐	☐	☐
Gamla Ullevi	☐	☐	☐	☐
Göteborgs konstmuseum	☐	☐	☐	☐
GöteborgsOperan	☐	☐	☐	☐
GöteborgsOperans Skövdescen	☐	☐	☐	☐
Havets hus i Lysekil	☐	☐	☐	☐
Konserthuset i Göteborg	☐	☐	☐	☐
Konserthuset i Vara	☐	☐	☐	☐
Liseberg	☐	☐	☐	☐
Läckö slott	☐	☐	☐	☐
Lödöse museum	☐	☐	☐	☐
Nordens Ark	☐	☐	☐	☐
Nya Ullevi	☐	☐	☐	☐
Scandinavium	☐	☐	☐	☐
Skara Sommarland	☐	☐	☐	☐
Stadsteatern i Göteborg	☐	☐	☐	☐
Ullared	☐	☐	☐	☐
Universeum i Göteborg	☐	☐	☐	☐
Varnhems klosterkyrka	☐	☐	☐	☐
Världskulturmuséet i Göteborg	☐	☐	☐	☐

Fråga 57 Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?

Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
☐	☐	☐	☐

Fråga 58 Ange nedan vilken/vilka föreningar du är medlem i samt hur aktiv du är i dessa föreningar.

	Icke medlem	Medlem, men har inte varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har någon typ av uppdrag
Byalag, samhällsförening	☐	☐	☐	☐
Facklig organisation	☐	☐	☐	☐
Föräldraförening	☐	☐	☐	☐
Humanitär hjälporganisation	☐	☐	☐	☐
Miljö/naturvårdsorganisation	☐	☐	☐	☐
Idrotts- eller friluftsförening	☐	☐	☐	☐
Organisation för jägare	☐	☐	☐	☐
Invandrarorganisation	☐	☐	☐	☐
Kulturförening (musik, dans, konst etc.)	☐	☐	☐	☐
Nykterhetsorganisation	☐	☐	☐	☐
Pensionärsorganisation	☐	☐	☐	☐
Svenska kyrkan	☐	☐	☐	☐
Frikyrka eller annan religiös organisation	☐	☐	☐	☐
Politiskt parti (inkl. kvinno-/ungdomsförbund)	☐	☐	☐	☐
Annan förening	☐	☐	☐	☐

Fråga 59 Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?
Svara med hjälp av nedanstående skala:

Det går inte att lita på människor i allmänhet										Det går att lita på människor i allmänhet				
↓										↓				
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				

Fråga 60 Har du något favoritlag i fotboll?

Damlag Nej Ja: (lag)

Herrlag Nej Ja: (lag)

Fråga 61 Man talar ibland om att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle. Anser du att denna utveckling har varit positiv eller negativ på följande områden:

	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
Mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Religion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 62 Vilken är din bedömning av vart och ett av följande påståenden om vad som *hindrar* att invandrare integreras i det svenska samhället?

	Helt felaktigt påstående										Helt riktigt påstående				
	↓										↓				
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
Invandras dåliga kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				

ARBETSLIV

Fråga 63 Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?

☐ Förfärdarbetande (även sjukskriven, föräldraledig)	☐ Ålderspensionär/avtalspensionär
☐ Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder	☐ Förtidspensionär/sjukpensionär
☐ Genomgår arbetsmarknadsutbildning	☐ Studerande
☐ Arbetslös	☐ Annat:

Fråga 64 Vilket är/var ditt huvudsakliga yrke? (Om du inte är yrkesverksam för närvarande gäller frågan ditt senaste yrke.)

..... (yrke/sysselsättning)

Har **aldrig** förvärvsarbetat → Gå vidare till fråga 69.

Fråga 65 Arbetar/arbetade du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

Statlig Kommunal Landstingskommunal/regional Privat

Fråga 66 Hur mycket arbetar/arbetade du i genomsnitt per vecka?

Heltid Deltid, minst 15 timmar/vecka Deltid, mindre än 15 timmar/vecka

Fråga 67 Var förvärvsarbetar/studerar du för närvarande?

- I huvudsak i den kommun där jag bor
 I huvudsak i annan kommun än där jag bor. Jag pendlar till:
 Förvärvsarbetar/studerar inte

Fråga 68 Har du varit sjukskriven vid något eller några tillfällen under de senaste 12 månaderna?

- Nej
 Ja → Upp till en vecka
 Mellan 1 vecka och 1 månad
 1–3 månader
 3–12 månader
 Mer än 12 månader

Fråga 69 Är du medlem i någon fackförening?

Ja, förbund inom:

- LO (Landsorganisationen) Annan facklig organisation
 TCO (Tjänstemännens Centralorganisation) Nej
 SACO (Sveriges Akademikers Centralorganisation)

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV

När man sammanställer resultatet av sådana här undersökningar brukar man dela upp svaren i olika grupper. För att kunna göra detta behöver vi dina svar på dessa avslutande frågor.

Fråga 70 Är du kvinna eller man?

Kvinna Man

Fråga 71 Vilket år är du född?

Årtal: **19**

Fråga 72 Är du..:

Svensk medborgare

Medborgare i annat land

Både svensk medborgare och medborgare i annat land

Fråga 73 Vilket är ditt civilstånd?

- Ensamstående Sambo Gift/partnerskap Änka/änkling

Fråga 74 Har du egna barn?

- Ja Nej

Fråga 75 Hur ser ditt hushåll ut?

- Jag bor ensam → *Gå vidare till fråga 76.*

- Jag bor med/delar regelbundet mitt hushåll med: →
En vuxen	Ja	Nej
Flera vuxna	☐	☐
Ett eller flera barn	☐	☐

Om du regelbundet delar ditt hushåll med barn, hur många är de och i vilka åldrar är de?

- Antal barn: ... i åldrarna: 0–3 år 4–6 år 7–15 år 16 år eller äldre
-

Fråga 76 Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem respektive det hem du växte upp i, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?Ditt nuvarande hem:

- Arbetarhem
 Jordbrukarhem
 Tjänstemannahem
 Högre tjänstemanna-/akademikerhem
 Företagarhem

Det hem du växte upp i:

- Arbetarhem
 Jordbrukarhem
 Tjänstemannahem
 Högre tjänstemanna-/akademikerhem
 Företagarhem

Fråga 77 Hur bor du för närvarande?

- I villa/radhus I servicehus, ålderdomshem eller gruppbostad
 I lägenhet/flerfamiljshus I studentrum/inneboende
 På lantgård Annat boende

Fråga 78 Hyr eller äger du eller någon i ditt hushåll din nuvarande bostad?

- Hyr bostaden
 Äger bostaden (även bostadsrätt)

Fråga 79 Hur länge har du bott i den kommun där du nu bor?

- Har alltid bott här
 Har alltid bott här bortsett från kortare perioder, t ex studier på annan ort
 Uppvuxen här och har återvänt efter långvarigt boende på annan ort
 Inflyttad, har bott här mer än 10 år
 Inflyttad, har bott här 4–10 år
 Inflyttad, har bott här 1–3 år
 Inflyttad, har bott här mindre än 1 år

Fråga 80 I vilken typ av område bor du?

☐ Storstad, centralt	☐ Stad eller större tätort, ytterområde
☐ Storstad, ytterområde/förort	☐ Mindre tätort
☐ Stad eller större tätort, centralt	☐ Ren landsbygd

Fråga 81 Var någonstans har du respektive din far och din mor huvudsakligen vuxit upp?

	Du själv	Din far	Din mor
Ren landsbygd i Sverige	☐	☐	☐
Mindre tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stad eller större tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stockholm, Göteborg eller Malmö	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Land utanför Europa	☐	☐	☐

Fråga 82 I vilket av de här geografiska områdena känner du att du i första hand hör hemma? (Markera endast ett alternativ.)

☐ Den ort där jag bor	☐ Sverige som helhet
☐ Det landskap där jag bor	☐ Norden
☐ Mitt tidigare län	☐ Europa
☐ Västra Götaland	☐ Världen som helhet

Fråga 83 Allmänt sett, hur bra tycker du det är att bo i:

	Mycket dåligt		Varken bra eller dåligt					Mycket bra			
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Västra Götaland	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det område inom kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 84 Skulle du kunna tänka dig att flytta från det område där du bor?

- Nej Ja

Om Ja, till vilket område? (Fler än ett område kan markeras.)

☐ Till annat område i din del av kommunen	☐ Till kommun i annan del av Sverige
☐ Till annan del av kommunen	☐ Till annat land
☐ Till annan kommun i Västra Götaland	

Fråga 85 Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension och studiemedel ska räknas in i den ungefärliga årsinkomsten).

☐ 100 000 eller mindre	☐ 401 000 – 500 000
☐ 101 000 – 200 000	☐ 501 000 – 600 000
☐ 201 000 – 300 000	☐ 601 000 – 700 000
☐ 301 000 – 400 000	☐ Mer än 700 000

Fråga 86 Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som du anser passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera då den du genomgår för närvarande.

- Ej fullgjort grundskola eller motsvarande obligatorisk skola
- Grundskola eller motsvarande obligatorisk skola
- Studier vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande
- Examen från gymnasium, folkhögskola eller motsvarande
- Eftergymnasial utbildning, ej högskola
- Studier vid högskola/universitet
- Examen från högskola/universitet
- Examen från forskarutbildning

Fråga 87 Röstade du i valen 2006 och i så fall på vilket parti? Sätt ett kryss i vardera kolumn.

	Riksdagsvalet	Region-/landstingsvalet	Kommunvalet
<u>Nej:</u>			
Var inte röstberättigad	☐	☐	☐
Röstade ej	☐	☐	☐
<u>Ja, på:</u>			
Vänsterpartiet	☐	☐	☐
Socialdemokraterna	☐	☐	☐
Centerpartiet	☐	☐	☐
Folkpartiet	☐	☐	☐
Moderaterna	☐	☐	☐
Kristdemokraterna	☐	☐	☐
Miljöpartiet	☐	☐	☐
Sjukvårdspartiet	☐	☐	☐
Sverigedemokraterna	☐	☐	☐
Annat parti (ange vilket):	☐	☐	☐
Röstade blankt	☐	☐	☐

Fråga 88 Övervägde du att rösta på något annat parti än det du röstade på i:

	Ja	Nej	Röstade ej/ ej röstberättigad
Riksdagsvalet	☐	☐	☐
Regionvalet	☐	☐	☐
Kommunvalet	☐	☐	☐

Fråga 89 Utnyttjade du möjligheten att personrösta genom att sätta kryss för någon kandidat på valsedeln i:

	Ja	Nej	Röstade ej	Ej röstberättigad
Riksdagsvalet	☐	☐	☐	☐
Landstings/regionvalet	☐	☐	☐	☐
Kommunvalet	☐	☐	☐	☐

Fråga 90 Hur bedömer du möjligheterna för dagens barn och ungdomar att i framtiden kunna få:

	Mycket stora möjligheter	Ganska stora möjligheter	Varken stora eller små möjligheter	Ganska små möjligheter	Mycket små möjligheter
God utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Fast anställning	☐	☐	☐	☐	☐
Bra bostad	☐	☐	☐	☐	☐
Samma välfärd som idag	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 91 Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?

	Förbättrats	Förblivit ungefär densamma	Försämrats
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomi	☐	☐	☐

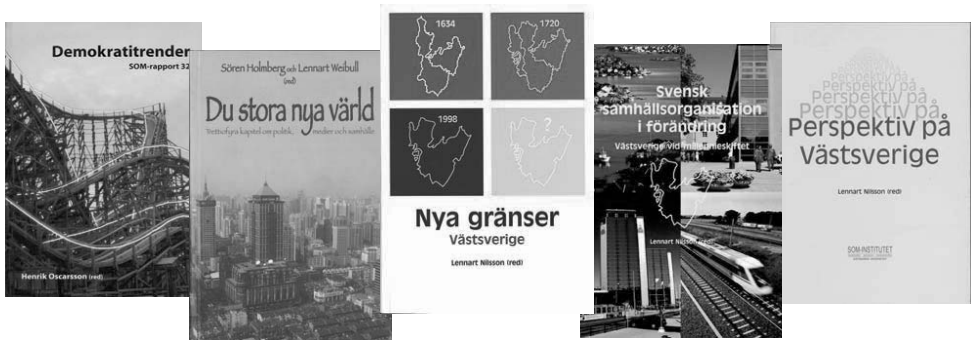
Hur tror du ekonomi kommer att förändras under de kommande 12 månaderna?

	Förbättras	Förbli ungefär densamma	Försämrar
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomi	☐	☐	☐

ETT STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Om du har synpunkter på någon enskild fråga eller formuläret som helhet är vi tacksamma för att få ta del av dessa.

Här ser du några böcker från SOM-institutet där resultaten från de senaste årens undersökningar presenteras:

Du kan läsa mer om SOM-institutets verksamhet på vår hemsida:

www.som.gu.se

(Där hittar du också innehållsförteckningar till våra böcker.)

Vill du kontakta oss är du mycket välkommen att göra det:

- telefon: 031-773 12 17
- epost: info@som.gu.se

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

Samhälle Opinion och Massmedia (SOM) är Sveriges största vetenskapliga frågeundersökning. Den genomförs årligen av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. SOM-institutet drivs gemensamt av tre forskningsinstitutioner: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen samt Förvaltningshögskolan. SOM-undersökningen är en del av institutionernas forskning om opinionsbildning i det svenska samhället idag. Undersökningen genomförs i samarbete med ScandInfo Marketing Research och går ut till 6 000 slumpmässigt utvalda personer i Västsverige.

Ansvarig för SOM-institutets västsvenska undersökning är docent Lennart Nilsson. Undersökningsledare är bitr. forskare Rudolf Antoni.

Har du frågor som rör din medverkan i undersökningen, ring gärna
ScandInfo Marketing Research, telefon: 020 – 930 930
(samtalet kostar endast en markering)

Du kan också ringa eller skicka e-post till SOM-institutet:
Rudolf Antoni, telefon: 031-773 11 96, e-post: rudolf.antoni@som.gu.se
Vill du läsa mer om SOM-institutet finns vi på internetadressen: www.som.gu.se

*Denna streckkod är endast till för att
inkomna svar skall kunna prickas av vid
datorns optiska läsning. Då slipper du
få påminnelse i onödan.*

